

**KOCA RĀGIP PAŞA (öl. 1763) ve
AZMĪ-ZĀDE HĀLETĪ'NİN (öl. 1631)
MÜNŐEĀTLARI ÜZERİNDE
MUKAYESELİ SENTAKS İNCELEMESİ**

Hazırlayan: Özlem KAFA

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Emin KALAY

99791

Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Sınav Yönetmeliği'nin

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Türk Dili Bilim Dalı için öngördüğü

YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak hazırlanmıştır.

Edirne

Trakya Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Eylül, 2000

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne

Bu çalışma, jürimiz tarafından Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ OLARAK Oybirliği/Oyçokluğu ile kabul edilmiştir.

Başkan:
Prof. Dr. Mahmut KAŞGARLI

Üye:
Doç. Dr. Gülden SAĞAL

Üye:
Yrd. Doç. Dr. Emin KALAY

Onay

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

.../.../2001

Doç. Dr. Cevat Celep

Enstitü Müdürü

ÖN SÖZ

Osmanlı Türkçesi, Anadolu ve Balkanlar Türkiyesi'nde ve bütün Osmanlı İmparatorluğu coğrafyasında gelişmiş bir Türkçe'dir. Osmanlı adı burada Türkçe'den ayrılan veya Türkçe olmayan bir dilin ismi değil, çok geniş coğrafyalara hakim, büyük bir Türkçe'nin belirtici ismidir.

Üzerinde pek fazla çalışma yapılmayan Osmanlı Türkçesi bir çok yönden incelemeye muhtaçtır. Bunların en önemlilerinden birisi şüphesiz Osmanlı Türkçesi cümle yapısıdır. Uzun fakat sağlam bir cümle yapısına sahip olan Osmanlı nesriyle alakalı yapılacak olan sentaks incelemeleri uzun vadede yaşayan Türkçe üzerinde olumlu tesirler gösterecektir.

Biz de bu düşünceden hareketle, 17. ve 18. yüzyıl Osmanlı Türkçesi cümle yapısının değişim ve gelişmesini tespit etmek amacıyla "Koca Râgıp Paşa ve Azmîzâde Hâletî'nin Münşeatları Üzerinde Mukayeseli Sentaks İncelemesi" yapmaya karar verdik. Bunun için de Süleymaniye Kütüphanesi ve İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'nde bulunan eserlerin mikrofilmlerinin tabedilmiş şeklini elde ederek çalışmamıza başladık.

Çalışmamızı "Sentaks İncelemesi" ve "Metin" olmak üzere iki bölümü ayırdık. Sentaks incelemesi de "Kelime Grupları", "Cümle" ve "Sonuç" olarak üçe ayrıldı. "Metin" bölümünde ise orijinal metinlerin transkripsiyonu bulunmaktadır. Orijinal metnin transkripsiyonunu yaparken fazla bir güçlükle karşılaşmadık. Orijinal metinlerin bazı varaklarındaki bazı kelimeler, zaman içinde meydana gelen tahribat ve silinme sebebiyle okunamamıştır. Okuyamadığımız kelimeler (...) şeklinde ifade edilmiştir. Ancak bunlar sentaksı bozabilecek ölçüde değildir.

Bu çalışmamız sırasında değerli fikirlerinden ve tavsiyelerinden yararlandığım danışman hocam Yrd. Doç. Dr. Emin Kalay'a; yine çalışmalarımızın her merhalesinde kıymetli zamanlarından feragat ederek, büyük yardım ve desteklerini gördüğüm Yrd. Doç. Çağrı Özdarendeli ve Dr. Ömür Ceylan'a gönülden teşekkür ederim.

Özlem KAFA

Edirne, 2000

Tezin Adı : Koca Rāgıp Paşa ve Azmī-zāde Hāletī'nin Münşeatlari Üzerine Mukayeseli Sentaks İncelemesi.

Hazırlayan : Özlem KAFA

ÖZET

17. ve 18. yüzyıl Osmanlı Türkçesi cümle yapısının değişim ve gelişimini tespit etmek, şimdiye kadar gün yüzüne çıkmamış olan eserlerin okunması ve üzerinde sentaks incelemesinin yapılması, eserlerin sahipleri hakkında orijinal bilgiler vermek, yazıldığı tarihi ve içtimai kıymeti göstermek, dönemin cümlelerindeki hususiyetleri eksiksiz tespit amacıyla, "Koca Rāgıp Paşa ve Azmī-zāde Hāletī'nin Münşeatlari Üzerinde Mukayeseli Sentaks İncelemesi" yapmaya karar verdik.

Çalışmalarımıza bizzat asıl kaynakların yerini tespit ederek başladık. Koca Rāgıp Paşa'nın münşeatinı Süleymaniye Kütüphanesi'nde, Azmī-zāde Hāletī'nin münşeatinı ise, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'nde bulduk. Kayıtlı bulunan eserlerin mikrofilmlerinin tabedilmiş şeklini elde ederek çalışmamıza başladık.

Azmī-zāde Hāletī'nin 15 telhisten oluşan münşeatinin tamamını, Koca Rāgıp Paşa'nın ise 40 telhis olan münşeatinin, 18 telhisinin transkripsiyonunu yaptık. Daha sonra her iki metnin cümlelerini ayırarak sentaks incelemesine başladık.

Çalışmamızı "Sentaks İncelemesi" ve "Metin" olmak üzere iki bölüme ayırdık. Sentaks İncelemesi de "Kelime Grupları", "Cümle" ve "Sonuç" olarak üçe ayrıldı. "Metin" bölümünde ise, orijinal metin transkripsiyonu bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler:

- 1) Münşeât
- 2) Telhis
- 3) Sentaks
- 4) Koca Rāgıp Paşa
- 5) Azmī-zāde Hāletī

Name : Contrastive Syntax Analysis on the Münşeats of Koca Rāgıp Paşa and Azmī-zāde Hāletī.

Author : Özlem KAFA

SUMMARY

We decided to make a "contrastive syntax analysis" on the Münşeats of "Koca Rāgıp Paşa" and "Azmī-zāde Hāletī" with an eye to establish the changes and the development of Ottoman Turkish in 17 and 18 centuries, to read and examine the syntax of the works that wasn't brought to light till nowadays, to give original information about the owners of the works to show the historical and the social value the works have, and to demonstrate completely the characteristics of the sentences in that term.

We began our study by uncovering the place of the original sources. We found the Münşeats of Koca Rāgıp Paşa in Süleymaniye Library, and the Münşeats of Azmī-zāde Hāletī in the Library of İstanbul University. We started to study by obtaining the printings of the microfilms of the registered works.

We transcribed the whole Münşeats of Azmī-zāde Hāletī which consists of 15 telhis's, and 18 telhis's of Koca Rāgıp Paşa's Münşeats that consist of 40 telhis's originally. After wards, we began syntax analysis by dividing the sentences of both texts.

We classify our study into two parts as "Syntax Analysis" and "Text". Furthermore, Syntax Analysis is divided into three sections as "Word Groups", "Sentence" and "Conclusion". Moreover, the transcription of the original text appears in the "Text" part.

Key Words:

- 1) Münşeats
- 2) Telhis
- 3) Syntax
- 4) Koca Rāgıp Paşa
- 5) Azmī-zāde Hāletī

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	i
ÖZET.....	ii

GİRİŞ

1. Münşeat	1
2. Koca Râgıp Paşa ve Azmî-zâde Hâletî'nin Hayatı ve Eserleri	2
2.1. Koca Râgıp Paşa'nın Hayatı ve Eserleri.....	2
2.1.1. Hayatı.....	2
2.1.2. Edebi Kişiliği.....	3
2.1.3. Eserleri.....	4
2.1.3.1. Divanı.....	4
2.1.3.2. Mecmua.....	4
2.1.3.3. Tahkik ve Tevfik.....	5
2.1.3.4. Diğer Eserleri.....	5
2.1.3.5. Münşeatı.....	5
2.2. Azmî-zâde Hâletî'nin Hayatı ve Eserleri.....	6
2.2.1. Hayatı.....	6
2.2.2. Edebi Kişiliği.....	7
2.2.3. Eserleri.....	8
2.2.3.1. Diğer Eserleri.....	8
2.2.3.2. Münşeatı.....	8

BİRİNCİ BÖLÜM

SENTAKS İNCELEMESİ

1. Kelime Grupları	10
1.2. İsim Tamlaması.....	10
1.1.1. Türkçe Kurullarla Yapılanlar.....	10
1.1.1.1. Belirtili İsim Tamlaması.....	11
1.1.1.1.1. Tamlayanı ve Tamlananı Tek Kelime Olanlar.....	11

1.1.1.1.2. Tamlayanı veya Tamlananı Kelime Grubu Olanlar	11
1.1.1.1.2.1. Tamlayanı Kelime Grubu Olanlar	11
1.1.1.1.2.2. Tamlananı Kelime Grubu Olanlar	11
1.1.1.1.2.3. Tamlayanı ve Tamlananı Kelime Grubu Olanlar	11
1.1.1.2. Belirtisiz İsim Tamlaması.....	11
1.1.1.2.1. Tamlayanı ve Tamlananı Tek Kelime Olanlar.....	11
1.1.1.2.2. Tamlayanı veya Tamlananı Kelime Grubu Olanlar	11
1.1.1.2.2.1. Tamlayanı Kelime Grubu Olanlar	11
1.1.1.2.2.2. Tamlayanı ve Tamlananı Kelime Grubu Olanlar	11
1.1.2. Farsça Kurallarla Yapılanlar	12
1.1.2.1. Tamlayanı ve Tamlananı Tek Kelime Olanlar	13
1.1.2.2. Tamlayanı ve Tamlananı Kelime Grubu Olanlar.....	13
1.1.2.2.1. Tamlayanı Kelime Grubu Olanlar	13
1.1.2.2.1.1. Tamlayanı Sıfat Tamlaması Olanlar	13
1.1.2.2.1.2. Tamlayanı Bağlama Grubu Olanlar	13
1.1.2.2.2. Tamlananı Kelime Grubu Olanlar	13
1.1.2.2.2.1. Tamlananı İsim Tamlaması Olanlar.....	13
1.1.2.2.2.2. Tamlananı Sıfat Tamlaması Olanlar	13
1.1.2.2.2.3. Tamlananı Birleşik İsim Olanlar	13
1.1.2.2.3. Tamlayanı ve Tamlananı Kelime Grubu Olanlar	13
1.1.2.2.3.1. Tamlayanı ve Tamlananı İsim Tamlaması Olanlar.....	13
1.1.2.2.3.2. Tamlananı İsim Tamlaması, Tamlayanı Sıfat Tamlaması Olanlar.....	14
1.1.2.2.3.3. Tamlananı İsim Tamlaması, Tamlayanı Bağlama Grubu Olanlar	14
1.1.2.2.3.4. Tamlayanı ve Tamlananı Sıfat Tamlaması Olanlar	14
1.1.2.2.3.5. Tamlananı Sıfat Tamlaması, Tamlayanı İsim Tamlaması Olanlar.....	14
1.1.2.2.3.6. Tamlananı Sıfat Tamlaması, Tamlayanı Bağlama Grubu Olanlar	14
1.1.2.2.3.7. Tamlananı ve Tamlayanı Bağlama Grubu Olanlar	14
1.1.2.2.3.8. Tamlananı Bağlama Grubu, Tamlananı İsim Tamlaması Olanlar.....	14
1.1.2.2.3.9. Tamlananı Bağlama Grubu, Tamlayanı Sıfat Tamlaması Olanlar.....	14
1.1.3. Arapça Kurallarla Yapılanlar	14
1.1.3.1. Tamlayanı ve Tamlananı Tek Kelime Olanlar	15
1.1.3.2. Tamlayanı ve Tamlananı İsim Olanlar	15
1.2. Sıfat Tamlaması	15
1.2.1. Türkçe Kurallarla Yapılanlar.....	15

1.2.1.1. Niteleme Sıfatıyla Yapılanlar	15
1.2.1.2. Belirtme Sıfatlarıyla Yapılanlar	15
1.2.1.2.1. İşaret Sıfatlarıyla Yapılanlar	15
1.2.1.2.2. Sayı Sıfatlarıyla Yapılanlar	15
1.2.1.2.2.1. Asıl Sayı Sıfatlarıyla Yapılanlar	15
1.2.1.2.2.2. Sıra Sayı Sıfatıyla Yapılanlar	15
1.2.1.2.3. Belirsizlik Sıfatlarıyla Yapılanlar	16
1.2.2. Farsça Kurallarla Yapılanlar	16
1.2.2.1. İsmi ve Sıfatı Tek Kelime Olanlar	16
1.2.2.1.1. İsmi ve Sıfatı Arapça Asıllı Bir Kelime Olanlar	16
1.2.2.1.2. İsmi Arapça, Sıfatı Farsça Asıllı Bir Kelime Olanlar	16
1.2.2.1.3. İsmi Farsça, Sıfatı Arapça Asıllı Bir Kelime Olanlar	16
1.2.2.1.4. İsmi ve Sıfatı Farsça Asıllı Bir Kelime Olanlar	17
1.2.2.2. İsmi ve Sıfatı Kelime Grubu Olanlar	17
1.2.2.2.1. Sıfatı Kelime Grubu Olanlar	17
1.2.2.2.1.1. Sıfatı Sıfat Tamlaması Olanlar	17
1.2.2.2.2. İsmi Kelime Grubu Olanlar	17
1.2.2.2.2.1. İsmi İsim Tamlaması Olanlar	17
1.2.2.2.2.2. İsmi Sıfat Tamlaması Olanlar	17
1.2.2.2.2.3. İsmi Birleşik İsim Olanlar	17
1.2.2.2.3. Sıfatı ve İsmi Kelime Grubu Olanlar	17
1.2.3. Arapça Kurallarla Yapılanlar	17
1.3. Sıfat Fiil Grubu	18
1.3.1. Türkçe Sıfat Fiil Ekleriyle Yapılanlar	18
1.3.1.1. "-an/-en" Ekleriyle Yapılanlar	18
1.3.1.2. "-dık/-dik/-duk/-dük" Ekleriyle Yapılanlar	18
1.3.1.3. "-mış/-miş/-muş/-mü" Ekleriyle Yapılanlar	18
1.3.1.4. "-acak/-ecek" Ekleriyle Yapılanlar	18
1.4. Zarf Fiil Grubu	18
1.4.1. "-up/-üp" Ekleriyle Yapılanlar	19
1.4.2. "-arak/-erek" Ekleriyle Yapılanlar	19
1.4.3. "-dikçe/-dukça" Ekleriyle Yapılanlar	19
1.4.4. "-dikde/-dukda" Ekleriyle Yapılanlar	19
1.4.5. "-madan/-meden" Ekleriyle Yapılanlar	19
1.5. İsim Fiil Grubu	19
1.5.1. "-mak/-mek" Ekleriyle Yapılanlar	19
1.5.2. "-ma/-me" Ekleriyle Yapılanlar	19
1.6. Tekrar Grubu	20
1.7. Edat Grubu	20
1.7.1. İsim Unsurları Yalın Halde Olanlar	21

1.7.1.1. "ile" Edatıyla Yapılanlar	21
1.7.1.2. "birle" Edatıyla Yapılanlar	21
1.7.1.3. "deyü" Edatıyla Yapılanlar	21
1.7.1.4. "içün" Edatıyla Yapılanlar	21
1.7.1.5. "üzre" Edatıyla Yapılanlar	21
1.7.1.6. "gibi" Edatıyla Yapılanlar	21
1.7.2. İsim Unsuru Yaklaşma Halinde Olanlar	21
1.7.2.1. "dek" Edatıyla Yapılanlar	21
1.7.2.2. "dā'ir" Edatıyla Yapılanlar	21
1.7.2.3. "binā'en" Edatıyla Yapılanlar	22
1.7.3. İsim Unsuru Uzaklaşma Halinde Olanlar	22
1.7.3.1. "berü" Edatıyla Yapılanlar	22
1.7.3.2. "mā'adā" Edatıyla Yapılanlar	22
1.7.3.3. "ğayrı" Edatıyla Yapılanlar	22
1.7.3.4. "başka" Edatıyla Yapılanlar	22
1.7.3.5. "nāşi" Edatıyla Yapılanlar	22
1.7.3.6. "sonra" Edatıyla Yapılanlar	22
1.7.4. Edat Gibi Kullanılan Kelimelerle Yapılanlar	22
1.7.4.1. "muqaddem" Kelimesiyle Yapılanlar	22
1.7.4.2. "efzün" Kelimesiyle Yapılanlar	23
1.8. Bağlama Grubu	23
1.8.1. "ve" Edatıyla Yapılanlar	23
1.8.1.1. "ve" Edatının "u, ü, vu, vü" Şeklinde Okunmasıyla Yapılanlar	23
1.8.1.2. "ve" Edatının "ve" Şeklinde Okunmasıyla Yapılanlar	23
1.8.2. "ile" Edatıyla Yapılanlar	23
1.9. Unvan Grubu	24
1.10. Birleşik İsim	24
1.10.1. Türkçe Kurallarla Yapılanlar	24
1.10.2. Farsça Kurallarla Yapılanlar	24
1.10.3. Arapça Kurallarla Yapılanlar	24
1.11. Sayı Grubu	24
1.12. Birleşik Fiil	24
1.12.1. İsim+Yardımcı Fiil Kuruluşundaki Birleşik Fiiller	25
1.12.1.1. Yardımcı Fiili "ol-" Olan Birleşik Fiiller	25
1.12.1.2. Yardımcı Fiili "eyle-" Olan Birleşik Fiiller	25
1.12.1.3. Yardımcı Fiili "buyur-" Olan Birleşik Fiiller	25
1.12.1.4. Yardımcı Fiili "ed-, id-" Olan Birleşik Fiiller	25
1.12.1.5. Yardımcı Fiili "gör-" Olan Birleşik Fiiller	25
1.12.1.6. Yardımcı Fiili "kıl-" Olan Birleşik Fiiller	26
1.12.1.7. Yardımcı Fiili "gel-" Olan Birleşik Fiiller	26

1.12.2. Fiil+Yardımcı Fiil Kuruluşundaki Birleşik Fiiller.....	26
1.12.2.1. Yardımcı Fiili "gel-" Olan Birleşik Fiiller.....	26
1.13. Kısaltma Grubu	26
1.13.1. Yaklaşma Grubu	26
1.13.2. Bulunma Grubu	26
1.13.3. Ayrılma Grubu.....	26
1.13.4. Vasıta Grubu.....	26
2. Cümle	27
2.1. Cümlelerin Unsurları	27
2.1.1. Yüklem.....	27
2.1.1.1. Basit Fiillerin Yüklem Olarak Kullanılması.....	27
2.1.1.2. Birleşik Fiillerin Yüklem Olarak Kullanılması	28
2.1.1.3. Ek Fiille Çekimlenmiş İsimlerin Yüklem Olarak Kullanılması	28
2.1.2. Özne	29
2.1.2.1. Tek Kelimelerin Özne Olarak Kullanılması.....	30
2.1.2.2. Kelime Gruplarının Özne Olarak Kullanılması	30
2.1.3. Nesne.....	30
2.1.3.1. Belirtili Nesne	30
2.1.3.2. Belirtisiz Nesne	30
2.1.4. Dolaylı Tümleç.....	31
2.1.5. Zarf Tümleci.....	31
2.1.5.1. Kelime Gruplarının Zarf Olması.....	31
2.1.5.2. Şart Cümlesinin Zarf Olması	31
2.1.6. Cümle Dışı Unsur	32
2.2. Yapılarına Göre Cümleler.....	32
2.2.1. Basit Cümleler	32
2.2.2. Birleşik Cümleler.....	33
2.2.2.1. Şartlı Birleşik Cümleler.....	33
2.2.2.2. Ki'li Birleşik Cümleler	33
2.2.2.3. İç İçte Birleşik Cümleler.....	34
2.2.3. Bağlı Cümleler.....	34
2.2.3.1. "Ve" Edatıyla Bağlanan Cümleler	34
2.2.3.2. Diğer Edatlarla Bağlanan Cümleler	35
2.2.3.2.1. "Ancak" Edatıyla Bağlananlar	35
2.2.3.2.2. "Lakin" Edatıyla Bağlananlar.....	35
2.2.3.2.3. "Belki" Edatıyla Bağlananlar	36
2.2.4. Sıralı Cümleler.....	36
2.3. Yüklem Türüne Göre Cümleler	36
2.3.1. Fiil Cümlesi	36
2.3.2. İsim Cümlesi.....	37

2.4. Yüklemin Yerine Göre Cümleler	38
2.4.1. Kurallı Cümle	38
2.4.2. Devrik Cümle	38
2.5. Anlamına Göre Cümleler	39
2.5.1. Olumlu Cümle	39
2.5.2. Olumsuz Cümle	40
2.5.3. Soru Cümlesi	40
3. Sonuç	41

İKİNCİ BÖLÜM

METİNLER

1. Transkripsiyonlu Metinler	45
1.1. Koca Rāgıp Paşa Münşeati	46
1.2. Azmî-zāde Hāletî Münşeati	67
2. Orijinal Metinler	86
2.1. Münşeati Koca Rāgıp Paşa	86
2.2. Münşeati Azmî-zāde Hāletî	112
KAYNAKÇA.....	124

GİRİŞ

1. MÜNŞEÂT

Mektuplar yazılmış şeyler. Edebiyatta küçük nesir yazısı ve mektupların bir araya toplandığı mecmua. Münşeâtlar yazı heveslileri tarafından istinsah edilir, yahut yazdırılır, icap ettiği zaman müracaat etmek üzere saklanırdı.

Divan Edebiyatında şiirlerin bir araya toplandığı eserlere divan denildiği gibi edebiyat değeri taşıyan nesir yazılarının toplandığı dergilere de münşeât denirdi. Münşeâtlarda çeşitli konularla ilgili mensur metinler, sanatla ilgili yorum ve değerlendirmeler, mektuplar toplanmıştır. XIV yüzyıldan başlayarak gitgide daha çok kullanılan Arapça, Farsça kelimeler ve süslü üslup özellikleri münşeât derlemelerine hakim oldu.

Münşeât mecmuaları, içindeki yazıların türüne göre üç kısma ayrılır.

1) Resmi yazılardan oluşan münşeâtlar, özellikle devlet büyüklerinin çeşitli nedenlerle yazdıkları düz yazıları içerir. Bu yazıları bir çoğu, birine hitaben yazılmış emir, ferman, berat vs. yazı ve vesikaların kopyalarıdır. II. Murad ve Fatih devrindeki resmi yazıların toplandığı Menahicü'l-İnşa adlı eser ile Feridun Bey'in Münşeâtü's-Selatin'i buna örnektir.

2) Her kademedен insana hitaben yazılacak yazıların başlıkları, uygun düşecek cümleler örnekler ve sonucun nasıl bitirilmesi gerektiğine dair didaktik kompozisyon ve yazı sanatını konu alan münşeâtlar. Eskiden okullarda bu tür eserler okutulmuş ve bu konuda dersler verilmiştir. Bu tür münşeâtların belli bir yazarı olmayıp yazı heveslileri tarafından derlenir ve gerektiği zaman başvurulmak üzere saklanırdı. Raşid, Rız ve Fasih Ahmed Dede'ye ait yazı örneklerinin bulunduğu mecmua böyledir.

3) Şairlerin mektuplarından oluşan münşeâtler. Bu tür eserler o şairlere ait kaynaklarda bulunmayan bilgileri içerir ve secili bir üslupla yazılırdı.

Bir şairin kendisine ait resmi edebi ve özel mektuplarını toplayan münşeât mecmuası oluşturması yanında; birkaç şairin dikkate değer mektuplarının toplandığı münşeât mecmuaları da vardır. Veysi, Nergisi, Şerif Sabri v. s. şair ve münşilerin mektuplarının toplandığı münşeât mecmuası buna örnektir.¹

2. KOCA RÂGİP PAŞA VE AZMÎ-ZÂDE HÂLETÎ'NİN HAYATI VE ESERLERİ

2.1. KOCA RAGİP PAŞA'NIN HAYATI VE ESERLERİ

2.1.1. Hayatı (1699-1763)

“Osmanlı devlet adamı, alim, şair ve edibi. İstanbul'da doğmuştur. Defterhane katiplerinden Şevki Mustafa Efendi'nin oğludur. Küçük yaştan beri tahsil ve terbiyesine ihtimam gösterilmiş, keskin zekası ve parlak istidadı ile, kısa bir zamanda büyük bir ilerleme göstererek, dikkati çekmiş ve defterhane kalemine devam etmeğe başlamıştır. Çok geçmeden, emsalleri arasında temayüz etmiş ve daha o vakit şöhret kazanmıştır. Henüz 25 yaşına basmışken Revan Valisi Arifi Paşa'nın Mektupçuluğu görevine atanmış ve o sıralarda feth olunan İran topraklarının tahririne memur edilmiştir.

Koca Ragıp Paşa'nın ciddi yükseliş ifade eden ilk görevi, Bağdad Defterdarlığıdır. Burada, vali Ahmed Paşa'nın itimadını ve takdirini kazanmıştır. Daha sonraları, değişik görevlerde başarı ile hizmet etmiş, 1737 baharında, Sadrazam Mektubçuluğuna yükseltilmiş ve Avusturya-Rusya murahhasları ile yapılan görüşmelerde murahhas olarak bulunmuştur. 1741 başlarında reisü'l-küttablığa tayini üzerine bariz bir şekil alır. 1744 nisan ayı başlarında, vezirlik payesi de verilerek, Mısır valiliğine tayin edilmiştir. Kubbe vezirliği ve Nişancılıkta görevlendirilince İstanbul'a gelmişse de, uzun süre kalmadan, yine valiliklerle görevlendirilmiştir. Bu valilikleri ise, en mühim devlet görevi olan, sadrazamlık takip etmiştir.

¹ İskender Pala (1989): *Dîvân Siiri Sözlüğü*. Cilt: I-II. Ankara: Akcağ Yay.. s.370.

Padişah'tan sonra memleketin en yüksek sorumlusu olan Sadrazam Ragıb Paşa vefatına kadar sürecek olan bu son görevine, 13 Aralık 1756 tarihinde İstanbul'a gelip başladı. Tecrübeli bir devlet adamı olan Ragıb Paşa III. Osman'ın sonuncu sadrazamı olarak, padişahın güven ve takdirini muhafaza edebilmiştir. III. Mustafa ise sadrazamını daha da çok sevmiş, ona daha serbestçe hareket imkanı tanımıştır.

Padişah, 1758 baharında, dul hemşiresi Saliha Sultan ile Ragıb Paşa'nın nikahını kıydırarak, sadrazamını damatlıkla da taltif etmiştir. Damad da hükümdarını Sakarya-İzmit körfezi kanalı, savaş gemilerinin denize indirilişi, Laleli Camii'nin inşası, bazı askeri tören ve tesislerle meşgul ve memnun kılarken, devletin siyasi idaresini tamamiyle elinde bulundurmağa muvaffak olmuştur.

Ragıb Paşa, 24 Ramazan 1176–8 Nisan 1763 tarihinde İstanbul'da vefat etmiş ve kendi adına yaptırmış olduğu Laleli'deki kütüphanesinin bahçesine gömülmüştür.

2.1.2. Edebi Kişiliği

Ragıb Paşa, iyi bir devlet adamı olmasının yanı sıra, ileri bir kültür adamı, özellikle çağının tanınmış bir şair ve yazardır. Geride bırakmış olduğu eserler onun bu çok yönlü ve yetenekli sanatı olan yazı (hüsn-i hat)'da kendisini kabul ettirmiş, ilim ve kültüre düşkünlüğünü, adına yaptırdığı kütüphane ve mektebiyle ispat etmiştir. Onun çevresi, devrin sanat ve edebiyat merkezlerinden biri olmuş, bir çok şair, onun meclislerinde bulunmuş olmakla seçkinlik kazanmıştır.

Bir şair olarak Ragıb Paşa, Nedim ve Şeyh Galib bir yana bırakılırsa, 18. yy'ın başta gelen ismidir. Sağlam ve ahenkli bir nazma, ağırbaşlı, seçkin ve vazih bir söyleyişle, insanı düşünce yoluyla saran bir muhtevaya sahiptir. Kasidelerinde Nefi, gazelde de Nabi tarzını izler. Hatta Nabi tarzının 18 yy. daki en başarılı temsilcisi bu şairimizdir. Bununla birlikte, şiirlerinde kendine özgü havası ve oturmuş kişiliği daima hissedilir. Nabi ile çığırılan hikmetli söyleyişte bazan daha başarılı olduğu da söylenebilir. Hafızalara atasözü gibi yerleşen pek çok beyit ve mısra ona aittir.

2.1.3. Eserleri

2.1.3.1. Divanı

Tuhfa-i Hattatin'deki bir kayıttan anlaşıldığına göre, Ragıb Paşa şiirlerini mürettep bir divan halinde toplamamıştır. Divanı sonraları, Müstakim-zâde'nin

himmeli ile, murettep ve muntazam bir Őekle konulmuŐtur. Bu divan kaside, tarih, tahmislerden ibaret bir kısıml ile gazeliyattan murekkeptir ve I. Mahmud medhinde bir mesnevi parçası ile baŐlar. Divan MúnŐeat'ının sonunda basılmıştır. Gazeliyat kısmında 176 gazel, 7 rubai ve 3 beyit mevcuttur. Divanın İstanbul kütüphanelerindeki pek çok yazma nüshaları vardır.

Ragıb Paşa'nın kasidelerinde daha çok Nef'nin ve gazellerinde ise Saib ve Nabi'nin tesiri kuvvetle hiss olunur. Şiirlerinde Nedim ve Galib'deki derin hassasiyet ve zengin muhayyile kudreti yerini fikir hakimiyetine, hakimane gürüŐlere bırakmıŐtır. Atalar sözü değerini kazanmış bazı mısralar, Necati'den beri süre gelen geleneğin Nabi'de ifade mükemmeliyetini bulan Őeklin adeta bir devamından ibarettir. TeŐbih ve istiareler oldukça menustur. Fazla tasannua düŐmemiŐtir. An'aneye sadakat muhafaza edilmekle beraber muhitten ve günlük hayattan alınma unsurlarda mevcuttur. Hakikatler, zaman zaman hikmetli bir üŐlup içinde güzel bir Şekilde beyan edilmiştir.

2.1.3.2. Mecmua

Müellif hattı olan nüshası Murad Molla kütüphanesinde bulunan bu mühim mecmuanın bir diğer yazması da Bayezid umumi kütüphanesindedir. Üç dilde manzum mensur bir çok edebi parçayı ve bazı risaleleri ihtiva eden bu mecmuanın baş tarafında alfabe sırası ile baŐlıklarına uygun olarak, ibram, ihtiyat, ihsan, israf v. b bir çok mevzuda mısra ve beyitler yer almıŐtır.

Daha sonra türlü türlü mesnevi, rübai ve müstezat Şeklinde yazılmış, Arapça, Farsça, ve Türkçe olmak üzere, intihab edilen ve yazılan, umumiyetle ekabire hitab eden 65 kadar kaside yer alır. Risaleler arasında Aruz risalesi, hendese ve cebire dair makaleler, remil ve cifre ait tafsilatı havi cüzler zikredilebilir.

2.1.3.3. Tahkik ve Tevfik

I. Mahmud ve Nadir Şah devletlerinde Osmanlı İran münasebetleri bakımından ön planda değeri olan bu eser, bir mukaddime, üç bab ve bir hatimeden ibaret olarak, kelime alınmıŐtır. Mühim bir kısmı müŐahedeye dayanan ve arada teati edilen mektuplar ile, elçiler ve mümessiller arasında geçen müzakereleri içine alan Tahkik ve tevfik kendi nevinde ehemmiyeti azımsanamayacak bir eserdir. İstanbul

kütüphanelerinde muhtelif yazmalarına tesadüf edilir. Devrin muhaberat ve hatırat neveleri bakımından mühim bir örnek teşkil eder.

2.1.3.4. Diğer Eserleri

Ragıp Paşa'nın* Sefinetü'r-Ragıp adındaki eseri, Arapça olup 1255'te basılmıştır. Bunun da müellif hattı olan nüshası Laleli'deki Ragıp Paşa Kütüphanesindedir. Yine Ragıp Paşa'nın Farsçadan yaptığı tercümelemler de vardır. Bunlar arasında Abdürrezzak Semerkandi'nin Matla'u's-Sa'deyn'inin dörtte biri ve Mirhand'ın Ravzatu's-safa'sı zikr edilebilir.

2.1.3.5. Münşeati

Telhis diye de adlandırılan, bazan da ayrı bir esermiş gibi gösterilen ve aslında, Mahmud 1. devrinde reisül-küttap iken hazırladığı telhislere sonradan yazdıklarının eklenmesi ve Ahmed Nüzhet'in tertibi ile vücuda getirilen bir inşa mecmuasıdır. Bu münşeati içinde günlük hayatın hemen her safhası ile, ilgili resmi ve hususi hayat mevzularından mülhem bir çok yazı sureti de bulunmaktadır. Padişahın şerbet istimalinden sayfiyeye çıkmasına, hafifçe hastalanmasından hediye kabulü ricalarına, türlü adlar ile inşa edilen kalyonların ikmalî dolayısı ile vaki davatnamelerden nevrüz, ramazan, bayram tebriklerine kadar çeşitli mevzularda yazılar dikkati çeker.

Münşeati içinde yer alan, fakat bazan ayrı birer risale olarak da kayıtlara geçmiş bulunan Belgrad kalesinin yeniden fetih ve teshiri hakkındaki Fathiya ile Nabi'nin Zeyl-i ve Ta'ifiya da edebi diğer taşıyan eserlerdendir.

Münşeattaki yazılar, üslup bakımından, devrinin sanatkarane nesrinin başarılı örnekleri arasında zikredilebilir. Bu yazılar ayrıca birer vesika olarak, tarihçiler için de faydalıdır.

Koca Ragıp Paşanın münşeati 40 telhisten ibarettir. Münşeatin tamamı 200 varak olup her varak 25 satırdır. Münşeati "Nesih" yazı çeşidine göre yazılmıştır."²

* Râgıp Paşa, Kütüp. nr. 1119.

² İslam Ansiklopedisi (1964): Cilt: 9, İstanbul: M.E. Basımevi, s.594.

2.2. AZMÎ-ZÂDE HÂLETÎ'NİN HAYATI VE ESERLERİ

2.2.1. Hayatı

“(İstanbul 1570-İstanbul 1631), Türk edebiyatının meşhur alim ve şairlerinden, bilhassa ruba'ileri ile şöhret kazanmıştır. Babası, Defterdar Pir Ahmed Çelebi'nin oğlu Pir Mehmed Azmi Efendi, çağının başta gelen ilim adamlarından Kadızâde Ali Çelebi'den mülazemet aldıktan sonra İstanbul'un muhtelif medreselerinde müderrislik etmiştir.

Haleti, alim ve şair babasının yolunda yürüyerek medrese tahsili sayesinde lüzumlu bilgileri edindikten sonra, devrinin meşhur hocası Sadeddin Efendi'den mülazemet aldı; ilk vazifesi Hacce Hatun Medresesi müderrisliğidir. Rütbesi gittikçe yükselerek Mehmed Ağa Medresesi'nde Eyub, Sahn-i Süleymaniye, Sultan Selimi Kadim, Süleymaniye, Hakaniye medreselerine müderris tayin edilmiştir.

1606 Aralık'ında Bursa Kadılığı'na getirildi ise de, 1607 Şubat'ında Bursa'nın Kalender-oğlu tarafından kuşatılarak yağma edilmesi üzerine buradan ayrılmaya mecbur kaldı: 1611'de Edirne Kadılığı'na getirilen Haleti'ye bahtı yine yar olmamıştı: Şam Kadılığı'na nakledilmişse de, yerine bir başkasının tayini sebebiyle bura kadılığından da ayrılmış, bir yıl kadar sonra İstanbul Kadılığı tevcih olunmuştur. 1615'de Gümülcine Kadılığı arpalık olarak verilmişti. Sultan Osman'ın Kadılığı arpalık olarak verilmişti. Sultan Osman'ın tahta çıkmasından beş-altı ay sonra, ikinci defa Mısır Kadılığı'na getirilmesinde ona sunduğu arz-ı halin tesiri bulunduğu söylenir. Fakat aradan bir yıl bile geçmeden bura kadılığına bir başkası tayin edilince kendisine mahalle kadılığı verilmiş, iki ay sonra bu vazife de elinden alındığı için İstanbul'a gelmiştir. 1621'de Uzunca-Ova Kadılığı'na tayin olunan Haleti, IV. Murad'ın tahta çıkmasını müteakip Anadolu sadrı mevkiine getirilmişse de, ertesi yıl Rusçuk arpalık'ı tekaüdüğü verilmiş, üç yıl süren bu tekaüdüğünü metüekip, nihayet Rumeli Kadiaskerliği'ne nail olabilmıştır. Bu memurluğu da uzun sürmedi: 1629'da Silistre arpalığı ile yetinmeğe mecbur kaldı, bu hal bir buçuk yıl sürmüş, 1631'de buna ek olarak Yahya Efendi mahlulünden Süleymaniye Darü'l-Hadis'i verilmiştir. İstanbul'un en meşhur medreselerinde ders okutan, Anadolu, Rumeli Kadiaskerlikleri gibi en yüksek memurluklarda bulunan Haleti'nin kırk yıllık resmi hayatı sürekli iniş çıkışlarla dolu olduğu görülüyor. Biraz önce kaydettiğimiz vazifesine başladıktan bir

iki ay geçince ızdırapla dolu ömrü de sona ermiş, 30 Mart 1631'de hayata gözlerini yummuştur. Sofular'daki evinin karşısında bulunan ve tamir ettirdiği mektebin bahçesinde gömülüdür.

2.2.2. Edebi Kişiliği

Haleti Efendi'nin alimliğinin yanı sıra ve hatta ondan daha çok üzerinde durulan bir yönü de şairliğidir. Bu gün için taşıdığı önem ve şöhret de esas itibariyle buna dayanır. Bu alanda bir Divan'ı, Sakiname'si ve ayrı bir kitapçık teşkil edecek kadar rubaileri vardır. Hususi ve mesleki hayatında karşılaştığı acılı durumlar ve hayal kırıklıklarından yankılar da taşıyan Divanındaki şiirlerden rubai dışında kalanlarında, çoğunlukla kabul edildiği gibi, yüksek bir şair hüviyeti gösteremez. Bu alanda, çağının Nefi, Yahya, Naili, Nabi gibi üstatlarının hayli gerisinde kalır. İçkinin, sakinin, sohbetin, gerçek sevgi ve dostluğun, soyut ve gelenekli şekiller içerisinde bir övgüsünü ihtiva eden Sakiname'si de bu yoldaki diğer eserlerin üstüne çıkacak bir fevkaladelik göstermez.

Onun hususiyetini esas olarak rubaileri sağlamaktadır. İran edebiyatının kendi öz mahsulü olan ve Hayyam'la aşilamaz örneklerini veren bu tarz şiir, bizim edebiyatımızda diğer şiir tarzlarına nisbetle fazla bir dikkat ve rağbet çekmemiş, şiirlerimiz tarafından çoğunlukla kullanılıp Divan'lara dahil edilmekle birlikte, bu yolda başlı başına dikkat ve hassasiyet gösterene çok rastlanmamıştır. Bu bakımdan Haleti, rubai tarzına, gerek göstermiş olduğu özel ilgi ve rağbetle, gerekse yazmış olduğu rubailerin sanat değerleri itibariyle, Divan şairleri arasında hususiyet ve seçkinlik kazanmış olur. Onun, kendi edebiyatımız çerçevesinde bu daldaki değerini, hem çağdaşları, hem de sonraki devri şair ve edebiyatçıları açıkça kabul ve ifade ederler. Türk şairlerinin Hayyam gibi rubai yazanı anlamına gelen "Hayyam-ı Rum" vasfi, ona bu vesileyle verilmiştir.

2.2.3. Eserleri

2.2.3.1. Diğer Eserleri

Haleti'nin yaşadığı XVII. Asır, kasidede Nefi, gazelde Nabi, Na'ili, Neşati, Şeyhü'l-İslam Yahya ve Bahai v. b. Türk edebiyatının en meşhur şairlerini yetiştiren en zengin devirlerindendir. Divan'ını Riyazi'nin ifadesine göre, III. Mehmed adına

Kaside'si A. C. Yöntem'in de kaydettiği gibi, o devrin meşhur şairlerinin eserleriyle karşılaştırılınca kendisine pek de üstünlük kazandırmaz.

Şeh-Name vezniyle yazdığı, beşyüz beyti aşan Saki-Name'si başlangıçtan sonra onbeş makaleye ayrılmıştır; batm-i kelam ve münacat ile nihayet bulan bu mesnevisi süfiyane aşk ve vecdın hikayesidir. Her türlü cinsi aşk ve ihtirastan uzak bir aşk hikayesi olan Mihrü Müşteri mesnevisini XIV. Asır Acem şairlerinden 'Assar'ın bu isimdeki Farsça eserinden Türkçe'ye çevirmiştir. Atayî'nin ifadesine göre Haleti'nin babası Azmi Efendi'nin 1000 beyit kadarını çevirip tamamlayamadığı bu mesnevisine 500 beytin tercümesini eklemiş, fakat sona erdirememiştir. Yine Atayî'nin kaydına göre Menar İbn Melek'e durer ü Gurur'e haşiyeleri, Mugniü'l-Lebib'e şerhi, Tefsir-i Şerife aid Kelimati, Hidaye Mişbah şerhlerine Ta'likat'ı vardır. Nesirlerini, devrinin geleneklerine uygun surette, Münşe'at mecmuası halinde tertiplemiştir. Gibb, bunlara ilave olarak, Rieu Katalog'una Ancak Haleti'nin adı anıldıkça hemen hatırlanan ve onu ayakta tutan eseri, şüphesiz, kafiyelerinin son harflerine göre tertip ettiği rubai'lerini içine alan Ruba'iyat-ı Haleti'dir.

2.2.3.2. Münşeati

Türk edebiyatının meşhur alim ve şairlerinden olan Azmî-zâde Hâletî'nin bir de münşe'atı bulunmaktadır. Münşe'at nüshalarına eski kütüphanelerimizin bazılarında tesadüf edilir. Münşeati, hem kendi hayatı, hem yaşadığı asrın vukuatı itibarı ile müracaata layıktır.

Azmî-zâde Hâletî'nin münşe'atı 15 telhisten ibarettir. Münşeatin tamamı 11 varak olup, her varak 31 satırdır. Münşeati "Rik'a" yazı çeşidine göre yazılmıştır.³

³ İslam Ansiklopedisi (1964): Cilt: 5, İstanbul: M.E. Basımevi, s.125.

BİRİNCİ BÖLÜM

SENTAKS İNCELEMESİ

1. KELİME GRUPLARI

1.2. İSİM TAMLAMASI

Eserimizde rastladığımız isim tamlamalarını önce üç ana gruba ayırdık:

1.1.1. Türkçe Kurallarla Yapılanlar

1.1.2. Farsça Kurallarla Yapılanlar

1.1.3. Arapça Kurallarla Yapılanlar

Bu üç ana grup içerisinde Arapça kurallarla yapılan isim tamlamalarının ve Türkçe kurallarla yapılan isim tamlamalarının Farsça isim tamlamalarına göre daha az yer kapladığını tespit ettik.

1.1.1. Türkçe Kurallarla Yapılanlar

Türkçe kurallarla yapılan isim tamlamalarını iki gruba ayırdık:

1.1.1.1. Belirtili İsim Tamlaması

1.1.1.2. Belirtisiz İsim Tamlaması

Belirtili ve belirtisiz isim tamlamalarını da unsurlarının kelime grubu olup olmamalarına göre ayrıca sınıflandırdık. Eserimizdeki belirtili ve belirtisiz isim tamlamaları aşağıdaki gibidir.

1.1.1.1. Belirtili İsim Tamlaması

1.1.1.1.1. Tamlayanı ve Tamlananı Tek Kelime Olanlar

1.1.1.1.2. Tamlayanı ve Tamlananı Kelime Grubu Olanlar

1.1.1.1.2.1. Tamlayanı Kelime Grubu Olanlar

1.1.1.1.2.2. Tamlananı Kelime Grubu Olanlar

1.1.1.1.2.3. Tamlayanı ve Tamlananı Kelime Grubu Olanlar

1.1.1.2. Belirtisiz İsim Tamlaması

1.1.1.2.1. Tamlayanı ve Tamlananı Tek Kelime Olanlar

1.1.1.2.2. Tamlayanı ve Tamlananı Kelime Grubu Olanlar

1.1.1.2.2.1. Tamlayanı Kelime Grubu Olanlar

1.1.1.2.2. Tamlayanı ve Tamlananı Kelime Grubu Olanlar

1.1.1.1. Belirtili İsim Tamlaması

1.1.1.1.1. Tamlayanı ve Tamlananı Tek Kelime Olanlar

menkabetinin / ihrāzı (KRP, 27b-18) : aḥmedüñ / ma'nāsı (AZH, 149b-13)

1.1.1.1.2. Tamlayanı veya Tamlananı Kelime Grubu Olanlar

1.1.1.1.2.1. Tamlayanı Kelime Grubu Olanlar

'ulemā-i 'izāmīñ / hıdmetleri (AZH, 150a-9) : nefehāt-i eyyām-ı dehrīñ / tenessümi (AZH, 151a-6) : sitāre-i iḳbālīñ Bürüzı (AZH, 152a-7)

1.1.1.1.2.2. Tamlananı Kelime Grubu Olanlar

Ḥazretleriniñ / huzür-ı nezāket mevfürları (KRP, 61b-7) : āyātın / her birisi (KRP, 26b-9) : kerimesinin / cevāhir-i ma'ānası (KRP, 62b-3)

1.1.1.1.2.3. Tamlayanı ve Tamlananı Kelime Grubu Olanlar

heddiyye-i 'aciz-ānemiñ / ḥasāset ve ḥaḳāreti (KRP, 25b-15) : eyyām-ı maḥsüseniñ / ta'akub ü tevārüdi (KRP, 26b-11) : bu çāker-i hākiriñ / hıdmet-i ihlāşı (AZH, 151a-4) : sıdk u şafāların / iftizā-yı tābiş-i muḥabbetle nüşide kıldığı (AZH, 151b-8)

1.1.1.2. Belirtisiz İsim Tamlaması

1.1.1.2.1. Tamlayanı ve Tamlananı Tek Kelime Olanlar

şebnem / ilḳası (KRP, 27b-17) : döküm / mevsimleri (KRP, 31b-7) : isneyn günü (KRP, 32b-19) : Mezbür / dā'ileri (AZH, 150a-9) : ḥalka / ifādeleri (AZH, 150a-9)

1.1.1.2.2. Tamlayanı veya Tamlananı Kelime Grubu Olanlar

1.1.1.2.2.1. Tamlayanı Kelime Grubu Olanlar

berā'at-ı istihlāl / 'üvnānı (KRP, 26a-14) : ḥükm-i balıga-i ḥālik-i kavī ve kade / muktezāsı (KRP, 29a-22) : sencide olmak / mertebesi (AZH, 149b-23) : reşehāt-ı ḥāme / icrāsı (AZH, 151a-11)

1.1.1.2.2.2. Tamlayanı ve Tamlananı Kelime Grubu Olanlar

rūḥ-ı cişmān-ı 'ālemiyān ve mādde-i ḥayāt-ı cihāniyān olan / vücūd-ı mekārım-nişān-i ^[11]ḥüsrevāne ve zāt-ı merāhim-'üvnān-ı mülükāneleri (KRP, 23b-9)

1.1.2. Farsça Kurallarla Yapılanlar

Eserimizde rastladığımız isim tamlamaları içerisinde Farsça kurallarla yapılanlar diğerlerine göre daha fazladır.

Eserimizdeki Farsça kurallarla yapılmış isim tamlamaları şöyledir:

1.1.2.1. Tamlayanı ve Tamlananı Tek Kelime Olanlar

1.1.2.2. Tamlayanı ve Tamlananı Kelime Grubu Olanlar

1.1.2.2.1. Tamlayanı Kelime Grubu Olanlar

1.1.2.2.1.1. Tamlayanı Sıfat Tamlaması Olanlar

1.1.2.2.1.2. Tamlayanı Bağlama Grubu Olanlar

1.1.2.2.2. Tamlananı Kelime Grubu Olanlar

1.1.2.2.2.1. Tamlananı İsim Tamlaması Olanlar

1.1.2.2.2.2. Tamlananı Sıfat Tamlaması Olanlar

1.1.2.2.2.3. Tamlananı Birleşik İsim Olanlar

1.1.2.2.3. Tamlayanı ve Tamlananı Kelime Grubu Olanlar

1.1.2.2.3.1. Tamlayanı ve Tamlananı İsim Tamlaması Olanlar

1.1.2.2.3.2. Tamlananı İsim Tamlaması, Tamlayanı Sıfat Tamlaması Olanlar

1.1.2.2.3.3. Tamlananı İsim Tamlaması, Tamlayanı Bağlama Grubu Olanlar

1.1.2.2.3.4. Tamlayanı ve Tamlananı Sıfat Tamlaması Olanlar

1.1.2.2.3.5. Tamlananı Sıfat Tamlaması, Tamlayanı İsim Tamlaması Olanlar

1.1.2.2.3.6. Tamlananı Sıfat Tamlaması, Tamlayanı Bağlama Grubu Olanlar

1.1.2.2.3.7. Tamlananı ve Tamlayanı Bağlama Grubu Olanlar

1.1.2.2.3.8. Tamlananı Bağlama Grubu, Tamlananı İsim Tamlaması Olanlar

1.1.2.2.3.9. Tamlananı Bağlama Grubu, Tamlayanı Sıfat Tamlaması Olanlar

1.1.2.1. Tamlayanı ve Tamlananı Tek Kelime Olanlar

rūh-ı / cismān (KRP, 23b-10) : ‘anber-i / deryā (KRP, 27a-10) : leyāl-i / ramazān (KRP, 27a-9) : haqq-ı / bendegān (KRP, 28a-10) : nesā’im-i / ġarāyim (KRP, 32a-6) : istihāb-ı / vücūd (AZH, 150a-9) : nefehāt-ı / eyyām (AZH, 151a-6) : savb-ı / semāvāt (AZH, 151a-17) : nesīm-i / cennet (AZH, 151b-8) : netīce-i / du‘ā (AZH, 152b-30)

1.1.2.2. Tamlayanı ve Tamlananı Kelime Grubu Olanlar

1.1.2.2.1. Tamlayanı Kelime Grubu Olanlar

1.1.2.2.1.1. Tamlayanı Sıfat Tamlaması Olanlar

vücūd-ı / mekārīm-niṣān (KRP, 23b-10) : zāt-ı / ṣefkat-āyāt (KRP, 28a-9) : vücūd-ı / deryā-cūd (KRP, 32a-4) : nesīm-i / hüceste-vürūd (AZH, 151a-4)

1.1.2.2.1.2. Tamlayanı Bağlama Grubu Olanlar

māye-i / iftiḥār ve imtiyāz (KRP, 27b-20) : müstevcib-i / sürūr u ferḥat (KRP, 28a-15) : dāmen-i / ‘afv u ṣaffı (KRP, 27b/22) : bahreyn-i / ‘ilm ü ma‘rifet (AZH, 150a-10) : hırka-i / mihr ü müveddet (AZH, 151b-7) : ṣerbet-i / sıdık u ṣafa (AZH, 151b-7)

1.1.2.2.2. Tamlananı Kelime Grubu Olanlar

1.1.2.2.2.1. Tamlananı İsim Tamlaması Olanlar

vesīle-i ‘arz-ı / ‘ubūdiyyet (KRP, 28a-13) : rūh-ı cismān-ı / ‘ālemiyān (KRP, 23b-10) : zīver-i sefir-i salṭanāt-ı / bahreyn (KRP, 32a-6) : pīṣ-āmed-i kāfile-i / hācāt (AZH, 151a-18) : ṣāmeyn-i terāzū-yı / zindegānī (AZH, 151b-9) : taḥṣīl-i cevāhir-i / ‘irfān (AZH, 150a-10)

1.1.2.2.2.2. Tamlananı Sıfat Tamlaması Olanlar

nigāh-ı ḥüsn-i / kabūl (KRP, 28a-22) : madde-i ārāmiṣ-i / bilād (KRP, 32a-4) : mānend-i pāy-ı / cerād (KRP, 28a-14) : iṣtiyāk-ı muḥliṣ-i / dil-dāde (AZH, 151b-10) : pīṣ-āmed-i / kāfile (AZH, 151a-18)

1.1.2.2.2.3. Tamlananı Birleşik İsim Olanlar

pīṣ-gāh-ı / ḥilāfet-penāhileri (KRP, 27a-11) : dest-yār-ı / ḥurṣid (AZH, 152b-30) : bār-gāh-ı / sipihr-iṣtibāhları (AZH, 152b-31)

1.1.2.2.3. Tamlayanı ve Tamlananı Kelime Grubu Olanlar

1.1.2.2.3.1. Tamlayanı ve Tamlananı İsim Tamlaması Olanlar

hāl-i cemāl-i / leyāl-i ramazān (KRP, 27a-9) : ‘arṣa-i vücūd / ġubār-ı fedā (AZH, 151a-5) : ḥalvet-serāy-ı beden / ṣem‘-i vaṣl (AZH, 151a-5) : nesīm-i cennet / ṣemīm-i iḳbāl (AZH, 151b-8)

1.1.2.2.3.2. Tamlananı İsim Tamlaması, Tamlayanı Sıfat Tamlaması Olanlar

tehniyet-i çâker-i / ni‘âm-perverleri (KRP, 28a-13) : şâmeyn-i terâzû-yı zindegânî / keffe-i fenâ (AZH, 151b-9)

1.1.2.2.3.3. Tamlananı İsim Tamlaması, Tamlayanı Bağlama Grubu Olanlar

‘anber-i deryâ-yı / rahmet ü gufrân (KRP, 27a-10) : tûfân-hîz-i hızzâm-ı / mehâbet ü celâdet (KRP, 32a-7) : mevc-engîz-i bahr-i / şükûh u şehâmet (KRP, 32a-7) : ser-cümle-i sâkinân-ı / zemîn ü eflâk (AZH, 153a-27)

1.1.2.2.3.4. Tamlayanı ve Tamlananı Sıfat Tamlaması Olanlar

vazîfe-i lâzime-i / ‘abd-i bî-mecâl (KRP, 23b-23) : zât-ı şehâmet / nümüd-ı tâcîdârîleri (KRP, 32a-5) : hâtır-ı ğam-perver / nizâm-ı ‘azil (AZH, 149b-22)

1.1.2.2.3.5. Tamlananı Sıfat Tamlaması, Tamlayanı İsim Tamlaması Olanlar

evân-ı tenâvül-i / eşribe-i hasıyyet (KRP, 23b-16) : ‘aliyye-i hudâ-yı kâr-sâz / kafes-i ten (AZH, 149b-7)

1.1.2.2.3.6. Tamlananı Sıfat Tamlaması, Tamlayanı Bağlama Grubu Olanlar

cenâb-ı fermân-fermâ-yı / bahr ü ber (KRP, 32a-3) : bâ‘iş-i irtifa‘a-i / kâdr ü şân (KRP, 27a-12) : serüş-ı sâbit-i / kadem ü çenâr (AZH, 151b-2) : kalem-rev-i / câh u celâl (AZH, 152b-2)

1.1.2.2.3.7. Tamlananı ve Tamlayanı Bağlama Grubu Olanlar

evkât ü ânât-ı / eyyâm ü leyâl (KRP, 25b-10) : geşt ü güzâr-ı / bürüc u büyütl (KRP, 61a-15)

1.1.2.2.3.8. Tamlananı Bağlama Grubu, Tamlananı İsim Tamlaması Olanlar

‘âlemiyân u insân / ‘ayn-ı cihâniyân (KRP, 24b-23) : müstedâm ve huşûl-i emâni-i / dü-cihânîler (KRP, 26b-3) : vusûl ü sâye-i / ‘inâyet-i zıllu’llâhî (KRP, 34b-8) : hâyil ve şâmeyn-i / terâzû-yı zindegânî (AZH, 151b-9) : beste ve ğubâr-ı / küdüre-i ahvâl (AZH, 149b-28) : der-ğuş ve nâme-i / sıdk-ı muhabbet (AZH, 152b-18)

1.1.2.2.3.9. Tamlananı Bağlama Grubu, Tamlayanı Sıfat Tamlaması Olanlar

şuhûr u a‘vâm-ı / serîr-i übbühet-masir (KRP, 26b-3) : âmâde ve ğuş-ı / beşâret-pîş (AZH, 153a-19)

1.1.3. Arapça Kurallarla Yapılanlar

Eserimizde rastladığımız isim tamlamaları içerisinde Arapça kurallarla yapılanlar diğerlerine göre daha azdır.

1.1.3.1. Tamlayanı ve Tamlananı Tek Kelime Olanlar

Rabbü'l-'izzet (KRP, 23b-21) : leyletü'l-ğadr (KRP, 27a-11) : bahirü'l-letâfet (KRP, 26a-4) : şabihatü'l-'îd (AZH, 153a-19) : mâ'ü'l-ğayât (AZH, 151b-17) : nizâmü'l-mülk (AZH, 153a-29) : yevmü'l-kıyâm (AZH, 153a-27)

1.1.3.2. Tamlayanı ve Tamlananı İsim Olanlar

ğayrikü'l-ihsân (KRP, 23b-24) : bahirü'l-isâbet (KRP, 29b-4) : beytü's-şeref (KRP, 61a-15) : leyletü'l-bedr (AZH, 153a-26) : 'âkıbetü'l-emr (AZH, 151a-20) : şeyhü'l-islâm (AZH, 153b-29)

1.2. SIFAT TAMLAMASI

Eserimizde rastladığımız sıfat tamlamalarını önce üç ana gruba ayırdık.

1.2.1. Türkçe Kurallarla Yapılanlar

1.2.2. Farsça Kurallarla Yapılanlar

1.2.3. Arapça Kurallarla Yapılanlar

Eserimizde daha çok Farsça kurallarla yapılan sıfat tamlamalarının olduğunu tespit ettik.

1.2.1. Türkçe Kurallarla Yapılanlar

1.2.1.1. Niteleme Sıfatıyla Yapılanlar

mübârek / ħamis günü (KRP, 32a-15) : şevketlü / efendim (KRP, 27a-4)

1.2.1.2. Belirtme Sıfatlarıyla Yapılanlar

1.2.1.2.1. İşaret Sıfatlarıyla Yapılanlar

bu / fırsat (KRP, 24a-2) : bu / ana dek (KRP, 30a-4) : bu / muhliş (AZH, 149b-26)

1.2.1.2.2. Sayı Sıfatlarıyla Yapılanlar

1.2.1.2.2.1. Asıl Sayı Sıfatlarıyla Yapılanlar

bir / kâse-i mücevher (KRP, 24a-2) : iki / kaç'a (KRP, 32b-18) : üç / anbâr (KRP, 32b-24) : yedi / erzâniler (AZH, 151b-5)

1.2.1.2.2.2. Sıra Sayı Sıfatıyla Yapılanlar

beşinci / gün (KRP, 26a-24) : ikinci / def'a (KRP, 34a-17)

1.2.1.2.3. Belirsizlik Sıfatlarıyla Yapılanlar

ba'zı / maḥşiler (KRP, 62b-12) : başka / ḥālet (KRP, 26a-3) : her / dem (KRP, 24b-18) : bir / dem (AZH, 153a-19) : her / zamān (AZH, 149b-29)

1.2.2. Farsça Kurallarla Yapılanlar

Eserimizde, Farsça kurallarla yapılar sıfat tamlamaları önemli bir yer tutmaktadır. Bu gruba giren sıfat tamlamalarını önce iki gruba ayırdık.

1.2.2.1. İsmi ve Sıfatı Tek Kelime Olanlar

1.2.2.2. İsmi ve Sıfatı Kelime Grubu Olanlar

İsmi ve sıfatı tek kelime olanları, isim tamlamasında olduğu gibi, kelimelerin menşelerine göre ayrıca sınıflandırdık.

1.2.2.1.1. İsmi ve Sıfatı Arapça Asıllı Bir Kelime Olanlar

1.2.2.1.2. İsmi Arapça, Sıfatı Farsça Asıllı Bir Kelime Olanlar

1.2.2.1.3. İsmi Farsça, Sıfatı Arapça Asıllı Bir Kelime Olanlar

1.2.2.1.4. İsmi ve Sıfatı Farsça Asıllı Bir Kelime Olanlar

İsmi veya sıfatı kelime grubu olan sıfat tamlamalarının eserimizde diğerlerine göre daha çok kullanıldığı görülmüştür.

1.2.2.2.1. Sıfatı Kelime Grubu Olanlar

1.2.2.2.2. İsmi Kelime Grubu Olanlar

1.2.2.2.3. Sıfatı ve İsmi Kelime Grubu Olanlar

1.2.2.1. İsmi ve Sıfatı Tek Kelime Olanlar

1.2.2.1.1. İsmi ve Sıfatı Arapça Asıllı Bir Kelime Olanlar

seccāde-i / merfū' (KRP, 27a-13) : hedāyā-yı / ḥaḳīrāne (KRP, 28a-16) : ḥazāyin-i / nefā'is (KRP, 27b-15) : ricā-ı / vāsıḳ (AZH, 149b-12) : meclis-i / sāmi (AZH, 151a-4) : iştıyāḳ-ı / muḥliş (AZH, 151b-10)

1.2.2.1.2. İsmi Arapça, Sıfatı Farsça Asıllı Bir Kelime Olanlar

taḥıyyāt-ı / bī-pāyān (KRP, 61b-8) : envār-ı / bī-şumār (AZH, 152b-30) : şabr-ı / nā-şabūr (AZH, 151b-10)

1.2.2.1.3. İsmi Farsça, Sıfatı Arapça Asıllı Bir Kelime Olanlar

nigāh-ı / ḥüsn (KRP, 28a-22) : māye-i / firūzī (AZH, 152b-31)

1.2.2.1.4. İsmi ve Sıfatı Farsça Asıllı Bir Kelime Olanlar

āfitāb-ı / 'ālem-tāb (KRP, 28a-8) : ser-i / sa'ādet-mend (AZH, 149b-29)

1.2.2.2. İsmi ve Sıfatı Kelime Grubu Olanlar

1.2.2.2.1. Sıfatı Kelime Grubu Olanlar

1.2.2.2.1.1. Sıfatı Sıfat Tamlaması Olanlar

şeb-diz-i / tünd-licām (KRP, 34a-23) : şem'-i / cihān-fürüz (AZH, 151b-31) :
çāker-i / şadākat-nümün (AZH, 152a-9)

1.2.2.2.2. İsmi Kelime Grubu Olanlar

1.2.2.2.2.1. İsmi İsim Tamlaması Olanlar

madde-i rāhat ü ārām-ı / cihānyān (KRP, 25b-22) : müdebbir-i ecsām-ı /
'ālemiyān (KRP, 30b-33) : nehīb-i şemşir-i / cānsitān (AZH, 151b-30) : kaşes-i
cism-i / nā-tüvān (AZH, 151b-1) : intişār-ı envār-ı / cihān-fürüz (AZH, 152a-8)

1.2.2.2.2.2. İsmi Sıfat Tamlaması Olanlar

cenāb-ı te'sir-fermā-yı / havāşş (KRP, 23b-9) : hazāyin-i nefā'is-i / defā'in
(KRP, 27b-15) : hurşid-i cihān-tāb-ı / zerre-perver (KRP, 26a-2) : merāhim-i bī-
mezāhim-i / bende-nüvāzāne (KRP, 26b-22) : vücūd-ı nūr-endüz-ı / zıllıyyet-
güster (KRP, 29a-6) : nevāziş-nāme-i / kirāmi (AZH, 152b-23) : mäh-ı tāb-dār-ı
/ hurşid-zamir (AZH, 152b-29) : tılsım-ı teshir-i / 'ālemiyān (AZH, 152b-29) :
zulf-i girih-gir-i / hübān (AZH, 151a-9) : meserrāt-ı şafā-bağş-ı / giti-nümā
(AZH, 152a-12)

1.2.2.2.2.3. İsmi Birleşik İsim Olanlar

āfitāb-ı / 'ālem-tāb (KRP, 28a-8) : ber-minvāl-i / muharrir (KRP, 31b-21) :
āfitāb-ı / 'ālem-efrüz (AZH, 151b-3)

1.2.2.2.3. Sıfatı ve İsmi Kelime Grubu Olanlar

rüz-ı firüz-ı / meymenet-endüz (KRP, 24b-22) : mazhār-ı cihān-bānī-i / a'lā vü
ednā (AZH, 151a-15)

1.2.3. Arapça Kurallarla Yapılanlar

Eserimizde Arapça kurallarla yapılan sıfat tamlamaları pek fazla yer tutmamaktadır.

bāhirü'l-es'ad (KRP, 24b-20) : Allahü'l'aziz (AZH, 152b-10) : 'aleyhili'l-
mün'im (AZH, 151a-19)

1.3. SIFAT FİİL GRUBU

1.3.1. Türkçe Sıfat Fiil Ekleriyle Yapılanlar

Eserimizde bu şekilde yapılmış sıfat-fiil gruplarının örneği çoktur. Eserimizde rastladığımız bu tür sıfat-fiil gruplarını sıfat-fiil eklerine göre sıraladık.

1.3.1.1. "-an/-en" Ekleriyle Yapılanlar

1.3.1.2. "-dık/-dik/-duk/-dük" Ekleriyle Yapılanlar

1.3.1.3. "-mış/-miş/-muş/-müş" Ekleriyle Yapılanlar

1.3.1.4. "-acak/-ecek" Ekleriyle Yapılanlar

1.3.1.1. "-an/-en" Ekleriyle Yapılanlar

ihyâ buyurılan / ... (KRP, 62a-5) : bilâd olan / ... (KRP, 32a-4) : miyânında olan / ... (AZH, 149b-29)

1.3.1.2. "-dık/-dik/-duk/-dük" Ekleriyle Yapılanlar

ref'et buyurduk / ... (KRP, 28a-10) : ber-mezîd idük / ... (KRP, 28a-11) : kâdr ü şân oldık / ... (KRP, 27a-12) : kılmak üzere oldık / ... (AZH, 151a-3) : bezl ittük / ... (AZH, 153b-30) : vücüd kılduk / ... (AZH, 150a-9)

1.3.1.3. "-mış/-miş/-muş/-müş" Ekleriyle Yapılanlar

bir re's donanmış / ... (KRP, 26a-15) : pâdişâhîden çıkmış / ... (AZH, 152a-19)

1.3.1.4. "-acak/-ecek" Ekleriyle Yapılanlar

ne vakt zuhûr idecek / ... (AZH, 151a-20)

1.4. ZARF FİİL GRUBU

Eserimizdeki zarf-fiil gruplarını eklerine göre sınıflandırdık. Eserimizdeki zarf-fiil ekleri şu şekildedir:

1.4.1. "-up/-üp" Ekleriyle Yapılanlar

1.4.2. "-arak/-erek" Ekleriyle Yapılanlar

1.4.3. "-dikçe/-dukça" Ekleriyle Yapılanlar

1.4.4. "-dikde/-dukda" Ekleriyle Yapılanlar

1.4.5. "-madan/-meden" Ekleriyle Yapılanlar

1.4.1. "-up/-üp" Ekleriyle Yapılanlar

sıhhat idüp (KRP, 23b-12) : hālī olmayup (KRP, 61b-2) : hem-‘inān gelüp (KRP, 61b-10) : āfitāb-ı iqbāl olup (AZH, 149b-4) : küşāde kılup (AZH, 150a-12) : mülāhaza buyurulup (AZH, 151b-8)

1.4.2. "-arak/-erek" Ekleriyle Yapılanlar

bürüc u büyüüt iderek (KRP, 61a-15) : tākat-fersā-yı meṭāyā-yı akdam olarak (KRP, 34b-7)

1.4.3. "-dikçe/-dukça" Ekleriyle Yapılanlar

nehārī ta‘dīl itdükçe (KRP, 61a-17) : teşrīf buyurdukça (KRP, 26a-6) : bī-kār oldukça (AZH, 149b-8) : peygār kıldıkça (AZH, 152a-25)

1.4.4. "-dikde/-dukda" Ekleriyle Yapılanlar

şehen-şāhāneleri oldıkda (KRP, 31b-20) : veliyyü'n-nu‘māneleri buyuruldukda (KRP, 24a-5) : hayā kıldıkda (AZH, 152a-15)

1.4.5. "-madan/-meden" Ekleriyle Yapılanlar

‘ālemiyān eylemeden (KRP, 24b-19) : Mışıra sultān olmadan (KRP, 34b-4)

1.5. İSİM FİİL GRUBU

Eserimizde rastladığımız isim-fiil grupları "-mak/-mek" ve "-ma/-me" ekleriyle yapılmıştır.

Eserimizdeki isim-fiil gruplarını isim-fiil eklerine göre iki grupta inceledik:

1.5.1. "-mak/-mek" Ekleriyle Yapılanlar

1.5.2. "-ma/-me" Ekleriyle Yapılanlar

1.5.1. "-mak/-mek" Ekleriyle Yapılanlar

ğufrān olmak (KRP, 27a-10) : pūşīde ve mestūr buyurılmak (KRP, 27b-22) : celādet eylemek (KRP, 32a-7) : ma‘tūf kılmak (AZH, 150a-11) : tebessūmi olmak (AZH, 151a-6)

1.5.2. "-ma/-me" Ekleriyle Yapılanlar

zill'u-llāhīleri kılınma(sına) (KRP, 29b-13) : ‘ālem ü ‘ālemiyān eyleme(den) (KRP, 24b-19) : hüsrevāneleriyle dökülme(leri) (KRP, 31b-3) : ma‘kūl olma(sı) (AZH, 153b-27) : aḥvāl olma(sı) (AZH, 151b-8) : nümāyān kılmā(sı) (AZH, 152a-3)

1.6. TEKRAR GRUBU

gāh gāh (KRP, 31b-7) : bir iki (AZH, 151a-30) : pāre pāre (AZH, 151a-29)

1.7. EDAT GRUBU

Eserimizde rastladığımız edat gruplarını kullanılışlarına göre sınıflandırdık.

Eserimizdeki edat gruplarını şu şekilde sınıflandırdık:

1.7.1. İsim Unsurları Yalın Halde Olanlar

- 1.7.1.1. "ile" Edatıyla Yapılanlar
- 1.7.1.2. "birle" Edatıyla Yapılanlar
- 1.7.1.3. "deyü" Edatıyla Yapılanlar
- 1.7.1.4. "içün" Edatıyla Yapılanlar
- 1.7.1.5. "üzre" Edatıyla Yapılanlar
- 1.7.1.6. "gibi" Edatıyla Yapılanlar

1.7.2. İsim Unsuru Yaklaşma Halinde Olanlar

- 1.7.2.1. "dek" Edatıyla Yapılanlar
- 1.7.2.2. "dā'ir" Edatıyla Yapılanlar
- 1.7.2.3. "binā'en" Edatıyla Yapılanlar

1.7.3. İsim Unsuru Uzaklaşma Halinde Olanlar

- 1.7.3.1. "berü" Edatıyla Yapılanlar
- 1.7.3.2. "mā'adā" Edatıyla Yapılanlar
- 1.7.3.3. "ğayrı" Edatıyla Yapılanlar
- 1.7.3.4. "başka" Edatıyla Yapılanlar
- 1.7.3.5. "nāşi" Edatıyla Yapılanlar
- 1.7.3.6. "sonra" Edatıyla Yapılanlar

1.7.4. Edat Gibi Kullanılan Kelimelerle Yapılanlar

- 1.7.4.1. "mukaddem" Kelimesiyle Yapılanlar
- 1.7.4.2. "efzün" Kelimesiyle Yapılanlar

1.7.1. İsim Unsurları Yalın Halde Olanlar

1.7.1.1. "ile" Edatıyla Yapılanlar

kemāl-i sūrūr u hoşgüzār / ile (KRP, 27a-7) : tereddüd ü pīç ü tīb / ile (KRP, 28a-17) : ārāmiş-i tabī'at olmak/la (KRP, 26a-7) : kāyim ve ma'ūnet-i evtād / ile (AZH, 149b-20) : zaḥm-ı sipihre reh-nümün olmak/la (AZH, 149b-9)

1.7.1.2. "birle" Edatıyla Yapılanlar

kāla-yı iştiyāk / birle (AZH, 151a-2) : ḥurşid-i 'ināyet / birle (AZH, 152b-30) : ğerd-bān-ı teġāfūl / birle (AZH, 153a-12)

1.7.1.3. "deyü" Edatıyla Yapılanlar

'Ali bin Ebū Tālib / deyü (KRP, 62a-4) : ḳari' Ebū-leheb / diyü (KRP, 62b-18) : karin-i kabūl-i ilāhī olur / deyü (AZH, 151a-19) : semere-i rüçü'idur / deyü (AZH, 153a-23)

1.7.1.4. "içün" Edatıyla Yapılanlar

cāy-ı āsāyiş buyurulmak / içün (KRP, 32a-19) : muḥārese-i merāsi vü benādir / içün (KRP, 32a-11) : temāşā buyurulmak / içün (KRP, 32b-23) : su'ūd-ı rüh / içün (AZH, 149b-28) : kemingāh kıлмаğ / içün (AZH, 151b-29) : pāy-küb olmağ / içün (AZH, 153a-31)

1.7.1.5. "üzre" Edatıyla Yapılanlar

muktezā-yı kavā'id-i ḥikmet / üzre (KRP, 23b-15) : meşhūnları olmak / üzre (KRP, 30b-19) : (...) seniyyelerinden oldığı / üzere (KRP, 31a-25) : menzil-ġāh kıлмаğ / üzre (AZH, 151a-3) : vefk-i murād / üzre (AZH, 151b-6) : yevmi'l-kiyām inhimāk / üzre (AZH, 153a-27)

1.7.1.6. "gibi" Edatıyla Yapılanlar

bunuñ / gibi (KRP, 27a-16) : şeb-i yeldāda meh-i tībān / gibi (KRP, 61b-12) : bejen / gibi (KRP, 61b-13) : siper-i şabrım /gibi (AZH, 151b-11)

1.7.2. İsim Unsuru Yaklaşma Halinde Olanlar

1.7.2.1. "dek" Edatıyla Yapılanlar

bu āna / dek (KRP, 29a-14) : çeşm ü revzene-i küşe / dek (AZH, 149b-24) : nişāne-i sūrūr-ı ferdā-yı kıyāmete / dek (AZH, 151a-26)

1.7.2.2. "dā'ir" Edatıyla Yapılanlar

Bu edatla yapılan edat gruplarının fazla örneği yoktur.

seyr-i bürüc ve kuşûra / dâ'ir (KRP, 25a-25)

1.7.2.3. "binâ'en" Edatıyla Yapılanlar

qadr ü şân olduğına / binâ'en (KRP, 27a-11) : muşammem olduğına / binâ'en (KRP, 32b-22) : 'adem-i şübû'na / binâ'en (KRP, 62b-14)

1.7.3. İsim Unsuru Uzaklaşma Halinde Olanlar

1.7.3.1. "berü" Edatıyla Yapılanlar

ver-i kitâb-ı tekvîn olandan / berü (AZH, 151a-22) : şabr-ı nâ-şabûrı olaldan / berü (AZH, 151b-9) : kafil-i intifâ-ı nâ-yireden / berü (AZH, 152b-22) : hırmanla beste olaldan / berü (AZH, 153a-7)

1.7.3.2. "mâ'adâ" Edatıyla Yapılanlar

ittihâd olma geldiğinden / mâ'adâ (KRP, 26b-13) : (...) vücüd kılduğundan / mâ'adâ (AZH, 150a-9) : istihâb-ı vücüd kılduğundan / mâ'adâ (AZH, 150a-9)

1.7.3.3. "ğayrı" Edatıyla Yapılanlar

lenger-i iştibâr olduklarından / ğayrı (KRP, 32a-24)

1.7.3.4. "başka" Edatıyla Yapılanlar

bî-mecâlleri olduğundan / başka (KRP, 23b-23) : şehen-şâhâneleri olduğundan / başka (KRP, 30b-24) : eltâf-ı me'lûfelerinden / başka (KRP, 31a-12)

1.7.3.5. "nâşî" Edatıyla Yapılanlar

nevrüz olmakdan / nâşî (KRP, 23b-18) : şevket ü şân olmakdan / nâşî (KRP, 26b-15) : yâl u bâl olmakdan / nâşî (KRP, 34b-16) : hülûl eylemekden / nâşî (AZH, 24b-22)

1.7.3.6. "sonra" Edatıyla Yapılanlar

ta'arruz-resân olduklarından / soñra (KRP, 61b-11) : rişte-keş-i samt-ı takrîr oldukdan / soñra (KRP, 62a-4) : merfû'-ı mahfil-i kirâmı kıldındıktan / soñra (AZH, 151a-4)

1.7.4. Edat Gibi Kullanılan Kelimelerle Yapılanlar

1.7.4.1. "muqaddem" Kelimesiyle Yapılanlar

nim sâ'at / muqaddem(ce) (KRP, 32a-21) : vaqt-i mev'üd ma'hüddan / muqaddem(çe) (KRP, 33a-1)

1.7.4.2. "efzün" Kelimesiyle Yapılanlar

mertebe-i takrîrden / efzün (KRP, 25a-5)

1.8. BAĞLAMA GRUBU

Eserimizde "ve, ile" edatlarıyla bağlama grupları oluşturulmuştur.

Eserimizdeki bağlama gruplarını şu şekilde sınıflandırdık:

1.8.1. "ve" Edatıyla Yapılanlar

1.8.1.1. "ve" Edatının "u, ü, vu, vü" Şeklinde Okunmasıyla Yapılanlar

1.8.1.2. "ve" Edatının "ve" Şeklinde Okunmasıyla Yapılanlar

1.8.2. "ile" Edatıyla Yapılanlar

1.8.1. "ve" Edatıyla Yapılanlar

1.8.1.1. "ve" Edatının "u, ü, vu, vü" Şeklinde Okunmasıyla Yapılanlar

māye-i āsāyiş-i 'ibād u madde-i ārāmiş-i bilād (KRP, 32a-4) : kem-қadr u bi-bahā (KRP, 28a-19) : şüküh u şehāmet (KRP, 32a-7) : i'tidāl ü letāfet (KRP, 23b-22) : 'ālem ü 'ālemiyān (KRP, 24b-19) : mehābet ü celādet (KRP, 32a-7) : a'dā vü ezdād (KRP, 34b-22) : merāsi vü benādir (KRP, 32a-11) : şafā vü sürür (KRP, 28a-4) : sıdık u şafā (AZH, 151b-7) : şādab u hurrem (AZH, 153a-16) : fetḥ u zafer (AZH, 153b-1) : naқd ü vaқt (AZH, 150a-10) : mihr ü müveddet (AZH, 151b-7) : cān ü ten (AZH, 151b-9) : kazā vü қaderden (AZH, 152a-5) : nize vü livā-yı küffār (AZH, 152a-25)

1.8.1.2. "ve" Edatının "ve" Şeklinde Okunmasıyla Yapılanlar

rūḥ-ı cişmān-ı 'ālemiyān ve madde-i ḥayāt-ı cihāniyān (KRP, 23b-10) : bir rişte-i tesbīḥ ve bir kıt'a seccāde-i merfū' (KRP, 27a-13) : pūşide ve mestūr (KRP, 27b-22) : Ebū-Tālib ve Ebī-Leḥeb (KRP, 63a-1) : mübtelā-yı sebil-i idbār ve dest-i kudretim (AZH, 149b-8) : pīş-āmed-i kāfile-i ḥācāt ve ḥali'a-i leşker-i münācat (AZH, 151a-18) : ciğer teşnenin abā ve dil ḥastanīñ ḥāba (AZH, 151b-10) : sümüm-ı idbār ve sübül-i emel (AZH, 153b-25)

1.8.2. "ile" Edatıyla Yapılanlar

merāsim-i mu'tāde ile mümtāz ü benām (KRP, 26b-11) : revnak-ı bā-kemāl ile leb-i maḥbūbe-i deryā (KRP, 25b-3) : envā'-ı zevḳ ü sürür ile nuhbe-i rüzgār (KRP, 25a-15) : vilāyet-i Bosna-ı tefvīz ile rümāl-i 'atebe-i devletlerine (AZH, 152a-15) : müsādefe-i sümüm-ı hümüm ile hazar-ı a'nāda rencür (AZH, 153a-3) : efsün-ı merg ile çeşm-i bendi (AZH, 153a-6)

1.9. UNVAN GRUBU

Eserimizde pek çok örneği bulunan kelime gruplarındandır. Şahısların istisnasız tamamının unvanlarıyla belirtildiği görülmektedir.

Eserimizde kullanılan unvan isimleri şunlardır:

Maḥmūd / Ḥan (KRP, 61b-21) : ‘Ali / Paşa (KRP, 34a-17) : Muḥammed / Paşa (KRP, 34a-18) : Rāḡıb / Paşa (KRP, 61b-25) : Yaḥyā / Efendi (AZH, 149b-2) : Derviş / Paşa (AZH, 151b-27) : Muştafā / Ağa (AZH, 152a-18) : Es‘ad / Efendi (AZH, 153b-17) : Gazi Giray / Sulṭan (AZH, 151b-27)

1.10. BİRLEŞİK İSİM

Metnimizdeki birleşik isimler üç dilin kurallarıyla oluşmaktadır. Biz de bu grubu üç ana başlık altında inceledik:

1.10.1. Türkçe Kurallarla Yapılanlar

1.10.2. Farsça Kurallarla Yapılanlar

1.10.3. Arapça Kurallarla Yapılanlar

1.10.1. Türkçe Kurallarla Yapılanlar

Sulṭan Maḥmūd (Ḥan) (KRP, 61b-21) : Gāzi Giray (Sulṭan) (AZH, 151b-27)

1.10.2. Farsça Kurallarla Yapılanlar

Ebū Eyyüb-ı Enşārī (KRP, 26a-9)

1.10.3. Arapça Kurallarla Yapılanlar

‘Ali bin Ebū Ṭālib (KRP, 62a-10) : ‘Aliyyü'l-Kāri (KRP, 62b-9) : ‘Abdü'l-Latīf (AZH, 152a-30) : ‘Abdü'l-Gāni-zāde (AZH, 152b-29)

1.11. SAYI GRUBU

Eserimizde fazla örneği görülmemiştir.

On iki (KRP, 32b-19)

1.12. BİRLEŞİK FİİL

Eserimizde birleşik fiilleri önce iki ana gruba ayırdık. Daha sonra bu grupları da unsurlarına göre tekrar sınıflandırdık. Bu sınıflandırmaya göre eserimizdeki birleşik fiiller şu şekildedir.

1.12.1. İsim+Yardımcı Fiil Kuruluşundaki Birleşik Fiiller

- 1.12.1.1. Yardımcı Fiili "ol-" Olan Birleşik Fiiller
- 1.12.1.2. Yardımcı Fiili "eyle-" Olan Birleşik Fiiller
- 1.12.1.3. Yardımcı Fiili "buyur-" Olan Birleşik Fiiller
- 1.12.1.4. Yardımcı Fiili "ed-, id-" Olan Birleşik Fiiller
- 1.12.1.5. Yardımcı Fiili "gör-" Olan Birleşik Fiiller
- 1.12.1.6. Yardımcı Fiili "kıl-" Olan Birleşik Fiiller
- 1.12.1.7. Yardımcı Fiili "gel-" Olan Birleşik Fiiller

1.12.2. Fiil+Yardımcı Fiil Kuruluşundaki Birleşik Fiiller

- 1.12.2.1. Yardımcı Fiili "gel-" Olan Birleşik Fiiller

1.12.1. İsim+Yardımcı Fiil Kuruluşundaki Birleşik Fiiller

1.12.1.1. Yardımcı Fiili "ol-" Olan Birleşik Fiiller

yāl ü bāl / ol- (KRP, 34b-6) : ğufrān / ol- (KRP, 27a-10) : ḥālī / ol- (KRP, 25a-4) : kıl / ol- (KRP, 34b-4) : bürüz / ol- (KRP, 23b-17) : zann / ol- (AZH, 153b-31) : mü'eşşer / ol- (AZH, 153a-10) : ma'kūl / ol- (AZH, 153b-27) : ma'lūm / ol- (AZH, 151a-20) : irsāl / ol- (AZH, 151a-15) : mu'āyene / ol- (AZH, 149b-30) : aşıkar / ol- (AZH, 149b-28)

1.12.1.2. Yardımcı Fiili "eyle-" Olan Birleşik Fiiller

ḥālī / eyle- (KRP, 23b-14) : imdād / eyle- (KRP, 61b-20) : telmih / eyle- (KRP, 62b-19) : memdūd / eyle- (AZH, 149b-16)

1.12.1.3. Yardımcı Fiili "buyur-" Olan Birleşik Fiiller

mestūr / buyur- (KRP, 27b-22) : ref'et / buyur- (KRP, 28a-10) : teşrif / buyur- (KRP, 26a-6) : mülāḥaza / buyur- (AZH, 151b-8)

1.12.1.4. Yardımcı Fiili "et-" Olan Birleşik Fiiller

baḥreyn / id- (KRP, 32a-6) : cubūr / id- (KRP, 24a-18) : iktizā / ed- (AZH, 151a-5) : izā'a / it- (AZH, 150a-10) : terk / et- (AZH, 153b-28) : zuhūr / et- (AZH, 153b-25)

1.12.1.5. Yardımcı Fiili "gör-" Olan Birleşik Fiiller

muktezā / gör- (KRP, 62b-13) : revā / gör- (AZH, 149b-16) : cā'iz / gör- (AZH, 152a-4) : münāsib / gör- (AZH, 153a-15)

1.12.1.6. Yardımcı Fiili "kıl-" Olan Birleşik Fiiller

mülâhaza / kıl- (AZH, 151a-27) : nüşide / kıl- (AZH, 151b-7) : intizâr / kıl- (AZH, 152a-9) : hâlî / kıl- (AZH, 153a-14)

1.12.1.7. Yardımcı Fiili "gel-" Olan Birleşik Fiiller

lâzım / gel- (AZH, 152b-22)

1.12.2. Fiil+Yardımcı Fiil Kuruluşundaki Birleşik Fiiller

1.12.2.1. Yardımcı Fiili "gel-" Olan Birleşik Fiiller

olma/gel- (KRP, 28a-14) : ide/gel- (KRP, 62b-24) : oluna/gel- (AZH, 151a-9)

1.13. KISALTMA GRUBU

Eserimizde rastladığımız kısaltma gruplarını şu şekilde sınıflandırdık:

1.13.1. Yaklaşma Grubu

1.13.1.1. Bulunma Grubu

1.13.1.2. Ayrılma Grubu

1.13.1.3. Vasıta Grubu

1.13.1. Yaklaşma Grubu

'abd-i aḥkerlerine / mücib-i ibtihâc u müfâharet (KRP, 28a-14) : (...)
ḥüsrevânelerine / nisbet (KRP, 27b-16) : dih-i 'ademe / cân u ten (AZH, 151b-9) : düş-ı cânna / beste (AZH, 152a-20)

1.13.2. Bulunma Grubu

irâs-ı meserretde / ber-mezîd (KRP, 28a-11) : bu bâbda / kuşür (KRP, 27b-21) :
bî-melâl maḥlaşlarında / gerdân (AZH, 152a-3) : mücâlis-i du'âlarında / bezl ü
nişâr (AZH, 151b-22) : tazyîl-i şeşder-i emelde / nef (AZH, 149b-22)

1.13.3. Ayrılma Grubu

şebnem ilķâsından / bî-farķ (KRP, 27b-17) : bu vaz'-ı 'âcizânedden / ğaraż-ı
çâkerânem (KRP, 27b-18) : sâ'id-i endühdan / bî-kâr (AZH, 149b-8) : kümeyt-i
hamaye bundan / ziyâde (AZH, 151b-24) : każâ ve ķaderden / birün (AZH, 152a-5)

1.13.4. Vasıta Grubu

ġufrân olmak hasebiyle / olan (KRP, 27a-10) : (...) nâmıyla / tehiyye ve i'dâd
olan (KRP, 28a-16) : ḥüsn-i irâdedle / püşide (AZH, 151b-7) : şem'-i vaşlla /
tâb-nâk (AZH, 151a-5)

2. CÜMLE

2.1. CÜMLENİN UNSURLARI

2.1.1. Yüklem

Eserimizde yüklem olarak basit fiil, birleşik fiil ve ek fiille çekimlenmiş isimler kullanılmıştır.

Eserimizdeki cümlelerin yüklemelerini şu şekilde sınıflandırdık:

2.1.1.1. Basit Fiillerin Yüklem Olarak Kullanılması

2.1.1.2. Birleşik Fiillerin Yüklem Olarak Kullanılması

2.1.1.3. Ek Fiille Çekimlenmiş İsimlerin Yüklem Olarak Kullanılması

2.1.1.1. Basit Fiillerin Yüklem Olarak Kullanılması

Eserimizdeki cümlelerde yüklem olarak basit fiiller pek fazla kullanılmamıştır.

hüşüşaki dâmen-i cân girifte-i dest-i hicrân olaldan berü zamân olmaz. (AZH, 149b-30)

Hemvâreki kâr-sâz-ı kaza ^[13]şem'-i hürşid-i inâre ve sâki-i takdîre şağâr-ı nâhîd-i idâre üzere ola. (AZH, 151a-12)

Ale'l-huşüş nîze vü livâ-yı küffâr heyzüm-i nasire-i peygâr kıldıkça şemşîr-i cihâd olmada ^[26]ve dâmen-i içtihad bilmede olasın. (AZH, 152a-25)

Devlet-i ikbâl kılıp eyledi tali' yâri

Hâşılı üstümüze döndi sipîhr-i ^[27]gerdân (AZH, 153a-26)

2.1.1.2. Birleşik Fiillerin Yüklem Olarak Kullanılması

Eserimizdeki cümlelerde daha çok birleşik fiiller yüklem olarak kullanılmaktadır.

Cenâb-ı cünbiş-bağş-ı nakre-hağ-i gerdün-rahş-ı gülgün-i devlet ^[17]ü ikbâllerin ilâ ahiri'd-devrân zîr-i rân-ı baht u iclâllerin 'ale'd-devâm licâm-ı ^[18]irâdelerine râm ve nerm-i 'inân idüp her seyr ü hareketlerin mucib-i farah u sirür ^[19]ve her gül-geşt ü nüzhelerin müstevcib-i meserret ü hubür eylemekden / hâlî olmaya âmin. (KRP, 26a-16)

Cenâb-ı perver-digâr ziver-i bâğ-ı saltânât ve ârâyiş-i gül-bün-i devlet ^[9]olan gül-berk-i vücüd-ı leâfîet-nümüdların hem-vâre tarâvetyâb-ı şebnem-i i'tidâl

¹⁰ve ziynet bahş-ı hadîka-i mecd ü iclâl idüp 'ale'd-devâm işâbet-i çeşm-i zaḥm-i ¹¹rüzigârdan / masûn ve me'mûn eyleye âmin. (KRP, 31a-8)

Hâmil-i takvîm-i rakime-i ²⁴belâgat terkîmiñiz olan ademiñiz itmâm-ı devre-i ḥidmetiyle ma'il-i merkez-i 'avdet ²⁵olmağın nemîka-i muḥâleşet / tahrîr u irsâl olınmışdır. (KRP, 61a-23)

İnşâ-Allahü'l-'aziz ²⁰ihrâm-ı ḥidmetleri düş-ı cânına beste ve dest-i irâdeti ḥalka-i ka'be-i rızâlarına peyveste olduğda pîş-gâh-ı münzarati (şafaqlarından) devr ve teşrîf-i ma'ârif-²¹tırâz-ı iltifatlarından 'avr olmasın / revâ görmeyeler. (AZH, 152a-19)

Hemvâreki kâr-sâz-ı kaza ¹³şem'-i ḥurşîd-i inâre ve sâki-i takdîre şağâr-ı nâhid-i idâre üzre ola bezm-i sa'âdet-i iqbâl esbâb-ı kamrâni birle mala-malide olmakdan ¹⁴hâli olmaya. (AZH, 151a-12)

Ba'de-hâza şol dem ki şukka-i râyet-i 'inâyetlerin baz ve muḥaddimetü'l-⁵ceyş ehl-i dâd üzre sâye-endaz kılup hâl-i muḥlisân-ı şadâkat-intimâ mir'ât-ı zamîr-i şafâ-güsterlerinde rûnümâ olur çâker-i sadâkat kişki ⁶kat-ı mefâre-i meveddette kadem-i aqdâmın der-pîş etmişdir. (AZH, 153b-4)

Ḥakkâ ki 'izzetlü şeyhü'l-islâm ḥazretleriniñ bu bendeleri ḥakkında ³⁰bezl ittükleri 'inâyât ri'âyet-i merâsim-i mürüvvet-kârîde gâyetü'l-gâyât olup lâkin metâlib-i nefsiyyemiz rahm-ı 'ulemâ-yı 'ilâm olmağla ihtiyâr olman ³¹rütbe-i ḥasîse dirîğ olınmasa ḥâlimize evfağ zannolunur. (AZH, 153b-29)

Bu tebzede-i meveddetden zuhûr iden kelâm-ı keşir sebeb-i ¹³renciş-i hâtır ve bâ'ış-i a'raz-ı zamîr olmağ revâ görölmeye. (AZH, 155a-12)

2.1.1.3. Ek Fiille Çekimlenmiş İsimlerin Yüklem Olarak Kullanılması

Eserimizdeki cümlelerde ek fiille çekimlenmiş isimler yüklem olarak, tek kelime veya bir kelime grubu halinde olmak üzere iki şekilde kullanılmıştır.

İnşâ'-Allahü te'âlâ vusûlünde (61b)¹¹bundan böyle daḥi tarafımıza olan 'alâka-i iḥlaşların ziver-i hücre-i zamîr ²ve pirâye-i şubḥa-i ḥâtır-ı ma'ârif-semir eylemekden ḥâli olmayup heylâc-ı zâyîçe-i ³icâbet ve neyyirü'n-nüvvübe-i isâbet olan da'vat-ı ḥayriyyeleri ile ta'dîl-i ḥareket-i ⁴mîhr ü muḥabbet eylemeleri / memüldür. (KRP, 61a-25)

Vaka' menşe-i istişkâl olan "Ebû" lafzı meşâhir-i kütüb-i naḥviyyede ¹³muḥarrer ve mestûr olduğu üzre esmâ-i sitte-i mu'telleden olup esmâ-i merkûmeniñ ¹⁴iğrâbları i'râb-ı bi'l-ḥurûf ve yâ-i mütekellimden gayrıya izâfetleri şüretinde ḥâlet-i ¹⁵ref'leri vav ile ve ḥâlet-i naşb u cerrleri elif ve yâ ile olduğu eimme-i nuḥatdan ¹⁶ittifak-kerde-i cumhur ve imâm-i meşaki'-i ḥuṭabâ ve kıdve-i mefâḥir-i büleğa olan ḥazret-i ¹⁷Ḥaydar-ı beligü'l-edaki 'ilm-i naḥviñ üss-i esâs-ı bâ-temkîn ve mebde'-i cem' ü tedvîni olan ¹⁸nevâbigü'l-

kelim-i meşhûre ve kavâ'id-i külliye-i ma'rûfe ya'ni (elfâ'ilü merfû'un ve ma-sivâhu ^[19]fer'un-'aleyh vel-mef'ülü mensûbün vemâ-sivâhu fer'un 'aleyh vel-muzâfu mecrûrun ^[20]vemâ-sivâhu fer'un / 'aleyhdir. (KRP, 62a-12)

Şevketlü efendim ^[25]merâsim-i kadimme-i devlet-i 'aliye ve levâzım-ı müstedime-i saltânât-ı seniyyelerinden olduğu (31b)^[11]üzere bu def'a top-hâne-i 'âmirleri kâr-hânesinde kavâlib-i maţbu'a ^[2]ve mütenevvi'aya şebk ü işğaları irâde-i hümâyün-ı cihândâripleri buyurılan ^[3]toplarıñ meyâmin-i himem-i hüsrevâneleriyle dökülmeleri nizâmı pezirâ-yı encâm u eczâ-yı ^[4]sebke ve endâmı reside-i serhadd-i iltisâm u kıvâm olmağla inşâ'-Allah ü te'âlâ yevm-i ^[5]mübârek-i sebtde ve ihtiyâr olnân sâ'at-ı firûz-ı sa'dde rihte ve ifrâğlarına ^[6]mübâşeret-i muşammem ü menvi idüğü 'ilm-i cihân-ârâ-yı pâdişâhânelerine rüşen ^[7]ü celi olup ve gâh gâh bu mişillü döküm mevsimlerinde müfeyyiz-i yüvm ü bereket olan ^[8]kıdüm-ı behcet-rüsûmlarıyla top-hâne-i 'âmirleri lütfen ve 'inâyeten teşrîf ve bi'l-cümle ^[9]huzzâr-ı bendegân ve oçağ-ı mezbûrñ ricâl ü zâbitâna nevâziş ü tahtifleri ^[10]muhteżâ-yı bende-perveri ve mübteğâ-yı şinşine-i 'inâyet-güsteri olduğından başka izâfe-i ^[11]ıksır-nazar-mekrûmet-eserleriyle top ve topçular işlerin altın ve 'amel-i dest-i ^[12]san'atları maţbû' ve mevzûn olmasına cüz'-i âhîr-i 'illet-i tämme meşâbesinde ^[13]oldığı muhtâc-ı delîl ü bürhân olmamağla bi-mennehi subhâne yârınki rûz-ı firûz-ı ^[14]şenbihde top-ı zerrîn mihr-i münîr kulle-i ufk-ı şarkîden neşr-i kürrâs eşi'a ü envâr ile ^[15]teshîr-i iklim-i bâm u tedmîr-i ceşş-i zalâma derkâr olduğundan yek sâ'at-i nücûmi-^[16]güzârında sâha-i heybet-i mesâha-i top-hâneleri şıyt ü sadâ-yı şehâmetleriyle velvele-^[17]endâz-ı basit-i ğabrâ ve hasret-keşân-ı zemîn-büsi-i 'inâyetleri enâre-i fetiyle-i 'atıfetleriyle ^[18]hedhede-perdâz-ı du'â buyurılmak üzere mağarr-i dil-keş-âdâ-yı sahil-serâlarından ^[19]tevcîh-i fülke-i 'inâyet ve tahrik-i makâzif-i kerem ü 'atıfet buyurmaları temennâsı taqdîm-i ^[20]telhîs-i çâkerâneme bâ'ış-i içtirâ olduğu muhâţ-ı 'ilm-i ilhâm-âşinâ-yı şehen-şâhâneleri ^[21]oldıkda ber-minvâl-i muharrir hem temâşâ-yı şan'ata işâğaya imâle-i lehâta-i mekrumet ^[22]ve hem 'acizâne tertîb olınan nevâle-i mâ-hazar-ı bendegâneme icâle-i benân-ı meyl ü rağbet ^[23]buyurulmak ile bârü-yı iftihâr u 'ubüdiyyetim taşşîn ü temkîn ü simât-ı i'tibâr ü rıkkıyyetim ^[24]tezyîm ü temkîn buyurılmak bâbında emr ü fermân şevketlü kudretlü mahâbetlü efendim / ^[25]pâdişâhım hazretleriniñdir. (AZH, 31a-24)

Şavb-ı semâvât intimâlarına dâ'im olur ve dü çeşm-i (...) ^[18]devletlerine gâh u bi-gâh meşhûd olması çok / zamân idi. (AZH, 151a-17)

2.1.2. Özne

İncelediğimiz eserde özne olarak tek kelimeler ve kelime grupları kullanılmaktadır.

2.1.2.1. Tek Kelimelerin Özne Olarak Kullanılması

Murād / icābet-i du'āda piş-āmed-i kabile-i hācāt ve ṭali'a-i leşker-i münācāt kıl murdı. (AZH, 151a-18)

2.1.2.2. Kelime Gruplarının Özne Olarak Kullanılması

Cenāb-ı fermān-fermā-yı bahr ü ber ve feyz-bahşā-yı huşk ü ter/-te'ālā şānuhü 'an tetruk^[4]ü'l-gayr māye-i āsāyiş-i 'ibād u madde-i ārāmiş-i bilād olan vücūd-ı deryā cūd-ı ^[5]hüdāvendigāri ve zāt-ı şehāmet nümūd-ı tācidārilerin mādām ictimā'ü'l-ferkadeym ^[6]ziver-i serir-i salṭanāt-ı berreyñ ve zīb-i fülke-i hükümet-i bahreyñ idüp nesāim-i gārāyim-i ^[7]hüsrevānelerin mevc-engiz-i bahr-i şüküh u şehāmet tūfān-hiz-i hızzām-i mehābet ^[8]ü celādet eylemekden hālī olmaya. (KRP, 32a-3)

Meclis-i sāmi ve merfū'-ı mahfil-i kirāmı kılındıktan soñra bu çāker-i hākiriñ ^[5]hidmet-i ihlāşından / irtika pürsiş-i hālle (...) hātırın / iktizā ederse el-hāletü hāzihi 'arşa-i vücūd gubār-ı fedādan pāk ve halvet-serāy-ı beden ^[6]şem'-i vaşlla tāb-nāk olup nefehāt-ı eyyām-ı dehriñ tenessümi / gönçe-i hātırın / bā'is-i tebessümi olmağdan hālī degildir. (AZH, 151a-4)

2.1.3. Nesne

2.1.3.1. Belirtili Nesne

Şevketlü efendim / neyyir-i hayr-ı felek-salṭanāt ve āfitāb-ı 'alemtāb-ı ^[9]burc-ı ma'delet olan zāt-ı şefkat-āyāt-ı şehen-şāhileriniñ / ifāza-i envār-ı 'ināyet ^[10]ve işā'a-i şu'ā-ı birrū ref'et buyurdıkları eyyām u evkāt haqq-ı bendegān-ı şākir^[11]ü'l-ihsānlarında bi-ecma'iha numüne-i 'ıyd ve belki nulema'-i işāret-i ebri 'atufetleriyle irāş-ı ^[12]meserretde ber-mezid idügi cāy-ı kelām olmayup. (KRP, 28a-8)

Mezbür dā'ileri / 'ulemā-i 'ızāmıñ hıdmetleri ile iktisāb-ı bihbūdi ve halka ifādelerine duhūl ile istihāb-ı vücūd kılduğundan ma-adā kendü ^[10]dañi bizā'a-i 'ömrin izā'a itmeyüp. (AZH, 150a-9)

2.1.3.2. Belirtisiz Nesne

Şevketlü efendim neyyir-i hayr-ı felek-salṭanāt ve āfitāb-ı 'alemtāb-ı ^[9]burc-ı ma'delet olan zāt-ı şefkat-āyāt-ı şehen-şāhileriniñ / ifāza-i envār-ı 'ināyet ^[10]ve işā'a-i şu'ā-ı birrū ref'et buyurdıkları eyyām u evkāt / haqq-ı bendegān-ı şākir^[11]ü'l-ihsānlarında bi-ecma'iha numüne-i 'ıyd ve belki nulema'-i işāret-i ebri 'atufetleriyle / irās-ı ^[12]meserretde ber-mezid idügi / cāy-ı kelām olmayup ancak böyle hen-gām-ı meymenet-irtisāmda ^[13]edā-yı merāsım-i tebrīk ve tehniyet-i çāker-i ni'ām-perverlerine vesile-i 'arz-ı 'ubudiyyet ^[14]ittihāz olnagelüp ve bu keyfiyyet fi'l-hāқиka yine 'abd-i ahkerlerine mucib-i ibtihāz

^[15]ü müfâharet ve müstevcib-i sürür u ferhat olmağla / mānend-i pāy-ı cerād dest-āviz-i ^[16]nacizāne nāmıyla tehiyye ve i'dād olman / hedāyā-yı ḥaḳīrānem hezār şerm ü hicāb ^[17]ve şad-çendān tereddüd ü pīç ü tāb ile / ber-mucib-i ma'rūz-ı rikāb-ı müstetāb-ı ^[18]hākānileri / kılınmıştır. (KRP, 28a-8)

Murād icābet-i du'ada / piş-āmed-i kafil-e hācāt ve tali'a-i leşker-i münācāt / kılınurdu. (AZH, 151a-18)

2.1.4. Dolaylı Tümleç

Eserimizde yaklaşma, bulunma ve uzaklaşma halinde dolaylı tümleçler kullanılmıştır.

Cenāb-ı Ḥaḳḳ celle ve 'ala māye-i āsāyiş-i baḥr u ber ve ma bihi'r-refāh-ı nev'-i beşer olan ^[22]vücūd-ı letāfet-perver-i zıll-ullāhi ve zāt-ı mekārim-güster-i ḥilāfet-penāhilerin ^[23]hem-vāre / serīr-i şevket-masir-i tācidārlarından / ber-ḳarār ve eyyām-ı ferhat ve ibtisāmların / ^[24]nuhbe-i zamān ü edvār eylemekden / ḥālī olmaya. (KRP, 25a-21)

Her şubḥ-ı iḳbāl ki envār-ı bī-şumārı netice-i du'ā-yı şebhizān ve her şām-ı iclāl ki necm ü bal-engiz-i dest-yār-ı hurşid-i ^[31]ināyet birle rızan ola / bār-gāh-ı sipihr-iştibāhlarına / ruzi belki neyyir-i sa'ādetlerinin müterasıdan-ı talu'ma daḥi / māye-i firūzī olmağdan / ḥālī olmaya. (AZH, 152b-30)

2.1.5. Zarf Tümleci

İncelediğimiz eserlerdeki cümlelerde en çok kullanılan unsur zarftır.

2.1.5.1. Kelime Gruplarının Zarf Olması

Cenāb-ı te'şīr-fermā-yı ḥavāşş-ı eşyā teḳaddes 'ani'n-nekāiş zātihı ve te'ālā rūḥ-ı ^[10]cişmān-ı 'ālemiyān ve mādde-i ḥayāt-ı cihāniyān olan vücūd-ı mekārim-nişān-i ^[11]ḥüsrevāne ve zāt-ı merāhim-'ünvān-ı mülūkānelerin / ilā ahiri'l-edvār / ārayişdih-i ^[12]serīr-i 'afiyyet ve revnak-efzā-yı çār-baliş-i ten-dürüstī ve sıhḥāt idüp / cevher-i letāfet-^[13]perver-i zāt-ı şehāmet-simātların müfāriḳ-ı ğarāz-ı 'illet ve mukārin-i i'tidāl-i ^[14]ṭabī'at eylemekden ḥālī eylemeye. (KRP, 23b-9)

Meclis-i sāmi ve merfū'-ı mahfil-i kirāmı kılındıktan soñra / bu çāker-i hākiriñ ^[5]ḥidmet-i ihlāşından irtika pürsiş-i hālle (...) ḥāṭırın iḳtizā ederse el-hāletü hāzihi / 'arşa-i vücūd ğubār-ı fedādan pāk ve halvet-serāy-ı beden ^[6]şem'-i vaşlla tāb-nāk / olup nefehāt-ı eyyām-ı dehrin tenessümi gonçe-i ḥāṭırın bā'iş-i tebessümi olmağdan ḥālī değıldür. (AZH, 151a-4)

2.1.5.2. Şart Cümlesinin Zarf Olması

Hırka-i mihr ü meveddetlerin hüsn-i irādedle pūşide ve şerbet-i ^[8]sıdk u safaların iftizā-yı tābiş-i muhabbetle nūşide kıldığı mülāhaza buyurulub nesim-i

cennet şemîm-i ikbâl berârende-i bürde-i ahvâl olması câ'iz görülürse / ^[9]el-hâletü hâzihî serâyir dih-i 'ademe cân u ten miyânında hâyil ve şâmeyn-i terâzû-yı zindegâni keffe-i fenâ cânibine mâ'il olmamıştır. (AZH, 151b-7)

2.1.6. Cümle Dışı Unsur

(Bi-hayriyyet-i ecli'l-mürselin) / şevketlü efendim / hâl-i cemâl-i leyâlî-i ramazân ^[10]ve 'anber-i deryâ-yı rahmet ü güfrân olmak hasebiyle / (Hayrû min elfi şehrin) / olan mübârek ^[11]leyletü'l-kâdrda pîş-gâh-ı hilâfet-penâhilerinde tahrik-i şubha-i rıkiyyet ve baş-ı bisât-ı ^[12]ubûdiyyet-i bendegân-ı şakirü'l-ihsânlarına bâ'îş-i irtifa'a-ı kâdr ü şân olduğına ^[13]binâ'en haķîrâne tehiyye ve i'dâd olunan bir rişte-i tesbîh ve bir kıt'a seccâde-i merfû' ^[14]huzûr-ı lami'ü'n-nûr-ı hüdâvendigâri kılınmıştır. (KRP, 27a-9)

Cenâb-ı fermân-fermâ-yı bahr ü ber ve feyz-bahşâ-yı huşk ü ter-/te'âlâ şânühü 'an tetruk ^[4]ü'l-gayr / mâye-i âsâyiş-i 'ibâd u madde-i ârâmiş-i bilâd olan vücûd-ı deryâ cûd-ı ^[5]hüdâvendigâri ve zât-ı şehâmet nümûd-ı tâcidârielerin mādâm ictimâ'ü'l-ferkadeym ^[6]ziver-i serîr-i saltânât-ı berreyn ve zîb-i fülke-i hükümet-i bahreyn idüp nesâim-i garâyim-i ^[7]hüsrevânelerin mevc-engîz-i bahr-i şükûh u şehâmet tûfân-hîz-i hızzam-i mehâbet ^[8]ü celâdet eylemekden hâlî olmaya / âmin. (KRP, 32a-3)

Ta ki / zevrâk-ı zerrîn-i mâh-ı tâbân deryâ-yı nilgün-i felekden nümâyân ola sükkân-ı keşdih-i 'âlem yedi erzânilerine müsellemler olup ^[6]nücce-i esrârengiz-i eyyâma vefk-i murâd üzre cünbiş-i ârâm etmekden hâlî olmaya. (AZH, 151b-5)

2.2. YAPILARINA GÖRE CÜMLELER

Eserimizdeki cümleleri yapılarına göre dört grupta inceledik.

2.2.1. Basit Cümleler

2.2.2. Birleşik Cümleler

2.2.2.1. Şartlı Birleşik Cümleler

2.2.2.2. Ki'li Birleşik Cümleler

2.2.2.3. İç İçe Birleşik Cümleler

2.2.3. Bağlı Cümleler

2.2.4. Sıralı Cümleler

2.2.1. Basit Cümleler

Metnimizde basit isim ve fiil cümleleri kullanılmıştır. Ancak basit cümlelerin bile bir takım hal zarflarıyla uzatıldıkları görülmektedir.

Cenāb-ı hāk ve feyyāz-ı muṭlaḳ maḥz-ı ḥayr-ı ^[15]enām ve ḥayr-ı maḥz-ı ḥavāş u ‘avām olan vücūd-ı mekārīm-endūz-ı ḥüsrevāni ve zāt-ı ^[16]merāḥīm-i vüfūd-ı cihānbāniyelerin serīr-i übbühet-i semīr-i tācidārilerinde dā’im velāyezāl ve bunuñ gibi ^[17]leyle-i mübārekeniñ ‘aded-i ismi ḳadr emsāline işāl eyleye. (KRP, 27a-14)

Mübārek pīş-gāh-ı ḥilāfet-penāhilerine bu mişillü hedāyā-yı ^[19]kem-ḳadr u bi-bahā taḳdīminiñ beyt-i mükerreme ithāf-ı zemzem ve baḥr-ı ḥızzāma ilḳāy-ı ḳatarāt-ı ^[20]şeb-nemden bi-farḳ idüğü zāhir ü hüveydā ise daḥi ḥaḳḳ-ı çākerānemde bu ānadeḳ ^[21]me’lūf u mu’tād oldıgım merāḥīm-i bi-mezāḥīm-i bende-nüvāzānelerinden ḳuşūr u ḥaḳāretinden ^[22]iḡmāz-ı lehāza-i diḳḳat lütfeñ ve ‘ināyeten meşmül-i nīm-nigāh-ı ḥüsn-i ḳabül ü ‘atıfet ^[23]buyurulmaḳ zımnında naḳdīne-i sürūr-ı ‘alemyāniñ def’aten ḳullarına iḥsāni ile hemyān-ı amālim ^[24]leb-rīz-i re’sül-māl-i iftiḥār ve seri-i i’tibār u ibtihācım resīde-i felek-i devvār buyurulmaḳ ^[25]bābında emr ü fermān nevrüzda. (KRP, 28a-18)

Civār-ı maşdar-ı mürādāt-ı sākinān-ı zemīn ve maşhar-ı sa’ādet-i ruşenān-ı carh-i berīn olmağdan ḥālī ^[27]olmaya. (AZH, 151b-26)

Binā’en-ala-zāliki ^[13]böyle bir sitāre-i sa’ādetiñ ṭalū’ma çeşm-i encüm-şümār rasad-gāh-ı recāda intizār üzre idi. (AZH, 153b-12)

2.2.2. Birleşik Cümleler

2.2.2.1. Şartlı Birleşik Cümleler

Metnimizde rastladığımız şartlı birleşik cümlelerde yardımcı cümle asıl cümleyi şart anlamıyla tamamlamaktadır. Şart cümlesi genellikle asıl cümlelerin başındadır.

Habbezā müjde-i iḳbāl ki ḥoḳḳa-i çarḥ-ı pīrüzī dürr-i semīn ile mālā-māl olsa pāy-müzd-i beşīre belki pāy-müzd-i beşīre ‘oşr-i ‘aşir olmaḳ ihtimāli yoktur. (AZH, 153a-28)

Ezmine-i visāl her ne ḳadar imtidād ü ittişāl ^[9]üzre olsa ‘aşıḳ-ı bitāb zülāl-i mülāḳatdan sīr-āb olmayub şeb-i vuşlat-ı yārān zülf-i girih-gīr-i ḥübān birle muvāzene olma gelmişdür. (AZH, 151a-8)

2.2.2.2. Ki’li Birleşik Cümleler

Bu icmāliñ daḥi fi’l-cümle tafsīli siyāḳ-ı kelāmdan bu vechle olmaḳ fehīm olınurki ^[21]beyne’l-‘arab şanādidir. (KRP, 62b-20)

Bir dem mi var ki iltima’-ı cemāl-i mihr-^[24]tenvīrleri ve istima’-ı kelām-ı dil-pezirleri ricāsıyla dil-i bi-tab-ı tuvān manzara-i çeşm ü revzene-i ḳüşe dek revā olmaya. (AZH, 149b-23)

Şavb-ı semāvāt intimālarına dā'im olur ve dü çeşm-i (...) ^[18]devletlerine gāh u bi-gāh meşhūd olması çok zamān idi ki murād icābet-i du'āda piş-āmed-i kafile-i hācāt ve ṭali'a-i leşker-i münācāt kılınurdu. (AZH, 151a-17)

Ba'de-hāza bu du'ā-yı maḥsūs piş-āmed-i risāle-i hulūs kılınmağa ^[20]bā'is oldır ki dāhil-i sicill-i levḥ-i maḥfūz olan merātib-i sāmiyātdan biriyle maḥzūz olup seccāde-i şeri'ate zānu-zede oldukları ^[21]mesmu' oldı. (AZH, 154b-19)

2.2.2.3. İç İçe Birleşik Cümleler

Sultānım ḥazretleriniñ ḥalka-i bāb-ı 'ināyetlerin mānend-i ḥilāl-i āsumān müşārün-ileyhi bi'l-benān kılup. Mışra':

Meh-i Yūsuf-cemālim el benim dāmen seniñ

^[3]Çünkü "Rusümü'l-Kirām düyünun" ma'nası emr-i muḥarrerdir. (AZH, 154a-2)

2.2.3. Bağlı Cümleler

Metnimizde en çok kullanılan bu tür cümleleri ikiye ayırdık.

2.2.3.1. "Ve" Edatıyla Bağlanan Cümleler

2.2.3.2. Diğer Edatlarla Bağlanan Cümleler

2.2.3.1. "Ve" Edatıyla Bağlanan Cümleler

İncelediğimiz eserlerde daha çok bu tür bağlı cümleler kullanılmıştır. "Ve" edatıyla eserimizde hem isim hem de fiil cümleleri birbirine bağlanmaktadır.

Şevketlü ^[20]efendim 'ināyet-i feyyāz-ı muṭlak ile revnaḳ-ı baḥt-ı bāhirü'l-es'adları mişillü ^[21]havālarda küşāyiş ü letāfet ü tenaḳḳul ü tenezzühe meyl ü raġbet vakitleri ^[22]ḥulül eylemekden nāşī bu rüz-ı firüz-ı meymenet-endüzda rüh-ı çeşmān-ı ^[23]'ālemiyān u insān 'ayn-ı cihānyān olan mübārek zāt-ı kerūbitynet-i ^[24]ḥüsrevāneleri mānend-i 'āfitāb-ı 'ālimtāb mevā-yı dil-keş-edā-yı şitāiyelerinden ^[25]şayfiyye-i behişt-manzar ya'ni Maḥbūbiyye ismi ile müsem mā sāhil-serāy-i letāfet-(25a)^[1]ārālarına naḳl-i raḥt-ı iclāl ve taḥvil-i bisāt-ı iḳbāl buyurilup /ve/ şevketlü ^[2]kerāmetlü veli-yi nimetimiz efendimiz ḥazretleriniñ hemīşe şafā ve raḥatları mücib-i ferāh-ı bendegān ^[3]şadakat-nişān ve müzeyyel-i terah-ı çākerān-ı şākirü'l-ihsān olduğına binā'en bu hareket-i ^[4]müstevcibü'l-meserretleri 'amme-i 'ubbād-ı 'atufet-i'tiyādlarına ve be-taḥşiş 'abd-i ni'am- ^[5]perver bende-i 'ināyet-mazharlarına ḥiṭa-i ṭa'bir den birün ve mertebe-i takrirden ^[6]efzün müriş-i sürür-ı inbisāt ve bā'is-i dil-küşāyī ve neşāt olmağla vācibe-i ^[7]zimmēt-i 'ubūdiyyet ve lazime-i 'uhde-i rıḳiyyetim olan edā-yı farīza-i tebrīk ile ^[8]vazife-i du'āya ibtidār ve meşmül-ı lehāza-i 'atıfet-i bende-nüvāzāneleri olmaḳ ^[9]istida'sı ile bir re's-i müzeyyen esb-i rümi-nijād ihdāsına küstāḥāne içtirā' ^[10]olmuşdur. (KRP, 24a-19)

Şavb-ı semāvāt intimālarına dā'im olur /ve/ dü çeşm-i (...) ^[18]devletlerine gāh u bi-gāh meşhūd olması çok zamān idi. (AZH, 151a-17)

2.2.3.2. Diğer Edatlarla Bağlanan Cümleler

Bu tür bağlı cümleleri bağlama edatlarına göre şu şekilde sınıflandırdık.

2.2.3.2.1. "Ancak" Edatıyla Bağlananlar

2.2.3.2.2. "Lakin" Edatıyla Bağlananlar

2.2.3.2.3. "Belki" Edatıyla Bağlananlar

2.2.3.2.1. "Ancak" Edatıyla Bağlananlar

Şevketlü efendim şîrîn-sāz-ı kām-ı 'ālemiyān ve zāika-perdāz-ı mezāk-ı ^[8]cihāniyān olan simāt-ı lezāiz-menāt-ı veliyyü'n-nü'mānelerinden behre-dār-ı ni'ām-ı 'atıfet ^[9]ve rûze-şiken-i fütür-ı 'ināyetleri olan bendegān-ı şākirü'l-ihsānları hakkında cümbüş-i ^[10]ebrüyiş iltifāt-ı hüsrevāne ve nümāyiş-i rüy-ı hānde-i nikāt-ı dāvrāneleri eğerçi reşk-i ^[11]'ıyd-ı ekber ve belki hezār çeşn ü nevrûza berāberdir /ancak/ yine bu mişillü eyyām-ı mu'tāde-i ^[12]behcet-ifādeniñ kudüm u vürüdi izhār-ı levāzım-ı 'ubüdiyyet ü ifā-yı teşekkür-i ^[13]ni'mete ni'me'l-vesile ittihāz olanı gelmekle hem-kadr pāy-ı melah-ı mür ber-vech-i mu'tād ^[14]hediyeye nāmıyla ber-mucib-i defter-i i'dād u ihzār olınan dest-āviz-i ba-'aczi ^[15]hedāyā-yı sâ'ire ile ma'rüz-ı bār-gāh-ı hilāfet-penāh-ı zıllu'l-lāhileri kılınmıştır. (KRP, 27b-7)

Benim sa'ādet mendim hazretleri nakl-i rakīme-i firqat āsar kise-dār-ı şiklet-^[10]şi'ārınız nāhiye-i duzahdan vezān olan bād-ı semum ile hem-'inān gelüp ^[11]ordu-yı nuşret-nişān ta'arruz-resān olduklarından soñra çiftçi elinde ^[12]tağan ve sine-i kâfirde imām ve şeb-i yeldāda meh-i tābān gibi maḥbūs-ı ceyb ^[13]ve bağal-i pür-vaḥali olan mektüb-ı dil-āşubınız çāhdan bejen gibi iḥrāc ve teslīm-i ^[14]dest-i ibtihāc itmekle rüyet-i cemāl-i melāl-engizinden hāşıl olan nā'ire-i gāzab ^[15]u infi'alimize cüyü-bār-ı kalem-i 'işve-raḳamınızdan cereyān iden zülāl-i mihr ü muḥabbetleri ^[16]teskīn-baḥş olmağla telāfi-i mā-fāt olmuştur /ancak/ tab'-ı şafvet-nümā-yı hevāda ^[17]kalan ḥarāret henüz ber-ḳarār olduğı mizāb-ı hāmeden mani'-i cereyān-ı midād ^[18]olmağın taṭvīl-i manzūme-i vidāda imkān olmamak ḥasebiyle baḥrdan ḳatre ^[19]bu ḳadarca taḥrīre daḥi derd-i firḳatınız ile seyelān üzre olan sirişk-i ^[20]hün-feşānımız imdād eylemiştir ve's-selām. (KRP, 61b-9)

2.2.3.2.2. "Lakin" Edatıyla Bağlananlar

Hazāyin-i ^[16]nefā'is-i defāin-i hüsrevānelerine nisbet ile bu güne irtikāb-ı küstāhī eğerçi ^[17]Ka'beye zemzem ihdā ve baḥr-ı ḥazzıma şebnem ilḳasından bi-farḳ idüğü vāreste-i ^[18]ḳayd-ı irtiyābdır /lakin/ bu vaz'-ı 'ācizāneden gāraz-ı çākerānem mücerred vācibe-i zimmet-i ^[19]'ubüdiyyetimi edā zımnında meşmül-

i lehāze-i kabūl-i mülūkāneleri buyurılmak menkabetiniñ ^[20]ihrāzı ile bir kāt daḥi māye-i iftiḥār ve imtiyāzım idüğü ma'lūm-ı übbühet-mersüm-ı ^[21]bende-nüvāzāneleri buyurıldıḳda bu bābda kuşūr ve küsūr-ı 'ināyet-manzūrları ^[22]dāmen-i 'afv u şafı-ı cihānlarıyla püşide ve mestūr buyurılmak bābında. (KRP, 27b-15)

Ḥaḳkā ki 'izzetlü şeyhü'l-islām ḥazretleriniñ bu bendeleri ḥaḳkında ^[30]bezl ittükleri 'ināyāt ri'āyet-i merāsım-i mürüvvet-kāride ḡāyetü'l-ḡāyāt olup /lākin/ metālib-i nefsiyyemiz raḥm-ı 'ulemā-yı 'ilām olmaḡla ihtiyār olınan ^[31]rütbe-i ḥasīse dirīḡ olunmasa ḥālimize evfaḳ zannolunur. (AZH, 153b-29)

2.2.3.2.3. "Belki" Edatıyla Bağlananlar

Şol ^[3]dürer-i ed'iyye ki dāḥil-i hızāne-i ḥayāl olmamış /belki/ ḡavvāş-ı sürür evḥām-ı iltifātına yol bulmamışdır. (AZH, 152b-2)

Ma'rüz-ı 'arz-ı ḥulūşda irtikāb-ı itnāb ve kümeyt-i hāmeden zır-ı rān-ı ^[9]enāmil-i adidede irti'ab münāsib görülmeyüp /belki/ muḳaddemāt-ı niyyetü'l-intāc-ı şafā şekl-i evvel üzre olduḡın inha ile iktifā olındı. (AZH, 152b-8)

2.2.4. Sıralı Cümleler

Metnimizde bu tür cümleler fazla kullanılmamıştır.

Bu süretde kitābet ^[3]şöhrete tābi' ve Mevlānā 'Aliyyü'l-kāriñ ta'biri üzere kıra'āt kitābete tābi' olmaḡ ^[4]feh̄m olunur 'ala kilet-taḳdireyn "ketebehü 'Ali bin Ebū Ṭālib" terkibi belig ve faşih ve üslüb-ı ^[5]merküm üzere kitābeti şaḥih olur. (KRP, 63a-2)

Ol küşe-i bisaṭ ki mücerred taşavvuru māye-i inbisat ^[22]olur tazıyl-i şeşder-i emelde nefis pā-beste ve rumāli-i nat'-ı ümmid içre mansūbe-i şāyestedir mülāḥaza olındıḳça ḥanini ḥātır-ı ḡam-perver nizān-ı ^[23]azille sencide olmaḡ mertebesinden berterdir. (AZH, 149b-21)

Her şubḥ-ı ikbāl ki envār-ı bī-şumārı netice-i du'ā-yı şebhizān ve her şām-ı iclāl ki necm ü bal-engiz-i dest-yār-ı hurşid-i ^[31]ināyet birle rızan ola bār-ḡāh-ı sipihr-iştibāhlarına ruzi belki neyyir-i sa'ādetlerinin müterasıdan-ı talu'ma daḥi māye-i firūzī olmaḡdan ḥālī olmaya. (AZH, 152b-30)

2.3. YÜKLEMİN TÜRÜNE GÖRE CÜMLELER

Metnimizde yüklemın türüne göre isim ve fiil cümleleri kullanılmıştır. Bunlardan fiil cümleleri isim cümlelerine nisbetle daha fazladır.

2.3.1. Fiil Cümlesi

Metnimizde rastladığımız fiil cümlelerinin yüklemı genellikle birleşik fiildir. Yüklemi basit fiil olan cümleler az kullanılmıştır.

Efendim hüsrev-i hıttâ-i nîm-rûz ^[25]olan âfitâb-ı ‘âlem-tâbîn ifâza-i nûrı seyr-i bürüc ve kuşûra dâ’ir olındığı (25b)^[11]mişillü mihr-i münîr-i âsumân-ı saltanat olan vücûd-ı hurşîd-i su’ûd-ı pâdişâhilerinî ^[2]daği neşr-i eşi‘a-i behcet ü nezâretleri ba’zı müntezeht-ı dilârâlarını teşrîfde ^[3]zâhir olmağla bu rûz-ı firûzda revnak-ı ba-kemâl ile leb-i maḥbûbe-i deryâda ^[4]hem-şekl-i ḥal olan Beylerbeği nâm sâhilhâne-i mînû-nişâna tevciḥ-i veche-i rağbet ^[5]ve imâle-i sükkân-ı ‘azîmet buyurulduğu inbisât-ı tab‘-ı hümâyûn-ı hüsrevânelerine dâll ^[6]ve bu latîfe-i dilâra çâker-i ba-ibtihâllerine mucib-i neşât-ı bi-hemâl olmak ḥasebiyle ^[7]vazîfe-i zimmet-i ‘ubûdiyyetim olan ri‘âyet-i resm-i tehniyete bâ’iş-i küstâḥi cür’et ^[8]ü dakâyık ve evkât-ı zindegânem mevâzibet-i du‘âyı ‘ömr ü devletlerine maḥsûş ^[9]ve münḥaşır oldığımı iş‘âren bir mücevher sa‘ât ihdâsına mübâderet olmuştur. (KRP, 25a-24)

Ḥazretlerinin ḥuzûr-ı nezâket mevfürlarına mâmûl olan bî-vefâlikleri kâdr-i da‘vât-ı ^[8]firâvân ve tahiyyât-ı bî-pâyân ithâfiyla pürsiş-i ḥâtır-ı ‘âtırları ziver-i rûz-namçe-i ^[9]âmâl kılınur. (KRP, 61b-7)

Makâm-ı bisât-ı makâlde bu deñlü güft ve bu üzre iktîşâr ma‘zûr olmak ricâ olunur. (AZH, 154b-26)

Bu çâker-i nâçizin kim pîşesi tuhaf-ı du‘â-yı devletlerin mele-i ‘âlâya dest-âviz kılmağdır. (AZH, 151a-25)

2.3.2. İsim Cümlesi

Eserimizdeki bu tür cümlelerin yüklemeleri ek fiille çekimlenmiştir.

Bi’n-nebiyyi ve âlihi’l-emin şevketlü ilâ-âhirihi ^[15]muḳtezâ-yı kavâ‘id-i ḥikmet üzre fusûl-ı erba‘a-i mütedâvileden faşl-ı bahâr ^[16]ve ḥarîf eyyâm-ı tedâbîr-i hıfz-ı şihḥat ve evân-ı tenâvül-i eşribe-i ḥaşıyyet olup ^[17]ve be-tahsîş bürüz olmağdan firûz-ı şafvet ve i’tidâlinde reşk-i şöret-i ^[18]nevrûz olmağdan nâşî mu‘addil-i kavâ-yı tabî‘i ve muḳavvî-i emzice-i ‘unsürî olmağ ^[19]üzre bir şerbet-i ḥafifü’t-terkiḇ ve latîfüt-tertib tenâvüline meyl ve rağbet-i ^[20]hümâyûnları buyurulduğu gûş-zed-i çâker-i ‘inâyet-perverleri olmağın dârü-ḥâne-i ^[21]inâyet-i rabbül-‘izzetden bünye-i latîf-i zalliyet-te’liflerine her katresi mâye-i ifâza-i ^[22]kuvvet ve madde-i i’tidâl ü leṭâfet olmağ da‘vâtına dest-ber efrâşte-i tazarru‘ ^[23]ve ibtihâl olmağ vazîfe-i lâzime-i ‘abd-i bi-mecâlleri oldığından başka şihḥat-yâb-ı ^[24]dârü-yı ‘atifet-i mülükâneleri olan bendegân-ı ğarîkû’l-iḥsânları ve vakt-i ^[25]bizâ‘â-i müzcât-ı küstâḥi ile pîş-gâh-ı veliyü’n-ni‘amîlerinde ‘arz-ı ‘ubûdiyyete bâhâne (24a)^[11]cüy u taqrîb-i ḥâh oldıklarına binâ’en ‘abd-i zer-ḥarîde ve mekrumet-perverideleri ^[2]daği bu fırsatı iğtinâm zımında kam-ı gergedenden maşnû‘ bir kâse-i mücevher ^[3]ve maṭbû‘ ile cüybâr-ı zülâl-ifzâllerinden iğtirâfa ikdâm ve ma’ûl-ḥayât-ı ^[4]avatıf-ı bî-hemâllerinden sîr-âb u reyyân olmağa iktihâm eylediğim ma’lûm-ı ^[5]übbühet-mersûm-ı veliyyü’n-nü’mâneleri buyurulduğda yenbü‘-i merâḥim-i bende-

nüvâzânelerinden ^[6]kas-ı gerdün mümâss-ı âmâlim-i reşehât-ı hüsn-i kabûl-i hüsrevâneleriyle leb-rîz ü malâ-mâl ^[7]buyurulmak bâbında emr ü fermân şevketlü ilâ-âhîrihi hâzretleriniñdir. (KRP, 23b-14)

Ol dara'at-ı niyâz-mendi ki bu 'abd-i zelîlün sū-i hâline şâyeste ve ol cenâb-ı refi'ün 'ulüvv-i câhma pâ-bestedir. (AZH, 153b-18)

Müşâhede-i ^[26]devlet-i rûz-ı efvân için secde-i şükrü irâde-i zemîn-i dara'ate ru-nihâde olub bu dost-kâmi-i murâd ki nişâne-i sürûr-ı ferdâyı kıyâmete dek ^[27]üzredür. (AZH, 151a-25)

2.4. YÜKLEMİN YERİNE GÖRE CÜMLELER

2.4.1. Kurallı Cümle

İncelediğimiz eserde şiirlerin dışında kalan cümlelerin tamamı kurallıdır.

Cenâb-ı berârende-i çarhı bukaemun ve gerdîş-i âverende-i rakkaş-ı gerdün evkat ^[11]ü ânât-ı eyyâm ü leyâllerin dâ'imâ sürür u şafâya maqrûn ve mikât-ı müstakîmet^[12]ü'l-harekât-ı iqbâl ve devletlerin vakfe-i asîb ü ihtilâlden masûn idüp zenberek-i ^[13]dulâb-ı umûrların merbûţ-ı silsile-i tevfiķ u su'ûd ve idâre-i mefâtîh-i ârâların ^[14]kâfe-i mu'dilâta bâ'îş-i fetħ u güşûd eyleye âmin. (KRP, 25b-10)

Cenâb-ı berârende-i çarh-ı bukaemun ve cevelân dihende-i nukre-hînk-i ^[19]gerdün ila inkızai'd-devrân taķ-ı mu'alla-revâķ-ı saltânâtların secde-gâh-ı ekâsire-i ^[20]zamân ve na'l-i gülgün-satvet ü mehâbetlerin dağ-zen-i pişâni-i ser-keşân idüp ^[21]kevkeb-i iqbâl-i hüdâdâdların mânend-i gül-i hurşîd-i tâbenda vü dıraşşan ve rû'us-ı ^[22]a'dâ vü ezdâdların şavlecân-ı kahr-ı kâhramânileriyle güyü gâltân eylemekden hâli ^[23]olmaya âmin. (KRP, 34b-18)

Mir'ât-ı şikeste-i devrân sûret-i iftirâķı 'iyân edelden berü der-i meykede-i maķşûduma beste ve peymâne-i ^[22]bâde-i murâdım gâh ser-nigün gâhi şikestedür. (AZH, 155a-21)

2.4.2. Devrik Cümle

Metnimizde devrik cümle ancak şiir cümlelerinde kullanılmaktadır.

Eflâka çıķdı velvele-i ^[25]arşa-i zemîn (AZH, 151a-24)

Şadrında ola mühr-i vezâret her-gâh (AZH, 153b-17)

Verildi mühr-i vezâret o sadr-ı vâlâya (AZH, 153a-30)

Gelmez o kerem ol şeh-i devrânın elinden (AZH, 151a-12)

Nigin-i hâtem-i devlet kılındı ^[31]ķudretten (AZH, 153a-30)

2.5. ANLAMINA GÖRE CÜMLELER

2.5.1. Olumlu Cümle

İncelediğimiz cümlelerde daha çok olumlu cümleler kullanılmıştır. Olumlu cümleler isim ve fiil cümlesi şeklindedir.

Hakk-ı çâkerânemde dâ'imü'l-vukû' eltâf-ı bî-nihâye-i bende-nüvâzânelerinden ^[11]taḳaddüme-i 'acizânemiñ ḥaḳâret ü kuşûrından iğmaḳ-ı çeşm-i tesâmüh buyurulmaḳ niyâzi ^[12]taḳdîmi ile cenâb-ı rabb-ı mecîd bu naḳl ü hareketlerin sa'id-ender-sa'id ve her hâl ^[13]ve her maḥalde ve her zamân ve her mekânda şafâyı ḥâtır ve küşâyiş-i tab'-ı füyûzât-^[14]mazâhirlerin ber-mezîd idüp eyyâm-ı meymenet-encâmıların da'imâ râḥat ve ârâyiş ^[15]ile ḥoş-güzâr ve envâ'-i zevḳ ü sürür ile nuhbe-i rüzgâr eylemekden ḥâlî ^[16]olmamaḳ da'vâtı pirâye-i küngüre-i ḳaşr-ı icâbet ve âvize-i taḳ-ı mu'alla-revak-ı ^[17]hüsn-i ḳabûl ve işâbet ḳılındığı ma'lûm-ı übbühet-i mefhûm-ı tâcidârları buyurulduḳda ^[18]emr ü fermân veli-ni'metim efendim padişâhım ḥazretleriniñdir. (KRP, 25a-10)

Bu güne tefrîḥ-i tab'-ı ḥüdâvendi-gânilerin müstevcib olan faşd-ı hümayûn-ı meymenet-^[10]maḳrûnlarıñıñ tebrîk ü tehniyetini ni'me'l-vesile-i 'arz-ı 'ubûdiyyet ittihâz olunmaḳ ^[11]lâzımme-i zimmet-i rıḳḳiyetim olmaḳdan nâşî hezâr 'acz u iftikâr ve ḥicâb-ı bi-şumâr ile ^[12]tehniye ve i'dâd olan hediye-i nâcizâne ve dest-âviz-i ḥaḳîrânemiñ keşîde-i ^[13]pîşe-gâh-ı 'inâyet-i dest-gâh-ı zıll-ullâhîleri ḳılınmasma bâdî-i ibtidâr u ictisâr ^[14]olmuşdur. (KRP, 29b-9)

(Be-câh-ı men lehâ kıyâmü's-semâvat ^[19]veh-arzeyn) şevketlü efendim zekât-ı sıḥḥat-ı zât-ı hümayûn meḳârim-i meşḥûnları ^[20]olmaḳ üzre dünki gün 'aruz u tareyanı meşḥûd-ı çâkerânem olan ^[21]'arıza (...) bâ'is-i ıstırâb-ı çeşm-i bitâbum oldığı iş'ârıyla zevâl ^[22]ü indifâ'mı istikşâf ü istihbâr zımında ḳalem-i bendegânem ile tahrîr ü taḳdîmine ^[23]ictisâr olunan varâḳ pâreniñ menzûr-ı nazar-ı 'inâyet-eşer-i pâdişâhâne ve kezâlik ^[24]dest-âviz-i 'âcizânemiñ maḳbûl-i tab'-ı letâfet-güster-i şehen-şâhâneleri olduğundan ^[25]başḳa mâye-i iksîr-sa'âdet ve râsü'l-mâli biza'-ı müfâḥâretim olan du'â-yı (31a)^[1]ḥayr-ı serî'üt-te'sîr-i veliyyü'n-ni'amânelerine mazḥariyyetimi tebşîr bâbında beyâz üzerine ^[2]keşîde 'inâyet-baḥş-ı şudûr olan ḥatt-ı hümayûn-ı nevâziş-maḳrûn-ı zıll-ullâhîleri ^[3]sâye-endâz-ı fark-ı ibtihâc u iftihâr ve âzâdi-baḥş-ı ḳayd-ı âlâm u ekdâr olup ^[4]esîr-i keşmekeş-i pençe-i ıztırâb olan dil-i bî-tâbıma bâ'is-i ḥayât-ı tâze ve mürîş-i ^[5]meserret-i bî-endâze olmaḳla pâşide-i mezra'â-i serî'ü'n-nemâ-yı icâbet olan ^[6]füzûni-i 'ömrü devlet ve teraḳḳi-i sıḥḥat u 'afiyetleri da'vât-ı ḳatarât-ı girye-i sürür ^[7]ile şâdâb ve dest-i tazarru' u ibtihâl ile merfû'-ı dergâh-ı rabbü'l-erbâb ^[8]ḳılınmışdır. (KRP, 30b-19)

Bu makâma gelindikde dest-i darâ'at-imsaḳ ḥâmeden fâriğ ḳılınması münâsib görüldü. (AZH, 154a-20)

Ba'de-hāza bu du'ā-yı maḥsūs pīş-āmed-i risāle-i hulūs kılınmağa ^[20]bā'ış oldır ki dāḥil-i sicill-i levḥ-i maḥfūz olan merātib-i sāmiyātdan biriyle maḥzūz olup seccāde-i şeri'ate zānu-zede oldukları ^[21]mesmu' oldı. (AZH, 154b-19)

Hem çün garaż 'arz-ı ızhār-ı vifāk ^[15]ve zümre-i sâbıkına kaçd-ı iltihākdır. (AZH, 150a-14)

2.5.2. Olumsuz Cümle

İncelediğimiz eserlerdeki olumsuz fiil cümleleri Türkçe olumsuzluk eki "-ma/-me" ile yapılmaktadır. Bu ek, geniş zaman kipi ile çekilmiş fillerden sonra "-maz/-mez" şeklinde gelmektedir. İsim cümleleri ise Türkçe "yok" ve "değil" kelimeleriyle olumsuz hale getirilmektedir.

Cenāb-ı berārende-i nūh-tıbāk-ı eflāk celle-zātihü 'an-derki'l-idrak revnāk ^[15]efzūn-ı kâşāne-i şaltanat u pırāye-baḥş-ı erike-i kam-rāni ve devlet olan ^[16]vücūd-ı 'ālem-sūd-ı zıll-ullāhi ve zāt-ı mekārım-nümūd-ı ḥilāfet-penāhilerin ilā-āḥiri'd-dühūr mütteka-pirā-yı sürūr-ı 'ayş u sürūr u nūzhet-efzā-yı çemen-şuffe-i şafā ^[18]ve cubūr idüp her dem ve her anların envā'-ı ferāh u şād-māniye iktirān ^[19]ile bā'ış-i āsāyiş-i 'ālem ü 'ālemiyān eylemeden ḥālī eylemeye. (KRP, 24b-14)

Şevketlü efendim cenāb-ı rabb-i kadir celle 'ani'ş-şebih ve'n-nazir imāme-i şubḥa-i şaltanat ^[5]u iqbāl ve pırāye-i mührāb-ı übbühet ü iclāl olan dürr-i yektā-yı vücūd-ı feyz-endūd-ı ^[6]cihāndārī ve zāt-ı bahirü's-su'ūd-ı ḥilāfet-penāhilerin hem-vāre ārayiş-i iklil-i nuşret ^[7]ü teyid ve çarbāliş-nişin-i evrengi devlet-i cāvīd idüp kemāl-i sürūr u hoşgüzār ^[8]ile her rüzların reşk-i 'ıyd ve her şeb-i pür-ṭarabların sevād-ı nüşha-i kadr-i sa'id eylemekten ^[9]ḥālī olmaya āmin. (KRP, 27a-4)

Ḥaḳḳā ki kilik-i nigārende-i zamān u zemīn çehreküşāyi şuver-i kitāb-ı tekvīn olandan berü böyle bir ^[23]naḳş-ı zibendeki hūş-ı ehl-i nazar-ı filibende ola vücūda geldiği ma'lūm değildir. (AZH, 151a-22)

Bināen-'ālā-zālik āteş-i nā'ire-i dil ma'rūz-ı ḥātır-ı vekkat ve sitem-i sirişk-i ^[15]dīde-i kemīne merfū'-ı şı'yāti neḳkad kılınmağa tesaddi olınmadı. (AZH, 151b-14)

Gelmez o kerem ol şeh-i devrānın elinden (AZH, 151a-12)

Bir nāme yazub bendesine eylemez irsāl (AZH, 151a-12)

'İlm-i 'ālem-i şumūle ḥāfi ^[20]değildir (AZH, 151b-19)

2.5.3. Soru Cümlesi

İncelediğimiz eserlerde soru cümleleri fazla kullanılmamıştır.

Olmaz mı ^[10]bir latife-i gaybiyye āşikār (AZH, 152a-9)

Bir dem mi var (AZH, 155a-6)

Ol mühr-i şeref şı'ār ḥakkıyçün kim

^[17]Zahrında komuş cebinüñ anı ilah (AZH, 153b-16)

3. SONUÇ

Çalışmamızın amacı Osmanlı Türkçesi üzerinde bir sentaks çalışması yapmaktır. Bu amaçla 17. ve 18. yüzyıla ait iki eseri seçtik. Ve bu metinler üzerinde de sentaks çalışması yaptık.

Osmanlı Türkçesi dilbilgisi açısından üzerinde belki de en az çalışma yapılan devirlerimizdendir. Bu dönem edebi türler bakımından incelenmiş, ancak dil açısından fazla bir çalışma şimdiye kadar yapılmamıştır. Türk dili bu asırda tam imparatorluk haline gelen ve hakim olduğu medeni ülkeleri idare iddiasında ve iktidarında bulunan büyük bir devlet ve milletin ortak İslam medeniyetinde söz sahibi olmasını sağlayacak bir kelime zenginliği ve ifade üstünlüğü seviyesine ilerlemiştir. Türk dili, kendi sentaksına ve kendi güzelleşen musikisine sadık ve bu bakımdan milli kalmış, fakat topraklarına sahip olduğu millet ve medeniyetlerin dillerinden kelime almaktan ve böyle kelimelerle zenginleşmekten müstağni kalmamıştır.

Sentaks çalışmamızda metot olarak Leyla Karahan'ın "Türkçe'de Söz Dizimi" adlı eserinde takip ettiği metodu benimsedik.

Eserlerimiz tam bir geçiş dönemi ürünleri olduğu için "o" ve "ol" işaret zamirleri ile "et-" ve "it-" yardımcı fiilleri her iki şekliyle de kullanılmaktadır. "-up/-üp" zarf fiil eki imladaki yuvarlak şeklini muhafaza etmekte ve yazıda "-ub/-üb" şeklinde yazılmaktaydı. Ancak biz bu eki sert ünsüz ile belirttik. Bazı klişeleşmiş kelimeler dışında ünlü uyumları yazıya geçmeye başlamış, fakat daha istikrar bulmuş değildir. "-duk/-dük" sıfat fiil eki ise sık sık uyuma girmektedir.

Çalışmamızı "Kelime Grupları" ve "Cümle" olmak üzere iki bölüme ayırdık. Bu incelemeyi yaparken Arapça ve Farsça'nın, bir çok kuralıyla Türk dili içerisine girdiğini gördük. Bazı kelime grupları Türkçe'den başka Arapça ve Farsça'nın kurallarıyla da yapılmakta ve bir kısmının en az Türkçe kurallarla yapılan kelime grupları kadar sık kullanılmakta olduğunu gördük. Özellikle her iki eserimizde de Arapça ve Farsça isim tamlamaları, Türkçe isim tamlamalarına göre daha fazladır.

Eserimizde kullanılan kelime gruplarının döneme göre özelliklerini şöyle sıralayabiliriz:

1) Eserlerimizde "ile" ve az olarak da "içün" edatı ekleşmeye başlamıştır:

kabül-i hüdāvendigārileriyle : ihtiyātiyçün

2) "Birle" edatı birkaç yerde kullanılmıştır:

kāla-yı iştiyāk / birle : hurşid-i 'ināyet / birle

3) "Deyü, içün, berü" edatları yazıda yuvarlak ünlülü şekillerini muhafaza edip, uyuma girmemişlerdir:

'Ali bin Ebū Tālib / deyü : su'ūd-ı rūh / içün : hırmanla beste olaldan / berü

4) Bağlama edatı "ve"nin "u, ü, vu, vü, ve" şeklinde kullanılarak bağlama grubu meydana getirdiği görülmektedir:

şüküh u şehāmet : cān ü ten : merāsi vü benādir : püşide ve mestür

5) İncelediğimiz eserlerde asıl unsuru isim olan birleşik fiiller çok sık kullanılmıştır:

mübāderet ol- : nekkad kıl-

Eserin incelediğimiz ikinci kısmını "Cümle" oluşturmaktadır. Cümleleri önce unsurlarına göre inceledik. Cümlelerin unsurlarını tek kelime veya kelime grubu olmalarına göre sınıflandırdık. İncelediğimiz eserlerde unsurlar bakımından dikkat çeken bir durum da cümle unsurları içinde zarf tümleci ve dolaylı tümlecin çok sık kullanmasıdır. Eserimizde oldukça uzun cümlelerle karşılaştık. Basit fiilden meydana gelen yüklem fazla kullanılmamıştır. Yüklem olarak daha çok birleşik fiiller ve ek fiille çekimlenmiş isimler kullanılmaktadır.

Daha sonra cümleleri yapısına, yüklem türüne, yerine ve anlamına göre inceledik. Yapısına göre basit, birleşik, bağlı ve sıralı cümle olmak üzere dört çeşit cümle kullanılmaktadır. Birleşik cümleler şartlı, iç içe ve ki'li birleşik cümle olmak üzere üç çeşittir. Koca Rāgıp Paşa'ya ait olan metinde ki'li birleşik cümleler çok az görülürken, Azmī-zāde Hāletī'ye ait metinde çok fazla görülmektedir. Şartlı birleşik cümleler de ana cümle bazen bir bağlı cümle olabilmektedir. Bu gibi şart cümlesi bağlı cümlelerin ortak zarfıdır. Eserde "ve, belki, lakin, ancak" edatlarıyla bağlanan bağlı cümleler kullanılmıştır. Eserimizde en az görünen cümle çeşidi ise sıralı cümledir.

Yapı bakımından eserimizdeki basit cümlelerin sayısı diğer cümlelerden az değildir. Ancak basit cümlelerin bile bir çoğu birkaç olayın anlatıldığı bir takım hal zarflarıyla genişletilerek diğer cümlelerden daha uzun hale gelmiştir.

Yüklemin türüne göre incelediğimiz eserlerde fiil cümlelerinin isim cümlelerine göre daha fazla kullanıldıkları görülmüştür. Ancak yüklem olarak basit fiilden ziyade birleşik fiiller kullanılmaktadır. Yüklemine göre cümleler şiir dışında kurallıdır. Cümleler anlamına göre olumlu, olumsuz ve soru cümlesi olmak üzere üç çeşittir. Eserlerde daha çok olumlu cümleler kullanılmıştır.

Bu çalışmada 17. ve 18. yüzyılın sadece iki eserine dayanarak bir sentaks çalışması yaptık. Osmanlı Türkçesi'nin sentaksını tam olarak tespit edebilmek için daha pek çok eser üzerinde çalışmak gerekmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

METİNLER

1. TRANSKRİPSİYONLU METİNLER

1.1. KOCA RÂGİP PAŞA MÜNŞEÂTI

23b

^[8]TELHİŞ-İ EVVEL MEVSİM-İ BAHÂRDA ŞERBET İSTİ'MÂLİNDE YAZILMIŞDIR

^[9]Cenâb-ı te'sîr-fermâ-yı havâşş-ı eşyâ tekaddes 'ani'n-nekâiş zâtihi ve te'âlâ rûh-ı
^[10]cismân-ı 'âlemiyân ve mādde-i hayât-ı cihâniyân olan vücūd-ı mekârim-nişân-ı
^[11]hüsrevâne ve zât-ı merâhim-'üvnân-ı mülükânelerin ilâ ahiri'l-edvâr ârayışdih-i
^[12]serîr-i 'afiyet ve revnak-efzâ-yı çâr-balış-i ten-dürüstî ve şihhât idüp cevher-i
letâfet-^[13]perver-i zât-ı şehâmet-simâtların müfârık-ı gâraz-ı 'illet ve mukârin-i
i'tidâl-i ^[14]tabî'at eylemekden halî eylemeye âmin bi'n-nebiyyi ve âlihi'l-emin
şevketlü ilâ-âhirihi ^[15]muktezâ-yı kavâ'id-i hikmet üzre fuşul-ı erba'a-i
mütedâvileden faşl-ı bahâr ^[16]ve harîf eyyâm-ı tedâbir-i hıfz-ı şihhat ve evân-ı
tenâvül-i eşribe-i hâşiyet olup ^[17]ve be-tahşîş bürüz olmakdan firüz-ı şafvet ve
i'tidâlinde reşk-i şöret-i ^[18]nevrüz olmakdan nâşî mu'addil-i kavâ-yı tabî'i ve
muqavvî-i emzice-i 'unsürî olmak ^[19]üzre bir şerbet-i hafifü't-terkîb ve laţifü't-tertib
tenâvüline meyl ve rağbet-i ^[20]hümâyünları buyurıldığı güş-zed-i çâker-i 'inâyet-
perverleri olmağın dârü-hâne-i ^[21]'inâyet-i rabbü'l-'izzetden bünye-i latif-i zilliyet-
te'liflerine her katresi mâye-i ifâza-i ^[22]kuvvet ve madde-i i'tidâl ü letâfet olmak
da'vâtına dest-ber efrâşte-i tazarru' ^[23]ve ibtihâl olmak vazîfe-i lâzime-i 'abd-i bi-
mecâlleri olduğundan başka şihhat-yâb-ı ^[24]dârü-yı 'atifet-i mülükâneleri olan
bendegân-ı garîkû'l-ihsânları ve vaqt-i ^[25]bizâ'â-i müzcât-ı küstâhi ile pîş-gâh-ı
veliyü'n-ni'amîlerinde 'arz-ı 'ubüdiyyete bâhâne

24a

^[1]cüy u takrîb-i hâh olduklarına binâ'en 'abd-i zer-harîde ve mekrumet-perverideleri
^[2]dağhi bu fırsatı iğtinâm zımında karn-ı gergedenden maşnû' bir kâse-i mücevher
^[3]ve maţbû' ile cüybâr-ı zülâl-ifzâllerinden iğtirâfa ikdâm ve ma'ül-hayât-ı ^[4]'avatıf-
ı bî-hemâllerinden sır-âb u reyyân olmağa iktihâm eylediğim ma'lûm-ı ^[5]übbühet-
mersûm-ı veliyyü'n-nü'mâneleri buyurulduğda yenbû'-i merâhim-i bende-

nüvâzânelerinden ^[6]kas-ı gerdün mümâss-ı âmâlim-i reşehât-ı hüsn-i kabûl-i hüsrevâneleriyle leb-rîz ü malâ-mâl ^[7]buyurulmak bâbında emr ü fermân şevketlü ilâ-âhirihi hazretleriniñdir.

24b

^[12]HAREKET KERDEN EZ-ŞİTÂYE BE CÂNİB-İ ŞAYFİYE VE BA‘DEZİN

^[13]NAKL-GERDEN BE-ŞALHÂNE-İ MAHBÛBİYYE

^[14]Cenâb-ı berârende-i nüh-tıbâk-ı eflâk celle-zâtihü ‘an-derki'l-idrak revnağ ^[15]efzûn-ı kâşâne-i şaltanat u pirâye-bağş-ı erike-i kam-râni ve devlet olan ^[16]vücûd-ı ‘âlem-sûd-ı zıll-ullâhi ve zât-ı mekârim-nümûd-ı hilâfet-penâhilerin ilâ-âhiri'd-dühür mütteka-pirâ-yı sürûr-ı ‘ayş u sürûr u nüzhet-efzâ-yı çemen-şuffe-i şafâ ^[18]ve cubûr idüp her dem ve her anların envâ‘-ı ferâh u şâd-mâniye iktirân ^[19]ile bâ‘iş-i âsâyiş-i ‘âlem ü ‘âlemiyân eylemeden hâlî eylemeye âmin şevketlü ^[20]efendim ‘inâyet-i feyyâz-ı muṭlak ile revnağ-ı baht-ı bâhirü'l-es‘adları mişillü ^[21]havâlarda küşâyiş ü letâfet ü tenakḳul ü tenezzühe meyl ü rağbet vakitleri ^[22]hulûl eylemekden nâşi bu rûz-ı firûz-ı meymenet-endûzda rûh-ı çeşmân-ı ^[23]‘âlemiyân u insân ‘ayn-ı cihânyân olan mübarek zât-ı kerûbi-tıynet-i ^[24]hüsrevâneleri mânend-i ‘âfitâb-ı ‘âlimtâb mevâ-yı dil-keş-edâ-yı şitâiyelerinden ^[25]şayfiyye-i behişt-manzar ya‘ni Maḥbûbiyye ismi ile müsemma sāhil-serây-i letâfet-

25a

^[1]arâlarına nakl-i raht-ı iclâl ve taḥvil-i bisât-ı ikbâl buyurılıp ve şevketlü ^[2]kerâmetlü velî-yi nimetimiz efendimiz hazretleriniñ hemîşe şafâ ve rahatları mücib-i ferâh-ı bendegân ^[3]şadağat-nişân ve müzeyyel-i terah-ı çâkerân-ı şâkirü'l-ihsân olduğına binâ‘en bu hareket-i ^[4]müstevcibü'l-meserretleri ‘amme-i ‘ubbâd-ı ‘atufet-i‘tiyâdlarına ve be-taḥsîş ‘abd-i ni‘am- ^[5]perver bende-i ‘inâyet-mazharlarına hîṭa-i ta‘bîrden birün ve mertebe-i takrîrden ^[6]efzûn mürîş-i sürûr-ı inbisât ve bâ‘iş-i dil-küşâyî ve neşât olmağla vâcibe-i ^[7]zîmmet-i ‘ubûdiyyet ve lazıme-i ‘uhde-i rıkkıyyetim olan edâ-yı farîza-i tebrîk ile ^[8]vazife-i du‘âya ibtidâr ve meşmûl-ı lehâza-i ‘atıfet-i bende-nüvâzâneleri olmak ^[9]istida‘ısı ile bir re’s-i müzeyyen esb-i rûmi-nijâd ihdâsına küstâhâne içtirâ‘ ^[10]olınmışdır haḳḳ-ı çâkerânemde dâ‘imü'l-vukû‘

eltâf-ı bî-nihâye-i bende-nüvâzânelerinden ^[11]taḳaddüme-i ‘acizânemiñ ḥaḳâret ü kuşûrından iğmaz-ı çeşm-i tesâmüh buyurulmak niyâzı ^[12]taḳdîmi ile cenâb-ı rabb-ı mecîd bu naḳl ü ḥareketlerin sa‘id-ender-sa‘id ve her hâl ^[13]ve her maḥalde ve her zamân ve her mekânda şafâyı ḥâtır ve küşâyış-i tab‘-ı füyûzât-^[14]mazâhirlerin bermezîd idüp eyyâm-ı meymenet-encâmların da‘imâ râḥat ve ârâyış ^[15]ile ḥoş-güzâr ve envâ‘-i zevḳ ü sürür ile nuḥbe-i rüzgâr eylemekden ḥâlî ^[16]olmamak da‘vâtı pirâye-i küngüre-i ḳaşr-ı icâbet ve âvize-i taḳ-ı mu‘alla-revak-ı ^[17]ḥüsn-i ḳabûl ve işâbet kılındığı ma‘lûm-ı übbühet-i mefhûm-ı tâcidârları buyuruldukda ^[18]emr ü fermân veli-ni‘metim efendim padişâhım ḥâzretleriniñdir.

^[19]BERÂY-I NAḲL-KERDEN BE BEYLERBEĞİ EZ-CÂNİB-İ

^[20]MAḤBÛBEYE DER-HENGÂM-I ŞAYF

^[21]Cenâb-ı Ḥaḳḳ celle ve ‘ala mâye-i âsâyış-i baḥr u ber ve ma bihi'r-refâh-ı nev‘-i beşer olan ^[22]vücûd-ı letâfet-perver-i zıll-ullâhi ve zât-ı meḳârim-güster-i ḥilâfet-penâhilerin ^[23]hem-vâre serîr-i şevket-maşir-i tâcidârlarından ber-ḳarâr ve eyyâm-ı ferḥat ve ibtisâmların ^[24]nuḥbe-i zamân ü edvâr eylemekden ḥâlî olmaya efendim ḥüsrev-i ḥıṭta-i nîm-rûz ^[25]olan âfitâb-ı ‘âlem-tâbiñ ifâza-i nûr seyri bürüc ve kuşûra dâ‘ir olındığı

25b

^[1]mişillü mihr-i münîr-i âsumân-ı saltanat olan vücûd-ı ḥurşid-i su‘ûd-ı pâdişâhileriniñ ^[2]daḥi neşr-i eşi‘a-i behcet ü nezâretleri ba‘zı müntezeḥât-ı dilârâlarımı teşrifde ^[3]zâhir olmağla bu rûz-ı firûzda revnaḳ-ı ba-kemâl ile leb-i maḥbûbe-i deryâda ^[4]hem-şekl-i ḥal olan Beylerbeği nâm sâhilḥâne-i minû-nişâna tevcîh-i veche-i rağbet ^[5]ve imâle-i sükkân-ı ‘azîmet buyurulduğu inbisât-ı tab‘-ı ḥümâyûn-ı ḥüsrevânelerine dâll ^[6]ve bu latife-i dilâra çâker-i ba-ibtihâllerine mucib-i neşât-ı bi-hemâl olmak ḥasebiyle ^[7]vazife-i zimmet-i ‘ubûdiyyetim olan ri‘âyet-i resm-i tehniyete bâ‘iş-i küstâḥi cür‘et ^[8]ü dakâyıḳ ve evḳat-ı zindegânem mevâzıbet-i du‘âyı ‘ömr ü devletlerine maḥsûş ^[9]ve münḥaşır oldığımı iş‘âren bir mücevher sa‘ât ihdâsına mübâderet olinmişdir. ^[10]Cenâb-ı berârende-i çarḥı bûḳalemun ve gerdîş-i âverende-i rakḳaş-ı gerdün evḳat ^[11]ü ânât-ı eyyâm ü leyâllerin da‘imâ sürür

u şafāya makrūn ve miqat-ı müstakîmet^[12]ü'l-harekât-ı ikbâl ve devletlerin vakfe-i asîb ü ihtilâlden maşûn idüp zenberek-i^[13]dulâb-ı umûrların merbûṭ-ı silsile-i tevfiḳ u su'ūd ve idāre-i mefātih-i ārâların^[14]kāfe-i mu'dilâta bâ'îṣ-i feth u güşüd eyleye āmin. Hakk-ı çāker-i 'ubūdiyyet-perverlerinde^[15]da'immiyyü'z-zuhūr olan mekārım-ı gayr-ı maḥşüre-i bende-nüvāzāneleri muktezāsınca heddiyye-i^[16]aciz-ānemiñ ḥasāset ve ḥakāreti zarf-ı zer-tār-ı tesāmüh ve igmāz-dih-i rehin-i istitār^[17]buyurulmak ile münebbih-i ḥulûṣ-ı āvāze-i mefāḥiretimi tañin-endāz-ı ṭas-ı sipihri i devvār^[18]buyurmaları bābında.

**[19]BERĀY-I NAQL-KERDEN EZ-SAHİLḤĀNE-İ HÜMĀYÜN [20]BE CĀNİB
EBĀ EYYŪB-I ENSĀRĪ**

^[21]Cenāb-ı revnaḳ-ārā-yı ḥadāyık-ı imkân celle 'ani'ş-şebih ve'n-noḳşan māye-i refāh-ı^[22]'ālemiyān ve māde-i rāhat ü ārām-ı cihānyān olan vücūd-ı nezāhat-nümūd-ı ḥüsrevāne^[23]ve zāt-ı letāfet-simāt-ı mülükānelerin hem-vāre serir-ārā-yı şevket ü iclāl ve zinet-^[24]efzā-yı saḥilḥane-i devlet ü ikbâl idüp saḥil-i baḥr-ı 'ināyetlerin māliş-gāh-ı emvāc-ı^[25]eserre-i cibāh ve sayiş-gāh-ı çehre-i aşḥāb-ı dīñim ü cāh eylemekden ḥālî olmaya āmin.

26a

^[1]Bi'n-nebiyyi ve alihi'l-emin şevketlü efendim ḥüsrev-i zerrin-efser-i ḥıṭṭa-i ṭarem-i çārum^[2]olan ḥurşid-i cihāntāb-ı zerre-perveriñ dervāze-i burc-i gerdündan her burcı^[3]teşriḳde başka ḥālet ve fuşul-i erba'adan her bir faşla dā'ir başka teşir ve ḥāsiyyeti^[4]oldığı mişüllü neyyir-i a'zam-ı kütb-ı salṭanat olan zāt-ı bahirü'l-letāfet-i cihāndārileri^[5]daḥi ḥuşusiyet-i nefsi-i nefsi-i ḥümāyūnları ile mümtāz ve müsteṣnā olan müntezeḥāt-ı^[6]dil-ārā ve saḥil-serāyān-ı behcet-efzālarından gāh u bi-gāh ba'zıların teşriḳ buyurdukça^[7]'ālem ü 'ālemiyāna bâ'îṣ-i fezāyiş-i terāvet ve muriş-i ārāmiş-i ṭabi'at olmağla^[8]bu rüz-ı firüz-ı meymenet-endüzda inbişat-ı tam ve inşirāh-ı mā-lā-keḷām ile serāy-ı^[9]mīnū-nümālarından ḥareket ü nehḍat ve civār-ı Ebi Eyyüb-ı Enşāride vāki' saḥil-serāyān-ı^[10]cennet-nişānlarından saḥil-ḥāne-i behişt-kāşānelerine pertev-efken-i meyl ü rağbet^[11]buyurıldığı küşāiş-i ṭab'-ı ḥümāyūn-ı ḥüsrevānelerine dall ve bu laṭife-i meserret-güster-i^[12]çāker-i keşirü'l-

ibtihallerine mucib-i ferāh-ı bi-hemāl olmak hasebiyle vazife-i zimmet-i rıkkıyyet ^[13]ü lāzime-i ‘uhde-i ‘ubūdiyyetim olan resm-i tebrīk ve tehniye bā‘iş-i küstāhı vü cüret ^[14]ve pehnāyı vesī‘ü’-ercā-yı ‘ubūdiyyetlerinde hā’iz-i kaşabü’s-sebk-i şadākat olduğıma berā‘at-ı ^[15]istihlāl ‘ünvānyıla bir re’s donānmuş esb-i rūmi-nejād ihdāsına irhā-yı ‘inān-ı ^[16]mübāderet olunmuşdır. Cenāb-ı cünbiş-baḥş-ı nakre-ḥaḥ-i gerdün-raḥş-ı gülgün-i devlet ^[17]ü iḳbāllerin ilā ahiri’d-devrān zīr-i rān-ı baht u iclāllerin ‘ale’d-devām licām-ı ^[18]irādelerine rām ve nerm-i ‘inān idüp her seyr ü hareketlerin mucib-i farah u sirūr ^[19]ve her gül-geşt ü nüzhetlerin müstevcib-i meserret ü ḥubūr eylemekden ḥālī olmaya āmin. ^[20]Hakḳ-ı çāker-i ‘ināyet-güsterlerinde müte‘akibü’l-zuhūr-ı merāḥim-i ḡayr-ı maḥşūrında nüvāzānelerinden ^[21]hediye-i ‘acizāne ve taḳaddüme-i çākerānem pīş-gāh-ı şehāmet deste-gāh-ı ḥilāfet-penāhilerinden ^[22]resīde-i ser-menzil-i ḥüsn-i ḳabül buyurulmak ile semender-i cā-yı müstemendānem sebaḳ-āmuz-ı eblaḳ gerdün ^[23]buyurulmak mes‘ül-i bendegānem idüğü muḥāt-ı ‘ilm-i ḥakāyık-şümül-i tāciḍārileri buyurulduḳda.

**^[24]BER VECH-İ MU‘TĀD RAMAZĀN-I ŞERĪFĪN BEŞİNCİ GÜNİ
‘İYDIYYE-HEDİYYE ^[25]İRSĀLİ ZİMNINDA YAZILAN TELḤİŞİN
MÜSFEDDESİDİR.**

26b

^[1]Cenāb-ı rabb-ı mecīd celle-i şānühü ve ‘amme iḥsānühü hem-revnaḳ-ı şabāḥāt-ı ḡurre-i ‘ıyd ve hem-pertev-i cebhe-i ^[2]münevvere-i ḥurşid olan zāt-ı farüz-ḥākāni ve vücūd-ı dīḥim-efrüz-ı ḥüsrevānilerin ^[3]nice şuhūr u a‘vām-ı serfir-i übbühet-masir-i tāciḍārilerinde müstedām ve ḥuşül-i emāni-i ^[4]dü-cihānileriyle bekām idüp eyyām u evkāḫ-ı müstetbi‘ü’l-meserrāt ve ānāt u sā‘at-ı ^[5]müstelzimü’l-meberrātın reşk-i sürür-ı behcet-i Ḳadr u ‘ıyd ve be-taḥşış işbu mäh-ı ramazān-ı ^[6]ḡufrān-penāh ve hilāl-i ‘ıyd-i meymenet-nüvīdiñ ḳufül u kudūmın sa‘id-ender-sa‘id ^[7]eyleye āmin. (Becah-ı men ba‘şi rahmete’n-lil‘ālemin) şevketlü efendim baht-ı ḥudā-dād-ı bahir^[8]ü’l-es‘adları mişillü revnaḳ-ı tām u ibtihāc-ı mā-lā-keḫām ile imāme-i sübḫa-i eyyām ^[9]ve vasītatü’l-‘akd-i şuhūr u a‘vām olan evkāḫ-ı ḥücesteḡi āyātñ her birisi ^[10]efrūḫte-i çerāḡān-ı ḥāşlarına nazaran eḡerçi her rüzı bir ‘ıyd-i ekber ve her şebi bir ḳadre ^[11]berāberdir ancak merāsım-i mu‘tāde ile mümtāz ü benām olan eyyām-ı

maḥsūseniñ ^[12]ta‘akub ü tevārüdi daḥi ‘arz-ı ‘ubüdiyyet ü ruḳıyyet ve izhār-ı levāzım-ı darā‘ate vesile-i ^[13]ittihād olma geldiğinden mā‘ada bi-‘ināyeti'l-meliki'l-mennān bu sāl-i ferḥünde fālde vāḳi‘ ^[14]şehir-i mübārek ramazān ḡayet şafā ve sürür ile güzērān ve āfitāb-ı ‘ālemtāb-ı vücūd-ı ^[15]hümāyūnları kemāl-i sıḥḥat ve ‘afiyet ile eş‘ia-pāş-ı eḳālīm-i şevket ü şān olmağdan ^[16]nāşī ‘ıyd-ı āyendesiniñ daḥi envā‘-i ḥubūr u es‘ad ile reşk-i a‘yād olması ^[17]karīne-i hālden istidlāl olunmağla böyle eyyām-ı meyāmin-ittisāmıñ tebrīk ü tehniyyeti ^[18]bendegān-ı müstaḡnıkūñ-ni‘metlerine mucib-i ferāḥat u müstevcib-i envā‘-ı meserret ^[19]olmağın hezār şerm u kuşur ile ḥāki-i melāh-ı mur ber-mucib-i defter-i hediyye nāmına ^[20]a‘dād u tertīb olınan dest-āvız-i nācizānem pāye-i serīr-i ḥüsrevānelerine ^[21]mu‘tādü'l-‘arz olan hedāy-ı sā‘ire ile merfū‘-i pīş-gāh-ı mekārim-penāh-ı ḥilāfet-i ^[22]dest-gāhları kılınmışdır. Ḥaḳḳ-ı çāker-i ni‘am-perverlerinde müta‘akıbü'l-zuhūr olan merāḥim-i ^[23]bi-mezāhim-i bende-nüvāzāneleri muḳtezāsınca bu bābda vāḳi‘ ‘acz u kuşurum dāmen-i ‘afv ^[24]u şafḥ-ı cihāndārileri ile pūşide vü mestūr ve taḳaddüme-i ḥakīr-ānem lehāte-i ḥüsni ^[25]ḳabül-i ḥüdāvendigārileriyle melḥūz ve manzūr buyurulmağ ile gülgün-ı muraşsa‘-licām-ı

27a

^[1]faḥr u mübāḥātım sebaḳ-āmuz-ı tevsen-i gerdün buyurulmağ bābında emr ü fermān.

^[2]LEYLE-İ ḲADRDE ‘ARZ OLINAN SECCĀDE ^[3]VE TESBİH ZİMNİNDA YAZILAN TELHİŞDİR

^[4]Şevketlü efendim cenāb-ı rabb-i ḳadir celle ‘ani’s-şebih ve’n-nazīr imāme-i şubḥa-i saltanat ^[5]u iḳbāl ve pīrāye-i mihrāb-ı übbühet ü iclāl olan dürr-i yektā-yı vücūd-ı feyz-endūd-ı ^[6]cihāndārī ve zāt-ı bahirü’s-su‘ūd-ı ḥilāfet-penāhilerin hem-vāre ārāyiş-i iklīl-i nuşret ^[7]ü teyīd ve çārbāliş-nişīn-i evrengi devlet-i cāvīd idüp kemāl-i sürür u ḥoşgüzār ^[8]ile her rüzların reşk-i ‘ıyd ve her şeb-i pūr-ḥarabların sevād-ı nüşha-i ḳadr-i sa‘id eylemekten ^[9]ḥālī olmaya āmin. (Bi-ḥayriyyet-i eclī’l-mürselin) şevketlü efendim ḥāl-i cemāl-i leyālī-i ramazān ^[10]ve ‘anber-i deryā-yı rahmet ü ḡufrān olmağ ḥasebiyle (Ḥayrū min elfi şehrin) olan mübārek ^[11]leyletü’l-ḳadrda pīş-

gāh-ı hılāfet-penāhilerinde tahrīk-i şubha-i rıkıyyet ve bast-ı bisāt-ı ^[12]‘ubūdiyyet-i bendegān-ı şakirü'l-ihsānlarına bā‘iş-i irtifa‘a-ı kadr ü şān olduğına ^[13]binā‘en hākīrāne tehiyye ve i‘dād olınan bir rişte-i tesbīh ve bir kıt‘a seccāde-i merfū‘ ^[14]huzūr-ı lami‘ü'n-nūr-ı hüdāvendigārileri kılınmıştır. Cenāb-ı hāk ve feyyāz-ı mutlak maḥz-ı ḥayr-ı ^[15]enām ve ḥayr-ı maḥz-ı ḥavāş u ‘avām olan vücūd-ı mekārīm-endūz-ı ḥüsrevāni ve zāt-ı ^[16]merāḥīm-i vüfūd-ı cihānbāniyelerin serīr-i übbühet-i semīr-i tācidārilerinde dā‘im velāyezāl ve bunuñ gibi ^[17]leyle-i mübārekeniñ ‘aded-i ismi kadr emşāline işāl eyleye. ‘āmin ber-mu‘tād-ı kādīm ‘arz ^[18]u taḥdīmüne ibtidār olınan dest-āviz-i nācīzāne şeref temāss-ı enāmīl-i ḥüsrevāne ^[19]ve zemīn-būsi-i pīş-gāh-i mülükāneleriyle reşk-fermā-yı ‘aḳd-i süreyyā ve dāğ-zen-i ^[20]sīne-i atlas-ı minā buyurulmak zımnında seccāde-i ‘ubūdiyyetim pīrāye-i mihrāb-ı müfāḥeret ^[21]ve şubha-i rıkıyyetim-ziver-i ceyb-i sa‘ādet buyunılır ise emr ü fermān.

^[22]‘İYD-I FİTİRDA BER VECH-İ MU‘TĀD ^[23]YAZILAN TELHİŞİŇ SÜRETİDİR

^[24]Cenāb-ı rabb-i müte‘al menbā‘-ı zülāl-i feyz ü efzāl ve ma‘den-i berr ü nevāl olan ^[25]vücūd-ı mekārīm-nümūd-ı mihmāl ü zāt-ı kerūbi-sifāt-ı merāḥīm-iştimāllerin ile‘l-inkırazī‘l-

27b

^[1]eyyām serīr-ārā-yı salṭanat-ı ebed-kıyām ve revnak-efzā-yı şuhūru a‘vām ^[2]idüp tevārūd-i zamān ü ānāt ve ta‘aḳub-i evkāt ü sā‘atlerin ifāza-i sūrūr ^[3]u şād-māni ile hemsenci nevrüz u ‘ıyd ve ifāza-i übbühet ü kām-rāni ile sa‘īd-^[4]ender-sa‘īd eylemek zımnında maṭla‘-i ehille-i mecd ü iḳbāl ve mülemma‘-i ecille-i maḥayil-i sa‘ādet ^[5]iclāl olan zāt-ı ma‘ālī-simāt-ı ḥüsrevānelerine ḥaşşeten bu ‘ıyd-ı behcet-nüvīdi ^[6]müteyemmin ü mes‘ūd ve muḳaddime-i meserrāt-ı müte‘aḳıbul-vürūd eyleye āmin (Be-cāh-ı men hüve ^[7]rahmeten-li‘l-‘ālemin) şevketlü efendim şīrīn-sāz-ı kām-ı ‘ālemyān ve zāika-perdāz-ı mezāk-ı ^[8]cihāniyān olan simāt-ı lezāiz-menāt-ı veliyyü'n-nü‘mānelerinden behre-dār-ı ni‘ām-ı ‘aṭıfet ^[9]ve rüze-şiken-i fütür-ı ‘ināyetleri olan bendegān-ı şakirü'l-ihsānları ḥaḳkında cünbüş-i ^[10]ebrüyiş iltifāt-ı ḥüsrevāne ve nümāyiş-i rüy-ı ḥande-i nikāt-ı dāvrāneleri eğerçi reşk-i ^[11]‘ıyd-ı ekber

ve belki hezār çeşn ü nevrüza berâberdir ancak yine bu mişillü eyyâm-ı mu'tâde-i ^[12]behcet-ifâdeniñ kudüm u vürüdü izhâr-ı levâzım-ı 'ubüdiyyet ü ifâ-yı teşekkür-i ^[13]ni'mete ni'me'l-vesile ittiḥâz olanı gelmekle hem-ḳadr pây-ı melah-ı mür ber-vech-i mu'tâd ^[14]hediyye nâmyla ber-mucib-i defter-i i'dâd u ihzâr olınan dest-âviz-i ba-'acz-i ^[15]hedâyâ-yı sâ'ire ile ma'rüz-ı bār-gâh-ı ḫilâfet-penâh-ı zıllu'l-lâhileri kılınmışdır ḫazâyin-i ^[16]nefâ'is-i defâin-i ḫüsrevânelerine nisbet ile bu güne irtikâb-ı küstâḫî eğerçi ^[17]Ka'beye zemzem ihdâ ve baḫr-ı ḫazẓıma şebnem ilḳâsından bi-farḳ idüğü vâreste-i ^[18]ḳayd-ı irtiyâbdır lâkin bu vaz'-ı 'âcizânedен ḡarâz-ı çâkerânem mücerred vâcibe-i zimmet-i ^[19]'ubüdiyyetimi edâ zımnında meşmül-i lehâze-i ḳabûl-i mülükâneleri buyurulmaḳ menḳabetiniñ ^[20]iḫrâzı ile bir ḳât daḫi mâye-i iftiḫâr ve imtiyâzım idüğü ma'lûm-ı übbühet-mersüm-ı ^[21]bende-nüvâzâneleri buyurıldıkda bu bâbda ḳuşûr ve küsûr-ı 'inâyet-manzûrları ^[22]dâmen-i 'afv u şafḫ-ı cihânlarıyla pûşide ve mestür buyurulmaḳ bâbında.

**[23] 'İYD-I ADHÂDA BER-VECH-İ MU'TÂD [24] YAZILAN TELHİŞİN
SÜRETİDİR**

^[25]Cenâb-ı teberrük-ârâ-yı ḫayf ü mini ve şeref-efzâ-yı maḳâm u muşallâ celle şânühü

28a

^[1]ve te'âlâ ḫurşid-i âsmân-ı behcet ve mihr-i münîr-i evc-i sa'âdet olan vücüd-ı ^[2]meyâmin-i vüfûd-ı zıll-ullâhi ve zât-ı meḳârim-endüd-ı ḫilâfet-penâhilerin mâ-ta'aḳibî'l-^[3]'ıydân serîr-i übbühet-maşir-i tâcidâri ve taḫt-ı ferḫunde-baḫt-ı şehriyârilerinde dâ'im ve ber-^[4]ḳarâr idüp eyyâm-ı merâḫim-ittisâm-ı mülükânelerin mukârenet-i envâ'-ı şafâ vü sürür ^[5]ve mülâzemet-i aşnâf-ı şâd-mâni ve ḫubûr ile reşḳ-i nevrüz u 'ıyd be-taḫsîş ^[6]bu 'ıyd-ı maḡfîret-nüvîd-i adḫâyı sa'îd-ender-sa'îd eylemek zımnında südde-i 'aḫufet-i ^[7]'udde-i ḫüsrevânelerin ka'betü'l-âmâl-i enâm ve melce vü matâf-ı ḫavaşş u a'vâm eylemekden ^[8]ḫâlî olmaya bi'n-nebiyi'l-emîn şevketlü efendim neyyir-i ḫayr-ı felek-saltânât ve âfitâb-ı 'alemtâb-ı ^[9]burc-ı ma'delet olan zât-ı şefḳat-âyât-ı şehen-şâhileriniñ ifâza-i envâr-ı 'inâyet ^[10]ve işâ'a-i şu'â-ı birrû ref'et buyurduḳları eyyâm u evḳât ḫaḳḳ-ı bendegân-ı şâkir^[11]'ü'l-

ihsânlarında bi-ecma‘iha numûne-i ‘ıyd ve belki nulema‘-i işâret-i ebrî ‘atıfeleriyle irâş-ı ^[12]meserretde ber-mezîd idüğü çây-ı kelâm olmayup ancak böyle hen-gâm-ı meymenet-irtisâmda ^[13]edâ-yı merâsim-i tebrîk ve tehniyet-i çâker-i ni‘âm-perverlerine vesile-i ‘arz-ı ‘ubudiyet ^[14]ittihâz olınagelüp ve bu keyfiyyet fi'l-hâkiqa yine ‘abd-i ahkerlerine mucib-i ibtihâc ^[15]ü müfâharet ve müstevcib-i sürûr u ferhat olmağla mânend-i pâ-yı cerâd dest-âviz-i ^[16]nacizâne nâmıyla tehiyye ve i‘dâd olunan hedâyâ-yı hakîrânem hezâr şerm ü hicâb ^[17]ve şad-çendân tereddüd ü piç ü tâb ile ber-mucib-i ma‘rûz-ı rikâb-ı müsteşâb-ı ^[18]hâkânileri kılınmışdır. Mübârek piş-gâh-ı hilâfet-penâhilerine bu mişillü hedâyâ-yı ^[19]kem-kâdr u bi-bahâ taqdiminiñ beyt-i mükerreme ithâf-ı zezem ve bahr-ı hızzâma ilkây-ı katarât-ı ^[20]şeb-nemden bi-farq idüğü zâhir ü hüveydâ ise dahî hak-ı çâkerânemde bu ânadek ^[21]me‘lûf u mu‘tâd olduğım merâhim-i bi-mezâhim-i bende-nüvâzânelerinden kuşur u hakâretinden ^[22]iğmâz-ı lehâza-i diğkat lütfen ve ‘inâyeten meşmûl-i nîm-nigâh-ı hûsn-i kabûl ü ‘atıfet ^[23]buyurulmak zımnında nakdine-i sürûr-ı ‘alemyanıñ def‘aten kullarına ihsânı ile hemyân-ı amâlim ^[24]leb-rîz-i re’sü'l-mâl-i iftihâr ve seri-i i‘tibâr u ibtihâcım reside-i felek-i devvâr buyurulmak ^[25]bâbında emr ü fermân nevrûzda.

29a

^[2]BU DAHİ NEVRÛZDA YAZILAN TELHİŞİN YALNIZ ^[3]BİR NEV‘

ELKAB-I FESÂHAT-NİŞÂBIDIR

^[4]Cenâb-ı tertîb-bahş-ı nâmiye-i bahâr ve kuvvetde efsürde tenân-ı hadâyık u eşçâr ^[5]ta‘ala (kühü zâtühü ‘an-ihâti‘l-efkâr) hurşid-i âsmân-ı devlet ve mihr-i cihân-^[6]efrûz-i evc-i saltanat olan vücûd-ı nûr-endüz-ı zilliyet-güster-i tâcidâr-i ve zât-ı ^[7]işrâk-simât-ı zerre-perver-i hüdâvendî-gâriilerin mânend-i neyyir-i a‘zam pertev-i ‘alem-gîr-i ^[8]iğbâl ile envâ‘-i su‘ûda hemdem ve eşi‘‘a-i iclâl ile herdem ve her zamanların ^[9]ferhunde ve hürrem idüp ta‘dil-i umûr-ı enâm ve tesviye-i âmâmî hâs u ‘amda reşk-i ^[10]mu‘addilü'n-nehâr olan zamân-ı mekârim-‘üvnân-ı zill-ullâhi ve evân-ı merâhim-‘üvnân-ı ^[11]hilâfet-penâhilerin nezâret-bahşâ-yı kişt-zâr-ı âmâl ü tarâvet-efzâ-yı şukûfe-zâr-ı ^[12]mecd ü iğbâl olmağda hem-te’sîr-i eyyâm-ı bahâr ve reşk-i nevrûz-i firûzi-âşâr ^[13]eylemekden hâlî olmaya âmil şevketlü efendim.

^[14]FAŞD-I HÜMÂYÜN VUKÛ'INDA TEHNİYYE VE TEBRİKİ VE 'ARZ-I
 TAKDİM OLINAN ^[15]HEDİYYENİŇ MUĶĀRİN-İ HÛSN-İ ĶABÛL
 BUYURILMAĶ TEMENNĀSINI MÛŞTEMİL ZEBĀN-ZED-İ ^[16]YERĀ'A-İ
 HİKMET-BERĀ'ALARI OLAN TELHİŞİN ŞÛRETİDÛR

^[17]Cenāb-ı tefrīh-baḡş-ı kuvā-yı ebdān celle 'ani'ş-şebih ve'n-nokşān sultān-ı iklīm-i
^[18]vücūd ve fermānrān-ı akāşi-i büldān-ı cūd olan zāt-ı letāfet simāt-ı pādişāhī ^[19]ve
 bünye-i 'ināyet-āyāt-ı şehen-şāhīlerin hem-vāre revnāk-ārā-yı serīr-i sıḡhat ü zinde-
 gānī ^[20]ve behcet-efzā-yı dīhīm-i sūrūr u kām-rānī itmekle kāffe-i bendegān ve be-
 taḡsīş ^[21]bu çāker-i şākirī'l-iḡsānların fāiz-i meserrāt-ı cāvidānı eylemekden ḡālī
 olmaya āmin ^[22]bi'n-nebiyyin emin şevketlü efendim ḡüküm-i balıga-i ḡālīk-i kavī
 ve ḡade muḡtezāsınca ^[23]'uruk-ı a'şāb-ı nev'-i beşer ve fūrū' aḡşān-ı nebāt ü şecere
 hengām-ı sereyyān ^[24]ruh u kuvvet ve evān-ı heyecān-ı hürremi ve letāfet olan rebī'-i
 nezāret āşārdā ^[25]ve tenkiye-i aḡlaḡ u taşfiye-i dem merāsimine mūra'at kā'ide-i
 meri'ye-i hıfz-ı sıḡhat

29b

^[1]ve kām-ı mu'tebere-i hikmet olmaḡla işbu rüz-ı meyāmin-endüzda icrāyī kām-ı
^[2]faşd ile talḡif-i mizāc-ı zilliyet-ı imtizāc-ı ḡüsrevānelerine meyl ü ra'bet-i
 hümāyūnları ^[3]buyurıldığı çāker-i mekrümet-perverlerine bā'ış-i nabzan-ı 'uruk-ı
 irtiyāḡ ve mucibi ^[4]darbān-ı reg-i inbisāt-ı inşirāḡ olmaḡla bu 'azīmet-i bahirü'l-
 isābetleri müstelzim-i ^[5]kemāl-i ten-dürüsti ve 'afiyet olmaḡ da'vātına taḡrīk-i nūşter-
 i zebān-ı icābet-^[6]nişān olunmuştur. ḡazret-i hākim-i mutlak her ḡatresin ḡülgüne-i
 ruḡsāra sıḡhat ^[7]ve müstetbi'-i envā'-ı kuvvet itmekle beden-i zilliyet-i pīrāhen-i
 mülūkānelerin muḡtāc-ı ^[8]tedbīr ü devā ve minnetdār-ı 'ilāc-ı etibbā eylemekden
 asūde-i pūster-i istignā eyleye āmin ^[9]bu ḡüne tefrīh-i ḡab'-ı ḡüdāvendī-gānilerin
 müstevcib olan faşd-ı hümāyūn-ı meymenet-^[10]maḡrūnlarıñıñ tebrīk ü tehniyetini
 ni'me'l-vesile-i 'arz-ı 'ubūdiyyet ittihāz olunmak ^[11]lāzımme-i zimmet-i rıḡkıyetim
 olmaḡdan nāşī hezār 'aciz u iftikār ve ḡicāb-ı bi-şumār ile ^[12]tehniye ve i'dād olunan
 hediyye-i nācizāne ve dest-āviz-i ḡāḡirānemiñ keşide-i ^[13]pīşe-gāh-ı 'ināyet-i dest-
 gāh-ı zıll-ullāhīleri ḡılınmasına bādī-i ibtidār u ictisār ^[14]olmuştur. ḡaḡḡ-ı çāker-i
 ḡara'at-güstelerinde bu āna dek cilve-i mücellā-yı zuḡūr olan ^[15]necāyib-i 'ināyet-i

bigāye-i veliyü'n-nü'amalarına bu def'a dahî irhâ-yı 'inân-ı 'atıfet ^[16]zımında taqaddüme-i bendegânemiñ meşmül-i nigâh-ı iltifât ve kabûl buyurulması ile ^[17]semender-i cāy-ı müstemendânemi cilve-amûz-ı tevsen-i çarh-ı devvâr ve hâ'iz-i kaşab^[18]ü's-sebk-i mizmâr-ı ibtihâc u iftiḥâr buyurmaları bâbında

30b

**[12]TEŞEKKÜRÜ ḤAVÎ TERKİM OLINAN TELḤİŞ-İ PESENDİDE
RESMİDİR**

^[13]Cenâb-ı rabb-ı kâdir celle 'ani's-şebih ve'l-nazîr medebbir-i ecsâm-ı 'alemiyân ^[14]ve muşahhiḥ-i 'ilelli cihâniyân olan vücûd-ı letâfet-andûd-ı ḥüsrevâne ve zât-ı ḥilâfet-^[15]simât-ı mülükânelerin ilâ-ahiri'l-eyyâm serîr-i şevket-masîr-i tâcîdârilerinde kemâl-i sıhḥat ve 'âfiyet ^[16]ile müstedâm ve şuri vü ma'nevi' avarz u 'ilelden maḥfûz vikāye-i bür-i tām idüp ^[17]'âfiyetlerin vesile-i 'âfiyet-i bendegân ve ten-dürüsti ve sıhḥatlerin zerî'â-i kuvvet ^[18]ü kudret-i çâkerân eylemekden ḥâlî olmya âmin (Be-câh-ı men lehâ kıyâmü's-semâvat ^[19]veh-arzeyn) şevketlü efendim zekât-ı sıhḥat-ı zât-ı hümâyûn mekârim-i meşḥûnları ^[20]olmak üzre dünki gün 'aruz u tareyânı meşḥûd-ı çâkerânem olan ^[21]'arıza (...) bâ'is-i ıstırâb-ı çeşm-i bitâbım olduğı iş'arıyla zevâl ^[22]ü indifâ'ımı istikşâf ü istiḥbâr zımında kalem-i bendegânem ile taḥrîr ü taqdimine ^[23]ictisâr olunan varak pâreniñ menzûr-ı nazar-ı 'inâyet-eşer-i pâdişâhâne ve kezâlik ^[24]dest-âviz-i 'âcizânemiñ maḥbûl-i tab'-ı letâfet-güster-i şehen-şâhâneleri olduğundan ^[25]başka mâye-i iksîr-sa'âdet ve räsü'l-mâli biza'-i müfâḥâretim olan du'â-yı

31a

^[1]ḥayr-ı serî'üt-te'sîr-i veliyü'n-ni'amânelerine mazhariyyetimi tebşîr bâbında beyâz üzerine ^[2]keşide 'inâyet-baḥş-ı şudûr olan ḥatt-ı hümâyûn-ı nevâziş-maḥrûn-ı zıll-ullâhileri ^[3]sāye-endâz-ı fark-ı ibtihâc u iftiḥâr ve âzâdi-baḥş-ı kayd-ı âlâm u ekdâr olup ^[4]esîr-i keşmekeş-i pençe-i ıztırâb olan dil-i bî-tâbıma bâ'is-i ḥayât-ı tâze ve mürîş-i ^[5]meserret-i bî-endâze olmağla pâşide-i mezra'â-i serî'üt-n-nemâ-yı icâbet olan ^[6]füzûni-i 'ömrü devlet ve terakki-i sıhḥat u 'âfiyetleri da'vât-ı kaṭarât-ı girye-i sürür ^[7]ile şādâb ve dest-i tazarru' u ibtihâl ile merfû'-ı dergâh-ı rabbü'l-erbâb

[18]kılınmıştır. Cenāb-ı perver-digār ziver-i bāğ-ı salṭanāt ve ārāyiş-i gül-bün-i devlet
 [19]olan gül-berk-i vücūd-ı leṭāfet-nümüdlarin hem-vāre ṭarāvetyāb-ı şebnem-i i'tidāl
 [10]ve ziynet bahş-ı ḥadīka-i mecd ü iclāl idüp 'ale'd-devām işābet-i çeşm-i zaḥm-i
 [11]rüzigārdan maşūn ve me'mūn eyleye āmin. Ḥaqq-ı çāker-i 'ināyet-perverlerinde
 [12]bu laṭife-i bende-nüvāzāneleri daḥi eltāf-ı me'lūfelerinden başka gül-i rüy-ı
 [13]seped-i iltifāt ıtlākına şāyān ve şükr-i ferāvāne erzān ber-lütf-i peykarān
 [14]olmağla şad-zebān-ı 'acż ü kuşūr ile teşekkürüne iptidār olındığı ma'lūm-ı
 [15]mekārim-mersūm-ı cihāndārileri buyurıldığda emr ü fermān

[16]TOP DÖKÜLDİĞİ VAKİTTE [17]DA'VET-İ HÜMAYÜNİ MÜŞ'İR
 TELHİŞDİR

[18]Cenāb-ı nizām-bahş-ı kār-ḥāne-i tekvin ü icād ve celle 'ani'l-eşbāh ve'l-endād
 [19]mürebbe-i filizzāt-ı mekārim ve muḳavvi-i ustū ḳussat-ı merāḥim olan vücūd-ı
 ḥurşid-^[20]nazīr-i zıll-ullāhi ve zāt-ı teyīd-semūr-i ḥilāfet-penāhilerin hem-vāre serīr-
 ārā-yı ^[21]şükūh-ı şehāmet ve tertīb-bahşā-yı esbāb-ı fevzū nuşret idüp tanzīm-i
 [22]umūr-ı mülk ü salṭanātlarında kāfe-i tedābir-i dil-pezirlerin ḳāleb-i müsahḥan-ı
 tevfiḳine ^[23]ıfrāğ ve müdāfi'-i himme-i kūh-endāz-ı ḥüsrevānelerin sine-i a'da vü
 muḥālifini dāğ-^[24]ber-bālā-yı dāğ eylemekden ḥālī olmaya āmin (Be-cāh-ı nebii'l-
 emīn) şevketlü efendim ^[25]merāsım-i ḳadımme-i devlet-i 'aliye ve levāzım-ı
 müstedime-i salṭanāt-ı seniyyelerinden oldığı

31b

[1]üzere bu def'a ṭop-ḥāne-i 'āmirileri kār-ḥānesinde ḳavālib-i maṭbu'a ^[2]ve
 mütenevvi'aya şebk ü işāğaları irāde-i ḥümāyūn-ı cihāndārileri buyurılan ^[3]ṭoplarıñ
 meyāmin-i himem-i ḥüsrevāneleriyle dökülmeleri nizāmı pezirā-yı encām u eczā-yı
 [4]sebke ve endāmı reside-i serḥadd-i iltisām u ḳıvām olmağla inşā'-Allah ü te'ālā
 yevm-i ^[5]mübārek-i sebtde ve ihtiyār olinān sā'at-ı firūz-ı sa'dde rihte ve ifrāğlarına
 [6]mübāşeret-i musammem ü menvi idüğü 'ilm-i cihān-ārā-yı pādīşāhānelerine rüşen
 [7]ü celi olup ve gāh gāh bu mişillü döküm mevsimlerinde müfeyyiz-i yüvm ü bereket
 olan ^[8]ḳudūm-ı behcet-rüsūmlarıyla ṭop-ḥāne-i 'āmirileri lütfen ve 'ināyeten teşrif
 ve bi'l-cümle ^[9]ḥuzzār-ı bendegān ve oçağ-ı mezbūrñ ricāl ü zābitāna nevāziş ü
 taltifleri ^[10]muktezā-yı bende-perveri ve mübteğā-yı şinşine-i 'ināyet-güsteri

oldığından başka izāfe-i ^[11]iksīr-nazar-mekrūmet-eşerleriyle top ve topçular işlerin altun ve ‘amel-i dest-i ^[12]san‘atları maṭbū‘ ve mevzūn olmasına cüz‘-i āhīr-i ‘illet-i tāmme meşābesinde ^[13]oldığı muhtāc-ı delīl ü bürhān olmamağla bi-mennehi subhāne yārınki rüz-ı firüz-ı ^[14]şenbihde top-ı zerrīn mihr-i münīr ḳulle-i ufk-ı şarkīden neşr-i kürrās eşī‘a ü envār ile ^[15]teşhīr-i iḳlīm-i bām u tedmīr-i ceşş-i zalāma derkār olduğundan yek sāt-i nücūmi-^[16]güzārında sāha-i heybet-i mesāha-i tophāneleri sıyt ü şadā-yı şehāmetleriyle velvele-^[17]endāz-ı basit-i gābrā ve ḥasret-keşān-ı zemin-būsi-i ‘ināyetleri enāre-i fetiyle-i ‘atıfetleriyle ^[18]hedhede-perdāz-ı du‘ā buyurılmak üzere maḳarr-ı dil-keş-ādā-yı saḥīl-serālarından ^[19]tevcīh-i fülke-i ‘ināyet ve taḥrīk-i makāzif-i kerem ü ‘atıfet buyurmaları temennāsı taḳdīm-i ^[20]telḥīs-i çākerāneme bā‘iş-i içtirā olduğu muḥāt-ı ‘ilm-i ilhām-āşinā-yı şehen-şāhāneleri ^[21]oldıḳda ber-minvāl-i muḥarrir hem temāşā-yı şan‘ata işāğaya imāle-i lehāta-i mekrumet ^[22]ve hem ‘acizāne tertīb olınan nevāle-i mā-ḥazar-ı bendegāneme icāle-i benān-ı meyl ü raḡbet ^[23]buyurulmak ile bārū-yı iftiḥār u ‘ubūdiyyetim taḥşīn ü temkīn ü simāt-ı i‘tibār ü rıḳḳıyetim ^[24]tezyīn ü temkīn buyurılmak bābında emr ü fermān şevketlü ḳudretlü maḥābetlü efendim ^[25]pādişāhım ḥazretleriniñdir.

32a

^[1]TUHFETÜ'L-MÜLÜK NĀMINDA İNŞĀ OLINAN ḲALYON DERYĀYA

^[2]NÜZŪLİ-İ MUŞAMMEM OLDIḲDA YAZILAN TELḲİŞİN ŞŪRETİDİR

^[3]Cenāb-ı fermān-fermā-yı bahr ü ber ve feyz-baḥşā-yı ḥuşḳ ü ter-te‘ālā şānühü ‘an tetruk^[4]ü'l-ğayr māye-i āsāyiş-i ‘ibād u madde-i ārāmiş-i bilād olan vücūd-ı deryā cūd-ı ^[5]ḥüdāvendigāri ve zāt-ı şehāmet nümūd-ı tācidārilerin mādām ictimā‘ü'l-ferḳadeym ^[6]ziver-i serīr-i salṫanāt-ı berreyñ ve zīb-i fülke-i ḥükümet-i baḥreyñ idüp nesāim-i ḡarāyim-i ^[7]ḥüsrevānelerin mevc-engīz-i bahr-i şükūh u şehāmet tūfān-ḥız-i ḥızzam-i mehābet ^[8]ü celādet eylemekden ḥālī olmaya āmin şevketlü efendim bī-mennihi sübhānehü ‘üñvān-ı ^[9]baḥr-i rāiḳ-i salṫanāt ve şān-ı hikem-i mutābıḳ-ı devletleri olduğu üzere maḳarr-ı sefāyin-i ^[10]iḳbāl ü mersā-yı merkeb-i iclāl olan tersāne-i ‘āmilelerinde muḥāfaza-i sevāḥil ^[11]ü cezāyir ve muḥārese-i merāsı vü benādir için ‘ale'd-devām tertīb ü inşā ve techīz ^[12]ü icrālarına ihtimām olunagelen ḳalyon-ı küh nümünlarından bu eşnāda mi‘mārī-i ^[13]ḥimmet-i şāhāne ve hendese-

kāri-i 'ināyet-i şehen-şāhāneleriyle lengen-endāz-ı sāhil-i ^[14]itmām ve sancağ-efrāz-ı kenāre-i ihtitām olan Murādiyye ve Tuḥfetü'l-Mülük nām iki ^[15]kıt'a ḳalyonlar inşā'-Allahü te'ālā yarınki mübārek ḥamīs günü sā'at üçte iken ^[16]deryāya ilkā ve bermu'tād-ı ḳadīm taḥdīs-i ni'met-i sühūlet ve der-ḥāst-ı füzūni-i ^[17]'ömrü devletleri için zebh-i ḳarābīn ve ed'iyye-i icābet-āyin merāsimi icrā olunmak ^[18]taşmīm olup 'ala mācera'l-'ade teşrīf-i ḥümāyūn-ı mekrūmet-ifādeleri ümmiyesiyle ^[19]teberrūken ve teyemmūnen cāy-ı āsāyiş buyurulmak için ḳapūdāne-i ḥümāyūnları şadı ihtiyār ^[20]ve sāye-bān-ı zıllıyyet-'ünvān-ı tācidārları naşb u ihzār olunmağla maḥz-ı 'aṭūfet-i ^[21]bende-nüvāzānelerinden lütfen ve ihsānen vaḳt-i mev'ūd-ı ma'hüddan nīm sā'at ^[22]muḳaddemce mevā-yı mekārim-ihtivā-yı pādişāhānelerinden hareket ve tevcīhi mekān-ı ^[23]fülke-i 'ināyet buyurulmak ümidiyle zevānḳ-ı āmāl-i bendegān dest-ḥūş-ı emvāc-ı intizār ^[24]ve resen-bürīde-i lenger-i ıstıbār olduklarından ḡayrı revnağ-şiken-i dibā-yı ābi olan ^[25]aṭlas-ı mā'ī reng-i deryā Semend-i Bahri şandal-ı ḥümāyūnları ile iḥrāz-ı şeref-i pāy-endāzi

32b

^[1]zemīninde şeh-rāh-ı niyāz u temennāya cebhe-fersā idüğü ma'lūm-ı mekārim intimāyı ^[2]mülükāneleri buyurıldıkda emr ü fermān

^[3]BU DAḠI MANŞŪRİYYE VE MES'ŪDİYYE NĀM İKİ ḲIT'A ḲALYONUŇ TEKMİLİNİ İḤBĀR ^[4]ZİMNINDA RAḲAM-ZEDE-İ KİLK-İ ḤOŞ- REFTĀRLARI OLAN TELḤİŞ-İ PĀKİZE-GŪFTĀRİŇ SŪRETİDİR

^[5]Cenāb-ı fermān-fermā-yı ma' ü ṫīn ve ḥükümrān-ı iḳṫār-ı semāvāt u ārzeyn celle ^[6]şānühü ve behre bürhānehü māye-i āsāyiş-i 'alimiyān ve māde-i ārāmiş kevn ü mekān ^[7]olan vücūd-ı mes'ūd-ı pādişāhi ve zāt-ı manşūrü'l-bünūd-ı şāhen-şāhilerin ^[8]mādām ictimā'ü'l-ferḳadeyn 'ünvān-tırāz-ı salṫanāt-ı berreyn ve 'ālem-efrāz-ı ḥükümet-i ^[9]bahreyn idüp 'avāşıf-ı saṫvet-i ḥüsrevānelerin ṫufan-ḥız-i şüküh u şehāmet ^[10]ve nesāim-i mekārim-i mülükānelerin mevc-engiz-i baḥr-i şefḳat ü 'ināyet eylemekden ḥālī ^[11]olmaya āmin (Be-cāh-ı nebiyyi'l-emīn) şevketlü efendim 'ünvān-ı mecma'ü'l-bahreyn-i salṫanāt ^[12]ve fibris-i maṫla'ü's-sa'deyn-i devletleri olduğu üzre merbaṫ-ı sefāin-i tevḫīḳ ^[13]ü nuşret ve mersāyı merākib-i iḳbāl ü sa'ādet olan tersāne-i 'āmilelerinde muḥāfaza-i ^[14]cezāir ü sevāhil ve muḥārese-i benādir ü

ma‘akıl için ‘ale'd-devām tertīb ü inşā ^[15]ve techīz ü icraları mā-şadağ-ı (وله الجوار المنشآت فى الجر كالا علام) olan ^[16]ḳalyon-ı kuh-endāmlarından bu def‘a daḫi mi‘māri-i himmet-i bī-hemtā ve hendese-kāri-i ^[17]‘ināyet-i ‘icāz-ı nümāları ile resīde-i sāhil-i itmām ve cilvekār-ı kenār-ı ihtitām olan ^[18]Mansūriyye ve Mes‘ūdiyye nām iki kıt‘a ḳalyonlarki fikreteyn-i baḫr-ı ṭavil-i naşr ^[19]u sa‘adettir inşā’-Allah yarınki isneyn günü sā‘at on ikiyi çar-yek mürūrında ^[20]rūy-ı deryāya ilḳā ve ber-mu‘tād-ı ḳadīm taḫdīs-i ni‘am-ı ilahi ve der-ḫāst-ı füzūni-i ^[21]‘ömrü devlet-i ḫilāfet-penāhi için zebḫ-i ḳarābīn ü ref‘-i ā‘lām-ı icābet-āyin merāsimi ^[22]icrā olunmak muşammem olduğına binā’en ‘ala mā-cera'l-‘ade teşrīf-i hümāyūn-ı mekrūmet-^[23]ifādeleri ümniyesiyle teberrūken ve teyemmūnen cāy-ı āsāyiş ü temāşā buyurulmak için ^[24]donanma-yı hümāyūnları ḳalyonlarından üç anbār-ı şadı ihtiyār ve sāyebān-ı zılliyyet-^[25]‘ünvān-ı pādīşāhāneleri naşb u istiḫzār olunmağla mahz-ı ‘avātīf-ı bende-nüvāzānelerinden

33a

^[1]telattūfen ve tekerrūmen vaqt-i mev‘ūd u ma‘hūddan muḳaddemçe teşrīf-i hümāyūn-ı ^[2]mekrūmet-maḳrūna tevciḫ-i sükkān-ı fülke-i ‘ināyet ve taḫrīk-i makāzif-i zevraḳçe-i ‘atūfet ^[3]buyurulmak hevāsiyle süfūn-i emāni-i bendegān dest-ḫūş-ı çār-mevce-i intizār ve resen-^[4]kesel-i lenger-i ārām ü iştibār olduklarında ḡayr-ı revnak-şiken-i atlas-ı āsumān ^[5]olan ḫār-işkende-i mevc-i deryā hümā-yı bahri sandal-ı hümāyūnlarına iḫrāz-ı şeref-i pāy-^[6]endāzi zemininde cebhe-fersā-yı sāhil-i niyāz u istid‘a olduğu ma‘lūm-ı devletleri buyurulduğda emrū fermān

34a

^[17]ŞADR-I ESBAḲ ‘ALİ PĀŞĀ ḤĀZRETLERİNİN İKİNCİ DEF‘A ŞADRA TEŞRİFLERİNDE ÜSKÜDAR ^[18]ḲURBUNDA MUḤAMMED PĀŞĀ KAŞRINDA TERTİB OLINAN YEMEKLİKDE RŪKĀB-I HŪMĀYŪNDAN İḤSĀN ^[19]OLINAN DONANMIŞ ESB-İ RŪMİNİN TEŞEKKÜRİ ZEMİNİNDE TAHRİR OLINAN TELḤİŞİN ŞŪRETİDİR

^[20]Cenāb-ı küşāyiş-baḫş-ı ḡonçe-i ikbāl ve cünbiş-nümā-yı raḫş-ı ḫuş-ḫarām-ı iclāl (tenezzehe-zātehu ^[21]‘ani’ş-şebih ve'l-miṣāl) vefk-i mes‘ūd-ı nigīn-i saltānāt ve

pirāye-i kürsi-i tuğra-yı devlet ^[22]olan vücūd-ı sa‘ādet-nümūd-ı zıll-ullāhi ve zāt-ı mehābet-āyāt-ı hilāfet-penāhilerin ^[23]hem-vāre serīr-i kām-baḥşāyi ve fermān-ı fermāyide müstedām ve şeb-diz-i tünd-licām-ı eyyāmı ^[24]‘inān-ı irādet-i ḥüsrevānelerine rām, ḥān-ı lezizün-ni‘mā-yı mülātafetlerin mebzūl-i ^[25]reh-neverdān-ı ḥasret ve tevsen-i sebük-pā-yı ‘atıfetlerin ta‘b-zedā-yı bādiye-gerdān-ı

34b

^[1]fırkat eylemekden ḥālî olmaya āmin (Be-cāh-ı nebii'l-emin) şevketlü efendim hem-teşīr-i ^[2]iksīr-i emāni vü āmāl ve hem-feyż-i tūtiyā-yı cilā-baḥşā-yı sa‘ādet ü ikbāl olan ^[3]ḥāk-i serīr-i übbühet-semīriyle tenvīr-i dīde-i rıkıyyet ve tekrīr-i rüşenāyi-i çeşm-i dara‘at ^[4]ni‘meti ki: "işğifinde kul olmak Mışıra sultān olmadan yeğdir" mısra‘ı ^[5]pirāye-i faşş-ı zer-nigār-ı i‘tibār ve maṭla‘-ı manzūme-i i‘tinā vü iftiḥārıdır ol ^[6]ni‘met-i ğayr-i müterakkıbe-i ‘uzma ve ol menkıbe-i celile-i ‘alembehāniñ arzū-yı neyl ü iğtināmı ^[7]‘inān-rübā-yı tekāver-i ārām ve tākat-fersā-yı metāyā-yı ākdām olarak sarā-yı ^[8]dil-küşā-yı Üsküdar‘da yemeklik tertīb olunan kaşr-ı Muhammed Paşa‘ya vuşul u sāye-i ‘ināyet-i ^[9]zıll-ullāhilerine bera‘āt-ı istihlāl makāmına kā‘im-i sāye-i kāh-ı vālāya nüzül eşnāsında ^[10]çāker-i mekrümet-perver-i dūrīneleriniñ ez kağım yekke-tāz-ı ‘arşa-i ‘ubūdiyyet ve rübāyende-i ^[11]kaşabü's-sebk-i nevāziş-i ‘atıfetleri olduğımı tekīden ıştābl-ı ‘atıfet-i veliyü'n-ni‘mānelerinden ^[12]iḥsān-ı kerem-‘inān-ı şehen-şāhāneleri olan bir re’s esb-i müzeyyen-i düldül-hırām ^[13]ve semend-i müzerkeş-i bisāt u muṭalla-licām ile piyāde-i na‘t-ı rıkıyyetleri rütbe-i dil-nişīn-i ^[14]ferzine ref‘ ü i‘lā ve feres-i bī-tāb-ı liyākat ü istihālime tāze cünbüş ü kuvvet ^[15]i‘tā buyurulmağla ḥaḥk-ı çākerānemde nezdik ü dur bu ana dek cilve-ger-i mücellā-yı ^[16]zuhūr olan necā‘ib-i nevāl-i mülükānelerine bu ‘ināyet-i bende-nevāneleri daḥi yāl ^[17]u bāl olmağdan nāşī tevsen-i iktidār-ı ‘acizānemi pehnā-yı du‘ā-yı ‘ömrü devletlerinde ^[18]bī-ḳarār itmişdir. Cenāb-ı berārende-i çarḥ-i buḳalemun ve cevelān dihende-i nuḳre-ḥīnk-i ^[19]gerdün ila inkızā‘d-devrān taḳ-ı mu‘alla-revāḳ-ı salṭanātların secde-gāh-ı ekāsire-i ^[20]zamān ve na‘l-i gülgün-saṭvet ü mehābetlerin dağ-zen-i pişāni-i ser-keşān idüp ^[21]kevkeb-i ikbāl-i ḥüdādādların mānend-i gül-i ḥurşīd-i tābenda vü dirahşān ve rü‘us-ı ^[22]a‘dā vü ezdādların

şavlecân-ı kahr-i kahramânileriyle gû-yı gâltân eylemekden hâli ^[23]olmaya âmin bi-hürmetihî'n-nebiyyî'l-emîn

61a

**[7]MÜNECCİM BAŞI AĞMET EFENDİ MERĖUMA TAKVİM İRSÂLİNDE
BA'Zİ ^[8]İŞTİLAĞ-I NÜCÜMİYYE VE TAKVİMİ MÜŞ'İR TAĞRİR
EYLEDÜKLERİ TEZKİRENİN ŞÜRETİDİR**

^[9]Hazretlerinin ufk-ı istivâ-yı ma'rifet ve medâr-ı kuţb-ı fetânet olan nâdî-i sa'd-
^[10]ittisâl ü şeref-iştimâllerine zîver-i zirve-i meriyye-i muğabbet ü ârâyîş-i nitâķ-ı
^[11]tedvîr-i icâbet olur da'vat-ı dürriyetü't-tenvîr ve tağhiyyât-ı ber-cîsiyyetü't-te'sîr
^[12]ithâfiyla râyice-i feyz-eşer-i tağ'-ı ma'ârif-perverleri ziver-i ser-levĖa-i takvîm-i
istinbâ ^[13]kılınmak siyâķında inha olunurki ber-muktezâ-yı irâde-i kâdir-i biçun
melik-i ^[14]nimmûz-ı 'arşa-i pehnâ-yı gerdün olan Ėurşîd-i cihân-efrûz sarây-ı minâ-
fâm-ı ^[15]çarĖ-ı buķalemunda geşt ü güzâr-ı bürüc u büyütederek beytüş-şeref-i iķbâl
^[16]ü menzil-i i'tidâl olan burç-ı Ėamele naķl ü tağvîl ü fezâyil-i mâ-beyne's-şatreyn-i
^[17]leyl ü nehârı ta'dîl itdükķe ruesâ-yı erbâb-ı tencîm taraflarından 'arz u takdîm
^[18]de'b-i kadîm olan ihdâ-yı takvimeyi maşĖuben dest-yâri-i Ėâme-i belâğat-^[19]tırâz
ve i'câz-kâri-i tağ'-ı sâğire-perdâz ile hem-naķş-ı şafĖa-i 'utârid ve reşķ-i ^[20]silk-i
ferâ'id olan mektûb-ı meveddet-üslûbları beyt-i (...) ki sa'âdet-i (...) ^[21]ağterî tali'-i
tevellî bed ü künd-i takvîm mânend sa'dü's-su'üd resîde-i derece-i ^[22]vürüd olup
erkâm-ı şutûrından istiğrâc olunan 'arz-ı iķlîm-i rûye-i ^[23]ma'rifet Ėurretinize bâ'îş
tağrîk-i 'azâde-i muğabbet olmuşdır Ėâmil-i takvîm-i rakîme-i ^[24]belâğat terkîmiñiz
olan ademiñiz itmâm-ı devre-i Ėıdmetiyle ma'il-i merkez-i 'avdet ^[25]olmağın
nemîķa-i muğâleşet tağrîr u irsâl olunmuşdır inşâ'-Allahü te'âlâ vuşûlünde

61b

^[1]bundan böyle daği tarafımıza olan 'alâķa-i ihlaşların ziver-i Ėücre-i zamir ^[2]ve
pirâye-i şubĖa-i Ėâtır-ı ma'ârif-semir eylemekden hâli olmayup heylâc-ı zâyîçe-i
^[3]icâbet ve neyyirü'n-nüvvûbe-i isâbet olan da'vat-ı Ėayriyyeleri ile ta'dîl-i Ėareket-i
^[4]mîhr ü muğabbet eylemeleri memüldür bâķi Ėemişe 'izzü 'afiyet dâ'im-bâd

**^[5]AḤBĀBDAN BİRİNİN RESĀNENDE-İ MEKTŪBİ OLAN KİSE-DERİNE
İĞZAB ^[6]OLDIĞI ḤĀLDE ‘İCĀLETEN ZEBĀN-ZED-İ KALEM-İ ḤOŞ-
RAKAMLARI OLAN TEZKİRELERİNİN ŞŪRETİDİR**

^[7]Hazretlerinin ḥuzūr-ı nezāket mevfürlarına māmŭl olan bī-vefālikleri ḳadr-i da‘vāt-ı ^[8]firāvān ve tahiyyāt-ı bī-pāyān ithāfiyla pürsiş-i ḥātır-ı ‘ātırları ziver-i rŭz-namçe-i ^[9]āmāl ḳılınur benim sa‘ādet mendim ḥazretleri naḳl-i rakīme-i firḳat āsār kise-dār-ı sıḳlet-^[10]şi‘ārınız nāhiye-i duzahdan vezān olan bād-ı semum ile hem-‘inān gelüp ^[11]ordu-yı nuşret-nişān ta‘arruz-resān olduklarından soñra çiftçi elinde ^[12]tağan ve sīne-i kāfirde imām ve şeb-i yeldāda meh-i tābān gibi maḥbŭs-ı ceyb ^[13]ve bağal-i pŭr-vaḥali olan mektŭb-ı dil-āşubünüzü çāhdan bejen gibi iḥrāc ve teslim-i ^[14]dest-i ibtihāc itmekle rüyet-i cemāl-i melāl-engizinden ḥāşıl olan nā‘ire-i ḡazab ^[15]u infi‘alimize cŭy-ı bār-ı kalem-i ‘işve-raḳamınızdan cereyān iden zŭlāl-i mihr ũ muḥabbetleri ^[16]teskīn-baḥş olmağla telāfi-i mā-fāt olmuşdır ancak ṭab‘-ı şafvet-nümā-yı hevāda ^[17]ḳalan ḥarāret henüz ber-ḳarār olduğı mizāb-ı ḥāmeden mani‘-i cereyān-ı midād ^[18]olmağın taṭvīl-i manzŭme-i vidāda imkān olmamak ḥasebiyle baḥrdan ḳatre ^[19]bu ḳadarca taḥrīre daḥi derd-i firḳatınız ile seyelān ũzre olan sirişḳ-i ^[20]hŭn-feşānımız imdād eylemişdir ve's-selām

**^[21]MERHŪM U MAĞFŪR SULTĀN MAḤMŪD ḤĀN ‘ALEYHİ'R-
RAḤMETİ VE'L-ĠUFRĀN ḤĀZRETLERİ VE ŞADRAZAM ^[22]CENĀBLARI
BUḤĀRİ ŞERİF ḤATMINDA BULINUP NĀ‘İL-İ ECR-İ CEZİL OLMAK
ÜMİDİYLE AYAŞOFYA-İ ^[23]KEBİRDE KŪTŪPHĀNE-İ HŪMĀYŪNA
TEŞRİF VE BA‘DE'L-ḤATM BA‘Zİ KŪTŪBBİ NEFİSE DAḤİ ZİYĀRET
^[24]VE ḤĀZRET-İ İMĀM ‘ALİ (KERREM-ALLAHŪ VECHEH) ḤAṬṬ-I
KERĀMET NOḲTALARIYLA OLAN MUŞḤAF-I ^[25]ŞERİFİN
KETEBSİNDE OLAN EŞKĀLİN ḤALLİ ZİMNINDA MERḤŪM RĀĠİB
PĀŞĀ ḤĀZRETLERİ**

62a

**[1]MEKTÜBİ ŞADRAZAMI İKEN MAHALLERİN BA'DE'L-MÜTALA'A
KALEME ALUP ERTESİ GÜN [2]ARZ EYLEDİĞİ TAKRİR-İ DİL-PEZİRİN
SÜRETİDİR**

[3]Mi'mari-i hüsn-i himmet-i mülükâne ve hendese-kâri-i mahz-ı mekrümet-i hüsrevâne ile cāmi'-i [4]füyūzât-ı merabi'-i Ayaşofya-i kebirin civâr-ı kerübi-mesirinde müceddeden binâ vü inşâ [5]ve ibda' u ihyâ buyurulan kütübhâne-i feyz-nişâne ve şavvânü'l-hikme-i fünün-[6]âşiyânede teberrüken ve teyemmünen ziver-i rahle-i ta'zîm ve pirāye-i şanduka-i tekrîm [7]ü tefhîm olup hâttime-i miskiyyü'l- hitâmanda eşer-i hâme-i i'caz-perver-i Haydarî [8]oldığı "Ketebehu 'Ali Bin Ebü Tâlib" ta'bîr-i beda'at semîri ile merkûm u mevsûm [9]muşhaf-ı şerîf ve Kur'an-ı münîfin ziyâret-i mevrusü'l-müfâheretiyle ihrâz-ı teşerrüf [10]ü iftihâr eşnâsında ba'zı hużzar 'Ali bin Ebü Tâlib resminde iştibah vukû'ını [11]ızhâr ve bu terkîb-i belâgat-tertibin tevcihinde nev'-i eşkâl oldığın iş'ar [12]itmişler idi vaqa' menşe-i istişkâl olan "Ebü" lafzı meşâhir-i kütüb-i nahviyyede [13]muqarrer ve mestûr olduğu üzre esmâ-i sitte-i mu'telleden olup esmâ-i merkûmeniñ [14]ıgrâbları i'râb-ı bi'l-hurûf ve yâ-i mütekellimden gayrıya izâfetleri şüretinde hâlet-i [15]ref'leri vav ile ve hâlet-i naşb u cerrleri elif ve yâ ile olduğu eimme-i nuhatdan [16]ittifak-kerde-i cumhur ve imâm-i meşaki'-i hutabâ ve kıdve-i mefâhir-i büleğa olan hazret-i [17]Haydar-ı beligü'l-edaki 'ilm-i nahvin üss-i esâs-ı bâ-temkîn ve mebde'-i cem' ü tedvini olan [18]nevâbigü'l-kelim-i meşhûre ve kavâ'id-i külliye-i ma'rûfe ya'ni (elfâ'ilü merfû'un ve ma-sivâhu [19]fer'un-'aleyh vel-mef'ülü mensübün vemâ-sivâhu fer'un 'aleyh vel-muzâfu mecrûrun [20]vemâ-sivâhu fer'un 'aleyhdir. İbtidâ bu külliyyât müşârün-ileyh hazretleriniñ yenbü'-ı [21]ma'ârif ü hikem olan zebân-ı 'azbül'-beyânlarından câri olduğu ab-şa(r)-ı fûrât-ı [22]ıştihâr iken anlardan bu gûne münâfi ve selika-i 'arabiye muğayyir kâ'ide-i nahviyye katre-i [23]tereşşuhı gayr-ı mutaşavver ve sehv ü hatâyâ hamli ise hatâ-yı mahz olduğu azher [24]olmağdan nâşi badîr-re'y-i cây-ı eşkâl ve mahall-i kıl u kal olmağla bu 'abd-i fakîr [25]killet-i bızâ'a ve 'adem-i istitâ'a ile bu tahrîr-i bedi'ü't-tabsîrin sîhhat-ı terkîb

62b

^[1]ve selâmet-i üslûb ve tertîbinde bu vechle rakamkeş-i şahife-i icmâl ve şafha-i pîrâye-i ^[2]sıra'at u ibtihâl olur ki esvetü'l-muhakkikin kıdvetü'l-müfessirin Beyzayı ve behişt-^[3]mekin süre-i leheb tefsîrinde (tebbet yedâ ebi lehebin) kerimesiniñ cevâhir-i ma'ânisin ^[4]rişte-keş-i samt-ı takrîr oldıktan şofıra ve kariyy-i ebû-leheb kemâ-kile 'Ali bin Ebû Tâlib ^[5]deyu esmâ'i mu'telle-i merkümeden olup lafz-ı yedâye izâfeti hasebiyle kıraat ^[6]hafşda 'ala ka'idetin meşhûretin mecrûren ya ile ebi süretinde mestûre olan ^[7]ebi lehebin ebû lehebin okınmak dañi cā'iz oldıñın irâd ve cevâz-ı mezkûre bi'aynihe ^[8]mahall-i iştibâh 'ad olınan 'Ali bin Ebû Tâlib terkibi ile iştişhâd u sultân^[9]ü'l-mütebahhirin 'Aliyyü'l-Kâri 'aleyhi'r-rağmeti vel-Bâri dañi tefsîr-i meşhûrında kemâ-kileye bedel ^[10]kemâ ketebe lafzı ile tenvîr-i sıhhat-i müdde'aya bu vecihle dañi imdâd eylemişdir lâkin ^[11]ve vücûh-ı kırâ'at-i hucec-i maqbûleye muntehî ve hüccet dañi ber-ka'ide ve 'illete mübtene ^[12]idüğü cāy-ı kelâm olmamağla sâbıkü'z-zıkr Ebu-leheb kıra'atiniñ hücceti beyânında ba'zı ^[13]maşşileriñ taşşıye-i mütün-i müdde'a itmeleri muqteza görünür iken yâ budır ki 'indlerinde ^[14]kemâl-i zuhûrına veyâhüd fil-cümle ihfâ ve 'adem-i şübû'ına binâ'en tefsîr-i Beyzavîniñ ^[15]zaferyâb oldıgımız havâşı-i meşhûresinde kümeyt-i siyeh-zanû-yı hâmeye bu vâdilerde ^[16]ruhşat-ı cevelân verilmeyüp ancak necm-i ufk-ı fazilet ve sa'dü's-su'ûd-ı menzil-i ma'rifet ^[17]Mevlânâ Sa'dî Çelebiniñ ebkâr-ı ta'bîrât-ı Beyzâvîye pîrâye-bend-i nühür oldığı ^[18]ferâid-i ta'lîfâtında ve kari' Ebû-leheb (Arapça İbare) diyü ^[19]taşrîh ve def'an lil-eşkâl 'adem-i tağyîr-i künyeniñ hüccet-i kıra'at olduğına telmîh eylemişdir ^[20]bu icmâliñ dañi fil-cümle tafsîli siyâk-ı kelâmdan bu vechle olmak fehîm olunurki ^[21]beyne'l-'arab şanâdidir rica'l-elğab ü künâlarıyla mezkûru muhâverât-ı 'avâmda ^[22]kavâ'id-i nahviyyeden kaç'-ı nazar ile ref' ü naşb ve cerrinde meşelâ cā'e "Ebû-Tâlib" ^[23]ve zehebe Ebû-leheb ve uhibbe Ebû-Tâlib ve la'netullâhi 'ala Ebû-leheb diyü künâyı mebni şüretine ^[24]ifrâğ ide geldikleri mesmû' ve meşhûr olmağla çünkü medâhîli mesâmi'-i Ebû-leheb ^[25]ve Ebû-Tâlib savtıyla memlû ve meşhûndır binâ'en-'aleyh kıra'ât-i Ebuya Zehab

63a

^[1]Ebi-Tālib ve Ebi-leheb ıtlak olındığı hâlde Ebū-Tālib ve Ebū-lehebiñ gayrı olmak ^[2]üzre tefehhüm ve eşkâlden ictināb nüktesine mübteni olmuş ola. Bu şüretde kitābet ^[3]şöhrete tābi‘ ve Mevlānā ‘Aliyyü'l-kāriniñ ta‘biri üzere kıra‘āt kitābete tābi‘ olmak ^[4]fehm olunur ‘ala kilet-takdireyn "ketebehü ‘Ali bin Ebū Tālib" terkibi belig ve faşih ve üslüb-ı ^[5]merküm üzere kitābeti şahih olur şi‘ir (Arapça) ^[7]mazmūnı sernāme-i manzūme-i fesāhat ve ‘ünvān-ı menşūr-ı berā‘ati olan zāt-ı ^[8]belāgat-simāt ve fezā’il-i āyāt ya‘ni haşret-i Haydar-i bāhirü'l-kerāmātiñ çekide-i ^[9]hāme-i i‘cāz ve reşha-i yerā‘a-i sihr-güdāzı olan kütüb ü tahririñ şāibe-i sehv ^[10]ü hatādan müberrā ve nakışa-i hābt-ı ‘işvādan mu‘arra idüğü müselle-i kaffe-i üdebā ^[11]ve meczūm-ı cumhur u fuzalādır kerremallāhu vecheh ve raziyallāhü ‘anh.

1.2. AZMİZÂDE HÂLETİ MÜNŞEÂTİ

149b

^[2]YAHYÂ EFENDİ HÂZRETLERİ PÂDİŞÂH-I ‘ÂLEM-PENÂH İLE RUSYA SEFERİNE GİTDÜKTE İRSÂL OLINMIŞDUR.

^[3](Arapça) Nesr: Ol bār-gāh-ı rif‘at penāh ki. Mısra‘:

Ed-dehrü lafzün ve ente ma‘nāhu mazmūnına

muhāşib olduğu ^[4]mahall-i iştibāh değildir. Hemîşe sipihr-i ‘azāmet ü iclāl ve hemvāre medār-ı āfitāb-ı ikbāl olup şahāyif-i eyyām ve cerāid-i (...) raqamzede-i kil-k-i kudret ^[5]ve kalem-rev-i hük-m-i pür-hikmetleri olmakdan hālî olmaya. (Arapça) Bu çāker-i meveddet kişki (...) ^[6]hulûsı der-pîş itmişdür. Hāl-i perişānına vukūf-ı icmālî ber-güzide-i tab‘-ı şerîf ve pesendide-i zihn-i ‘ālî olursa el-hāletü hāzihi irāded-i ^[7]‘aliyye-i hudā-yı kār-sāz kafes-i tende olan tā‘ire ruḥşat-ı pervāz vermemişdir lākin zamīr-i münīr-i āyine-i nihāde şaded-i istitār ve ihtifāda (...) ^[8]dide-i bahtım mübtelā-yı sebīl-i idbār ve dest-i kudretim sâ‘id-i endühdan bi-kār oldukça şifāhāne-i ri‘āyetlerinden isticlāb-ı sürme-i bende-nüvāzi ^[9]ve istid‘a-yı daru-yı çāre-sāzi müyesser olurdu sitāre-yi baht-ı vārun çeşm-i zaḥm-ı sipihre reh-nümün olmakla ana daḥi mecāl kalmayub ^[10]zemīn-i ümmīdim sürezār-ı hürmān ve kiş-t-i āḥım suḥte-i berk-i hicrān olmuşdur. Bir dem mi var ki ebr-i bārān-ı bahāri çeşm-i nā-bimadan ta‘allüm-i eskbāri ^[11]üzre olmaya. Nazm: (Farsça) Nesr: Zamānı bī-amān-ı devri kalil iken ber-hemzen-i ^[12]hengāme-i şubūri olduğu istib‘ad olunmaya ki. Mısra‘: (Fārisī) Nesr: Qadr-i sâbık cānibinden ricā-i vāşık oldır ki shehen-şāhi ^[13]cem miqdar el-‘avdü aḥmedün ma‘nāsıyla ‘amel ihtiyār buyurular ki tā ki sürūr-ı telakki cānişin-i endüh-ı müştaki vāki‘ olup rüzigār-ı kine-güzār ^[14]gadr-binine sine bir vechle bast-ı i‘tizār eyleye. Nazm: (Arabi) Benim sultānum azmi-i derd-mend-i ^[15]şarīr-i bāb-ı ‘ināyet istimā‘ına ārzü mend olup ‘uhūd-ı iḥsanla anifen fi's-semā burcuna mā‘il iken şuhūd-ı ḥarmānıla (...) fi'l-ma hazizine ^[16]nāzīl olması revā görülmeye hemvāreki nihāl-i ḥāme sāye-endāz-ı ‘arşa-i nāme ola devḥa-i vücūd-ı seyr-i erbāb-ı niyāza zıll-ı sa‘ādetin memdūd ^[17]eyleye. Nazm: (Farsça)

[18]HALEB EYĀLETİNDE (...) AHMED PAŞA'YA İRSĀL OLINMIŞDIR

Nazm: ^[19](Farsça) Nesr: ^[20]Hemvāreki sevād-ı Şām çeş-i nücūma mazrīb-ı hıyām ola hayme-i devletleri sāye-endāz-ı te'yīd-i ilāhi birle kayim ve ma'ūnet-i evtād ile bi-minnet ismiyle dā'im ^[21]olup gubār-ı mevkīb-i iqbāl çeşm-i sitāre-i 'adūya zarār-ı ser-medi işāl eylemekden hālī olmaya ol küşe-i bisat ki mücerred taşavvuru māye-i inbisat ^[22]olur taziyīl-i şeşder-i emelde nefis pā-beste ve rumāli-i nat'-ı ümmīd içre mansūbe-i şāyestedir mülāhaza olındıkça hanini hātır-ı gam-perver nizān-ı ^[23]azille sencide olmak mertebesinden berterdir. Nazm: (Arabi) Nesr: Bir dem mi var ki iltima'-ı cemāl-i mihr-^[24]tenvīrleri ve istima'-ı kelām-ı dil-pezirleri ricāsıyla dil-i bi-tab-ı tuvān manzara-i çeşm ü revzene-i küşe dek revā olmaya. Nazm: (Arabi) ^[25]Nesr: Şol dem ki aste-gān-ı ^[26]fırāka tabīb-i 'ināyetlerin devā-sāz belki bāliş-i mürüvvetlerin nihāde ve bister-i merhāmetlerin bāz kılalar bu muhliş-i nāçizki zīr-i devha-i 'ināyetlerine dā'ima ^[27]ilticāda ve bast-ı kelāl-i mürüvvetlerin her zamān recādan der-ihtār olınup bir zerre-i bi-tuvān perver-i āfitāb-ı iltifātla rakş-künān kılınması revā görülürse ^[28]el-hāletü hāzihi 'ikāb u ecel dedikleri mürğ-i cān şikār-şayd-ı su'ūd-ı ruh için kemini kazādan āşikār olınmışdır lākin turre-i şāhed-i iqbālim bend-i ^[29]hırmanla dā'imā beste ve gubār-ı küdüre-i ahvāl-i mir'āt her zamān nişeste olup ser-i sa'ādet-mendi miyāmında olan şüret-i miyāniye bu minā-yı şikestide ^[30]gāh bi-gāh mu'āyene olunmak üzredir huşuşaki dāmen-i cān girifte-i dest-i hicrān olaldan berü zamān olmaz ki dūd-ı dilim hāne-i dehri fire ^[31]ve gubār-ı hātırım çeşm-i nücūmı hıyre kılmaya. Nazm: (Arabi) Hakkā ki ol taraftan vezān olan.

150a

[18]VÜCŪDĪ EFENDİYE OLAN MAHZARA YAZILMIŞDIR

^[9]Mezbūr dā'ileri 'ulemā-i 'izāmūn hıdmetleri ile iktisāb-ı bihbūdi ve halkā ifādelerine duhūl ile istihāb-ı vücūd kılduğundan ma-adā kendü ^[10]daği bizā'a-i 'ömrin izā'a itmeyüp taşşīl-i cevāhir-i 'irfāna nakd ü vaktin dā'imā maşrūf ve bahreyn-i 'ilm ü ma'rifet cānibine 'inān-ı 'azīmetin ^[11]hem-vāre ma'tūf kılmak üzredür hakkā ki zihn-i vücūdī beyne'l-'ulemā müselleme belki vücūd-ı zihn-i mişāl-i ma'lūm-ı 'ālemdir el-hāletü hāzihi nevāle-i ^[12]atıfet-i şehen-şāhiye gelu-yı recāsın āmāde ve nisār-ı 'ātiyye-i hüsrevāniye dāmen-i ümīdin küşāde kılup dār u diyārından

dür ve ehl-i ^[13]ıyâlınden mehcür olmuştır. Şâyeste-i resm-i şehri-yâri ve pâ-beste-i kanûn-ı mürüvvet-kâri bâb-ı 'inâyeti (...) ^[14]kemâ-yenbağî (...) kılmaktadır. Nazm: (Farisi) Nesr: Hem çün garaz 'arz-ı ızhâr-ı vifâk ^[15]ve zümre-i sâbıkına kaçd-ı iltihâktır. Mikdâr ile iktifâ olındı.

151a

^[1]MİŞRDA PAŞA-ZÂDE EFENDİ'YE GÖNDERİLMİŞDİR

^[2]Ol sefâyin-i eşvağ ki kâlâ-yı iştîyâk birle mâlî ve ol emvâc-ı velâki has ü hâşâk-ı riyâdan hâlî hevâ-yı muhabbetlerin refîk-i râh ve sâhil-i deryâ-yı ^[3]atıfetlerin menzil-gâh kılmak üzere oldukları 'arz olunur. Nazm: (Arabi) Nesr: ^[4]Şemim-i tahiyet ü dürüd ki dest-âviz-i nesim-i hüceste-vürüddür. Meclis-i sâmi ve merfû'-ı mahfil-i kirâmı kıldıkdan soñra bu çâker-i hâkiriñ ^[5]hidmet-i ihlâşından irtika pürsiş-i hâlî (...) hâtırın iktizâ ederse el-hâletü hâzihi 'arşa-i vücûd gubâr-ı fedâdan pâk ve halvet-serây-ı beden ^[6]şem'-i vaşlla tâb-nâk olup nefehât-ı eyyâm-ı dehrîñ tenessümi gonçe-i hâtırñ bâ'is-i tebessümi olmakdan hâlî degıldür. Sa'âdet-i mülâkât ki fihrist-i ^[7]tahiyât-ı kâm-râni ve kitâbe-i kağ-ı şâd-mânidir. 'Âlâ (...) el-vücûh ve'l-ahvâl zuhûra gelmesi muntehâ-yı âmâl idüğü inhâ olur. Nazm: (Arabi) ^[8]Nesr: Ezmîne-i visâl her ne kadar imtidâd ü ittişâl ^[9]üzre olsa 'aşık-ı bitâb zülâl-i mülâkâtdan sîr-âb olmayub şeb-i vuşlat-ı yârân zülf-i girih-gîr-i hûbân birle muvâzene olma gelmişdür. ^[10]Ale'l-huşuş ki lemâ-i berç gibi serirü'z-zevâl ve pertev-i şerâr-asa hayâl-i 'ayn ve 'ayn-ı hayâldir. Nazm (Farisi) ^[11]Nesr: Dil-i melhûf reşehât-ı hâme icrâsına mevkûf idüğü ma'lûm iken dirîğ olunur irsâl-i mektûb birle teseyyüb (...) ^[12]mekrüb ihtiyâr olunmaduğuna intisârımız muqarrerdir. Nazm:

Bir nâme yazub bendesine eylemez irsâl

Gelmez o kerem ol şeh-i devrânın elinden

Nesr: Hemvâreki kâr-sâz-ı kaža ^[13]şem'-i hurşid-i inâre ve sâki-i taqdîre şağâr-ı nâhîd-i idâre üzere ola bezm-i sa'âdet-i ikbâl esbâb-ı kamrâni birle mala-malide olmakdan ^[14]hâlî olmaya.

**SUNULLAH EFENDİ HAẒRETLERİ (...) MESNED-İ FETVĀYI TEŞRĪF
İDÜP BU (...) ^[15]İRSĀL OLINMIŞDUR**

Bam-gāh-ı iḳbāl ki mahzar-ı cihān-bāni-i a'lā vü ednāya pertev-endāz ve ḥayt ebyāzi tebzede-i endūha şifā-sāz olur. ^[16]Meşhūrdı nazar-ı 'ālī olmakdan ḥālī olmaya. Nazm: (Farisi) ^[17]Nesr: Ol fazl-ı zebāni ki فبذاك فليفر حوا işāretine erzānidür. Şavb-ı semāvāt intimālarına dā'im olur ve dü çeşm-i (...) ^[18]devletlerine gāh u bi-gāh meşhūd olması çok zamān idi ki murād icābet-i du'āda piş-āmed-i kafile-i hācāt ve ṭalī'a-i leşker-i münācāt kılınurdu. ^[19]Ol mazhar-ı tezkiye-i وما ننطق عن الهوى du'a el-mün'am 'aleyhi li'l-mün'im ḳarin-i ḳabūl-i ilāhi olur deyü güyā olmağın sihām-ı terettüb-i icābet hedef-i ^[20]irādet-i ilāhiyyeye 'aḳıbetü'l-emr isābet etmesi muḳarrer bilinmiş idi lākin ne vaḳt zuhūr ideceği ma'lūm olmayub gūş-ı dil ü çeşm-i cān nüvid-i ^[21]ḥiyre küşāde ve berid-i beşāred-vürūdına nigerān ḳalmış idi. El-hāletü hāzihi debdebbe-i kūs-ı iḳbāl gūş-ı hilāle resīde ve teraḥḥum-ı şāh-bāz-ı iclāl ^[22]nesr-i tā'ir-i remīde ḳılduğı mesmu' oldu. Ḥaḳḳā ki kilik-i nigārende-i zamān u zemīn çehreküşāyi şuver-i kitāb-ı tekvīn olandan berü böyle bir ^[23]naḳş-ı zibendeki hūş-ı ehl-i nazar-ı filibende ola vücūda geldiği ma'lūm değıldir. O beşir-i ḥuceste-nüvidiñ şavb-ı sa'ādetden bu ḥaber-i ^[24]ferḥūnde-eser birle bedīd olmuşdır. Ḥabbezā tebāşir-i subḥ-ı iḳbāl ki nidā-yı لكم بشرى اليوم mesāmi'-i dehri mālā-māl idüb nazm:

Eflāka çıḳdı velvele-i ^[25]arşa-i zemīn

İndi zemīne gülgüle-i āsumāniyān

Nesr: Bu çāker-i nāçizin kim pīşesi tuḥaf-ı du'ā-yı devletlerin mele-i 'ālāya dest-āviz kılmaḳdır. Müşāhede-i ^[26]devlet-i rüz-ı efvūn için secde-i şükrü irāde-i zemīn-i dara'ate ru-nihāde olub bu dost-kāmi-i murād ki nişāne-i sūrūr-ı ferdāyı ḳıyāmete dek ^[27]üzredür. Gamḥāne-i emelden behre-i vafi ve def-i (...) şerbet-i şāfi oldığı mülāhaza ḳılınub ol hisse-i şafā bezm-i 'ālemden istifā olunmağla ^[28]kanā'at-i güzīn iken dirāht-ı sa'ādet(e) bir cāh ü celāl-i tünd-bād-ı 'ināyeti havāle ḳılmağla mive-i pür-āmāl olduḳda leb-i ümīd-i çāker-i gamḥāre ḥarāret-i hırmāneye ^[29]pāre pāre idüğü ḥālī çāker-i bi-fer ol mīveden naşib (...) tedārik buyurulmuş. Nazm: (Farisi) ^[30]Nesr: Bu bir iki 'arūs-ı murādıñ bir ḥacile-i ḥuşūlde ictimā'ından ve iki sitāre-i sa'ādetiñ ruḳ'a-i ula haddede iltima'ından ḥāşıl olan ^[31]behiyyāt-ı emti'a-i sūrūr dil-i

tenge değül belki füşat-serây-ı ‘âleme küncayışa mertebesinden durdur. Nazm:
(Arabi)

151b

^[1]Madam ki kafes-i cism-i nâ-tüvân meştakir-i ‘andelib-i cân olub tünd bād-ı asib-i rüzigâr ezhâr gülşen-i hayâtımı telefkâr olmaya iddi‘a-i vazîfe-i du‘âda ^[2]serüş-i sâbit-i kadem ü çenâr âsâ dest-i küşâde olmak mukarrerdür. Nazm: (Arapça) Nesr: Hemîşe ^[3]mâh-ı cihântâb-ı devletleri incilâda ve sitâre-i sa‘âdetleri burc-ı ikbâle i‘tilâda olub ehl-i âsmân-ı kemâl olan ahâli âfitâb-ı ‘âlem-efrüz-ı devletlerinden ^[4]iktisâb-ı envâr-ı ma‘ârif üzre olalar.

NEHENGİ BAHR-I VELA KAPUDAN-I A‘ZAM HAZRETLERİNE ^[5]ŞAM-I ŞERİFDEN İRSÂL OLINMIŞDUR

Ta ki zevrâk-ı zerrîn-i mâh-ı tâbân deryâ-yı nilgün-i felekden nümâyân ola sükkân-ı keşdih-i ‘âlem yedi erzânilerine müsellemler olub ^[6]nücce-i esrârengiz-i eyyâma vefk-i murâd üzre cünbiş-i ârâm etmekden hâlî olmaya. Nazm: (Farsça) Nesr: ^[7]Bu gavtazen nücce-i ihlâz ki mâye-i ser ü sâmanı dürre-i şafvet-nişân-ı ihtişâşdır. Hırka-i mihr ü meveddetlerin hüsni irâdedle püşide ve şerbet-i ^[8]sıdk u şafâların iftizâ-yı tâbîş-i muhabbetle nüşide kıldığı mülâhaza buyurulub nesîm-i cennet şemîm-i ikbâl berârende-i bürde-i ahvâl olması câ’iz görülürse ^[9]el-hâletü hâzihi serâyir dih-i ‘ademe cân u ten miyânında hâyil ve şâmeyn-i terâzû-yı zindegâni keffe-i fenâ cânibine mâ’îl olmamışdır lâkin serzede-i durpaş ^[10](zürî) ve aşâmende şabr-ı nâşabûrı olaldan berü atabe-i devletlerine iştiyâk-ı muhliş-i dildâde ciğer-teşnenin aba ve dil-hasteniñ hâba iştiyâkıdan ^[11]ziyâdedir. Rahmı var ki darbet-i hadeng-i ah cevşen-i nüh tuy-ı sipihri siper-i şabrım gibi tebah eylemeyüb kimendi nâleyi küngüre-i kağ-ı âsumâna beste ve lehib-i nâlize-i ^[12]hasreti kürre-i naza peyveste olmaya. Nazm: (Farsça) Nesr: İnşâ-allahül-‘aziz şarsar-ı kıyâmet-^[13]nehîb reg-i dirâht-ı keşirü'l-efnân-ı emeli bi-bâr u berk itmedin müddet-i firâkıñ iktizâsı ve fevd olan zamân-ı şehudûñ kazâsı mukadder ise tevâfir-i ^[14]girye-i serür mertebe-i iştiyâk-ı hudmetlerine ‘ale'l-icmâl bâ’iş-i şu‘ur olması mukarrerdür binâen-‘âlâ-zâlik âteş-i nâ’ire-i dil ma‘rûz-ı hâtır-ı vekkat ve sitem-i sirişk-i ^[15]diide-i kemîne merfû‘-ı sı‘yâti nekkad kılınmağa tesaddi olunmadı. Nazm: (Farsça) Nesr: Bundan aqdem bir

mülattafe-i ^[16]kirāmileri ki piçide olsa sütün-ı livā-yı firūzi ve küşāde kılınsa şukka-i rāyet-i bihrūzi derdest-i berīd-i ‘ināyetden resīde olmuş idi. ^[17]Hakḳā ki ol nāme-i ḥuceste-vürūd mānend-i lüle-i sīmīn-i ḥavz-ı mevrūd olmağla feyezān-ı māū'l-ḥayāt-ı kerem-kāri ve tereşşūh-ı āb-ı zülāl-i ‘ināyet-güzārı birle ^[18]bu dil-teşne-i bādiye-i firāka ve mahrūrū'l-fu’ād-ı iştiyāka nice çāre-sāz olduğı beyān-ı maḳdūr-ı ḥāme-i maḳtu’ū'l-lisān değıldir. Nazm: (Farsça) Nesr: ^[19]‘İlm-i ‘ālem-i şumūle ḥāfi ^[20]değıldir ki āfitāb-ı ‘ināyetleri bezl-i leme’āt-ı keremdāri ve taḳsīm-i eşi’a-i merḥamet-medāri kıldıkça bu zerre-i ḥakāret-me’āb hazz-ı vāfir ile behre-yāb ^[21]kılınurdı binā’en-ālā-zālik mānend-i seg-i ḥāne zād-ı ri’āyet-i ḥakḳ-ı ni’metleri pīş-i nihād kılınup ol zer-i ḥālīş-i ihlāş ki bazār-ı miḥnedde revācı ve meḥekki ^[22]imtihāna ‘adem-i ihtiyācı muḥakḳaḳdır. Fi'l-leyl ve’n-nehār mucālis-i du’ālarında bezl ü nisār olınmaḳ üzredür. Dem olmaz ki rū-yı niyāz ḥāki dara’ate nihāde ^[23]ve müşk-i dara’at rū-yı niyāza fütāde kılınmaya. Ba’del-yevm daḥi ricā olunur ki şāh-bāz-ı dil muḥlişlerin küngüre-i kaḥ-ı ‘ināyetlerinde āşiyān ve dest-i ^[24]nüvāzişlerinden tu’maḥar idüp emr-i (...) birle hem pervāz kılmağı dirīğ etmeyeler. Nazm: (Farsça) ^[25]Nesr: Çünkü kümeyt-i ḥamāye bundan ziyāde irḥa-i ‘inān serḥad-i i’tidālden tecāvūze mü’eddi olmasın bi-sümāndur zimām-ı himmet-i celi’-li’cāma ^[26](...) müşrūf kılınmaḳ münāsib görüldi. Civār-ı maşdar-ı mürādāt-ı sākinān-ı zemīn ve mazhar-ı sa’ādet-i ruşenān-ı carḥ-i berīn olmağdan ḥālī ^[27]olmaya āmīn.

**KIRIM ḤĀNİ OLAN ĞAZĪ ĞIRAY SULTAN SERḤADD-Ī ^[28]KÜFFĀR
MUḤAFAZASINDA İKEN DERVĪŞ PAŞA BOSNA BEYLERBEYĪSĪ OLUB
ḤĀN-I MEZKŪRA ANLAR CĀNĪBĪNDEN YAZILMIŞDIR**

^[29]Oı mevkib-i ḥümāyūn-ı ferḥunde-ferki gubār-ı pāy-ı sutūrı müşk-i tatar ile berāberdür. Hızr-ı tevfiḳi bedreka-i rāh u eltāf-ı ḥāfiye-i ilāhiyye-i kemin-gāh kılmağıçün ^[30]kemend-i dara’at küngüre-i kaḥ-ı āsumāna beste belki dest-i du’ā saḳ-ı ‘arş-ı rahmāna peyveşte idüğü ‘arz olunur. Nehīb-i şemşir-i cansitānları zehre-i ‘aduyy-ı ^[31]dīni āb ve hubūb-ı humūm-ı (...) abişhar-ı emelin pūr-zehr-i nāb idüb leme’āt-ı hançer-i ḡazabları āteş-i düşmensuz ve nize-i dıldüz-ı ḳahrları bezm-i nuşrete şem’-i cihān-fürüz

152a

^[1]olmakdan hālî olmaya malaha bāriḳun ve mazare şarikūn ‘ilm-i şerīf-i ‘ālem-şümüle nühüfte değıldür ki bundan aḳdem hıttā-i derūn-ı seniyye-i şehri-yār-ı ^[2]muḥabbetlerine dārū'l-mülk-i dirine olub vücūd-ı ḥaḳḳ ebr-i ‘ināyetlerinden feyezān-elṭafa mu‘tād olmuşdı binā’en-ala-zālik ol micmeret-i ^[3]aḥlāḳ ki ḥāşşa-i lāzimesi ta‘tīr-i meşamm-i afāḳdır. Bizim hālî bi-melāl maḥlaşlarında gerdān belki ceyb ü dāmen-i cānında "Nefeḥat-ı Üns"i nümāyān ^[4]kılması cā’iz görölürse: Nazm: (Farsça) Nesr: El-hāletü hāzihi ne tīr-i sā’ib-i reyb (...) ^[5](...) ḳaza vü ḳaderden birūn ve ne rişte-i ‘ömr-i kütāh pirezal-i dehrīñ gerd-i ten-i çarḥ-ı sür‘at-medāriyla tebah olmuşdur belki ḳabayı baḳāyı muḳadder teşrīf-i ^[6]‘ināyet-i bāri gibi derber kılınmaḳ üzredir ama defter-i perişān-raḳam-ı aḥvāl ma‘rūz-ı ‘arza vüşülünde bu vechile icmāl olunur ki bir zamān idi şatranç-ı ^[7]gā’ibāne-i muḥabbetlerine ḥarf-i nigār kem-pīşe-i fakīr ve mülāḥaza-i mansūruna vişāl aḥsen-i eşḳāl-i naṭ‘-ı zamīr olmuş idi. Ol sitāre-i iḳbālīñ bürüzü ve ^[8]intişār-ı envār-ı cihān-firūzi raşad-gāh-ı ricāda naşbü'l-‘ayn-ı muḥliş-i dildāde olub mazanne-i ṭalu‘u mümkin-i eltāf-ı ḥafiyye olunmaḳla ol taraf-ı şeref-şi’ār ^[9]veche-i vech-i ricā ve nażar-gāh-ı dīde-i intizār kılınup dem olmaz ki bu beyt-i letāfet-meşḥūn zebān-zed-i çāker-i şadāḳat-nümün olmaya. Nazm:

Olmaz mı ^[10]bir latīfe-i gaybiyye āşikār

Bezm-i şafāda ‘āşık-ı giryān güldürür

Nesr: Lākin bu rüz firüz ‘aḳīb-i tebāşir-i şubḥ-ı ‘ināyetde ne vechle bürüz ideceği ma‘lūm olmayub ^[11]baḥr-ı bi-gerān-ı ḳudrete ilkā-yı şakt-ı recā ve iḳnāş-ı şayd-ı merāmda sūḳ-ı ilāhiyye ilticā ihtiyār olmuşdı. Bir şebāngeh ki kevkeb-i ṭalī‘ ‘azm-i burc-ı mihrībānı ^[12]ve çarḥ-ı ḥıyānet-pīşeye ef‘āl-i sābıḳasına izḥār-ı peşimāne kılmış idi. Ol İskender-i feridūn-gulān vürūd-ı dabbe-i kineki meserrāt-ı şafā-baḥş-ı giti-^[13]nümāsı değıl illā tīg-ı tīzdür her bende-i nizedārı ta‘nezen-i simāk-ı rāmih ve her çāker-i kemend-efkeni gerden-şiken-i sad-ı zabih olmuşdır. ^[14]Nazm: (Farsça) Nesr: ‘Arşa-i vālā-yı ḥatır-rān-ı cünūd-ı ferḥunde ve rüvvād-ı ilhām-ı ma‘ūnet-^[15]evtād ile mazrab-ı ḥıyām ḳıldıḳda ol ḥıyām-ı menşūbeden biri nasīb-i fakīr-i ihlaş-nihād ve vilāyet-i Bosna-ı tefvīz ile rümāl-i ‘atebe-i devletlerine medine-i ^[16]isti‘dād

olmuştur. Nazm: (Farsça) Nesr: Ol şir-i bişezâr-ı mehabatiñ cünbiş-i silsile-i (...)
^[17]badi ve bu güm-geşte-i bâdişye-i hayreti sitâre-i ikbâle delâlet birle hadi olan ve
 lemta-i kilâde-i devlet Kapu Ağası Hazretleridir. Nazm: (Farsça) Nesr: ^[18]Ba'de hâza
 derende-i hüccet-i ihlaş berârende-i kec-nâme-i ihtişâş Muştafâ Ağa kulları ser-
 cümle ^[19]tavarı müselle-i 'âlem ve sarây-ı cennet-âsâ-yı pâdişâhîden çıkmış âdem
 olmağın belâ manşib-ı mezbûruñ hall-i 'ağd-ı umûruna namzed kılınmıştır. İnşâ-
 Allahü'l-'aziz ^[20]ihrâm-ı hîdmetleri dūş-ı cânına beste ve dest-i irâdeti halka-i ka'be-i
 rızâlarına peyveste olduğda pîş-gâh-ı münzarati (şafaqlarından) devr ve teşrif-i
 ma'ârif-^[21]tirâz-ı iltifatlarından 'avr olmasın revâ görmeyeler. Buyam-ı 'anber-
 şemîm-i übbühetlerine iştiyâk-ı meşâmm-ı cân rehvar-ı seri'ü's-seyr-i 'azîmete bâ'ış-
 i irhâ-i 'inan olup ^[22]şukka-i livâ-yı himmetleri ile bir dem istizlâl bu mübtelâyı ye's-
 i firâka ehemmi mühimmât-ı ahvâl olmuştur. Nazm: (Farsça) ^[23]Nesr: 'Atabe-i
 'aliyyelerine vusûl münlakis-i âyine-i huşûl olduğda mülâzemetü'l-mülûk nısfü's-
 sülûk mazmûnını nasb-ı 'ayn belki vesîle-i vüsûle ^[24]sa'âdet-i dâreyn bilüp pîş-gâh-ı
 hîdmetlerinde şem'-veş sitâde ve 'arşa-i rızâlarına çarub-vâr ser-nihâde olmamız
 mukarrerdür. Nazm: (Farsça) Nesr: ^[25]Ale'l-huşûş nîze vü livâ-yı küffâr heyzüm-i
 nasire-i peygâr kılındıkça şemşîr-i cihâd olmada ^[26]ve dâmen-i içtihad bilmede olasin
 'an-ka'rib müşâhede buyururlar çünkü mir'ât-ı deliñ jeng-i vahşetin izâle kâr-gâh-ı
 kazâdan mışkala-i iltifatlarına havâle olındı ^[27]mercü'dır ki silk-i huddâm-ı zevi'l-
 ihtirâma ruşat-ı lihaqla ser-firâz belki tahmil-i hîdemât-ı bezm (ü) rezmlle gayrden
 mümtâz kılalar. Nazm: (Farsça) ^[28]Nesr: Ta ki yeksüvâre-i hüsrev-i hâveri şikeste
 leşker-i encümde izhâr-ı dilâveri eyleye sitâre-i düşmen-i bedhâh ^[29]lemâ-i âfitâb-ı
 devletleri ile tebah olup çehre-i emelleri nazar-ı hırmandan mahcüb ve dest-i
 temennâları hamâ'il-i gerden-i matlûb olmağdan hâlî olmaya. ^[30]Nazm: (Farsça)

SER-DEFTER-İ ERBÂB-I KALEM 'ABDÜ'L-LATİF EFENDİ ŞANİYEN

HALEB ^[31]DEFTERDÂRI OLDUĞDA İRSÂL OLINMIŞDUR

Madam ki hızâne-i lutf-ı ilâhi revâtib-i 'inâyat için âmâde ve mevâcib-i rızk-ı
 mukadder muktezâ-yı merâtib-i nas

152b

^[1]üzre dāde ola ol fihrist-i mehāsine-i keremkārī ve nakdinne-i gencine-i ‘ināyet-güzārī pirāye bahş-ı dīvānhāne-i ikbāl ve revnak-efzāy ^[2]kalem-rev-i cāh u celāl olup gubār-ı ‘atebe-i devletleri çeşm-i aḥbābı karar ve gerd-i sūtūr-ı ikbālleri dīde-i a‘dā-yı darīr etmekden ḥālī olmaya şol ^[3]dürer-i ed‘iyye ki dāḥil-i hızzāne-i ḥayāl olmamış belki gavvāş-ı sürūr evhām-ı iltifātına yol bulmamışdır. Bi-tamamiha geşte-i rişte-i ihlaşları belki ferāid-i ^[4]karaid-i ihtişaşları kılınduğı ‘arz olunur. Ba‘de hāza bu mübtelā-yı tābiş-i firāk olan muḥlis-i şadākat-ı ḥūy şah u berg-i dıraht-ı mürüvvetlerinden ^[5]mive-çin ü sâyır ḥuy olduğı mülāhaza buyurilup āfitāb-ı ‘ināyetlerinden nūr-pāş ve ol zerre-i beyhūde māye-i inti‘aş kılınması ^[6]revā görülürse el-hāletü-hāzihi ve saḥa-i vücūd-ı gubār-ı fenādan paş ve zulmet-kede-i beden pür-nūr-ı mihr-i zindegāni birle tāb-nāk olup naḥil-i ‘ināyetlerinin zil ^[7](...) ilticā belki ihtibāh-ı şemerātına taṭvīl-i dest-i cāh üzre mülāhaza buyurılan çünki inkizā-ı hengām ve dāde-i ‘intihā ‘ömre menut ve infişām-ı rişte-i ^[8]ittihat istib‘a-yı enfas-ı hayāta merbūt olduğı ma‘lūm-ı şerīfleridir. Ma‘rūz-ı ‘arz-ı ḥulūşda irtikāb-ı itnāb ve kümeyt-i hāmeden zīr-i rān-ı ^[9]enāmīl-i adidede irti‘ab münāsib görülmeyüp belki muḥaddemāt-ı niyyetü'l-intāc-ı şafā şekl-i evvel üzre olduğı inha ile iktifā olındı. Nazm: (Farisi) Nesr: İnşā-Allahül-‘aziz debdebe-i kār-bān-ı vişāl dīde-i muḥabbet-i hāb ve āvāze-i ^[11]cerez-i telakki-güş-zed-i muḥlis-i bī-tāb olup ḳahramān-ı şuhūd-ı cemāl nümāgende-i şükūh ve tefrīka-endāz-ı ma‘reke-i endūh olur. Secdād-ı şükre ^[12]inhimāk meretebe-i iştıyāka ikāmet-i bürhān ve tevātür-i girye-i şādī keyfiyyet-i ḥanini ḥātır nümāyān etmesi muḳarrerdür. Bu muḥlis-i firḳat keşki ^[13]eşk-i ḥasreti mütevatire olur ve de belki müdde‘a-yı ḥulūşa tezkiye olınmış şuhūd mesābesindedür. Bir zaman idi ki mürğ-i dest-āmūz-ı du‘ā-yı bi-cenaḥayn-ı şıdk u ^[14]şafā bi-barize belki küngüre-i ‘arş-ı berine pervāze üzre idi. Binā‘en-ala-zālīk şāhid-i ikbālleri gerdi- kederden pāk-dāmen belki muḥadderāt-ı revāmīle dest-i ^[15]gerdün olup kısmet-gāh u amun ikbāl mevkib-i pür-şükūh-ı devletleri ile mālā-māl olması muntazır-ı dil-i bi-gül olmuşdı. Nazm: (Farisi) ^[16]Nesr: Öyle olsa hālā āfitāb-ı rif‘atlerinden bir lem‘a-i cihān-efrūz sayḥa-i derūn-ı eḥibbā-yı envār-ı ^[17]şefā ile firūz kılup devḥa-i sa‘ādet şemer-i ikbāl dest-yārī-i ‘ināyet birle (...) (...) bir def‘a daḥi bast-ı sāye-i iclāl itdüğı mesmū‘-ı edeptur ^[18]kebuter-i dil ki ḥalka-i

‘ubūdiyyetlerin der-gūş ve nāme-i sıdık-ı muhabbetlerin berdūş (...) (...) hevā-yı ferah-nakde bir vechile perrān ve pīrānemi ^[19]şad-kāmide bir tarīk rakş künān olmuştur ki berīde-i tiz-devr-i ah miyānında ne deflū tek ü pū kılsa bāzū-yı murād gerden-i hūşūle irmek ve miyān-ı ^[20]mağşūd āgūş-ı hayāle girmek muhālatdandır. Nazm: (Farsî) Nesr: Hemīşe ‘atabe-i devletlerin ^[21]çeşm-i pirā-yı ruşenān-ı eflāk olur. Māh-ı murādları ufq-ı emelden hüveydā ve sitāre-i saht-ı ‘adūları ‘uqde-i vebāle nā-peydā ola bu reşehat-ı aklām-ı ^[22]belāgat-nümün kāfil-i intifā-ı nā-yireden berü kılınmadıgunda lāzım gelen inkisār-ı zarūri ilāve-i cerāhāt-ı duri vāki‘ olmuştur. Nazm: (Farsî) ^[23]Nesr: Bari ba‘dül-yevm tefakḳud-i hālle hemser-i çarḥ-ı berin ve hemnişin-i māh u pervīn ^[24]kalup nevāziş-nāme-i kirāmilerinki mānend-i sūtūn-ı ruham-ı kaşr-ı refi‘ül-būnyān (...) sebeb-i istiḥkām-ı dergāh-ı dest-büridi mekrūmetlerine dāde ve gāhi zir-i ^[25]bāl-i hamāme-i ‘ināyetten nihāde qalalar tā ki iltifāt-ı dāne-i iltikaḥ dāne-i iltifāt-ı mürğ-i nā-tüvāne māye-i istifā-yı hayāt da. Nazm: (Farsça) ^[26]Nesr: Hemīşe zāt-ı melek rütbetleri ^[27]kāsım-ı envār-ı kerem ve ‘atabe-i felek-rif’atleri maḳsim-i erzāk-ı ümem kılınup resimān-ı belā-gerden-i bedhāḥa ma‘kūd ve rāh-ı amed-şūd-i ilkāsı bu tarikle mesdūd ^[28]olsa. Nazm: (Farsça)

MENBA‘-I FAZĀ‘İL-İ Bİ-ŞUMĀR ĀB-I RŪY-I ‘ULEMĀ-YI KĪBĀR

^[29]MAḤDŪM-I MŪKERREM ‘ABDŪ‘L-GĀNĪ-ZĀDE EFENDĪ

HİZMETLERİNE EDİRNE'DEN İRSĀL OLINMIŞDUR

Nazm: (Arabi) ^[30]Nesr: Her şubḥ-ı ikbāl ki envār-ı bī-şumārı nefice-i du‘ā-yı sebhizān ve her şām-ı iclāl ki necm ü bal-engiz-i dest-yār-ı hurşid-i ^[31]‘ināyet birle rizan ola bār-gāh-ı sipīhr-iştibāhlarına ruzi belki neyyir-i sa‘ādetlerinin müterasıdan-ı talu‘ına daḥi māye-i firūzī olmağdan ḥālī olmaya āmīn.

153a

^[1]Nazm: (Arapça) Nesr: Şol cenāb u vālā ki rişte-i cān ḥabl-i mefīn-i meveddetlerine merbūt ve ruḥ-ı mecrūhūn beden-i bī-mecāle ta‘allūkı vişāl-i ^[2]cān-fezā-yı recāsına menūtdur rŷy-ı erbāb-ı vefāya der-i devlet me‘āb-ı tefakḳudı baz ve serpençe-i merḥametlerinden hoḳka-i rāz kıldıḳda bu tenharev-i badiye-i ^[3](...) firaḳ ve dilfigār-ı muğaylan-iştıyāk daḥi ḥarīm-i Ka‘be-i visāllerinden dūr belki müşādefe-i sümüm-ı hümüm ile ḥazar-ı ‘anada rencūr olması melhūz ^[4]olup lisān-ı ‘ināyete

ruhsat-ı ıtlak vaşıta-i sib-i hadid kılınması cā'iz görülürse ser-püş-ı hum-ı esrār bu vechile merfū' ^[5]ve şahbā-yı küdüret-fezā-yı ahvāl peymāne-i beyāna bu tarīk ile mevzū' kılınur ki elāletü hāzihi sarāyā-yı beden hülle-i 'afiyetden āri ve çār-tāk-ı vücūda ^[6]zelzele-i fenādan hālel tari olmayup şu'bede-i dām tābān-ı hadia-baz ve efsūn-ı merg ile çeşm-i bendi bed-agāz etmemişdir lākin hār-ı kürbet-i (...) ^[7]pāy-ı (...) şikeste ve dest-i recā-yı vişāl bend-i kāvi peyvend-i hırmanla beste olaldan berü bir dem mi var ki şu'le-i āhı cān-güdāz-ı ma'ūnet tünd-bād-ı endühla ^[8]hürmen-i zemīn ve hāne-i sipihr-i āteş-endāz olmaya. Nazm: (Farsça) Nesr: Bu sipihr-i herze- harç ki (...) ^[9]hezār naqd-i ayānı masrūf-ı yekrūzede derc etmek üzredür. Kīse-i vücūd-ı fakīrin bend-i bekāsı baz ve ihrāc-ı vechi zindegı kaşdına dest-i tetāvüli ^[10]dırāz etmeden sa'ādet-i ictimā' ki āyīne-i tal'at-ı emāni ve tali'a-i leşker-i şad- mānidir ehass-ı vücūh üzre mü'esser olmak ricāsına ediyye cānib-i gāyet-i ^[11]şahāyif-i evkātā ibtidā ve nihāyet kılınmak üzredir. Nazm: (Arabi) Nesr: Sulţānım hazretlerinin ^[12]'ināyet-i bi-nihāyetlerinden mütevaqqı'dır ki bu ğubār-ı rāh-ı müstemendi süm-i semend-i 'ināyetlerinden vesime-i serbülendi kıldığı mülāhaza buyurulup gerd bād-ı ^[13]teğāfūl birle sergüşte ve havāle-i şarşar-ı zühulle bahtı bergeşte olmasın revā görmeyeler belki hadiş-i hikmet-meşhūn (...) ^[14]pīş-i nihād ve vaz'-ı nerdubān (...) sūtūri zeri'a-i ittika-yı maqşūra ittiḥād kılmağdan hālī kılmaya. Nazm: (Farisi) ^[15]Nesr: Çünkü 'akabe-i beyān ḥaserāt kümeyt-i za'ifü'l-cism-i hāmeye maṭi'a-i gamezad olduğu muḳarrerdir. Bu deñlü irḫā-i 'inān ile ^[16]iktifā münāsib görüldü hemīşe (...) -i devletleri şādab u hurrem ve hürmen-i gedā-yı 'ināyetleriniñ hūşe-i murād-ı (...) olup çeşm-i ruşenān-ı ^[17]eflak ḥācet-mend-i ğubār- ı 'atebe-i devlet-nākleri olmağdan hālī olmaya. Nazm: (Farsça)

**[18]SĀHĪB-İ CĀH U CELĀL VĀŞIF-I SŪLEYMĀN İQBĀL (...) PAŞA
HAZRETLERİ SERḤADD-İ (...) VEZİR-İ A'ZAM OLDUĞDA TEHNİYYE**

[19]İÇÜN EDİRNE'DEN İRSĀL OLINMIŞDUR

Bir dem ki kerre-nāyı şādī sabihātü'l-īd-i sürür için āmāde ve ğuş-ı beşāret-pīş növbetzen-i każāya nihāde ^[20]olup āvāze-i sürūd-ı iqbāl İşfāhan ve 'Irakı mālā-māl etmişdi bil ki nuḫūs-ı encūm-ı eflāk-ı muḳabele-i su'ūddan bi'l-külliyeye ḳabus ve şir- i şerze-i ^[21]gerdün cedy ü ḥamel birle bi'z-zarūre mebus olup şa'sa'a-i mehce-i

cihândâri dîde-i a'dâ-yı dîni hîre ve zıll-ı şukka'-ı (...) derûna (...) ^[22]devleti tîre kıldığı 'ayân olmuşdı. Ol hengâm-ı şafâ-encâm netîce-i tekalüb-i advâr ve vasitatü'l-ikd-i kılâde-i rûzigâr olduğu taḥkîk ^[23]olup lâkin ne kevâkib-i iḳbâlin şemere-i rucû'idur deyü ma'lûm olmadığına rişte-i kar-mende-i 'uḳde-i iştibâh hüveydâ ^[24]ve ser-i fikretin giribân-ı hayretde nâ-peydâ iken berîd-i mübârek-nüvid-i sürüş serşiken-i baht-ı vârun olan tîr-i iḳbâlin berdüş idüp kemin-gâh-ı ^[25]hayrdan nagihâni birun ve bir peyâm-ı şafâ encâmı revzene-i gûşdan dâhil-i hâne-i derûn etti ki mülk-i melekûta sirâyeti ke's-şemsi fi'l-vasati'n-netâr ^[26]ve zemîn ü zamâna şumûli mânend-i envâr-ı leyletü'l-bedr zâhir ü bedidârdır. Nazm:

Devlet-i iḳbâl kılup eyledi ṭali' yâri

Hâşılı üstümüze döndi sipihr-i ^[27]gerdân

Nesr: Ser-cümle-i sâkınân-ı zemîn ü eflâk bu mevhibe-i uzmâmîñ secde-i şükrüne ila yevmi'l-kıyâm inhimak üzre olsalar ḥaḳḳ-ı edâsı mü'eddâ olmaya. ^[28]Habbezâ müjde-i iḳbâl ki ḥoḳḳa-i çarḥ-ı pîrüzî dürr-i şemin ile mālâ-mâl olsa pây-müzd-i beşire belki pây-müzd-i beşire 'öşr-i 'aşir olmak ihtimâli yoktur. Elḥamdülillâh ^[29]sümme elḥamdülillâh ki tılısm-ı teşhîr-i 'âlemiyân olan mihr-i zerrîn sîne-i sekinedâr-ı nizâmü'l-mülk-i cihân üzre mekin olup ol mâh-ı tâbdâr-ı ḥurşîd-zamîr-i ^[30]enderlerinden istifâza-i envâr olmuşdur. Li-münşiihi:

Sipâs-ı şükr-i firāvân cenâb-ı mevlâya

Verildi mühr-i vezâret o sadr-ı vâlâya

Nigin-i ḥatem-i devlet kılındı ^[31]ḳudretden

İki cihâna değer dürr-i girân mâye

Nesr: 'Atabe-i devltlerinde müjgân-ı çeşm ḥaḳ-rüb ve şevḳ ḥidmetleri ile dest-efşân pây-küb olmağ için

153b

^[1]dem olmaz ki peyk-i du'â-yı icâbet-eşer zevâyâ-yı sipihr-i berini bi-seyr kılmaya ricâ olunur ki 'an-ḳarîbi'z-zamân fetḥ u zafer pîş ü peslerinde 'inân ^[2]ber 'inân olup ehille-i emâmı şu'le-i rikâblarından dîde-i ümîdlerin nûrâni kılup ḡubâr-ı süm-i semendleri çeşm-i 'alîl-i eḥibbâya sürme-i bihbüde ve şerâre-i ^[3]na'l-i sütürları nâire-i endüh-ı a'dâya vukûde ola. Li-münşiihi:

Hemân-dem eşheb-i zerrin-şemâmin gelse cevlâna
 Rehâver etse gerd-i ‘anber-binin cümle ‘ayana
^[4]Semend-i bad-pây-ı lutfâ irhâ-i ‘inân etsem
 Der-i ikbâl feth olsa huşûşa ehl-i ‘irfâna

Nesr: Ba‘de-hâza şol dem ki şukka-i râyet-i ‘inâyetlerin baz ve muqaddimetü'l-^[5]ceyş ehl-i dâd üzre sâye-endaz kılup hâl-i muhlisân-ı şadâkat-intimâ mir'ât-ı zamîr-i şafâ-güsterlerinde rûnümâ olur çâker-i şadâkat kişki ^[6]kat-ı mefare-i meveddette kadem-i akdâmın der-pîş etmişdir. Qadimü'l-eyyâmdan kemer-i ‘ubüdiyyet miyâne-i câna bend ve kılâde-i hulûşdan gergen-i dile peyvend ^[7]itdüği mûlahaza buyurılıp der-i devlet-me‘âb-ı mürüvvetleri vaz-ı serâperde-i tegâfûle pâ-beste vesile-i şafâ-meşhûn-ı muhlisleri şademât-ı dest-i redde ^[8]şâyeste görülmeyüp belki ol aşaf-ı sani güzârende-i hıdemât-ı vidâtını tefekküdda ihyâ-yı sünnet-i Süleymâni kılmak câ'iz olursa el-hâletü hâzihi ^[9]şayyâd-ı kazâ kafes-i çeşm-i baz ve tâ'ir-i ruhi murahhâş-ı pervâz kılmamışdır lâkin şahn-ı şahrâ-yı derûnım tevârüd-ı ceyş-i endühdan tenk ve bad-bay-ı emelim muşadefe-i ^[10]seng-i nâ-murâdi birle leng olup tevâfur-i ‘ukde-i endüh rişte-i şabrımı kütâh ve tevârüd-i bevârık-ı ‘alâm hürmen-i ümmidim tebâh itdüği mukarrerdür. ^[11]Biraz zamân idi ki verziş-i mukadderât-ı eyyâm ile mücâhede ve hânde-i sürûri leb-i a‘dâda müşâhede idüp turre-i şâhed-i ikbâlim bend-i hürmânıla beste ^[12]ve gubâr kudüret-i eyyâm meserrât-ı dilimde nişeste olmuş idi. Nazm: (Farisi) Nesr: Binâ‘en-ala-zâliki ^[13]böyle bir sitâre-i sa‘âdetiñ talû‘ına çeşm-i encüm-şümâr rasad-gâh-ı recâda intizâr üzre idi. Ol zât-ı bi-mişâl-i melekiyü'l-hişâlden istidâ olunur ki ^[14]hadâyık-ı hâmun-ı emelim zamânında bi-ber olması revâ görülmeye. Nazm: (Farisi) Nesr: Hemîşe manşib-ı ^[15]ística‘-ı sa‘âdet zât-ı pesendide-sıfatımıza hünerdâde ve yerliğ-i ‘inâyet-i Rabbâni pîş-gâh-ı vücûd-ı kerem-nümûdlarına nihâde olup ‘atabe-i devlet-^[16]penâhları maqsim-i erzak-ı ‘ibâd ve cenâb-ı val-himmetleri mazhar-ı elîf-ı Hüdâdad olmağdan hâlî olmaya. Li-münşiihi:

Ol mihr-i şeref şi‘âr hakkıyçün kim
^[17]Zahrında komuş cebinüñ anı ilah
 Hem-vâre olup şadr-ı sa‘âdet ona cây
 Şadrında ola mühr-i vezâret her-gâh

ES'AD EFENDİ HAZRETLERİNE ^[18]İRSÂL OLINMIŞ

Ol dara'at-ı niyâz-mendi ki bu 'abd-i zelîlün sū-i hâline şâyeste ve ol cenâb-ı refi'ün 'ulüvv-i cāhına pā-bestedir ^[19]Ma'rûz-ı pîş-gâh-ı dil-nevâzi ve merfû'-ı ber-gâh-ı çâre-sâzi kılınur hemîşe nüvisende-i şahâ'if-i ekvân kabele-i iqbâllerine sebt-i hatt-ı emân ^[20]etmekden hâlî olmaya. Nazm: (Arabi) Nesr: Muktezâsınca gûş-ı kabûli âmâde ve deriçe-i 'inâyeti bu fakîr cānibine küşâde kılmak ^[21]revâ görülürse. Nazm: (Farisi) Nesr: Mazmûnıyla 'âmil olup dehân-ı tazarru'ı baz, ^[22]ve 'atabe-i devletlerine bu vechile 'arz-ı niyâz olur müddet-i mediddür ki taleb-i bi-hâsıl bu vâdide puyân ve ta'ab-ı bî-fâ'ide vâdilerinde "Yâ hasretâ" gūyân ^[23]olup bu beyt-i belâgat-nihâd-ı samîme rivâyet-i evrâd kılınmak üzredir. Nazm: (Arabi) Nesr: Mânend-i ^[24]keşdi-i (...) tariķ-i hareketim sermedî-i beste olup şarşar-ı hevl-nâķ-ı havâdiş her ne cānibden zuhûr ederse teheccüm-i emvâc-ı belâya bâ'iş olmakdan ^[25]hâlî deġildir. Neseb-i recâdan zuhûr etmez illâ sümüm-ı idbâr ve sübül-ı emelden gelmez illâ (...)ı iftikâr. Mışra': (Farisi) Binâ'en ^[26]-ala-zâlik sâmi'a-i cān-ı nâ-şâd natıķa-i hâlimden telakķı idüġi pend-i hikmet-nihâd beytiñ mazmûnı olmuş idi. Nazm: (Farisi) ^[27]Nesr: Lâkin menhec-i ma'hûddan 'udül zâ-yı cihân-ârâları yanında ġayr-ı ma'ķül olması menķül oldu meselim ^[28]mesel-i müstesķi-i bi-dermândır ki tabîb-i hikmete mani'-i fermân olur leb-i (...) terk etmedüġü muteķâzi lâkin bir içim su ile def'-i harâret kıлмаġa râzı ola. ^[29]Nazm: (Farisi) Nesr: Hâķķâ ki 'izzetlü şeyhü'l-islâm hazretleriniñ bu bendeleri hâķķında ^[30]bezl ittükleri 'inâyet ri'âyet-i merâsim-i mürüvvet-kâride ġâyetü'l-ġâyât olup lâkin metâlib-i nefsiyyemiz rahm-ı 'ulemâ-yı 'ilâm olmaġla ihtiyâr olunan ^[31]rütbe-i hasîse dirġ olunmasa hâlimize evfaķ zannolunur. Nazm (Arabi) Nesr: Öyle olsa bu mâcerâmñ

154a

^[1]vukû'ından "Men li-kürbeti" vâdisinde eşķ-rizân ve "Men li-hayreti" bâdiyesinde sine-suzân iken hatıf-ı ġayb ki mülhim-i ġayr idüġi bi-reybdür ^[2]sultânım hazretleriniñ halka-i bâb-ı 'inâyetlerin mânend-i hilâl-i âsumân müşârün-ileyhi bil-benân kılup. Mışra':

Meh-i Yûsuf-cemâlim el benim dâmen seniñ

^[3]Çünkü "Rusümü'l-Kirâm düyünun" ma'nâsı emr-i muķarrerdir eltaf-ı sâbıķa müstetbi'-i 'inâyet lâyıķa kılınmak recâsına bu deñlü taşdi' ihtiyâr olındı: ^[4]Nazm:

(Arabi) Nesr: Hemîşe hûda rahşende-i lemâ-i maşûdların ufuk-ı ‘aybdan dıraşşende eyleye.

**[5]ŞEYHÜ'L-İSLÂM MUHAMMED EFENDİ HAZRETLERİNE
VÂLİDELERİ MERHÛME OLDUĞDA TÂZİYE İÇÜN İRSÂL
[6]OLINMIŞDUR**

Bir dem ki nevâ-sâz-ı bezm-i gerdün eşk-i çeşm-i musîbet-zedegân gibi perde birün olup zîr-i beminde eşer-i neşât ve nerm-i tizinde [7]neş'e-i inbisât kalmamış idi. Āteş-i âh-ı cân-gâh gûş-ı dilde olan penbe-i gâfleti tebâh idüb ol bânu-yı mu‘azzama-i meryem sekenât-ı pâ-zehr-i [8]harekât ki mu‘aşşam-ı ‘işmet-i süvâr-ı silâh ile ârâste ve ser-sa‘âdet-medârı mu‘ciz-i ile pi-raste-i terk-i tengnâ-yı gurûr ve ‘azm-i tarab-serâ-yı sürûr [9]idüp mümu‘ade-yi maқа‘id-i şadaқа isti‘câl itdikleri mesû‘ olındı. Nazm:

Meryem ü Āsiye vü ‘Āyişeye peyrev idi

Hâşılı Râbi‘a-i ‘aşr idi bi-çün ü [10]çerâ

Nesr: Hakkâ ki benâtü'l-na‘ş-i eflâk hâsiratü'r-rü'ûs ve zine-çâk olup dâhil-i halka-i nâ'ihât olmağa şitâb belki bâm-ı felekten kendülerin [11]pertâb etseler ‘azabı kemâ yenbağî edâ müyesser değildir. Nazm: (Farisi) Nesr: Çünkü [12]serrâ vü darrâ havâlîde müşâreket-i ‘abid emr-i muқarrerdır. Bu çâker-i (...) ki miyân-ı bend-i ‘ubüdiyyeti kemer-gâh-ı câna beste ve dâmen-i hülûşî niṭâq-ı devâma [13]peyveste olınmışdır. Ol dâhiye-i cân-güdâz ve vâkı‘a-i kü-endâzdan ziyâde muztaribü'l-hâl olup rehzen-i pür-sitiz-i eyyâm istinza‘-ı [14]libâs-ı hıyâtıma ikdâm etse ve serdübü'l-me‘mün girîbân-ı kazâdan birün olsa bu deñlü irâs-ı vahşet ve bu kadar ilkâ-i dehşet kalması emr-i [15]muhâldir. Nazm: (Farisi) [16]Nesr: [Bu şâri‘-i a‘zam ki çün hemîşe heder ve zîr ü bâlâsı pür gubâr kederdir nize güzâr-ı fenâ yemin-i şimâlinde sitâde ve navek-endâz-ı ‘ana [17]pîş ü pesinde nihâde oldığı mülâhaza kalınup ol meşele-âmüz-ı nâs olan hâtır-ı hikmet şinâs muccebât-ı tele‘üften şıyânet buyursa [18]ihrâz-ı ecr-i cezili şevâbı-ı şabr-ı cemîle ‘ilâve kılmış olurlar.] Nazm: (Farisi) Nesr: [19]Çünkü ba‘de'l-yevm muқdur-ı çâker-i hakk-şinâs ruh-ı merhûmeye du‘â ve beқâ-yı ‘ömrü devletlerin [20]kemâ fi'l-evvel der-gâh-ı hudâdam iltimâsdır. Bu maқâma gelindikde dest-i darâ‘at-imsak hâmeden fâriğ kılınması münâsib görüldi. Hemvâre ki [21]zıll-ı secerât-

ı daniyyetü'l-kuṭūf ol merhūme-i melekıyyetü'l-aḥlāka cāy-ı vukūf ola dıraḥt-ı serbülent ü devletleriniñ usülü şābite ve furū'ı nābite ^[22]olmaḡdan ḥālī olmaya.
Nazm: (Farisi)

^[23]ĀḤİZĀDE 'ABDŪLḤALĪM EFENDİ VEFĀT ETDİKDE ŞĀM-I

ŞERĪFDEN MAḤDŪMLARI YAHYĀ EFENDİYE İRSĀL OLINMIŞDUR

^[24](Arabi) Hengām-ı (...) ^[25]feyz-baḥş-ı 'ālemiyān olan mihr-i enver zīr-i zemīni cāy-ı karar itmekle abā-i 'ulvī ve ümmehāt-ı süfli libās-ı mātemi derber kılmışdı ol ḥaber-i vaḥşet eser ki ^[26]istimā'ı mu'aṭṭıl-ı kuvvā vü ḥevās belki ehvāl-i rüz-ı rüstehize sebep-i istināsdır nāghān vürüd etmekle vüfur-ı mesā'ib ü sugvārī ki yağma ger-i metār-ı ^[27]taḥammül ve ber ü bārīdür ki ḥānümān-ı şabrı bir vechile yıkmış ve düdmān-ı kararā bir yakla āteş bırakmışdır ki cūy-bār-ı kevseri üstüne rizān ^[28]ve çeşme-i āb-ı ḥayātı tahtına revān kılsalar şu'le-i pahizi kābil-i intifā ve bir şerāre-i kemini müsta'idd-i intifā olmak ihtimāl değıldir. Nazm: ^[29](Farisi) Nesr: İki muşibet ki biri anlarıñ memātı biri daḡi ba'de'l-yevm bu ḥākiriñ ihtimāl-i ḥayātı ^[30]def'aten vürüd etmekle güyā ki tub-ı inşibār-i mihen hedm-i ḡal'a-i vücūdı ve tefrīk-i eczā-yı beden kılmışdır. Nazm: (Arabi) Nesr: Emr-i hayil ki dār ü dünyāyı beytül-ḥazen ve cem'i-i efrād-ı beşeri Ya'küb-ı Mīhān maḡāmında kıla ṭākat-ı beşerıyyetten

154b

^[1]belki şaḡra şamaya daḡi nā-maḡdur olsa cāy-ı ta'accüb değıldir leşker-i ḥayātıñ gürizi ve gülşen-i zindegīniñ ber-gürizi ne minvāl üzre oldıḡı bu ^[2]eşnāda müşāhede olinmışdır. Āfitāb-ı (...) zuhūr iden inkişāf mürür-ı ihtifā bile inkişāf olmadıḡı muḡarrerdir. Nazm: (Arabi) ^[3]Nesr: Ḥaḡkā ki baḡbān-ı dehr dūn-ı dehre ḡafāsımı şecere-i vücūd-ı insānide azmūn üzre olaldan berü ^[4]böyle bir dıraḥt-ı barver u ser-efrāz ki kevl ü mekāne sāye endāz ola ḡākile yeksān oldıḡı meşhūd-ı enzar belki lahiha-yı ḡavātır u efkār olmamışdır. ^[5]Nazm: (Arabi) Nesr: Bu çarḡ-ı ne-pür-sitiz-i ḡaddāre-i ḡadri ḡadden ziyāde tiz idüp ^[6]ne merhem-i bihbūd ile zaḡm kārisine dermān ve ne ḡaber-i ḡatır birle tezkin (...) imkān vardır. Güyā ki her sitāresi dinler şikeste eder ^[7]seng-i felāḡa ve ḡilālī sīneler ḡurāş kılar ḡunānede naḡundur bir pirezēn mekkāredür ki ḡūn-ı erbāb-ı ḡüner-i gelḡüne-i ḡaddāre ve bir şu'bede-^[8]baz

hile gerdür ki beyzâ-yı vücūd-ı sîne-i 'ademden nâ-bedider eyler eyle olsa ol mālîkû'l-mülk ve'l-melekût ki kitâbe-i tak-ı 'ulûhiyyeti "Hüve'l-Hayyellezi"dür ^[9]"Haleka'l-mevte ve'l-hayât" şüret-i celâl u cemâline mir'ât vâki' olup naqş-ı enfûs ile 'ibâdeti ibtilâ irâdet-i 'âliyyesinde medâr-ı inhiât u i'tilâ ^[10]olmadığı mülâhaza olunmak gerektir. Tâ ki çeşm-i cânîñ nazarı 'âli ve güş-ı dil penbe-i ğafletten hâlî olup bu cîsr-i köhne mahall-i şitâb idüğü izân ^[11]ve bu keder-gâh-ı fenâ muhayyem-i karar olmadığı nazar-ı şahihle im'ân olma haqqâ ki câme-i müste'âr-ı zindegâni ruhsatı dü-rûze ile mülk-i cavidânî zannolunmak ^[12]revâ değildir. Nazm: (Farisi) Nesr: Pes nesr-i hur-ı erbâb-ı heves halka-i irâdet-i ilâhiye üze güş ^[13]kılup rızâsı rızâ-yı hudâya peyveste ve kabûl-i hükmi kazâda dest ü gerden-beste olmaştır. (Arabi) ^[14]Ol naqdine-i hüner ve gencîne-i vâlâ-güher yerde yattukça udâ-yı kâr-sâz cenâb-ı 'âlîlerine hızâne-i 'âmire-i luţfun baz ^[15]kılup ol hızânededen revâtib-i 'ömrü devletleri dâ'imâ dâde ve (...) -i gurûr-ı rif'atleri pîş-gâh hemîşe nihâde kılınmağdan hâlî olmaya. Nazm: ^[16](Farisi) ^[17]Hemvâre ki hükmi sermedî (...) kaşa muvâfîk-ı hikmet olan umûruñ mahkeme-i tekvîn-i ilâhide zuhûrî iktizâ eyleyüp kıbâle-i makbûl-i ikbâl dest-i ^[18]erbâb-ı câh u celâle dâde ve sakq-ı nâbitü'l-mazmûn-ı celâl pîş-i ehl-i sa'âdete nihâde ola. Bâb-ı devlet-me'âbları mânend-i mahkeme-i qadı-ı eflâk ^[19]pertev-i ikbâlîle rüşen ve envâr-ı sa'âden ile tâb-nâk olmağdan hâlî olmaya. Ba'de-hâza bu du'â-yı maşsûş pîş-âmed-i risâle-i hulûs kılınmağa ^[20]bâ'îş oldır ki dâhil-i sicill-i levh-i mahfûz olan merâtib-i sâmiyâtdan biriyle mahzûz olup seccâde-i şeri'ate zânu-zede oldukları ^[21]mesmu' oldı. Habbezâ peyâm-ı ruḥ-perver ki yazılsa hurz-ı yemâni (...) oқınsa ta'vîze câna berâberdür. Nazm: (Farisi) ^[22]Nesr: Hemîşe şâhed-i ikbâleri bu vechile 'arz-ı ruḥsâr ve rû-yı medd-i 'iyân pür-tezvîre pîş-gâh beyninde haksar ^[23]olup mesnevî devlet-penâhî-i ittikâları ile mebâni ola saġâr-ı qadı vaq'ası yârân-ı tariḳa eġlence olmuş 'ulemâ-yı rum mes'ele-i (...) ^[24]deñlü kîl ü kâl etmişler. Hudâ 'âlimdir ki bî-günâhız 'aceb hâleddür. Maḥâsinde Müseyleme Kezzâb taşniḳ ^[25]olinur. Nazm: (Arabi) Nesr: Çünkü afsun ger-i nikâyet-i eyyâm 'ukde-i lisânımda ne kadar ihtimâm ^[26]kıldığı ma'lûm-ı şerîfleridir. Maḳâm-ı bisât-ı maḳalde bu deñlü ğüft ve bu üzre iḳtişâr ma'zûr olmak ricâ olunur. ^[27]Nazm: (Farisi)

(...) BEYİ MUHAMMED PAŞA'YA HALEP'TEN İRSÂL OLINMIŞDUR

^[28]Nesr: (Farisi) Nazm: ^[29](Farisi) etmekle çeşm-i cāna ifāza-i nūr meşamm-ı dile hilka-i nefehāt-ı serūr eyleye. Hemîşe dıraht-ı ^[30]ümîdlerin berk-riz-i kederden tubā gibi masūn hemvāre gonçe-i ikbālleri dūbūr-ı fenādan gül-i cennet-mişāl me'mūn olmakdan hālî olmaya ^[31]ol mālîk-hisāl-i sencīde ki 'ināyāt-ı mizān-ı nā-küncidedir bezl-i ahlāk-ı melekiyye ve 'özü felekiyye kıldıkda bu muhlis-i rızāçu kenç ü vahdette du'ā-hān

155a

^[1]ve bezm-i keşretde şenāgū olduğu mülāhaza olunup dūnbāle-i çeşm-i merhamet birle melhūz ve kūşe-i ebrū-yı iltifāt cünbişinden mahzūz kılınmağ ^[2]revā görölürse. Nazm: (Farisi) El-hāletü hāzihi mürğ-i cān-ı büksüste-bāl ^[3]cenāh-ı rihleti bāz ve bu hākdān-ı esfelden āheng-i pervaz etmeyüp mensūbe-i visāl ki nağ-ı hayālde lahn-ı eşkāldir. Dest-yāri-i ^[4]tevfik birle rūzi ve carh-ı bed-āmūz-ı du'ā-baza bā'ış-i dil-sūzi olmak recāsındayuz. Nazm: (Farisi) ^[5]Ol zamāndan berü ki dost-kāni-i muhabbetleri keşide ve cür'a-i cām-ı meveddetleri çeşide kılınmışdı. ^[6]Bir dem mi var ki nāre-i eşvāk evc-i eflāke ve girye-i iştiyāk haziz-i hāke varmaya. Nazm: (Farisi) ^[7]Bir zamān oldı ki bu yār-ı gār olan muhlis-i şafāniş ü vefā gūş 'ankebūt-ı nisyāni muraḥḥāş kılınmağla ver'a-i ^[8]perde-i tağaffülde ferāmūş kılınup irsāl-i mektūb ki mücib-i istirfāk-ı kulūbdur dirîğ buyrulmuşdur. (Arabi) ^[9]Lākin 'alağa-i meveddet ü gārām ^[10]ol mertebede değıldür ki keşide olmağla kabūl-i infisām eyleye ve esās-ı muhabbet-i vidād öyle kāvi bünyād olmuşdur ki tışe-i tağaffülü ^[11]'imāl teheyycü-i gubār-ı melāl etmeğe mecāl ola. Nazm: (Farisi) Çünkü ^[12]iştidād-ı sevdā-yı evam imtidād-ı silsile-i mekāle mü'eddī olduğu cāy-ı kelām değıldir. Bu tebzede-i meveddetden zuhūr iden kelām-ı keşir sebeb-i ^[13]renciş-i hātır ve bā'ış-i a'raz-ı zamir olmak revā görölmeye. Nazm: (Arabi) ^[14]Hemîşe reşehat-ı sehāb-ı 'ināyet bāri nergis-i baht u ikbālleri kemāl-i bidāri üzre kılmağdan hālî olmaya.

^[15]ŞÂM-I ŞERİF KADISI OLAN ŞERİF EFENDİ'YE İRSÂL OLINMIŞDUR

^[16]Tā ki reşehāt-ı feyz-i carh-ı dolabi sebzear-ı hadika-i (...) bā'ış-i nedāret ü şādābi ola dehān-ı gonçe-i ümîdleri hānde-i sürürdan küşāde ve zebān-ı süsen-i ^[17]ikbālleri

‘ukde-i melâlden âzâde olmakdan hâlî olmaya. Ol nesîm-i galiye-hiz ki serine sehâb-ı gevâhir-nişân ve pâyına busitân-ı gül-rîz olur. Resâyende-i nefehât-ı ^[18]vidâd ve nümâyende-i şemîm-i ittihad kılındıktan soñra niķâb-ı muħadderât aħvâl bir dil-beste-i dest-i ‘inâyet vü ifzâl olmakla ser-i iclâlîm iklîl-i hümâya resânîde ve pây-ı ^[19]ikbâlim bâm-ı felekden güzêrânide kılınursa el-hâletü hâzihi cân u beden miyânında olan ‘alaķa-i âşiyâni ķeşm-i zaħm-ı zamân ile mübeddel-i tefriķa-i cüdâyi olmamışdır ^[20]lâkin serzede-i küpâl-i firâķ ve ta‘ne-i ħar-ı nize-i iştîyâķ olup bir dem mi vardır ki sâġar-ı ‘ayşım sâġar-ı murâddan dūr ve kâm-ı mezâķım bâde-i emelden mehcūr olmaya. ^[21]Nazm: (Farisi) Mir’ât-ı şikeste-i devrân sûret-i iftirâķı ‘iyân edelden berü der-i meykede-i maķşûduma beste ve peymâne-i ^[22]bâde-i murâdim ġâh ser-niġün ġâhi şikestedür. Hemîşe ġüş-ı dilim şavt-ı nakir-i şâdi istima‘ından ker ve hem-vâre huş-ı cânım müjde-i neşât idrâkinden bî-ħaber ^[23]olmaķ üzredir. Nazm: (Farisi) Eġer ķurb-ı câni telâfi-i ba‘d-ı bî-ġâni ķılmasa derd-i devri ile ^[24]esir-i pister ve şürîş-i firâķla mânend-i hakister olmaķ muķarrer idi. Şol evķât-ı ħuceste-sâ‘at ki merdüm-i dîde-i ħün-bâr ol ruhsâr-ı âfitâb-tâbdan ^[25]istifaza-i envâr ederdî. Şekâvet-i eyyâm-ı zindeġâni ve fezleke-i ħayât-ı câvidâni idiġü ke-tulu‘ü-ş-şems ve vuķu‘ü’l-ems zâhir ve hüveydâ olmuşdır. Nazm: ^[26](Farisi) Ümmiddür ki eczâ-yı mecmu‘a-i ħayât perîşân-kerde-i tünd-bâd-ı memâd ^[27]olmadın şîrâze-bend-i şaġâyif-i semâni ħabl-i metin-i visâlîle sebeb-i ittisâl-i câvidâni ķılma. Nazm: (Arabi) Ćunki aġbâb-ı haninle mürâsele hin-i zarûrette ^[28]bedel-i muvaşaradır. Kümeyt-i ħâme-i seri‘ü’l-cereyân bu câyda muţallakü’l-inân ķılındı. Ol taraf-ı bâ-şerefdin daġı ricâ olınur ki bu tarıķa-i meslûke ^[29]şavârıķ-ı eyyâm bahânesiyle metrûke ķılınmaya. Nazm: (Arabi) Hemvâre ki süvâr-ı şâm ceş-ı nücûma cây-ı aram ^[30]ola. Sitâre-i taġt-ı firüz nür-baġş-ı âfitâb-ı ġiti-firüz olmakdan hâlî olmaya.

2. ORİJİNAL METİNLER

2.1. MÜNŞEÂT-I KOCA RÂGİP PAŞA

اوله قطعی مشال تیغ قضا حکم تیغی جهانده سرتا با 23b
 خسرو خا ورا شعه سریر قلعه شامی تا ایدک تسخیر
 نیچه فتح جدید مظهر اوله شرق تا غرب ایکا مسخر اوله
 تا اوله صلح و جنگ نور و ظلام اوله خورشید کی غلبه تام
 زمان سلطنت محمود خانیه زریب الکتب بایکین نو بنو و قوتیه اوله ان یخندک
 صورتگر بپنجر کتاب عصرک مجوده لرندن مقید او اوله علی ندر لایمکان دستریر
 اوله قیر باد نزار رحمت اولمق قسده جمع و برقیبته ابتداء و ثبت تجویع اثر لر
 قلمش در التحف اول موسم بهار در شربت استم ندر یا زلش در
 جناب تاثیر فرمای خواص اشیا تقدس عن النقا یص ذاته و تعار و روح
 جثمان عالمیان و ماده حیات جهانیان اولان وجود مکارم نشان
 خسروانه و ذات مراحم عنوان ملوکانه لرین الی اخر الابد و اراد ایشده
 سریر عاقبت و رونق افزای چار بالش تندرسته و صحت اید و بوجه لطف
 پرور ذات شهامت سعادترین مفارق عرض علت و مقارن اعتدال
 طبیعت ایلمکن خالی ایلیه آمین بالنبی و آله الامین شوکوه الی اخره
 مقتضای قواعد حکمت اوزره فصول اربعه متداوله دن فصل بهار
 و خریف ایام تدابیر حفظ صحت و او ان تناول اشربه خاصیت اولوب
 و تخصیص نوروز اولیقتدن فیروز صفوت و اعتدالند رشک شهرت
 نوروز اولمقدن ناشی معدل قوای طبیعه و مقوی امزجه عنصر اولمق
 اوزره بر شربت خفیف ترکیب و لطیف الترتیب تناول و میل و رغبت
 هایونانک سورد یعنی کوشن و چاکر عنایت پرور لری اولمغین داروخانه
 عنایت رب الترتیدن بنیه لطیف ظلیت تا یفرینه هر قطره سی مایه فاضله
 قوت و ماده اعتدال و لطافت اولمق دعواته دست برافراشته تفسیح
 و ابتهاج اولمق وظیفه لازمه عبیدیمچا لکر اولد یغدن بشقه صحتیاب
 داروی عاطفت ملوکانه کرا اولان بندکان عزیزق الاحسانلر وقت وقت
 بضاعه مزجات کستاخی ایله پیشگاه ولی التعمیر ندر عرض عبودیت بهانه

1
 2
 3
 4
 5
 6
 7
 8
 9
 10
 11
 12
 13
 14
 15
 16
 17
 18
 19
 20
 21
 22
 23
 24
 25
 26
 27
 28
 29
 30
 31
 32
 33
 34
 35
 36
 37
 38
 39
 40
 41
 42
 43
 44
 45
 46
 47
 48
 49
 50
 51
 52
 53
 54
 55
 56
 57
 58
 59
 60
 61
 62
 63
 64
 65
 66
 67
 68
 69
 70
 71
 72
 73
 74
 75
 76
 77
 78
 79
 80
 81
 82
 83
 84
 85
 86
 87
 88
 89
 90
 91
 92
 93
 94
 95
 96
 97
 98
 99
 100

24a

جوی و تقریب خواہ اولد قلوبہ بناء عبید، زر خریدہ و مکرمت پروری
 دخی بوفریستے اغتنام خمنده قرن کرگندن مصنوع برکاسه مجور
 و مطبوع ایله جویبار زلال افضا لرنندن اخترا فہ اقدام و ما ملحتا
 عواطف بیہمال لرنندن سیراب و ریان اولمغه اقتصام ایلدیکم معلوم
 اہت مرسوم ولی النعمانہ لریورلد قدر ینبوع مراحم بندہ نوازانہ لرنندن
 کاس کردون ماس امام رشحات حسن قبول خسروانہ لریورلد لریورلد مال
 بیورلدق بایندہ اوفرمان شوکتو الی اخرہ

فیض خدا نام قالیون دریا یہ الفا اولد قدر یازیلان تخنیک مسودہ سیدر
 جناب مرسل الزیاح المبشرات و مجر الجوار المنشا لثقدس ذاتہ
 عن نقایص الصفات غرہ ناصیہ سلطنت برین و رزہ اکیل حکومت
 بحرین اولان وجود دریا جو دخسروانہ لرین ہوانہ تحریک نشایم
 توفیقات و تہییج مخایل تا ییدات ایله موج انکیز شکوہ و شہامت
 و طوقا تخنیز مہابت و جلاذت ایدوب فوضہ دولت ابدیام ولیام
 سلطنت سطوت انسا مارین مرشای سفاین اقبال و مقر مرکب اجلال
 اولمقدان خالی ایلیہ آمین مجاہ من ہوجہ للعالمین شوکتو کرامتو
 مہابتو قدرتا و ولی نعمتم اقدم بتوفیقہ سبحانہ لازمہ شان دولت
 اہت ما اثر لری اولدیغی و زره محافظہ سواحل و جزایر و محارسہ مرا
 و بنا در ایچون علی الدوام تربیانہ عاصرہ لرننہ انشا و ابداع و ترتیب
 و اختراع لردر کار اولان قالیون لرنندن بود فہ معارفیوضا خسروانہ
 و ہندسہ کار عطفوفات مالوکانہ لرلدہ رسیدہ ساحل تمام وزیسیم
 افزائی فوارہ اغتنام اولان فیض خدا نام قالیون کوه ہون از شاہ اللہ
 یارنکی مبارک سبت کونی ساعت اوچن ایکن روی دریا یہ التا
 و معتاد دیرین او زره تحذیث نعمت سہولت و فروغی عمرود و انوار
 ایچون نصح قرابین و ادعیہ ابابت قیرین مر اسمی اجرا اولمق مصمم
 اولمقدان ناشی علی ما ہو الخارہ تشریف ہمایون میمنت افادہ لری

وقوعہ

و قوعنه ذات مخلوقات سمات خا قاندری ایچون تبرکاً و یتناً آسایش 24b
 و تماشا یه قیودانه هایونلر صدر اختیار و سالیان ظلیت عنواندره
 نصب و لحضار اولنغله لطفاً و احساناً وقت معهود موعودر لختیناً
 نیم ساعت بمقدحجه حضور مکارم موفور پادشاهانه کراسند عاسیله
 سفن آمال حضار بندکان مالامال حموله انتظار و جبهه سالی سبیط
 آرورده محال امواج کتار اولد قوندرن ماعدایتر وجود و سخاوت
 انتهای اولان حواجه ثروت اشتها دریا خاری شکسته موج دریا
 و اطللس اولس نای ماییدن سمندجری فلکه هایونلرینه احراز شرف
 پای اندازی امید یله هر حلقه موج دن بریدغ انتظار کشاده
 و باز ایکی محاط علم محیطی الانحای عالم آرای ظل للهیلر اولد قده
 امر و فرمان ولی نعمتم اقدام پادشاهم حضرت تری نیکار

روای الکتاب

حرکت کردن از شتایه بنجاسیفه و بنجنازین

نقل کردن بنا حلخانه محبوبیه

جناب برارند نه طباق افلاک جلذاته عن درک الادراک و نفق
 افزون کاشانه سلطنت و پیرایه بخشاریکه کامرانی و دولت اولان
 وجود عالمسود ظل الهی و ذات مکارم نمود خلاقیتنا همیلرین الی آخر
 الدهور مشکک پیرای سُر و عیش و سرور و زهت افزای چمنصقه صفا
 و جود را یدوب هر دم و هر آنلرین انواع فرح و نشاطانی یه اقتران
 ایله باعث سایش عالم و عالمیان ایلدن خالی یلیه آمین شوکتاو
 اقدام عنایت فیاض مطلق ایله رونق بخت باهر الاستعداد کرمثللو
 هوالده کبشایش و لطافت و تنقل و تنزهه میل و رغبت و قنوت
 حلول ایلمکدن ناشی بهر روز فیروز میمنت اندر وزده روح چشمان
 عالمیان و انسان عین جبهانیا اولان مبارک ذات کروبی طینت
 حفسر و انده لری مانند افتاب عالمتاب ماوای دکشادای شتایه لریند
 صیفیه هشت منظر یعنی محبوبیه اسمی ایله سینه ساهلسری لطافت

از الرینه نقل رخت اجلال و تحویل بساط اقبال یورینوب و شوکتلو 25a
 گرامتو ولی نعمتمز افدمر حضرت لرینک همیشه صغارا احتکر موجب فرح بندگی
 صداقت نشان و مزبل ترح چاکران شاکر الاحسان اولدیغنه بنا بویخت
 مستوجب المستر تکر عامه عباد عطوفت اعتیاد لرینه و بتخصیص عبد نعم
 پرور بندگی عنایت مظہر لرینه حیطة تعبیر دن بیرون و مرتبه تقریر دن
 افزون مورث سرور انبساط و باعث دکشائی و نشاط اولمغله واجبہ
 ذمت عبودیت و لازمه عهدی رقیتم اولان ادای فریضه تبریک ایله
 وظیفه دعایه ابتداء و مشمول لحاظه عاطفت بندگی نوازانه کرامت اولمق
 استدعا ایله بر راس عزیزین اسب روحی نژاد اهدا سنیه کنتا خانہ اجتمعا
 اولمشد رحیق چاکرانہ مدد دائم الوقوع الطاف بلہایه بندگی نوازانه لریند
 تقدیمه عاجزانہ مک حقا و قصور نندن اغراض چشم تسامح یورمق نیاز
 تقدیمی ایله جنابرت مجید بونقل و حرکت لرین سعیداندر سعید و هر حال
 و هر محله و هر زمان و هر مکانده صفای خاطر و کشایش طبع فیوضات
 مظاہر لرین بر مزید ایدوب ایام منینت انجمن لرین دائما راحت و آرامش
 ایله خوشگذار و انواع ذوق و سرور ایله نخبه روزگار ایلمکدن خالی
 اولماق دعواتی پیرایه ککره قصدا جابت و اویزه طاق معادرواق
 حسن قبول و اصابت قلند یغی معلوم ابهت مفهوم تاجدار یار یورینوب
 امر و فرمان و طی نعمتمز افدم پادشاهم حضرت لرینکدر

برای نقل کردن به بکار یکی از جانب

محبوبتیه در هنگام هیئت

جناب حق جل و علا دایه آسایش جهور و مایه الرفاه نزع بشر اولان
 وجود لطافت پرور نظر الهی و ذات مکارم کسبر خلافت پناهی لرین
 هموار سریر شوکت صیر تاجدار یار نندن برقرار و ایام فرحت و ابتسامت
 نخبه زمان واد و ارایلمکدن خالی اولمیه افدم خسرو خطه نهمروز
 اولان آفتاب عالمتابک افاضه نورانی سیر بروج و قصوره دائرا اولدیغی

مشکو

مثل مهر منیر آسمان سلطنت اولان وجود خورشید سعور دباد شاه ایران 256
 دخی منشور اشعه بخت و نصارتی بعض منزهات دله را الی بنی تشریفه
 ظاهر اولغله بوروز فیروزه رونق با کمال ایله بحجوبه دریا ده
 هم شکل خال اولان بکلی یکی نام ساحلخانه مینو نشان توجیه وجهه غبت
 و اما له سکان عزیمت بیوردیغی انبساط طبع همایون خنجر وانه لرینه ^{دال}
 و بولطفینه دلا را جا کر با ابتها لرینه موجب نشاط بیسحال اولمق حسبیه
 وظیفه ذمت عبور تیم اولان رعایت رسم تهنیته باعث کنتاخی جرات
 و دقیق و اوقات زندگانه م مواظبت دعای عمر و دولت لرینه مخصوص
 و مختصر اولدیغی اشطارا بر عجز هر سنا عتاهداسنه مبادرت اولغله
 جناب برارنده جرح بوقلمون و گردش آوردن رقا ص کردن اوقات
 و انا ت ایام ولیا لیسرین دایما سرور و صفایه مقرون و میقات مستقیمه
 الحركات اقبال و دولت لرین وقفه اسیب و اختلا لدن مصون ایدوب زینک
 دولا با مور لرین مربوط سلسله توفیق و سعور و اداریه مفاتیح ارا لرین
 کافه معضلاته باعث فتح و کشور ایلیه امین حق جا کر عبوریت بزرور لرین
 دائمی الظهور اولان مکارم غیر محصوره بند نوازان کر مقتضای سجنه هدیه
 عاجزانه ملک خاست و حقارتی ظرف زرتار تسامح و انعامه رهین استنا
 بیور لوق ایله منته خلوص آوازه مفاخر قومی طین انداز طاس سپهر و وار
 بیور همی

برای نقل کردن از ساحلخانه خانیون

بجانبه با ایوب انصاری

جناب رونق آرای حدایق امکان جل عن الشبه والنقصان مایه رفاه
 عالیان و ماده راحت و آرام جهانیا ن اولان وجود زراعت نمود خنجر وانه
 وزان لطافت سمایت ملوکا لرین همواره سریر رای شوکت و اجلازل و نیت
 افزای ساحلخانه دولت و اقبال ایدوب ساحل بحر عنایت لرین مالک شاه امواج
 استر عجباه و سنا شکاه چهره اصحاب دیهم و جاه ایلمکدن خالی اولیه امین

بالنبی وآله الامین شوکتلو اقدم خسر و زرین اضرخطه طارم چارم
اولان خورشید جهان تاب دزه پروردگ دروانه برج کوردوندن هر برجی
تشریفده بشقه حالت و فضول اربعه دن هر بر فصله دار بشقه تاثیر و خاصیت
اولد یعنی مثل لونیر اعظم قطب سلطنت اولان ذات باهر اللطافه جهاندار یار
دخی خصوصیت نفس نفیس هایون نوز ایله ممتاز و مستثنای اولان منزهات
دلارا و ساحلنرایان بخت افزا لرندن کاه و بیگانه بغضینلرین تشریف یورد
عالم و عالمیا ذباعت فرازش طرقات و مورث آراش طبیعت اوله
بوروز فیروز میمنت اند وزده انبساط تام و انشراح مالا کلام ایله
مینو نالردن حرکت و نهضت و جوار ابی ایوب انظار یدیه واقع ساحلین ایان
بخت نشان لرندن ساحلخانه هشت کاشانه لرینه بر تو اکتی میل و رغبت
یورلد یعنی کتایش طبع هایون خسر وانه لرینه دال و بولطیفه مست کستر
چاکر کثیرا لبتها لرینه موجب فرج بهمال و لمق حسبله و طیفه ذمت رقت
ولازمه عهد عیون تم اولان رسم تبریک و تمهیه باعث کتایش خیرات
و مهتا و وسیع الارجا عیون تیارنده خاترقصبت الشوق سداقت اولد یغنه برامت
استهلال عنوانیله برداس و نالمنش اسب روحی نزار اهداشنه ارخاعنان
مباردت اولمشدر جناب جنبش و بخش نقره خنک کردون رخش کلکوز دولت
واقبالرین الی اخر الدوران زیر راز بخت و اجلال لرین علی الدوام بجام
اراده لرینه رام و ترم عنان ایدوب هر میر و حکم کارین موجب فرج و سرور
و هر کلکشت و نزهت لرین مستوجب سرت و جوار انکدن خالی اولیه آمین
حق چاکر عنایت کستر لرینه متعاقب الظهور مر احم غیر محصور بنده فوازانه لرند
هدیه علی بنانه و تقدیمه چاکر انهم پیشگاه شهادت دستگاه خلافتنا ایلم
رسیده سر منزه حسن قبول یورلد ایله سمد رجا مستمند نام سبق آموز ابلق کوردون
یورلد مستولیند کانه ماید و ک محاط علم حقایق شمولی اجدار یکر یورلد قد

بروجه معقار رمضان شریفک بشخی کوفی عیایته هدیه
ارسلالی ضمنده یازیلان تلخیصک مشهوره سیدر

۱۰

۱۱

جنا

جناب رب مجید جل شانہ وعم احسانہ ہر وقت صباحت غرہ عید و عید و عید و عید
 منورہ منور شد اولان ذات فیروز خاقانی و وجود دینیم فرور خسروان
 نیچہ شہور و اعوام سیر بہت مسیر تا جدار یلرندہ مستندام و حصول امانی
 دو جہا نیلر بلہ بکام ایدوب ایام و اوقات مستتبع المسرات و انات و ساعات
 مستلزم المبراتلرین رشک سرور بخت قلد و عید و بتخصیص اشہو ماہ رمضان
 غفران بناہ و ہلال عید میمنت نوید لہ قفول و قد و من سعید اندر سعید
 ایلیہ آمین بجاہ من بعث رحمة للعالمین شوکتا و افندم بخت خدا را د باہر
 الاسعاد کرمثالور و نوق تام و ابتہاج مالا کلام ایلہ امامہ سجدہ ایام
 و واسطہ العقد شہور و اعوام اولان اوقات خجستہ کی آیاتک ہر برس
 افر و ختہ چراغان خاصدینہ نظر اگرچہ ہر روز بر عید اکبر و ہر شب بر قدر
 برابر دلخچق مراسم معتادہ ایلہ ممتاز و بنام اولان ایام مخصوصہ نک
 تعاقب و توارد دخی عرض عبودیت و رقیق و اظہار لوازم ضرائعہ و سبیلہ
 اتحاد اولنہ کلدیکندن ما عدا بعنایتہ الملک الشان بوسال فرخندہ فالو موقع
 شہر مبارک رمضان غایت صفا و سرور ایلہ کڈزان آفتاب عالمتاب وجود
 ہمایونلر کمال صحت و عاقبت ایلہ اشعہ پاش اقالیم شوکت و شان اولمقدن
 ناشی عید آئندہ سنک دخی انواع جور و اشعاد ایلہ رشک اعیاد اولسے
 قرینہ حالدن استدلال اولمغلہ بویلہ ایام میا من اتسامک تبریک و تہنیت
 بندگان مستغرق التہائیرینہ موجب فراخت و مستوجب انواع مسرت
 اولمغین ہزار شرم و قصور ایلہ حاکی ملخ مور بر موجب دفتر ہدیہ نامہ
 اعداد و ترتیب اولنان دستا ویزنا چیزانہ م پایہ سر بر خسر وانہ لرینہ
 مقدار العرض اولان ہدای ہائزہ ایلہ مشروع پیشکاہ مکارم پناہ خلا
 دستکاملر قانمشد ر حق چاکر نعم پرور لوند متعاقب الظہور اولان مراسم
 بیزام بندہ نوازانہ کرمقتضا سجدہ بویابدہ واقع عجز و قصورم رامن عفو
 و صغیحہا اندان یکر ایلہ پوشیدہ و مستور و تقاضہ حقیرانہ م لحاظہ حسن
 قبول خداوند کار یلر بلہ ملحوظ و منظور بیور لوق ایلہ کلکون مرصع لجام

27a

فخر و مباحات تم سبق آموز توسن کردن یور لوق با بند امر و فرمات

لیله قدرده عرض اولنا ان سجاده

وتسبح فتمننه یا زیلان تلخیص در

شوکتو اقدام جناب رب قدیر جل عن الشبهه والنظیر امامه سجد سلطنت

واقبال و پیرایه محراب اہمت و اجلال اولان در یکتای وجود فیض اندود

جہاندار و ذات باہر السعور و خلافتنا ہیرین ہموار آرایش اکلیل نصرت

و تایید و چار بالاش نشین اور نك دولت جا ویدایدوب کمال سرور و خور و کوزار

ایله ہر روز لرین رشک عید و ہر شب ہر طرب لرین سواد نسخہ قدر سجد ایکن

خالی اولیہ آمین بخیریت اجل المرسلین شوکتو اقدام خال جمال لیا لی و رمضان

و غنہ در یای رحمت و غفران اولوق حسبیلہ خیر من الف شہرا اولان مبارک

لیله القدرہ ہیشکہ خلافتنا ہیرینہ تحریک سجدہ رقت و بسط بساط

عبودیت بندگان شاکر الاحسان لرینہ باعث ارتفاع قدر و شان اولدیغنه

بنا و حقیرانہ تہیہ و اعداد اولنان بر رشتہ تسبیح و بر قطعہ سجاده عرض

حضور لامع نور خداوند کاریکر قلمش در جناب حق و قیاض مطلق تسبیح خیر

انام و خیر محض خواص و عوام اولان وجود مکادم اندور خسر وانی و ذات

مراحم و فود جہا بنا بنیلرین سریر اہمت سمیر تلجدار یلرندہ دایم ولایزال و بوند

لیله مبارکہ نك عدد اسمی قدر امثالہ ایضال ایلیہ آمین بر معتاد قدیم عرض

و تقدیمندہ ابتدار اولنان دستاویز ناچیزانہ شرف تمام اس انامل خسر وانہ

وزمین بوسی ہیشکہ ملوکانہ لریلہ رشک فرمای عقیدتیا ورا غنرت

سینہ اطلس مینا بیور لوق فتمننه سجاده عبودیتیم پیرایہ محراب دنا خرت

و سجدہ رقیتم زیور حبیب سعادت یوریلور ایشہ

عیند شظریہ بر و جہہ معنستاد

یا زیلان تلخیصک صور تیشد

جناب رب متعال منبع زلال فیض و افضال و معدن برو و نوال اولان

وجود مکازم نمود بیہمال و ذات کسرتن صفات مراحم اشتیاق لرین انقراض

الایام سیر آرای سلطنت ابد قیام و رونق افزای افزای شهور و اعوام **276**
 ایدوب تو اور زمان و آئات و تعاقب اوقات و نساخات لرین افاضه سرور
 و شادمانی ایله همبج نور و زو عید و افاصه ایهت و کامرانی ایله سعید
 اندر سعید ایلک ضمنده مطلع اهله مجد و اقبال و ملمع اجله مخایل سعادت
 ابلال اولان ذات معالی سمات خسروانه لرینه خاصه بو عید بخت نوبده
 متیقن و مسعود و مقدمه مسرات متعاقب الورد ایلله امین بجاه مرهوه
 رجه العالمین شوکلو اقدم شیرین ساز کام عالیان و ذایقه پردان مذاق
 جهانیان اولان سهاط لدا اید منا ط ولی النعمان لرندن بهره دار نعم عاطفت
 و روزه سکن فطور عنایتکار اولان بندگان شاکر الاحسانا لکر حقند جنیش
 ابروی التفات خسروانه و نمایش روی خنده نکات داورانه لرا کچه رشک
 عید اکبر و بلکه هزار جشن و نوروز برابر لجنقینه بو مثلوا ایام مقاده
 بخت فاده ناک قدوم و ورود اظهار لوازم عبودیت و ایفای تشکر
 نعمته نعم الوسيله اتخاذ اولنه کله همقد و پای ملخ مور بروجه معناد
 هدیه نامیلد بر موجب دفتر اعداد و احضار اولنان دستا ویز باعجز
 هدایای سائره ایلله معروض بارگاه خلافتنا ه ظل الله بکر قلندرخراین
 نقایس رخاین محسروانه لرینه نسبت ایلله بو کونه ارتکاب کستاخی اگر چه
 کعبه یر زمزم اهدا و بحر خضه شبنم القاسندن بیفرقا بدوکی وارسته
 قیدار تیار بدن لکن بو وضع عاجزانه دن غرض چاکرانه م مجرد و اجبه ذت
 عبودیتی ادا ضمنده مشمول لحاظه قبول ملوکانه لری یور لمق منقبتک
 احراز یله بر قات رحی مایه افتخار و امتیازم ایدوکی معلوم ایهت رسوم
 بند فوازان لری یور لد قدو بو بایده قصور و کسور عنایت منظور لر
 دامن عفو و صفح جهان یلونه پوشیده و مستور یور لمق با بند
 عید اضحی فاده بروجه معناد
 یا زیلان تلخیصات سوز تیسدر
 جناب تبرک آرای خیف و مینی و شرف افزای مقام و مصیبت جانشانه

و تعالی خورشید آسمان بخت و مهر منیر اوج سعادت اولان وجود 28a

میا من و فور ظلّ اللّهی و ذات مکارم اند و خلافتنا هیلرین ما تعاقب
العیدان نیز بر اہمت مصیر تاجدار و تحت فرخندہ بخت شہر یار لرینہ دایم و بر
نور اید و بیایام مزاجم اتسام ملکوتی لرین مقارنت انواع صفا و سرور
و ملازمت اصناف شادمانی و جبر و ایزد و شک نور و زو عید تخصیص
بو عید مغفرت نوید اضحالی سعید اند رسید ایلک ضمنندہ سدّ عطفوت
عدّ خضر و ان لرین کعبۃ الأمال انام و یلمجا و مطا و خواص و عوام ایلک
خالی اولید بالنبی الامین شوکلو اقدم نیر خیر فلک سلطنت و آفتاب عالمات
برخ معدلت اولان ذات شفقت آیات شهنشاہیلرینک افاضہ انوار عنایت
و اشاعہ شعاع برورافت بیورد قلمی ایام و اوقات حق بندکان نشاکر
الاحسان لرینہ باجمہا نمونہ عید و بکلمہ اشارت بری عاطقتاریلہ ایش
مستندہ بر مزید اید و کجای کلام اولیوب ایحق بویلہ هنگام میمنت ارتساق
ادای سر اسم تبریک و تهنیت جا کر نعم برور لرینہ و تسلیہ عرض عبودیت
افتخار اولنہ کاویب و بو کیفیت فی الحقیقہ ینہ عبد احقر لرینہ موجب ابتہاج
و مضاجرت و مستوجب سرور و فرحت اولفصلہ مانند پای جراد دستا و وز
نا چیزانہ نامیلہ تہیہ و اعداد اولنان ہدایا و حقیر انہم ہزار شرم و حیا
و صد چند ان تردد و پیچ و تاب ایلہ بر موجب معروض کتابہ مستطاب
خا قانیار قلمشدر و مبارک بیلک ہ خلافتنا ہلرینہ بوشلو ہدایا ی
عتمد و بندہا تقدیمتک بیت مکرّمہ لثقیاف و حرّم و بحر ختمہ القای قطرات
ششہند زین بیز قیاید و کفایا ہر و ہویا ایسہ صخی حق جا کر ان مدہ بو اندک
مالوف و مقفاد اولدینیم بیز اسم بندہ نواز ان لریند قصور و حقاوتندن
انراض لخالطہ دقت لطفاً و عنایتہ مشمول نیم کجاہ محسن قبول و عاظمت
بیور لوق ضمنندہ نقدیئہ سرور عالمیا تک دفعہ قول لرینہ احسان ایلہ ہمیا انام
لبریز داس المال افتخار و وسر اعتبار و ابتہاجم دستندہ فلک دوار بیور لوق
با بندہ امر و فرمایا

نوروزدہ

پسند افتخار می سبق آموز تو سن سپهر دوار سیور مگر باند
بعد خنی نور وزده نیازیلان تلخیصک یا لکتر

بر نفع القاب فصاحت نصایبند
جناب ترتیب بخشش نامیه بهار و قوت ده افسرده تنان حدایق و اشجار
تعالی کنه ذاته عن احاطه الافکار خورشید آسمان دولت و مهر جهان
افروز اوج سلطنت اولان وجود نور اند و در ظلیت کسترتا جدار و ذات
اشراق سمات ذره پرور خداوند کاریلرین مانند نیر اعظم بر تو عالم کبیر
اقبال یله انواع سعوره هدم و اشعه اجلال یله هر دم و هر زمان برین
فرخنده و خرم ایدوب تعدیل امور انام و تسویه امانی خاص و عامه رشک
معدّل النهار اولان زمان مکارم عنوان ظلّ الّهی و اوان مراحم عنوان
خلافینا هیارین نضارت بخشای کشتزار امال و طراوت افزای شکوفه زار
مجدو اقبال اولمقدّم همتا نیر ایام بهار و رشک نور و ز فیروزی آثار
ایلیکدن خالی اولیه آمین شوکتوا قدم

فصد هما یون و قوعندن تهینه و تبریکی و عرض تقدیم اولنان
هدیه نیک مقارن حسن قبول پور لوق مناسنه شتمل زبانه
یراعه حکمت بر اعده کرا اولان تلخیصک صورتی ندر

جناب تفریح بخش قوای ایدان جل عن الشبیه والنقصان سلطان اقلیم
وجود و فرمانران قاصی بلدان جود اولان ذات لطافت سمات پادشاه
و بنیه عنایت یات شهنشاهیلرین همواره رونق آرای سر بر صحت و زندگی
و بهجت افزای دیهیم سرور و کامرانی مسئله کافه بندکان و تخصیص
یو پیکر شاکر الاحسانلرین فایض مسترات جاودانی ایلیکدن خالی اولیه آمین
بالنبی الامین شوکتوا قدم حکم بالقره مالمق قوی و قدر مقتضا سجد
شروق و اعصاب نوح بشر و فروع و انضات و شجره منکام سریان
روح و قوت و اوان همچان خرمی و لطافت اولان ربیع نضارت آثار ده
و تنقیه اخلاط و تصفیه دیم فراسنده مراعات قاعد مرعیه حفظ صحت

وقانون

وقانون معتبر حکمت اولغله اشبوروزمیا من اندوزده اجزای قاعده 296

فصد ایله تلطیف مزاج ظلیت امتزاج خسر وانه لرینه میل ورغبت هایونلر
بیورلدیغی چاکر مکرمت پرور لرینه باعث نبضان عروق ارتیاح و موجب
ضربان دک انبساط اشراع اولغله بو عزیزت باهرا لاصا بتر مستلزم
کمال تدرسته وعافیت اولق دعواتنه تحریک بیشتر زبان اجابت
نشان اولمشدر حضرت حکیم مطلق هر قطره سن کلکونه رخسار صحت
و مستتبع انواع قوت ایتمکله بدن ظلیت پیراهن ملوکانه لرین محتاج
تدبیر و دوامتدار علاج اطبا ایلمدن اسوده پستراستغنا ایلیه آمین
بوکونه تفریح طبع خداوندکاریلرین مستوجب اولان فصد هایون بیمنت
مقر و نلرینک تبریک و تهنیت نغم الوسیله عرض عبوریت اتخاذ اولنوق
لازمه ذمت رقیتم اولمقدن ناشی هزار عجز و افتقار و حجاب بی شمار ایله
تهنیه و اعدار اولنان هدیه ناپجزانه و دست آویز حقیرانه مک کشید
پیشگاه عنایت دستکاه ذلل الیهیلری قلمشنه بادی ابتدار واجتسار
اولمشدر حق چاکر ضاعت کستر لرنده بو آن دک جلوه مجازی ظهور اولان
بجایب عنایت بیغایه و طی النعمالرینه بودر فعه رخسار خای عنان عاطفت
ضمنده تقدمة بندکانه مک مشمول نگاه التفات و قبول بیورلسی ایله
سمندر جای مسمندانه می جلوه آموز تو سن چرخ دوار و حائر نقب
السبق مضار ابتهاج و افتخار بیورملری بسابنده

خلوت هایون وقوعه تحیر اولنان

تخصیص سوؤت سید

جناب بیمنظر از حدیقه آفرینش تعالی شانه کلبن روضه ذات بجه ساطقت
واجلال اولان وجود هایون مهابت نمونلرین الی انقراض الدوران برایه
خیابان اقبال و آرایش ارایک و ظلال ایدوب و در لطافت مزاج مکرام
نژاد لرین رونق و کشایش هر نک کطفی بخت خداد لر ی ایلمکدن خالی
اولیه آمین شوکت و اقدم باطنه تعالی چند روزدن برومات خاطر الهام

مکرمت نهاد جهاندارینک کمال صفوت و کمال ایشته دلالت ایدن ترتیب 306

محبت خاص الخاص خلوت بو کون رغبت همایونلو چاکر نعم پرور لینه دخی
 مورد مسرت افشراح و موجب فرحت و ارتباح اولغله ایقنای رسم
 تشکری عرض رفیت مالوفه و ادای عبوریت معتاده منه نعم الوسیله تخاد
 اولغله رکوب همایون جهاندار یارینه عدم شایستگی و لیاقتند هزار
 شرم و حجالت ایلد بر راس و نانش تکا و در مطبوع المنظر تقدیر منه جرات
 اولمشدر عنایت دائم الظهور بند نوازان لرندن هر نقد رنجیز و بیعت
 ایسه دخی لطفاً و عاطفه کسید کذراک کاه التفات یورلق بنده
 شرمند لرینک سرامتیا زو ابتهاجی رسید فوق قدان یوزون بانن امر و
 مزاج همایونه بر مقدار اخراق و قوعنده طرف صندراعظیمین بر نایسته
 دستاویز کفرین قول اولدیغه مستحقین یا لایحینه کسیده یور بر خط همایون
 تشکری حاوی ترقیم اولنان تلخیص پسندیده رشید

بجناب رب قدر جل عن الشبیه والنظیر والنظیر مدبر اجسام عالمیان
 و مصمم عالمیان اولان وجود لطافت اند و در خسر فانه و ذات شاد رفت
 سمات کون کانه لرین الی آخر الایام سیر رشوت تمصیر تا جدار یارنده کمال صحت و شفا
 ایله مستدام و صور و معنوعوارض و عللدن محفوظ و قایه بر تمام ایدون
 عافیتلرین وسیله عافیت بندکان و تندرسته و صحتلرین ذریعه قوت
 و قدرت چاکران ایلکدن خالی اولیه آمین بجاه من له قیام السموات
 و الارضین شوکولو اقدم زکات صحت ذات همایون مکارم مشهور
 اولق اوزره دونکی کون عروض و طریافی مشهور چاکرانم اولان
 عارضه مانک باعث اضطراب چشم بیتا بم اولدیغی اشعار یله زوال
 و اندفاعی استکشافه و استخبار ضمنده قلم بند کانم ایله تحیر و تقدیر منه
 اجتناب اولنان و در قیامتک منظور نظر عنایت اثر یار شاهانه و کذلک
 دستاویز عاجزان ما مقبول طبع لطافت کستر شهنشاهانه کرا اولدیغدن
 بیشقه مایه اکسیر سعادت و راس المال بضاعه مفاخرتم اولان رعایه

خیر سیرج التاشروئی النعمانه لرینه مظهرتتی تبشیر با بنده بیاض او ذرینه
 کشید عنایت بخش صدور اولان خط همایون نوازش مقرون ظل الابرار
 سایه انداز فرق ابتهاج و افتخار و ازادی بخش قید الام و اکدار اولوب
 اسیر کشم بچه اضطراب اولان دل بقیامه باعث حیات تازه و عبور
 مستقیم انداز اولمغله پاشیده مزرعه سیرج النما ایجابت اولان
 فروغی عمر و دولت و ترقی صحت و عافیت لری دعواتی قطرات کریمه سر
 ایله شاداب و دست تضرع و ابتهال ایله مرفوع درگاه رب الارباب
 قلبمش در جناب پروردکار زبور باغ سلطنت و آرایش کاین دولت
 اولان کلبک وجود لطافت نمودرین هوان طراوتیاب شبنم اعتدال
 و زینت بخش حدیقه مجد و اجلال ایدوب علی الدوام اصابت چشم زخم
 روزگار دن مصون و مأمون ایلیه امین حق چاکر عنایت پرور لرند
 بولطفه بنده نوازه لرخی الطاف مالوفه لرندن بشقه کل روی
 سپد التفات طلاقه شایان و شکر فراوانه از ان بر لطف بیکران
 اولمغله صدر زبان عجز و قصور ایله تشکرینه ابتدا اولان بفری معلوم
 مکارم مرسوم جهاندار یلری بیوردون افر و خندان

ملوب دو کلدیکی وقتاده
 دعوت همایونی مشعر تلخیصدن

جناب نظام بخش کارخانه تکوین و ایجا روحل عن الامشابه والانداد
 مرفیه فلوات مکارم و مقوی استنقسات مجرم اولان وجود منور و بنده
 نظیر ظل الاهی و ذات تائید سیر خلافتنا هیلرین همواره سیر بر آرای
 شکوه و شہامت و ترقیب بخشای سباب فوز و نصرت ایدوب تنظیم
 امور ملک و سلطنت لرنگ کافه تدابیر دلیذیر لرین قالب مستحق توفیق
 افراع و مدافع هم کوه انداز خسر و اندرین سینه لعدا و محال یقین داغ
 بر بالای داغ ایلمکدن خالی اولیه امین بجاه البنی الاغین شوکلو اقدام
 مراسم قدیمه دولت علیه و لوازم مستدیمه سلطنت سینه لرندن اولدیغی

او زره بود فعه طوبخانه عامره لری کارخانه سنده قوال مطبوعه 31b
 و متنوعه یه سبک و اصاغه کر اراده هجا یون جهاندار یوریلان
 طوبرک میامن هم خسر وانته لریله دکماری نظامی پذیرای انجام و اجزای
 سبکه و اندامی رسید سرحد انشام و قوام اولمغله انشاء الله تعالیوم
 مبارک سبتده و اختیار اولنان ساعت فیروز سعدده ریخته و افغانلر
 میاشرت مصمم و منوی ایدوکی علم جهان آرای پادشاهانه لریله روشن
 و جلی اولوب و گاه گاه بومثالور و کم موسملرنه مفیض یمن برکت اولان
 قدوم بخت رسوملریله طوبخانه عامره کر لطفاً و عنایه تشریف وبالجه
 حضار بندکان و اوچاغ مزبور لریله رجال و ضابطانه نوارش و تطیفکر
 مقتضاینده پرور و مبتغای شنشده عنایت کستر اولدیغندن بشقه اضافه
 اکسیر نظر مکرمه اثر لریله طوب و طوبچیلر ایشلرن التون و عمل دست
 منتظر مطبوع و موزون اولسنه جزء اخیر علت تامه مثابه سنده
 اولدیغنی محتاج دلیل و برهان اولما مغله بمنه سبحانه یارنگی روز فیروز
 شنبه ده طوب زرین مهر منیر قله افق شرقیدن نشر کرات اشعه و انوار ایلله
 تسخیر اقلیم بام و تدبیر حیث ظلامه درکار اولدیغندن یک ساعت پنجوی
 گذارنره ساحة هیبت مساحه طوبخانه کرصیت و صدای شها متلریله و
 انداز بسیط غبر او حسرتکشان زمین بوسی عنایتکارانر فیتله عاطفانر
 هدهد برداز دعا یورلق اوزره مقرر دکش ادای ساحلسه الردن
 توجیه فلکه عنایت و تحریک مقادیر کرم و عاطفت یورملر متنا تقدیم
 تلخیص چاکرانه مه باعث اجتر اولدیغنی محاط علم الهام آشنا شنشاهانه کر
 اولدقد بر منوال محرر هم تاشای ضمنتنا ساعده یه اماله لحاطه مکرمه
 و هم عاجزانه ترتیب اولنان نواله ما حاضر بندکانه مه اجاله بنان میل و
 یورلق ایلله باروی افتخار و عبودیتیم تخصیص و تمکین و سباط اعتبار و تقدیم
 تزیین و تمکین یورلق باینده امر و فرمان شوکلو قدرتای مه با بتوانم
 پادشاهیم حضرت پارینگدر

تحفة الملوک نامہ انشا اولناں قالون دریایہ 32a

نزولی مصمم اولد قیرہ یازیلان تلخیص صورتیدر
 بنیاب فرمان فرمای مجرب و فیض بخش خشک و تر تعالی شانہ عن طریق
 غیر مایه اسایش عباد و مادہ از امش بلاد اولان وجود دریا جود
 خداوند کار و ذات شہادت نمود تا جداریلین مادام اجتماع الفرقین
 زیور سر بر سلطت برین وزیر فککہ حکومت جگرین اید و بنسایم عزیم
 خضر و انہ لرین موج انکیر بحر شکوہ و شہادت بلو تا شہر تخلصم موایہ است
 و جلادت تکدن خالی ولیہ امین شوکت و اقدام ہمتہ سبحانہ بنوان
 بحر ابق سلطت و شان حکم مطابق دولت و تکر اولد یعنی اوزرہ مقتر سفاین
 اقبال و غریبای مرکب اجلا لاولان عرسانہ عامرہ لرندہ محافظہ سواحل
 و جزایر و حمار سہ مراسی و بناد را بچون علی الذوام ترتیب و انشا و تہیز
 و اجر الینہ اہتمام اولنہ کلان قالون کویہ مؤنزلدن بو انشاد استعجاب
 دہت شاہانہ و مہندسہ کارین عنایت شہنشاہانہ لر بار لکرا اندہ ارسال
 اتمام و سنجق افران کار و اختتام اولان مراد تیر و تحفہ الملوک نامہ لکری
 قطعہ قالونہ انشا اللہ تعالی ارا کئی مبارک شہینس کونی سعادت او پدید آید
 دریایہ القما و بر معتاد قدر بہ تجدید نعمت سہولت و در خواست و تروا
 عمزود و لتدر بچون ذبح قرابین و ادعیہ اجابت آیدن مراسی اجرا اولنق
 تصیر اولوب علی ما اجر العادہ تشریف جمایون مکتومت افادہ تر ادیتہ سیاہ
 تبرکات و ہمنا بنای اسایش بیور لوق ایچون قیون ازہ ہمایون لک صدق اختیار
 و شایان ظلیت عنوان تا جدار لکری غیب و احضار اول شہادہ بعضی خلوفت
 بندہ نواز انہ لرندن لطفاً و احساناً تا وقت موعود مہیون دن نیم ساعت
 مقدمہ ما و ای مکتوم امقوا ایبار شاہانہ لرندن حرکت و ترویج حکما
 فلککہ عنایت بیور لوق امید بلہ فرورق اما لہند کاندہ سنجق شہانہ لکری
 و رسن بریزہ اکثر اصطبیا را ولد قلو تندن غیر دیون شکر دیبای اذ اول
 اطلس ما فی رنک دریایہ بحر صمد لہما بر تکر ایبار اخر از شرف پاک انداز

زمیندہ

زمینند شهرها نیاز و تمنا به جبهه فرساید و کی معلوم مکارم اتمام 326

ملوکانه لری بیورد قدح امر و فرمات

بود خنی منصوریه و مسعودیه نام یکی قطعه قالیونان که کیمیا از اخبار
ضمند و قزده کباب خوش رفتار این اولان تلخیص پاکیزه که تارک مسعودیه
جناب فرمانها میها و طین و حکم ران اقطار سموات و ارضین جبل
شانه و بهر برهانه مایه آسایش عالمیان و ماده آرامش کون و مکان
اولان وجود مسعود پادشاهی و ذات منصور البنور شاهنشاهی برین
مادام اجتماع الفرقین عنوان طراز سلطنت برین و علم افزای حکومت
بهمین آید و بخواه عفو سطوت خسروانه لریین طوفا بخیر شکوه و شهادت
و نسایم مکارم ملوکانه لریین موج آنکیز بجز شهنقت و عنایت ایلمکدن خالی
اولیه امین بجاه البقی الامین شوکت و اقدام عنوان مجمع البحرین سلطنت
و فخرین مطلع السعدین دولتاری اولدیغی اوزره مرابط سفاین توفیق
و نصرت و مرئای فرکب اقبال و سعادت اولان ترسانه عامره نژند تحا
جزایر و سواحل و محارسه بنا در و معاقل ایچون علی الدوام ترتیب و انشا
و تخریب و اجرا مامدق اوله الجوار المنشآت فی البحر کمال اعلام اولان
قالیون کوه اندامار ندن بر رفعه دخی معاری جهت بهمها و هندسه کار
عنایتا بیجا از نماز ایلده رسیده ساحل اتمام و جلوه کارکنار اختتام اولان
منصوریه و مسعودیه نام یکی قطعه قالیونکرکه فقیرتین بجز طویل بنصر
و سعادت در این شاء الله یارنکی اشین کونی ساعته اون یکی بیچاره یک مرور
روئی دریا به القای و بر منقار قدیم شریف نعم الهی و درخواست فروری
عبر و دولت خلافتناهی ایچون زنج قرا این و رفع اعلام اجابت این فرست
اجرا اولتی معتم اولدیشنه بنام علی شاه خانی القاده تشریف همایون مکرمت
افاده کرامتیه به سیاه تبرک و یتیمنا بجای آسایش و تماشای بیور لمق ایچون
رو نمای همایون نکر قالیونار ندن اوج انبار اینک صدر اختیار و سبایان ظلیت
عنوان پادشاهانه که نصب و استخمنارا اولنمخله محض عواطفین نوازانه لری

تلطفاً و تکرماً وقت معبود و معبود در مقدّمه تشریف‌هایون
مکرّم و به توجیه سکان فلک عنایت و تحریک مقادیر زور و قوه عطف
بیور لوق هو اسيله سفن امانی بندکان دستخوش بیار موجّه انتظار در سن
عکس لنگر آرام و اصطبار اولد قلرند غیر رونق شکن اطاس آسمان
اولان خار اشکنه موج دریا های بجز صندل هایون نرینه امر از شرف با
انداز زمینده جبهه فوسای خا حل نیاز و استعدا اولد یغی معلوم دو تکر

بیور لوقه امر و فرمان

شده جی باشه کلد که بر وجه معتاد یا زیلان تلخیص صورتی
جناب تبرک بخش رکن و مقام شرف افزای خدمت حرمین و در وقت ارای
منقبت قبلتین اولان وجود فیض الودخسروانه و ذات یمین اندود
ملوکانه لرین مطاف قوا اقل اقبال و مسعای و فور و اجلال ایلکد زطالی
اولمیه امین بالنبی الامین شوکتو اقدم غریه ناصیه دوران و واسطه
العقد فرایدا زمان اولان ایام میا من اتسام ظل الیه لریک و جهت
مظهر امن و امان و محلا رفاه عالمیان اولدیغه بوسنه عمیة الیمنده
دخی براعت استهلال و نعم الفال اتخا ز اولنان حجاج زوی الاستهاج
منهاج و بالجله زامله بدان طوائف بیت الله الحرام و مشتاقان زیارت
روضه مطهره سید الانام توفیق الله الملك العلام مصحوبان و سلام
و قرین رفاه و آرام اولد قرا لده اغتنام نعم عود و قفول و بلده شام
بهشت ابسنامه اناخه جازه وصول ایلد کلرینک خبر بخت اشرفی ها و
و بر معتاد قدیم قافله رحمت زامله حجاج ایله استصحاب اولنان لواء
سعادت التوا و محفل یمینت احوالتک محله تسلیم این محتوی حجت شرعیه
و سایر تحریرات ایله شروه جی باشی قولری بوکون و روز و بونو لجات
بخش جدید ایله جمله بندکان اخلاص نشا نرینه افاضه سرور نامحدود
ایتمریله بو پیام فیروز ایانام مبارک خاطر الهام مظاهرتا جدار یارینه
دخی مورث نشاط و انبساط اوله جفی مجرّم جا کرانه اولمقدن تا

سرزده سنوح و ظهور اولان مکارم محصور و لی النعمانه لرینه اغترار
 مبارک تشریف میا من ردیف خستروانه لريله سراى ضاعت ما وانگه
 افاضه انواع خیر و برکت و افاده اقامه یمن و سعادت یور مکرمتا ستمت
 ما حضرات استکانت و ابتهاله باعث ابتدار و اجتر اولمشدر هر چند که هر
 عالمها اکیل سلطنت و مہر جہان آرای اوج اقبال و دولت اولان ذات
 گروبی سہمت خستروانه لرینه شایان و معروض پیشکاد عنایت دستکاه
 مالوکا نہ گرا اولمغہ ارزان اسباب واجبه تعظیم و تکریم و اثاث لازمه
 تجلیل و تہنیم بیرون دائرہ وسع و قدرت و خارج مائدہ تاب و کنتم
 اید و کظاہر و بی اشتباہ ایسہ رخی مالوف و مقار اولدینم مرحوم ہزارم
 شہنشاہی و مکارم شفقت ملازم عطفوت پناہی رندان انشا اللہ
 تعالی اشبو مبارک الشین کونی داغ ہلال عید اولان ستم توسن مکرمت
 نوید لريله ساحہ بہنای سراى چاکرانہ مہکو کبہ سپہر دوار و سر حدنا
 اثر بندگانہ مرسیدہ دزوہ اعلاى اعتبار و افتخار یور لوق استعدایہ
 در چہ دیدہ آرزو و امید کشادہ شہراہ انتظار و کالای چہ تفریح
 و نیاز خیال پای انداز سمند عنایتار یلہ بیتاب و بیقرار ایدیکر و صاوم
 عواطف غم سوم بندہ نواز یور اولدقہ اہر و فرمایات
 صدرا سبتو علی باشا حضرت تلوینک ایکنجی دفعہ صدرا تشریف نرسن اسکدار
 قریبہ محلہ پاشا قصر بندہ ترتیب اولنان یککادہ رکاب ہمایوندن اہمان
 اولنان دونامش اسب رؤسناک تشکر زمیندن تخر اولنان تلخیصان صورتیدہ
 جناب کشاییش غنمہ اقبال و جنبش نای رخش خوشخرام اہل اراقتہ ذابہ
 عن الشبیہ و المثال وفقہ و سعور کین سلطنت و پیرایہ کسری طفراد و نرسن
 اولان و ہجود سعادت نمود قلیل نای و ذات مہابت آیات خلاقیتنا ہمایون
 ہوان سریر کا بہنشاہی و فرمان فرمایندہ مستدام و شبایرتندہ پیام آنا
 عنان ارادت خستروانہ لرینہ رام خوان لاندنہ القہای ملاحظت لرینہ سبذول
 دہنوردان حضرت و توسن سبکیا عاطفت لرینہ تعجب زوای بادیدہ کردات

فرقت

وقت ایلمکدن خالی اولیه امین بجاه النبی الامین شوکتلو افدم همتا نیر
 اکیر امانی و امان و همفیض توتیا ی جلا بختا سعادیت و اقبال اولان
 خالک سر بر اهت سیر لریله تنویر دین رقت و تکریر و روشنا چشم ضراعت
 نعتیه که عیشیکده قول اولوق مصره سلطان اولندن یکدر مصراعی
 پیرایه فیس زر نکار اعتبار و مطلع منظومه اعتنا و افتخار ایدر اول
 نعت غیر مترقبه عظمی و اول منقبه جلیله عالمهانک آرزوی نیل و اختتام
 عنان ربای تکاور آرام و طاقت فرمای مطایای اقدام اوله رقی سر
 دکشتا اسکار ده کمال ترتیب اولنان قصر محمد پاشایه وصول و نیایه عنان
 ظل اللہ میرینه براعت استهلال مقابله قائم سایه کاخ و الایه نزول اثنا
 چاکر مکرمت بروردیرینه لرینک از قدیم یکده تاز عرصه عبودیت در بایند
 قصب السبق نواز س عاظفتار اولدیغی تاکیداً اصطیل عاطفت و فی النعمان لند
 احسان کرم عنان شه نشا هانه لری اولان براس اسب عزیزین دلدل خرام
 و ستمد فرکش بساط و مظلالم ایله پیاده نطع رقیلر رتبه دلنشین
 فرزینه رفیع و اعلا و فرس بیتاب لیاقت و استیماله تازه جنبش و قوت
 اعطایور لخله حق چاکرانه مدد نزدیک و دور بوانه دک جلوه در جلال
 ظهور اولان نجائب نوال ملوکانه لرینه بو عنایت بنده نوانه لر دخی یال
 و بال اولقدن ناشی توسن اقدار عاجزانه می بهنا دعا عمرود و لدرینه
 بیقرار اینمشدر جناب برارنده چرخ بو قلمون و جولان دهند نقره خنک
 گردون الی انقضاء الدوران طاق معادرواق سلطنتارین بجهت کاه کاسره
 زمان و بعضی تک کون سطوت و مجابستارین داغزل پیشانی سرکشان ایدور
 گو کب اقبال خداداد لرین مانند کاه خورشید تابنده و درخشان و رؤس
 اعدا و اهدا لرین ضولجان قهر قهر مانیلریله کوی غلطان ایلمکدن خالی

اُولَمِيْهِ اَمِيْنٌ بِحُرْمَةِ النَّبِيِّ الْاَمِيْنِ

تعبیر طریقه طیبه ایچون و درود ایدن خطه هایون شوکتقر و نای جوابی و بعضی
 رجالک بجایش و تبدیلی ایتمه مشعر تلخیص صورت سیدر

بر قاج قطعه تقریر کا غد لری وقائے لری دخی منظور نظر عطف 61a

اثر خسرو و انہ یور لمق ایچون عرض و تسیر اولمغله جناب دولترینہ
دخی قائمہ مودت علامہ تحریر و فرستادہ نادئ دولقصیر لری
قلمشدر انشا الله تعالی الوصول بوندن بویلہ دخی حکام ملاقات
باہر المسراتلرینہ ذک مالوف و معتاد اولدیغیر مخاطبات کریمانہ
و مکاتبات النوازان لریلہ یاد واسھا دیور ملر چشمداشت خالص الفواد لری

منجم باشی احمد افندہ مرحومہ تقویم ارسالہ بعض
اصطلاح نجومیہ و تقویمی شرحی بریلد کلرند کمرہ نک سیر

حضرتلرینک افق استوائی معرفت و مدار قطب فطانت اولان نادئ سید
اتصال و شرف اشتمال لرینہ زیور ذر وہ مرتبہ محبت و ارایش نطق
تدویر اجابت اولور دعوات دریة التفسیر و تھیما ت برجستہ تاثیر
اتحافیلہ رایجہ فیض اطرطیع معارف پرور لری نور سر لوحہ تقویم استنباط
قلمقی سیاقینہا اولور کہ بر مقتضای ارادہ قادر بچون ملک
نیمروز عرصہ پهنای کودون اولان خود نشید جهان افروز سزای مینام
چرخ بو قلمونده کشت نوکذ انبروج و بیوتابین ربک بیت الشرف اقبال
و منزل اعتدال اولان برج حمله نقل و تحویل و فضائل مابین الشطرنج
لیل و نهار تقدیل ایندیکه رؤسای ارباب تجیم طرف لریندان عرض و تقدیم
ذات قدیم اولان اهدای تقویہ محسوسا دستیار بی حامیہ بلا منت
طراز و اعجاز کاری طبع ساهر و برد از اینله همفکشن صفحہ عطار و ورثک
سلک فراند اولان مکتوب مودت اسلوب کبریت سماعتی که سقادت از بود
اختر بیطنا لعی که تولی بدو کند تقویم ما نند سعاد السمود و سید در جہ
ورود اولوب ارقام سطور بندن استخراج اولنان عرض اقلیم الرومیہ
معرفت غیر تکررہ باعث تحریک عضادہ محبت اولمشدر و حاصل تقریر رقمیہ
بارغمت ترقیمکر اولان امکان اتمام دورہ خدمتیلہ مائل صر کن عوفت
اولمغین نسیقہ شخالمت تحریر و ارسال اولمشدر انشا الله تعالی وصولندہ

بوندن

بوندن بویله دخی طرفه اولان علاقه اخلاص لرین زیور حجره ضمیر 61b

و پیرایه صبحه خاطر معارف سمیر الیگدن عالی اولیوب هیلاج زایچه
اجابت و نیرالتوبه اصابت اولان دعوات خیریه کرایله تعدیل حرکت

مهر و محبت ایلماری ما مولد ر با همیشه عز و عافیت دایم باد

اجابادن برینک رساندن مکتوبی اولان کیم درین اغننا

اولدین حال بحاله زیانزد قاجوس در قلم اولان تذکره برینک مکتوب

حضرت لرینک حضور نزاکت موفور لرینه ما مول اولان یو فالق قدر دعوات

فراوان و تحیات بی پایان التحافیه پرسش خاطر عا طر کوزیور روز نامه

آمال قلنور نیم سعادتمندم حضرت ناقل رقیمه فرقت آثار کیم دار ثقلیت

شعار کیم ناهیه روز خد روزان اولان باد سموم ایله همعنان کلوب

اردوی نصرت نشانه تعرض رسان اولد قلنردن صکره چفتی السند

طغان وسینه کافرده ایمان و شب یلداره مه تابان کیم محبوس حیب

و بغل پروغلی اولان مکتوب دل آشوبکنی چاهدن برین کیم اخراج و تسلیم

دستا بهت حاج ایتمکله رویت جمال ملا لاکیزندن حاصل اولان نائره غضب

وانفعال مزه جو یبار قلم عشوه در قلموزن جریان ایدن زلال مهر و محبت

تسکین بخشش و لغله تلافی مافات اولمشدر الحق طبع صفوت نای هواده

قلان حرارت هنوز برقرار اولدینغی میزاب خامه دن مانع جریان مباد

اولغین تطویل منظومه و داده امکان اولماق حسبیله جمدن قطره

بو قدرجه تحریره دخی درد فرقتن ایله سیلان اوزره اولان سرشک

خون نشانرا ممداد ایلمشد روالتادم

مرحوم و معذور سلطان محمود خان عذیر زخمه و الغرضن حظه آبر و صدر استغفر

چنا بار بخاری شریف حتمدن بولنوب ناطق اجر جزیر اولق امیاد ایاصوفیه

خجینر کیم کتخانه همایونه تشریف و بعد الختم بعض کتب نفیسه دخی زیارت

و حضرت امام علی کرم الله وجهه خط کرامت نقطه ایله اولان منصف

شریف کتبه سند اولان اشکاتک حلی ضمنده مرحوم راغب پاشا حضرت

مكتوب صدر اعظمی ایکن محللین بعد المطالعه قلہ الو با برستی کون
 عرض ایلیدی کی تقدیر د لیدیر ک صورتت - یی صدر
 معاری حسن همت ملوکانه وهند کار محض مکرمت خسروان ایلی جامع
 فیوضات مرابع ایاصوفیه کیرک جوار کرو بی مسیرین مجد د آنا و انشا
 و ابداع و احیا یوریلان کتخانه فیض نشانه و موقان الحکمة فنون
 انشیا نه ده تیز کا و نمانا زیور رهله تعظیم و پیرایه سند و قه تکریم
 و تعظیم اولوب خاتمه مسکی لختا منده اثر خاتمه اعجاز پرور حیدر کے
 اولدی بنی سکتینه علی بن ابوطالب تعمیر بداعت سیر ایله مرقوم و موسوم
 مصحف شریف و قران منیعک زیارت مورث المفاخر تیلد احرار تشرف
 و افتخار ائنا سنده بعض خطار علی بن ابوطالب رسمند اشتباه و قوعنی
 اظهار و بوت ترکیب بلاغت ترتیبک توجیهند نوع اشکال اولدیغن اشعار
 ایتمش اولید و اقفا منشاء استشکال اولان بولفظی مشاکیر کتب بنحویته ده
 مقرر و مسطور اولدوغنی اوزر اسماء ستة معتله دن اولوب اسماء مرقومه
 اعرابک اعراب بالحروف و یا مستکامدن غیر یی اضافتک و مرتبند مهالت
 ز فغلو و او ایله مهالت نصب و جر لری الف و یا ایله اولدوغنی اعلمه فحاند
 اتفاق کرده جمهور و انا م مصافح خطبا و قدون مفاخر بلفا اولان حضرت
 حیدر بلیغ الا واکه علم خصوصک استن اساس یا تمکین و مبداء جمع و تد و یخی اول
 نوابغ الکلم مشهور و قوا حد کتیه معروضه یعنی الفاعله مرفوع و ما سواه
 فرفع علیه و المفعول منصوب و ما سواه فرفع علیه و المضاف مجرور
 و ما سواه فرفع علیه و اینه ابوکلیت استمشا ز الیه حضرت ایلدیندین بویع
 معارف و حکم اولان زبان عذیب الیرا اللوزان ز جاز اولدیغنی ایشا فرایت
 اشتهار ایکن نلردن بو کونر منافی سلیقه عربیه و مغایر قاعده نحویه قطره
 ترشی غیر متعین و سهو و خطایه جمیل ایله خطای محض اولدیغنی ظاهرند
 اولمقدن ناشی یاد ائرای جهای اشکال و محلی قیل و قال و لغله بو عید فقیر
 قاری بنضا عده و عدم استعطاء عده ایله بو تحیر و بدیع التمجیرک لغت ترکیب

و سلامت

وسلامت اسلوب و ترتیبند بوجہ دیکش صحیفہ اجمال و صفحہ 62b
 صراحت و ابتهال اولو کہ اسوۃ المحققین قلوب المفتخرین بیضا و نشت
 مکن سورۃ لہب تفسیر نہ تبت یدا ابولہب کریمہ سنک جو امر معانین
 رشتہ کش سبط تفریر اولو قدن صکرہ و قرئ ابولہب کا قبل علی بن ابی طالب
 دیو اسماء معتلہ مرقومہ دن اولوب لفظ یدایہ اضافتی حسبیلہ قراءتہ
 حفصہ علی قا عدہ مشہورہ مجروراً یا ایلہ ابی صور تنک مسطورہ اولان
 اخیط ابولہب و قنق دخی جائز اولدیغ ایراد وجواز مذکور بعینہ
 محل اشتباه عد اولان علی بن ابی طالب ترکیبی ایلہ استشہاد و سلطان
 المتبحرین علی القار علیہ الرحمۃ البان دخی تفسیر مشہور نہ کا قبل یہ بدلہ
 کا کتب لفظی ایہ تنویر صحت مذعا یہ بوجہ دخی امداد الی شدر لکن
 وجوہ قراءت شیخ مقبولہ یہ منتهی و حجت دخی برقا عدہ و علتہ مبتنی
 اید و کی جای کلام اولما مغلہ سابق الذکر ابولہب قراءتک حجتی بیانہ بعض
 محشیرک تحشیہ متن مدعا ایتمک مقتضی کورینور ایکن یا بو در کہ عند لرنہ
 کال ظہورینہ و یا خور فی الجملہ اخفا و عدم شیوعناہ بناء تفسیر بیضا و نیک
 ظہر یا با اولدیغ خواشی مشہورہ سندہ کیتتسیہ را نوی ظامہ بدبو و ایڈر
 رخصت جولان ویرلیوب انجق تخم افق فضیلت و سعد السنور منزل معرفت
 مولانا سعد پلینک ابکار تعبیرات بیضا و یہ پیرا یہ بند نخور اولدیغ
 فراید تعلیقاتک و قرئ ابولہب لئلا یغیر منہ شیء فیشکل علی السامع دیو
 تفسیر و دفحاً لئلا یغیر منہ شیء فیشکل علی السامع دیو
 بوجامالک دخی فی الجملہ تفصیلی سیاق کلامد زبو و جہلہ اولدیغ ہم اولور کہ
 بیا العرب صنادید رجال القاب و کما لریلہ مذکور و محاورات عوامدہ
 قوی ایدینوی دن قطع نظر ایلہ رفع و نصب و جہرنہ مثلاً جاء ابوطالب
 و ذهب ابولہب و اُحِبُّ ابوطالب و لعنة الله على ابولہب دیو کنایہ بنی سوزنہ
 افراغ ایدک کلام سموع و مشہور اولمغلہ چونکہ مند اضراہ سامع ابولہب
 و ابوطالب صوتیلہ ملو و مشخوند بناہ علیہ قراءت ابوسبہ ذهاب

ابن طالب و لعل اطلاق اولند یعنی خالد ابوطالب و ابولهبک غیر اولمق
 اوزره تفهم و اشکال دن اجتناب نکته سنه اولمش اوله بوموردن کتابت
 سهرته تابع و مولانا علی القارینک تحصیر اوزره قراءت کتابته تابع اولمق
 فهم اولنور علی کلا التقدیرین کتبه علی بن ابوطالب ترکیبی بلیغ و فصیح و اسلوب
 معروف اوزره کتابتی صحیح اولور شعر این سأل اقلامه یوما لیتجملها انساک
 کل کلمی همز عا میله = وان قر علی رقی انامله اقر بالرق کتاب الانام له
 مضمون سرنامه منظومه فصاحت و عنوان منشور براعتی اولان ذات
 بلاغت سمات و فضائل آیات یعنی حضرت جیدربا هر انکرامات بچکیدن
 خامه اعجاز و رشخه بر اعده سخن کما اولان کتب و تحریرک شایسته سهو
 و خطا دن مبرا و بقیصه بحفظ عشوان معرا اید و کسب کافه ادبنا
 و محزونم جمهور و فضلاء در کرم الله وجهه و رضی الله عنه
 اردوئی هایون قاضیه اسعد افندی به یازلمشدر

حضرت لریک در ان الفصل دعا و فضل و افضال و عنوان الحکمه نسخ نادره
 علم و کمال اولان تاد معارف ترتیب و عوارف ترکیبینه قانون تعظیم
 و کلیات تکریم بوله شایسته امقا قبول و اجابت و بایسته مذاق شکر
 اصابت اولغه چسبنا و ثایق دعوات بدیع التبعیر و معاین نجات بلیغ
 التاثر الحافی ایله بر سش خاطر عا طر حکم مظاهر در بیاجه ترویج الارواح
 استنبا و عنوان قبالة استکناه و استقصا قلمق خلاندن مجبول و منقول
 اولد قلر بجمیه رضیه احباب نواز و ملکه راسخه خاطر سازیلر اوزره
 استغبار احوال اخلاص کار حواله کرد حکمه استکفاف و استمراج
 اطوار وفادار گرفته سبایه استعطاف میوریاور ایسه بسنات الملک
 الاکبر لیاچه عافیت در بر و عمامه محبت بر سر اولوب راتبه ذمت خلوص
 اولان وظایف دعوات احبابان خلوص چنان ایله مسلم در کاد قاضی
 الحاجات و محفوظ درج اختصاص صحر اولان معاین خلوص اکینت
 ادکار او دامبلغ لعل پاره زبان ایله لذت بخش ذایقه موالا قلندره

2.2. MÜNŞEÂT-I AZMÎ-ZÂDE HÂLETİ

سلامت علیکم در پیشگاه بیست عاقل و منور و در پیشگاه اول نگاه بر عفت پناه که در حفظ و انتفاع مصلحت محقق و لذتی
 کمال است. درگاه همیشه پرهیز و جلال و همواره از افتاب اقبال و لب صحابض نام و در اندک تفرقه و در آنکه در کتب
 و فکر و حکم حکمت است که اولیاد زاهدان و حریفان و حفاطه عن عین الکمال عاقل بود که هر وقت که در وقت
 طومر در پیشگاه امشدر حال برسانند و خوف اجالی که بر زمین صعب تصدیف و پسندیده در سن عالی او است الحاق آنه در وقت
 عینه خدی طاس از نفس تند او این طایر روح رحمت پر و نوری باشد که صدمه مینداید با صد استوار استوار استوار استوار استوار
 دیده بکشم منادی سبیل و بار و دست فی ثم شفیقه انده همدان سبیل او با تو سفاخانه را عایدند در استجرا سبیل سبیل سبیل سبیل
 و بلند غای و روی چاه سبیل سبیل سبیل سبیل سبیل سبیل سبیل سبیل سبیل سبیل سبیل سبیل سبیل سبیل سبیل سبیل سبیل سبیل
 از نینامتیندی از در جهان و کنت هم سوخته برقی بجز از اولمشد بر در می و که بر باران بهار که چشم تابینان و بعد از شکلی
 اوزده اولیه هم بجز در غایت که بر چاکر کوه مندا سنگ سپینه زمان اید و فریاد کند زمان بی مان دوری قلیعلی کن بر همین
 سگایه صبور و اولدی استبعاد اولدی که زنده را چیده گرس فرزان کند ضرر قدر سابق جابندن درگاه و اوقع اولدی که شهنشا
 جرم مفاد العواصم مفاد عمل اختیار میوز که در سوز تلاقی جانتین اندوه متاخری و افع اولوب روزها کینه کند
 عدربینندینه بر و در بطاعت از یاریهم و نظره منک با یوان اولدی اشهی ایمان نبیند و ما و با بیستم سلطانم غرور در منده
 صریح باب عیانت شما عنده از زودند او لب عمل و الحاق با الف فی السور بر حسب ماملن یکی شهر بود در مامله است فی الاما جنبینند
 از ان ایلدی و او کولیده همواره که نهال خانه اسباب انداز عرصه نامه اولدی در حوض وجود بر بار بار بپا زه کل سعادتین محدود ما
 ابدیه عمده جاودان نفس معالبت جهان باد که مرغ با تو اندک هر سبب که در غیر سببهای نیکو ایان از اناج کرامت بر سبزه باد
 سگالان تر ابد عقوبت بر پای شام شریف بانکه در و در سببهای نیکو ایان از اناج کرامت بر سبزه باد
 در روز و زقاب بود بس در حاله و از غایت بد عانی من فی نامه و سبب که در کتاب نو گرفتند ز شوق بیروح چه نند دعای مالم شرف
 همون که سو او شام جیت شرف خیر نام او اوجیده دولتیدی سبب انداز نامبد الحی بر اول فایده و معونت او تا ایلدی منست کباب اولدی
 او لب عمده کتب اقبال چشم ستاره عذویه صریحه ای ابعاده انگه خالی اولدی او کوشه سببها که مخرج تصور مایه انباشه
 او و تفصیل شد اهل ده نطق با یسته او و مالی لعل امید بجز منصفیه بنایند و ملاحظه اولند و جبین خاطر غیر دور منبر
 عظمة سجده اولیق مرتبه سندان بر تر در نهبنانکه اولی السور و فانی ای حر از اینینان العزاق معصیا بر در می و اگر که تمام جمال صخر
 تنویری و استماع طام دلیند بر روی جاسبه دل فی تاب توان منظر خوشتر و روزنه کوشه و کل در وان اولدی عقم و لو لب اصططاری
 سز قنده النوی و درش عملی انداز جدید فغان عده عمه عادل السور با سبب در عاقله العیشی اشهی بنیاده نشول که مکه که حست کمان
 غزاقه طیب غنایند و و اسار بلکه نیکش مردان نهاده و بیست و چمانین با ز فکل که او را مخلص است که زیر در حوضه علمایند دانی
 انبیا در و لوط کمال در و علی بن هر زمان جاود در خطا و لو لب بر دره فی توان بر لو اختیار النظاره و خصوصتین کلیمه من و او کولیده
 الحاقه منه عصاب اجل و با کاری مرغ جان حکما صید صغیر روح ای که اس قضا و انشیا اولمشد که طوطی شده اقسام بیخ
 سرمانند دانا بنسته و عبا که در احوال مراده از زمان نشسته او لب سر در سمار کنندی بیابنده اولان صورت میانند بر میبایستی
 کاه بیند حمایت اولمشی اوز در خصم که او من جان گرفته دست سحران اوللان بر روزان اولدی که در و در کخانه در بری تر
 و عبا خاطر چشم کوی خیره قلیده نهم جو من بجا نشیند و کتب بنومیدی که با امید از ان چاک استقام ساختن حقا که او از خط خدیشان اولان

من تبار عیو - مصطفی الشریعین و جعل لکد امره علی وفق الرضی والا اراده مسخره پاشا زده افندی - کونه رشده
 و این فاین شیه که کانه شتبا نبره ملی و او اول مویج و لاکه و خاکسار یادان خاکه هوی مجتهدین رفیق راه و مسلط در این
 علفندین منیر کیمیا قلمی اوز و اول قیدی عرض اولو تو مرفعی النفس من کسک صبا - و فنی اناب من شوق الیک صدق
 شیم خبت و در دوزخ دست او بزم حجه و در در معروض مجلس می و مرفوع محفل کرمی فاند قد فکند بوجا رفیکه
 خدمت خلاصندان از ناصی شش حاله صیب حطرب افقتا - به الخان مزه عرصه و نه و عبا فندان پاک و حله ساری بدن
 شمع و طرا نبات او بوب انجات بار و برکت تسبیح عتیقه خاطر با عیثه نسبی اولمندن محاکمه سعادت ملاقات کفر هیرت
 سبحات کادیمی توکن نکاح سار مایند علی اوبه الوجوه والا حواجر حظه و کلمه می تهایی مال اید کی انها اولو نیر الی من بعد انشائی تقاضا
 نسیم اولده به نشو به و این کج غنای تنگ بنظره غنقرت نصف الدر کل فو به اثر مننه وصال هر نه قدر مند و تقاضا
 اوز و اوله عائق ذیاب لال طاقندان سیراب اولیوب شرب صفت باران زلف کرمیکه خوبان برله موزنه اوله کلمت در
 علی الحضور که کعبه برقی سیرج الزوال و برقی سزای با خیل عین و عین حلاله نهم سماں کشتی عمره دو کاری بکند وقت شادی
 بارانی خاه ذول کی مرفوع نبات و این مایه بر شمان خاد اجرسنه موفه ایدو کوی معلومه ایکن در اوج اولو ارسال کتوب برله نسبت
 کروب خا اولو و غنای تنگ بر مرفورده تقمیر نامه یزوب بنسبه الخمر سبال کلیمه او کرمه اوله شیه دوزخک الدن هه هه و کراسه
 شمع خوشبیدی نامه و کوی تقدیرش غریبه می اواره اوز و اول بزم سعادت و اقبال سبب کارانی برله امانه اولمندن
 خالی اولوب صانع اند افندی حنک لکری و فقه کالده نه منسند کتوبی کشر لیس ایدو ببول فقیر و جمی فقیرا
 حبه می لشکر اولو لفظه زسای حن کرمه بامکار اقبال که میر جبهانی اعلی و اربابه بر تو انداز و حینا بعضی تب زده اند و شبه فغانا زاده
 من اول نظریه علی اولمندن حکا اولیه نظریه که سعادت و ز افزون پاید شرف تو بگردون ناده بر نیک و زمانه چون کیم کنی
 حکم فقه نقد برکت غنمان باور اول فضل زبانی که فکد کلفه حواش اینه ازانی در صوب سعادت اتمال بر نه دانه اولو در چشم
 رو نلند کاه دیکه من هه اوله می جوق زمان ایدو تر صد اجابت دعا و پیدایش فایده حاشا و طلیعت کرمی کرمی کرمی
 اول مظهر ترکیه و ما بنطق علی الهوی و عا و النور علی النور فین سیمون ای اولو در سیمونیا اولمندن سها م مرتب اجابت حدف
 ارادت الهیه عاقبه الامراض ابته می مقرریش ایدی ککن و فتن ظهور ایدو حکمی معلوم اولوب کوشش در و چشم جان لوبله
 خیره آن ده و بر پیدایش و زده نکران فالشیدی الحاله من دبدبه کوشش اقبال کوشش بلایه سیده و ترقم سبب اجلال
 انه ظاهر سید فخر و غمی مسیح اوله می حقا که کلک نکازن زمان زمین چیره کوشی صورت کتوب من اوللدان بر و بولیده بر
 نقش زبیده که کوشش اصل نظری غریبه اوله وجود کلید کیم معلوم دکله اول شیره حخته نوید که صیب سعادت من بوجن
 فرخنده اثر برله بدید اولمشده حیدتا بشیر صعب اقبال که نه ای شیری کد ایوم سماع دهری مالا حال ایدوبه نظر افکد که چیده اولو
 عرصه زین " اذی زمینه نلسد اسمایان شریه چای زین که کم پیشه می تحف دعا و کلس من مالا اعلایه دست او بر قلمه حشا هده
 دولت و ز افزون ایچون سید شکی اواره زین صراغه رو نهاده اولوب بود و سکا می مراد که نشانه سروری فردای قیامت
 اوز در غمی نه المدان جزوه و اوی و دفع نیران به شربت شافی اولو غنی طرا حله اقلوب اول حقه صفا بزم خاله ان استیغاب اولمندن
 قضای کزین کین دست سعادت چاه و جلال تند با رعایت حواله قلمه مبه بر مال اولو فدی لب امید چاکر عمر او حرارت حرمانه
 پاره یاز ایدو کرمی حال چاکر جز او ان موده ان صیب او مریه لند که بیو لیش نظر شد سعادت نو کتوب ان کین خوشتر سیده و کرمه
 دیال داشت بویه کرمی عروس برادر کرمی حله حصول اجتماعندان و ایکی سواد سعادت کرمه و اولو حده و انما عند حاصل اولان
 به بیان امتعه سر و اول نمکه دخل بلکه نسبی ساری ناله کنی ایش مرتبه سمان روز در نظم اولو کلچ حده منی اهل الفه شنی علی ایدو مازت به

ر سار او تمشیر

416 مکة قفس جسم ناتوان شتر غنم لب جان اولوب تندار سير روزگار از با کله حسن جانی تفکار اولوبه او عا و طبعه و عا و
 سروش ثابت قدم چنانست دست کش ده اولوق مخدر در نه و لاشکرک ما حنیت فان است قلبت کبر اعظم جی درهما سببه
 ماد جوماتی دولندی بخلازه و سنا و ساردری برج اقبال اعتلاده اولوب اهلک سماج کمال اولان اهل اقبال عالم فرور و زود
 آفت اوانیجا اوز اولور و آتی جا جانی غیره نیک کجور اولور ای قیام و ان استخراجه عالم ز او حلا متلا یسه
 نام شرفیدن ابدال و تکرار و رف زین نه بان در بی بکون عکدن ثیان اولوب کشتی عالم بد از کبریه مسلم اولوب
 لجه الملمز الکر نایه وقع مراد و ز جنت نام انکدن عجا اولوبه عک کجورج ثابت بود و محیط دهر کشتی او معراج و در شکست بار
 بو عوطه زان لجه الخصاص که مایه فر سامی در جفوت نایح جفوت در حرقه مهر و موندی حیران اولوبه شیده و شربت
 صدق و صفایر بقضای ایش محبتله نوشید قدغی ملا خطه یور یوب نسیم جنت نسیم اقبال بران برده حوال اولوبه جانی کور
 الحانه من سر ایدر عد جان و تن مبانده کامل و شامین تراوی زندگانی کفله قلجاننده مانل اولمشدر کس سر زده دورایش
 اری و اش منه صبر ناصبوی اولدن بر و عتبه و دلایه اشتیاق مخلص دلداره جکر تشنگان و دل حسته کجور استقامت
 زیاده در رمی و اگر حیرت خندک آن جوشن نه نوی سپر صبر کمی تباة الیدیه کنه ناکه کنکر دکاخ آسمانه بسته و لهیب نایره
 حست کز ناه بیوسنه اولوبه عدولم چکونه ز کراب نم و چون ایدر کس فنت زین و طه کم بر و ن ایدر ان الله العزیز صبر قیامت
 منیب رکن درخت کثیره انجان المی فر ما و رکن ایندین مرتفع اقل القضای و فوف اولان زبان و در قضای مفدر ایه تو فر
 کثیره سر و رتبه اشتیاق خد متدینه علی الاجمان ایت شعور اولوبه می خرد ز بناء علی ذک انش نایره دل معروض حلقه و قاذ و ستم
 درین کبر و مروج صبوت تقاد فلتمه اعدنی اولمدی در حوصله فکرم کبخی شوخم انش در ان فی نهان توان کرد بوندن اعدم بر
 کر امیدی که چیده اولسه تون او ای فیروزی و کت و قلند شقه ایت بهروری در دست برید غایتدن سید اولش ایدی
 حفا که اول نانه حخته و و دماند لولک سیمین جوض موود اولمده فیضان الجوه کرامی و شرح لال عنایت گذاری کبار
 بید و لشنه باریه فراف و محروم الطواد اشتیاقه نیچا رس اولوغی بیان معذره حانه مقطوع اللسان کلدرد مکتوب حلقه
 نو اعد بسوی من کفتم کرب صبار چوین سید با سمان کجور و شب عور سوخت با کار این مسک را ختن سید علم عالم شوی خفی
 و کله که اقبال عنایتی بدل امان کرداری و تقسیم شفه حرمت مداری قلدر چه بود و حفصات ناب حظ و افر الیه به باب
 قلندری بناء علی ذک ماند سکنه ادر رعایت حق انقاری پیش نهاد قلندوب اول ز خصلت احلاص که بار خنده و اجی و محک
 امنیانه عدم احتیاج محققه فی الدلیل انما محال دعالرین بدل تبار اولمق اوز در دم اولور که روی بنا حاک ضرعنه نهاده
 و شک ضاعت روی نیازه فتاده قلندیه بعد البوم ذخی رجا اولور که شایه زان مخلص کنگره کاخ عنایتند شایان و دست
 نو ایدر شکر ندن طبعه خوار ایدوب سر حاضر بر له هم پر و ان قلندقی ذریغ انمیلرند از من بر ندعه و اوقات نه ناسانه نو بر من
 مستدیم باز چون که کت حابه بوندن ایدر اجاه عنان سر خد اعتلادن بجاوزه منوی اولوبه جی کمان در تمام کت حلقه
 نیانه هر وی قلندقی مناسب کولدی همواره مصدر مرادان ساکنان زمین و مظهر سعادت و رستگاری حرج برین اولمده نیچ
 اولوبه بر تعبیرین عاشره دار ساکنان قدس که کنند بهر صلاح جهان با این قریم حانی اولان غازی کرامی سلیمان ح
 کفار محافضه منه استون درویش با شایه بوسنه بکلمه کیم اولوب خان ز پوره اندر جانینه ندرت مشدر
 اول موکب سماویان فرخنده فر که عبارای سوری شکست نایز ایدر در حضر توفیقی بد قراد و الطافی حفصه نهید جی کنگره قلند
 کنگه ضاعت کنگره کاخ آسمانه بسته بکله دست و عا ماقی عرش رحمانه بیوسنه ایدر کمی عرض اولور نهیب شمشیر جان تاندی زهر قوی
 درین اب و هوب هموم میندی ایشخو از من پر ز نه باب ایدوب لوج حیر غصبری انش و شمع سوز و نینه دلوز قدری بر نهر

شمع جهان فروز

اولمقدن محال اوله ملاح باقی و ماؤ شاقا علمت یف عالم شموله نهفته دکلر که بوندن اقا مخطه درون ستر
مختلرینه دارکنین دیرینه اولوب وجود خاتم بر عینا یلیدن قضبان الطافه مقدار اولمشدی بنا علی ذلک اول محقق
بخلاق که حاصله لایم بر فطرتش ام آفاق در بر محال بی نایا مخلصند که در ان بکلیت و ادم جاننده نجات نسیمایان
قله بی جان کور بوسه تم تو انکر انکر خیر احوال ویشند مرولست که بر وقت ازیوید شد الحاله نه نه نیر صاحب رب المونان
جبهه فضا و قدرن بیرون ویرشته کونکونایه بیرونال بر هر کس که در تن خرج عیت مذکوره بیاوه اولمشد بید قیامی بجای محمد شرف
عسابت باری کی در بر قلند اوز در مادقم برشان رقم احوال معوضه و حصوله بود و جمله احوال اولونکه بر زمان ابدی شطیح
علیایا مختلرینه حرف حکما کیمت فیه و ملاحظه منصفه وصال الح شکیال قطع ضمه اولمشدن اول سنده اقبالک بر روی و
انت زانوار جهان فروری صید کاد جاده نصف بعین مخلص الذاره اولوب منصفه طلوعی مکل الطاف حقیقه اولمخله اول طرف شرف شمار
وجهه وجه جوا و نظره در نظر قلوب دم اولکر له بویت لطافت شیوان زبان و چاکر صداقت توان اولیه تم اولرمی
بر نصف عینه شکار بزم صفاه عاشق کرا بر کلدر زین لکن یوز رفیر عز عقیبت عایشه صمغ عابده نه و عمله بر روز این حکمی معلوم اولوب
بجگر ان قدره القاصحت جوا و اقتضای صید مرمده سوق الهی بالنیاختیا اولمشدی بشما کله که گوکت طالع عزم مخرج مخرج
و چرخ خبانت یشه به افعال سابقه سنده اظها شمانی قلمشدی اول سکندر فریدن غلظه و وودا که کثیره که مرآت صفای ششینی
نامی و کل الاتبع تیز در بر من نیزه واری طعنه ان سماک مخرج و هر جا که کند افکنی کردن شکین بعد از ابح اولمشد هم یاد کسی حکم و حکم
بر سر روان و ان باشد انکه نیز لکن یوز داوار هر چه در کت ایمان شد عرصه ایی جمل ان جنبه و غرضه و در الهام معونت
اقواد با مضرب بنیم قلند اول جیام مضروبین بری نصیب فقیر احوال ما و ولایت بوسنه تقویض المرد و مال عتبه و اولمینه
استعداد اولمشد اندر سبب سر شور و نیاید کما یخف نه اندر قدر چومنی بود اول شیر بدیشه را مه بانک جنبه سلسله محمدین
باری و کله کیمت با بره جبرقی سنده اقباله دلالت بر الهادی اولان و لطفه قلاوه دولت قیوا غاصی خضر نهدر انکر در کت بدیر
سلمان بود مشهورهای صوابش در خواص خاتم بعدند ادرین حجت خلاص بران کج نامه اختصاص مصطفی اغا خولری سر جمله
طواری سلم عالم و سر این جنت ساسی پادشاهیدان جعفر ارف اولمغین حاله منصب زبور کحل عقد المومنه نامر و قلند شرات الهی
احرام حد منبری روشن جانته بسته و رست از درنی حلقه کعبه رضالربنه پیوسته اولد قد بدیش کما مفرقه تقطرنان روز و تشریف
خزان انظار ندان عو اوه لسن و اکو میره ارجام غیر شیم شرب بنه استباقی شام جهان بر هوای سریع العیر عزیمت باعث اخاه عمان اولوس
شقه او ای سملر کاید مردم تقضالا بومنبلائی ناس فزه اهرم مهات احوال اولمشد نیز چه کرد اقصان حیران روبره عینه دارم که هم خار به مش
قبض صد کله ارمی کج در عتبه علی لربنه و صول مسکن بنشین حصول اولد فده ملازمه لکدر کفیف السلک مسمونی نصیب عیان بلکه و سوله
سهارت و این بلیه بی شانه خد متلرله شمع و شش سنده و عرصه رضالربنه جوار و اسر ناده اولد بوز هر دره در کت ترکا
خجانب خدیش فرماید مرابنده ام یعنی مطیع ارجحیت مینشو بر عملی المصوم نیزه ولوی کفار غیر نانه بیضا قلند و شمشیر جواد المده
و دامن اجنه اولد اوله سن عتربیت جود بیورر چه کله مرآت و کت شکر و حشمت ازاله کاکاد قضایان مصفله انفا لربنه جوار اولد
موجوده سملر حکم زوی الاخره در صفت الحاقه سر فرز بلکه خلیل زمان بر مرزله غیردن نماز فخر طاعتی خوی که بنود در جهان
مقدور کس بک نظر شاری کنان و عائق بکبر که نایا که بواجب و صوری شکست لشکر انجده اظها دلاوی ایمی سنده و شمشیر
نوع اقباب هندی ابله بیاوه اولوب جهز اولمغری نظر ماندن محبوب و رست نمیری حامل کردن مطلوب اولمقدن محال اولیه
نظم و هذا دعاه قد تلفاه ربنا بحسن قسبوان فی ان بر فوع الصوت سر و صرا یاب الممد عبد اللخلف افندی تانیا سلم
رفتر واری اولدق و استمال اولمشد بر ماد کم جزانه نصف الهی و لبت عنایات ایوان آاده و موجب زرق مهر بر قضا فی ان ساس

وزنه داده اول اول حضرت محاسب که مکاری و نقدینه کجینه عنایت که ای پیرایه بخت و یونانی به اقبال و درون لغز
قدیر و جاه جلال اولوب عنایت و نگرانی چشم اجبار فریاد و در دستوار اقبال ای بدو اعدای خضر از اکلان حج اولوب شوال
در زوایه که در حلقه خزان اولوبش بلکه غواص منور او هم تقاضا بول به المشرق بنامها کشته استه نای صمدی بکفرین
قراندن خاصاری فدی و غمی بوی اولوب بعد مدیو سبتی باش فرقی اولوبان بجمع صدقت خوی شاح و بر کن جت درو
میوه چین سیاهجوی اولوب غمی ملاحظه بیورایب اقباس عنایتان نور شین و اولوب در زوایه خود مایه استعانت قلند سی
رو کوبایب المانه هنر و سلطه وجود عنایتان پاک و ظنکنند بدن بر نوچه زین کانی بر لمانا ک اولوب نخبان عنایتان کل
و رهنه نخبان بلکه جنایه شکرانه خطوبان دست چه اوزه ملاحظه بیورایب چونکه انفضا بیجام و در انتها غره منوط و انضمام شسته
انجام داس بنای نقاشی بیورایب اولوب غمی معلوم بر باده بی موضوع و ضمیمه در تکاب انخاب و کیت حاران زیر بران
نامل عید و در ایقاع مناسبت کویوب بلکه مقرران مینه الاتیاج صفا شکل اولوب اولوب و غن نهالید انکشاف و غن نظم
رقوعه بوی در دفتر منبت اگر نکا کبی حرف بر جوئی نشاندند العزیز به به جان وصال و بیج غننی حیات و اوازه
حسوس بلا فی کوشش در مخلص بنای اولوب قهرمان شهو حال نایبند شکوه و تفرقه انداز موم که ایوه اولوب رسیدن شکر
نمایک مرتبه شتاب یافت بر بیان و نوتر کریم شادی کیفیت جنب خطری نمایان آتشی مهر در نو مخلص فرقت کش که
انک حشر متواتره اولوب بلکه مدعی خلوصه تزلزلت شین و دشمنایسته در بر زمان بیک مرغ درت آموز عیاجی صفا
صفا پاره بلکه سکر عرش بر بنه پرواز او زوایدی با غنم و کت مد اقبال ای کرد در ان ایگالین بلکه محذرت و اولوب دست
کردن اولوب فسخنکاد با مو قبال مو کت شکوه و دلیری یله مال اولوب منتظر دلب غل اولوب شدی نظم است که در دواج
مقرون و هر دینای بصفتی است خلاص و در فتح ایل و احوال اقباس و فکرتدن بر لحنه جهان افروزه صبوحی درون اجسامی انوار
صفا ایل فیر و قلیوب در حه سعادت ثم اقبال و سبب عنایت بر شه شه بهایه بر دفعه دمی بسطایه خدای اندوکی مسومع
کوترا دل کجلفه عبودیتان در کوشش و نمانه صدق محفلین بر دوشل شسته جو هولی و حاکم ده بر وجه پیران و پیرامین
شکری در طرفی رقص کنان اولوب که برید نیز در زده میاندند و کلوتک و فلسفه بازی و مراد کردن خصوصاً بر و میان
مقصود اغوش خیالگر کمال دند رفته مایه جدیدی دعوی وحدت او را ز نه نوبه خنفس هزار مرانست شرمیشه عنایتان پاک
چشم پیری روشنان فدای اولوب راه مرادری افقی مدین موبد استاد کن عدولری غفده و باله نایبه اولوب بونجات ارقام
بلاغت مین کافل انضام نایه درین قلم و عدان لازم کلن تک ضروری ملاحظه جراحات دوری واقع اوست نظم با ورم نمکنی
ز نوا چشم این نبود ما با و در ملاحظه و لذت او چنین بود تا بی بعد البوم نطقه حاله کس جرج بر بن و کمنش با و چرخ
قلوب نوا شینانه گرمی که ماندست و بی خام قصر رفیع البیان موبد سبب سخا و کای رست برید مکر تابه و ادب و کاهی
بال حمانه عنایتان نهاده قلندر تا که انضام و انضام مع ذل انواره مایه بنای سات اولوب شرح قدره حشده اب
لباسه انضام حوش نوا نوا باع و فاست ابی شمه غمزای مین زکیه زین که در لایه برین به اولست نه حمیه ذات مکار و تنای
قیسم نوا زده و غنیه قلک فعلدی مقسم از نایم قلوب بر بیان با کردن بدو خواهر معقوده و راه نده شانه تقاسی بو طره کشته
اولوبه سبب و عیانت که بر اوج فکایار فته که شمشیر لطف مایه قبول انقباس منبع فضایل به شمار آت روی علماء کبای
معی و مکرر عباد القم زاوه اعدده چند مندر به آورنده زن اسان اولوب شدر در تلم شوق و توفی الی من فیض نامله
فی منزلی و فوادی فی منازله بر صبح قبال که انوار شیناری نخبه رعای شیمی از کوه شامه ایلد که نظم و بال انگیزی و سبب
عنایتان بر بر زمان اولوب با که سپهر شتابار بنه روزی بلکه بر جاهد یک منتر اصدان خلوصه و خلی مایه خبر و نای اولوب در حجه

اولوبه

ع و امانت الارض علوة السماوات تشوین و الاکثر شتمه جاجیل منان بود در بنده مرید و روح محر و حیات ان سببی العاف و صال
 جانفزی و حاشانه منوطه در روی ارباب و فایز دولت تاب تفقدی با اوس بر خیزد حمت ازین حقه را از فلد قد بونتها را و ارباب
 باریه فراق و در غنیمت مغفله استیاق ادرج خود کعبه و صاندن در روز مکه مصداق موم مو را بخار از عبادت رنجور بود و سبب طوط
 اولوب سابع غمانه دعوت اطلاق و سلف سیر حیرت فاق اقلید می جانکه اولوب سر پوش خراسان بود و در هله مرفوع
 و صهبانی که درت فرای احوال بمانه بیاید بوضرف بیهو صوبع قنوقه الحی الاز من سربابی بان جانزه عافیدن تجاری و چاپ طبع بود
 زلزله فقه و خانجاری اولوب شعبه دین بمان حد بود بانه و انصوبین مکن بید چشم بندگی با آغاز کشنده کنج خاک برت مرفان
 پای حیرت شکسته و دست جایی حال بند فوی بوند حرامه بسته اولمدن بر و در حقی که شعله او جانکه جمعوت نند باوند و مل
 حرمین زمین و بنا سپهر ازت انداز اولوبه کار دل سید بیکان از غم فراق آه از غم فراق فغان از غم فراق بوسیر بر زخج کرده
 مزار فقه بیانی مصحف مکر و در ج املک اوزر در کتب وجود فقیر که بند بفاصله بانه و واضح وجه زندگی فقهده دست نهایی
 در از آمدن سعادت شماع که آینه طلعت انانی و طبعه اشک در دمانی دلچسب و حیره اوزر و منیر اونی حاشانه اربعه جانب
 صحایف اوفانه ابتدا و نهایت فتنه اوزر در غم این صحنی یوما و ایام مجلس مغفله و لمان بیات فونها سلطانم حضرت بیکت
 عنایت می نهایت بدین متوقعد که بو عیاره استمندی هم سینه عیاننا بیدین و سیاه سینه فکاهی ملاحظه میور اولوب کرد باد
 تفاعل با کشته و حواله صرد نهونیکت نشسته اولسن و اکو سباز بلکه حدیث حکمت شیون بان لوب الکتب حصار دست
 پیشه نژاد و وضع مرفان بانه خطوری در ابعه انقا مغفله و انجا قلعیدن حقی فتنه هم بیکه دست ان که بمان دست کا
 کرد دعای نوبیل با یکت بانه چونکه عقیده بیا بخت است کبیت ضعیف حاشانه غنیمت عزت اولوغی مفرود بود کلو انقا عنایت
 انقضای سب کوزی و سبب نشسته رد و نلدی شاداب حرم و حرمین که ای عیاننا بیک خورشید داری فریتم اولوب چشم بر شنان
 افلاک حاجتمند غیا غنیمت و شاک اری اولقد ان حقا اولوبه تو بنم نومید از ان در که نه لطف نام او هر که نمید از در و نومیدی
 امید داران اصحاب حلقه و جلال و اصوف سلیمان اقبال الصوح یا صاحب دل سرحه محمود و زرار اعظم اولوق
 ایچون دیدن ارسال اولمتر بر دم کز می شادی صحنه العبد سرحه چون آباد و کوشش شات پیش نوبت زن قضایه هارده
 اولوب او افسرد اقبال اصغر بان و عراف مالامال اینش ری بلکه کوشش انجم افدک مفا بانه سعودن بالکلیه نابوسن و بیشتر شریزه
 کرد و ن جدی و حلقه بر با بصر و فابوسن اولوب عشقه همراهی جهما زاری اید زده ای ای دین خیره و ظلم شقه بخنباری در و نمان
 روانی سیر فلد غم عیان اولش ری اول حکام صفایا بنام نبعی انقاب ادوار و واسطه الفقد قلاد روز کار اولوغی تحفقی
 اوسوب لکن نه که اب انجا کشته طلوعی و نه ستان او بار که شمره رجوعی در دیو معلوم اولوغه رسته ظاهر عقده دستیا برید
 و سرفکر هم که بمان حیرتد ناپید بکن برید میان نوید سروش سرشکن بکت در ان اولمان نیز اقبال بر دوش اید و کینکاه
 حیردن ناگهانی بیرون و بر پیام صفایا حجامی روزنه کوشدن اخلا جانده درون اندیکه ملک و ملکوت سربانی کاشخ و سرفکر
 و زمین زمانه شمولی مانند اوار لیلک اندر ظاهر دیدار در چشم دولت اقبال غلوب ابدی خالغ باری صاحبی اوسرزه دوندی
 کرد ان شمره حبلسان زمین افداک بومو بنه عظمی تک سجد شکره الی بود القیام امهکان اوزر اولسه ارحق اوسمی بودی اولبه
 چند نژده اقبال که حقه جرح بیروزی در شفق ابد مالامال اولسه پای مزد بشیر بلکه پای مزد بشیر و عشرت اولمش انجم فونده الحمد
 تم الحمد که ظلمت سحر عالم بان اولمان مظهر زین سینه شکسته در نظام الله جهان اوزر مکن اولوب اوله تا بد جو شید صمبر
 اندر زیند انضا فدا اوار اولسده شینه سپاس که فر اوان جناب و لایه و بر لایه مهر وزارت او صدر و انبا که کج جانم دولت فلد
 قدرندن با یکی چانه ذکر بر کر ناما بر عقده دوندن در مکان چشم خکروب و شوق خود شکر ای ابد دست ایشان پای کوب اولوبچون

و قوه عظیمی من کثرتی وادینه اشک بران و من لجزئی بادینه سینه سوزان کین بانف عیب و ملامت خیر اید و کین
 سدی نه خفته تندیات حلقه باب غایتان منده ملال سمان مشایه البنیان قیلوب ای به یوسف جاملم ال بنمده امون سکن
 چونکه رسوم کدایم دیون مفساسی ام مقرر در الطاق سابقه مستقیم غنایان لایفه قلمنی جاسنه بود و کله تصدیع لایف زولندی
 تطم فان حق تعالی ستم غنیان بیزید الانی فی التمام اید و اجراء همیشه جدا نختند و لغه مقصود ازین افق عبیدان در حشمت
 بدیه سیمه لاسلام محمد ایشدی تضرع نریه و الذکر فی حربه اولاد و در غایت حضرت اچو ارسال
 او شکر برده که نواب ازین امر آردون اشک چند مصیبت رده کان کبی پرده بیرون اولوب بر بند اثرت خا و نر تیر
 نشایب لاطفال مشایه ای اشک آن جانکاه کوشش دل و اولان بدینه غلظتی تباها ادوب اولان ابوی عظمه مریم سکنات ازین
 حرکات که معصم عصمتی سوا صلح بدار ستمه و سر عادتاری معجز فلاح اید پیر استنکر تنگنای عرو و عرو جزایر بی سر و
 ایدو مشایه متعاهد صدافه لسنجال تکیه می سمع اولدی مریم و آسیه عایشه پیر ایدی حاصلی رابعه غصه ایدی چون
 چو اشک که بنات النور افلاک حاسرات الرزون و سینه چاک اولوب داخل حلقه تا بجاغ اولوشتاب بکدام فکند کینه و لریس
 پیرات اشک غزالی غایتی او امیده در کله در خم زین ماتم اسپه بقا نون کرستی از چشم خزان همه شب چون کرستی چونکه
 سزا و ضرها و نید مشکت عبید از فروردیو چاکر جاسا که میان بند عبودینی کمرگاه جانه بسته و در امین خلوصی اطلاق دوامه
 بیوسته اولمشده او ان امیده جانکاه و واقعه کوه اندازدن زیاد و مضطرب بحال اولوب ریزان پیر سینه ایام مستنزع
 لباس حبانم افندم تبه و در رب الموفون کیمبان قضایان بیرون اولوشه بود و لایر اشک حشمت و بوقدر القادر هشت فکله بی امر
 میالدر ستمه فلوان بالقاد بالارض برده و بالنا اطفافه و بالمال لم یجز و بالناس لم یکیو او بالده هر کمکن و بالشم لم یظع
 و بالجم لم یسر بونوع اعظمه چون همیشه سرت وزیر و بالالی بر عباد کدر در نینه کذا قبا بید و شماله متعاهد و نوا کله اید
 پیش و ستمه هر ماه اولدی ملاحظه فلنوب او ان ستمه موفون اولان خاطر حکمت شناس مویجات تهر فندان حیانت بیوسه
 اید از اجبر جزایی نواب صبر جمیله علاوه فلن اولور زنده کسی را جانی افق زنده که در اخرش خاک سپرد و نامان ستمه حشمت
 این جای بست که در سینه هستی ارنکست چونکه بعد البیوم مقدر و چاکر حق شناس روح مرحومه به دعا و نهای عمر زنده لکن
 مکانی الاوان در خانه خدایان التماس در یونهاره کند که دست ضریع امسال خانه دفن فاع فلنم سینه مناسب کولدی هموار که
 ظل شجرات و انبه العزوف اول مر حونه ملکته الاحلاقه حاجی قوف اوله دخت سربلند و اولنکیش اصولی تابتة و فرودعی ناسته ما
 اولنکشان حجاب طبعه تیز زین دعا که امین ارضی درون سیکویم هر زمان از نفس روح این امین باد و مرحوم حشمت ستمه
 احسنی زاده عبید الخلیف افندی و فات لمدت شاد شرفندان سید ملکی بیجی قندی به ارسال اولنکشان لفرز نایه
 و لوانی ستمه و من با غیری با یک کنتی می حشر و طایف تلام العین ان قیظ رما و قد عاب عنان نور و سوره و نایه می کاتم
 فیض بخش عالمیان اولان صبر انوار زین من جای فرات نمکله لایه علوی و امهات سفلی لباس نامی در بر فکشدی اولون حشر و حشمت
 استماعی معطل قوی و حواسن بکله سوال روز سخره سربستیناس در کاهان ورود انمکله و نور مصیبت سو کوا که لیکه لیکه کترتیاغ
 کحل نور و بادی در جانان صبری بر وجهه نقش و در دمان قران بر نقل از شن بر فکشدی در که جو بیا کوشتری او ستمه ریزان کا
 و چشمه اب حیاتی نکتته روان قلمه رشده لچیزی قابل انفضا کوشتر انکستی مستقر انفا و املق احتمال کله در همه جای لایه
 کله با خون ل روید که راه من نفسی ستمه صبا کدر در نیکه مصیبت که بری انکرک ماچی بری لجه البیوم اید حشر که احتمال حشر
 در فقه ورود انمکله کوا که طوبی انشمار محسن ستمه فلفه وجود و نظرق اجزا بدای فکشدی ز غم و ما از اخری من حیاته و ستمه مقصده
 بین النوبی و النویب شبر اید لیکل که در دنیا بی بیت الحشر و جمیع افراد بشری بعقوب منحنی مقامه و خلاطه لشر بران

بکله

بلکه صحابه رضی نامقدور اونسه جای لعجب و کدر است که چنانکه گریزی و کشت زنده گشتی که بر گریزی نه منوال است اولدی ای
 ائشاده مشاده اولمشه اقباب بخلج ظهور ایدین انکشاف درو احضار انکشاف اولدی معرود زنده عیبت بصیری بعد و هوس
 و کشت ارا یکی زما و سونایب حفاکه اغبان سردون در بر و خاسنی شجره وجودان سینه ارموان اوزره اولدین برو
 بوبله درخت بارور سر اوزار که کون و مکان ساید از اوله حاکمه یکسان اولدی مشهوره و انظار بلکه لا یخجوه لخر و افکار اوسه
 انما یلقون من السماء سموتہ اما نزلت من ملک النجوم انزلنا من جو جرح پرستینه غدا فرغدی حدیثن زیاد و نیزه ایدوب
 نه و سید بر بیو ایلد رحم طایفه دربان و نه جبره جرح طریک کین و متغیبه امکان وارد کویا که هرستاروسی و لکنک ایدر
 سکن فلحن و معالی سینه احرش قلوب خون الوده فخرن در بر بیرون مکان در کین خون ارباب هنری کلکونه غدا و سینه
 باز خیل کرد که بیضه و جوی سینه عدس ناید بدار ایدر ایلد اونسه و ایاک المکن لکنوت اگر کتا یطاق الو بستی هو الحی الی اللہ
 خلق الموت و الحیة صوت جلال او جلاله مرات واقع اولوب نقص انفس ایدر عبارتی انبلا ار ازت علی سنج مدار کخطاط و اعلاء
 او ای ملاحظه اولمش کر که ناکچشم چاک نظر عالی و گوش دل نینه غصندن حالی اولوب جو کینه کمال شتاب ایدر کی از عیان
 و نوبه کاه فنا نجیم قررا اولدی نظر صحیحده امعان اولمشه حفاکه کجانه مسعود زنده کانی حصن در و نه ایدر ملک جاو و ای نظر اولمش
 و اولدیر ایدر که غیر بر برد خدایت و آنکه غرور است و غیر خدایت ایسیر خوار ارباب مومن حلفه ارات الهیة اوزره کوش
 فیلوب رضای رضا خایه پیوسته و قبول حکم قضایه دست کردن سینه اولمقدوره حکم لکن ان الامر لکن و ما یقبه
 سوی التسلیم بالقدر اولمقدوره سینه و کجینه و الا کبر بر دیند فجدی کایس از جناب عالی بینه خزانة عاده لظن باز
 قلب او احرار دن و اتب عمر و دندی و انما و او و عیبتا و فرغدی پیشگاه همیشه نازد قلتمقدان حج اولبه رسم
 تکلیف فکلت زیر نام تو باره مره عالم حکام تو باره

همواره یک حکم سردی التفاد قضا موافق حکم اولان امور که محکم تکوین الهی در ظهوری اقتضا ایدر قبول مقبوله اقبال دست
 ایدر و سجاه و جلال و او و صکت ثابت المضمون اجدال بدست اسل سعاده نهاده اوله باب دولت با بری مانند کینه قاضی اقبال
 پر تو اقبال دروشن و انوار سعادت ایلدینا که اولمشه حج اولبه بعد هدا و دعای مخصوص پیشه رسال خلوص قلند
 باعث اولد که داخل سجال لوح محفوظ اولان مراتب سامیة تدن بر بله محفوظ اولوب سجاد شریعت زانوزده اولدی
 مسجع اولدی جنبه بیغام روح پرور که مایه سر زبانی مدانی اوقف نفوذ بیجا نه برابر در هم مابین خرد و عرفان نشتر است
 که این شرده اسبابش جان است همیشه ایدر اقبالی بو وجه عرض خوار و روی در عیان پر تنزیر و پیشگاه خیمه خاک
 اولوب مسند دولت پهلوی انکاری ایلدینا اوله صلواتی رضی و فوسسی یان طرفه کلفه اولمش عیال و سینه کجیم
 رکلو قبل و قال اتملر خدا علمد زنی کتا نه عجب لکندر محاسنه ابوکرم صدیق مکذیب اولوز مشاب ده سینه که اب لصدیق
 اولوز نه ما لصفقتی و حکم الهی اذن لصفقی لوشن فی عدی به جسم چونکه افسوسه کتابت ایدر عقد دل نده لظن ستم
 قلند غنی معلوم شرفی بده مضام اط مقاله بود کلو گفت و دلووز و اقتصار معرور و اوش رجبا اولوز

احوت خایه معرود ۵ حکم فضای آسانی باشد کار تو همیشه کار اینی باشد و ۴ همگه و عقد رضن بیلید
 نسیم صبح نطق خای ابر جانب میدان جناب عیال و نیازد زمین سوس که کون ایدر کون حدیث شوقه شرس جو عیال
 تا کم نسیم روح پرورد عیال عیال و لکن بر و او ایدر کجیم حیا فائمه نوز و مشام دل الهای نفحات سرور المله حمله
 امید برین بر گریز کردن طوبی کبی حصون همواره عقیه اقبالی در بو قنادن کلینت مشام موان اولمقدور حج اولبه
 اولمقدور خصال سنجیده که عنایانی میزان ناکجیده در بدل حفاقی ملکیت و عذر اومناع فکله قلند فقه بو شخص رضه کج حیدر

دعای خوان

و نیز کشته شد تا گو اولدغی ملاحظه اولوب دسباله چشم محنت برالمحوظ و کوشه ابروی التفاتین شدن محظوظ خلق
 و آله بلوسه حمل از طرف پیرز کمال او نقصان و برین طرف شرف و کار من باشد الحاله بن معراج بخت ناله
 جناح جلنی باز و بو خاک ان اسفدن اینک پرواز اینیموب مسفونیه وصال که قطع جباله الحسین کال در رستگاری
 توفیق برله و زنی و جوج بد آموز عابزه باعث دسوی اولوق جاسنه یوز نبرجه مشغول کسندیده و دلش کزیده
 دل ترا سینه دیدنر امیوید اول زماندن بر و که دوستگانی محبتی کشیده و جوعه جام خود لری چشمه غلنتی
 بر دمی در که لغزه اشاق اوج افلاک و کره لشیاق حصص خاک و ارمیه افکند در درجه این در و طه ملازه تا کفنت
 در دم کتیندن عالم بر زمان اولدیکه بو بار غار اولان محصل صفالته و وفا کوشش عکسوت نیباجی خصل فلقه و
 پرده تعافدن فراموش فینوب رسال مکتوب که موجب شرفی قلب در بر برف بیولش در انجلا با سدر السلام
 الی امیه بنحیکم فی البعد ارجایه الغریب یقود بان العین شیخ خطابه بر وینا منکم کالخاله القلب لکن علفه اموش و غرام
 اول مرتبه ده دکدر کشیده اولغده قبول انضمام الیه و اسام محبت در داو اولدقوی بنیاد اولمشدرا کتیه تعافلی
 اعمال ترمیم عبا ملان انکه مجال اوله زمان نبره خرق کنی با من کیمیدانی فاند پای رفتن زانسانت بر سر کوی کر چو ک
 اشده سوادای اولم امتداد سلسله مقاله منودی اولدغی جای کلام دکدر بوتب زده نمودنن ظواهر این کلام کثیره کسب
 رکنه خاطر و باعث اعراض خبر اولوق رو که لیه در و عین الرضا عن کل عیب کلمه و لکن عین السخطندی المسوی
 سینه رسنجات حجاب عنایت بی مرکز نخت و اقباله کمال بیداری اوزده فلفدن حجب اولیه
 شام شرف قاصصی او بمن شرف منده رسال و نمشده

155a

تا که رسنجات و فیض خرج دو بلای سیر از حدیقه نامایست نصابت و شادان اولدو بان عقیقه امیر لری خنده و درن کشاد و فونان سوسن
 اقباله عقده ملالان از او اولفدن حجاب اولیه اول سیم غایبه بیکه سر سینه حجاب کوه نسیان و پایزه یوسفان کلمه اولو سیدین نظرات
 و داو و فغانه نیمه یاد فلفدن فلفدن تقاضا محذرات الحوال بر داشته و حمت عنایت و اتصال اولمله سلسله اهل اناس سینه و بان
 اقباله با م فلفدن کتینه قلبه الی حاله من حاجه بدین بمانده اولان علقه اشینی چشم زخم زمان الیه بدیل نظر فخره جانی اولمشد
 لکن سزده که بال فراف و طعنه خوارینه ششیاق اولوب بر دمی در که سلفه چشم سلغ مرادین دور و کام مند اولم با و اولم کجور اولد
 چه باشد ز که از ترحیم خویشیدی جاباته خراة کتینی دوران صورت افترقی نمایان بدیلان بر در سیکده مقصوده و بیمانه
 با و مراد کام سزده که بی سکتده در سیمه که اولم سینه نصیحت ری لتماعه کن و سمولو به سوز جانم مزده شاد در کسین بیخبر
 اولوق اولدو در سینه سنجوست نام لکن از فراف خویشش عزیم سفر کربدن رفتن بانه در اگر قرب جانم تلاخی بود کانی علم در دروغی
 اسیر لیه در سوسن فافله مانده کشته اولوق مغز بدی شوال و فاجح حسته سلمان که مردم دیدن خونبار اولی حسارت تاب و
 استغاضه نوز ایدری ایضا فایده زده کانی و فلفدن کجیان جا و لنی ایدر کی کخلوع الشمس و وقوع الامس ظاهر دیدن اولمشد
 عمر هممان بود که در کوی لوی کدشت مردان از ان عمر که بی روی تو بکشت امید که لجزا جموعه حجاب چو پان کرده نده بیمانه
 اولدیش ایدر منده صایف مانی جبل منبدر و سلسبیت القاجار دانی فلفدن و لاجیب فضل الله اجیه چونکه حجاب منبر اولد حجب ضرورت
 بدل مواصله در کسب حانه سرح الی بیان بوجانده مطلق العنان فلفدن اول طرف با سرفدن رضی جا اولو که لوط رفیقه مسکونه
 صوفای ایدر بهانه سیدانه فلفدن فلفدن الخیار که خود دانه یعنی قمره خواره همواره که سوار شام حیش کج سواجی الم
 اوله شانه نخت فیدر نوز کجش اقبال کسینی و روز اولفدن حجاب اولیه

KAYNAKÇA

- ARAT, Reşid Rahmeti. (1948): "Türk Dilinin İnkişafı III", **Tarih Kongresi Tebliğleri**, Ankara.
- ATALAY, Besim. (1943): "İndeks", **Divanü Lügati't-Türk Dizini**, Ankara.
- BANARLI, Nihat Sami. (1987): **Resimli Türk Edebiyatı**, İstanbul: ME Basımevi.
- BANGUOĞLU, Tahsin. (1995): **Türkçenin Grameri**, Ankara: TDK Yayınları.
- BİLGEGİL, Kaya. (1982): **Türkçe Dilbilgisi**, İstanbul: Dergah Yayınları.
- CAFEROĞLU, Ahmet. (1968): **Eski Uygur Türkçesi Sözlüğü**, İstanbul.
- . (1974): **Türk Dili Tarihi II**, İstanbul.
- CEMİLOĞLU, İsmet. (1984): **Azeri Türkçesi'nin Sentaks Bakımından Türkiye Türkçesiyle Karşılaştırılması**, Ankara.
- . (1994): **14. Yüzyıla Ait Bir Kısas-ı Enbiya Nüshası Üzerinde Sentaks İncelemesi**, Ankara: TDK Yayınları.
- ÇAĞATAY, Saadet. (1971): **Türk Lehçeleri Örnekleri I-II**, Ankara.
- DEVELLİOĞLU, Ferit. (1993): **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat**, Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları.
- DİZDAROĞLU, Hikmet. (1976): **Tümce Bilgisi**, Ankara.
- EDİSKUN, Haydar. (1963): **Yeni Türk Dilbilgisi**, İstanbul.
- EMRE, A. Cevat. (1954): "Türkçe'de Cümle", **TDAY-Belleten**, Ankara.
- . (1955): "İsim Cümlesi", **TDAY-Belleten**, Ankara.

ERCİLASUN, A. Bican. (1983): "Geniş Zaman Ekine Dair Bazı Düşünceler", **Türk Kültürü Araştırmaları**, Ankara.

ERGİN, Muharrem. (1951): "Kadı Burhaneddin Divanı Üzerinde Bir Gramer Denemesi", **TDED**, Cilt: IV, Sayı: 3, İstanbul: s.287-327.

_____. (1992): **Osmanlıca Dersleri**, İstanbul: Boğaziçi Yayınları.

_____. (1993): **Türk Dil Bilgisi**, İstanbul: Bayrak Basım Yayım.

GENCAN, Tahir Necat. (1954): **Sıfat Birlikleri**, Ankara: TDAY.

_____. (1966): **Dilbilgisi**, İstanbul.

HACIEMİNOĞLU, Necmettin. (1992): **Türk Dilinde Edatlar**, İstanbul: MEB Yayınları.

_____. (1992): **Türk Dilinde Yapı Bakımından Fiiller**, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

HATİBOĞLU, Vecihe. (1951): "Türk Gramerinde Yeni Araştırmalar", **DTCF Dergisi**, Cilt: IX, Sayı: 13, Ankara.

_____. (1964): "Kelime Grupları ve Kuralları", **TDAY-Belleten**, Ankara.

_____. (1976): **Türkçe'nin Sözdizimi**, Ankara.

İslam Ansiklopedisi. (1964): Cilt: 5, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

KARAHAN, Leyla. (1993): **Türkçede Söz Dizimi**, Ankara: Akçağ Yayınları.

KORKMAZ, Zeynep. (1969): **Türkiye Türkçesi'nin "Ki Bağlama ve Şüphe Edatları" Arasındaki Yapı ve Görev Ayrılığı**, Necati Lügal Armağanı'ndan Ayıbasım, Ankara.

_____. (1977): "Eski Anadolu Türkçesi Üzerindeki Çalışmaların Bugünkü Durumu ve Karşılaştığı Sorunlar", **Türkoloji Dergisi**, Cilt: VII, Ankara.

Meydan Larousse. (1974): Cilt: 9, İstanbul: Milli Eğitim Yayınları.

- PALA, İskender. (1995): **Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü**, Ankara: Akçağ Yayınları.
- ŞEMSEDDİN SAMİ. (1989): **Kamus-ı Türki**, İstanbul: Çağrı Yayınları.
- TİMURTAŞ, F. Kadri. (1961): "Şeyhî ve Çağdaşlarının Eserleri Üzerine Gramer Araştırmaları", **TDAY-Belleten**, Ankara.
- . (1991): **Osmanlı Türkçesine Giriş**, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- TULUM, Mertol. (?): **Ki'li Birleşik Cümle**, (Basılmamış Doçentlik Tezi).
- TUNA, Osman Nedim. (1949): "Türkçe'de Tekrarlar", **TDED**, İstanbul.
- Türk Ansiklopedisi**. (1970): Cilt: 18, Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi**. (1981): İstanbul: Dergah Yayınları.
- YORULMAZ, Hüseyin. (1998): **Koca Ragıp Paşa**, Ankara: KB Yayınları.
- ZÜLFİKAR, Hamza. (1977): **Yüksek Öğretimde Türkçe Yazım ve Anlatım**, Ankara.